

1
a

12
13
5
45

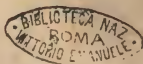
DE VRINIS
ACTVARIII

IOANNIS ZACHARIAE FILII,
Medici præstantissimi, Libri VII, Am-
brosio Leone Nolano interprete: in qui-
bus omnia quæ De Vrinis dici
possunt, doctissimè tra-
ctata continentur.

Anthoniij Thylesij Cosentini de coloribus liber.

Pauli Aeginetæ de Crisi ac diebus decretorijs, & eorum signis fragmentum.

Andræ Leennij Medici epistola, in qua urine studium, & ex ea morborum prævidentiam, ut quæ seruanda sit aptior sanitati, commendat.

Mor.

INDEX LIBRORVM

de urinis uiri sapientis

Actuarij.

De differentijs omnibus urinarū, lib. I.

De iudicijs urinarum, lib. II.

De causis urinarum, lib. II.

De præuidentijs ex urinis, lib. II.

ANDREAS LEENIVS

Ornatissimo Medico, Philippo

Buchamero Ὑγιαίνουσιν

VTrerum maximè necessariorum suus apud seculum uetus inuentoribus honos sit habitus, eosq; cœlo dicarit, & in Deorum numerum retulerit, ex iugi optimorum autorum lectione, Ornatissime Philippe, tibi unguiculis proprijs est notius. Qua de re, uelut equo Troiano, tantus Deum exercitus prodijt, dum singulis singula beneficia pro merito accepta referre antiquitas conata est, ut iam Deis sint omnia plena. Hinc ob repertas fruges, caput Ceres redimita coronis. Bachum uini datorem agminatim undiq; ebriaturba stipat. Vulcanus monstratum ignis ob usum celeber & clarus. Atq; id genus alios non paucos ob inuentionem etiam rei quandoque non perinde repertu difficilis, sed usibus tamen idoneæ, si non alio beneficio tamen nominis memoria, ἰσοῦ ἰσῶ & ceu talione uetustas grata rependit. Quæ certe ratio, ut multorum animos eadem faciendi inflammauit, atque emulationis præbuit ansam, ita à nullo non cordato uehementer probari debet. Nos profecto ubi earum rerum subit animum recordatio, simplicem & summam gratitudinem ueterum

ANDREAE LEENNII AD

erga benefactores suos protinus exosculamur ut qui maximè, cum antea quoq; habeamus persuasum, ingratitude nullum aliud esse uitium uel detestabilius, uel quod hominè dedeceat magis. Quod si prisca tantum honoris, ijs qui & uulgaria primum adinuenere, se dictis factisq; debere testati sunt, nos eorum qui in re omnium preciosissima, nempe corporis salubritate tuenda, nō dicam gustus, sed uberrimos haustus in medium dedere, memoriam obsolescere ceu parum grati sustinebimus? Eorum qui adeò nobis consultum bene uolunt, bene dicta obliuionum tenebris illini sinemus? Quorum ex albo uel primæ classis censetur apud Græcos Actuarius in arte Peonia, tum unicè in ijs quæ ad urinæ dignotionem faciunt adeò præstitisse, ut impresentiarum quotquot eius farina tractandæ suscipere operam, longo interuallo post se reliquerit. Facefsant igitur aliorum steriles paleæ, atque oppidoquam uerbis inanibus suffarcinata cōmentaria, dum hic sub cōpendio quæ eius Medicinæ partis studioso usui futura, conuerrens, ditionem multò abs se lectorem ablegat unica lectione, quàm si aliorum Canones decies reuoluas. Isacus præter alios, ingens equor De urinis prospectandum, potiusquam studiosis sui traijciendum ostentat. Hippocratem & Galenum alioqui in medica facultate absq; controuersia principes, dēptis admodum paucis aphoristicis sermonibus, idq; spar-
sim &

sim & obiter, super eadem re solidos sermones exarasse haud dum constat. Hanc uerò cognitionē à ueteribus quidem cœptam, Actuarius ijs epitomis absoluit, & supremam manum imposuit. Digna autem tractatio quæ ab omnibus, præcipuè Medicinæ studiosis, obuijs quod aiunt, ulnis excipiatur. Quippe ea nobis & morborum tempora, augmentum & declinationem suggerit, quæq; alea morbi casura portendit. Ex ea ualetudinis traduntur auguria. Si enim mane urina candida, dein rufa fiat: illo modo concoquere, hoc concoxisse significatur. Mala semper sunt signa rubræ: pessima nigræ. Viridis urinæ color uiscerum affectum designat. Pallida bilis, rubens sanguinis est nota. Mortifera, quæ odore graui est. Huiusmodi urinarum significationes unà cum ratione suppeditabit abundè medicorum frequens lectio, in primis uero Actuarij. Porro quod ex urinæ iudicio morborum pendeat præsagium hinc colligas licet. Sanguis cum formam suam substantialem à formatiua hepatis uirtute indipiscatur, fit ut secundum sanguinis, cuius urina est superfluitas, qualitatem, colatura quæ in renibus formatur, ut Theophilo placet, & confirmat Egidius, æqua proportione respondeat. Hinc manifestum, ex urina non modo renum, sed in primis hepatis, atq; uenarum dispositiones posse iudicari. Vnde & non difficile est ratione assequi, cum materia illa aquosa ex qua

ANDREAE LEENNII AD

fit urina, & secernitur in renibus, plurimum à uenis atq; hepate patiatur, membra colaturæ à natura demandata, affectum aliquem præter naturam præsa-
 gere. Certam igitur in morbis hepatis, & uenosi gene-
 ris partibus urinam habere significationem, inficias
 ibit nemo. Quemadmodum uerò salubritatis custodi
 corpora in morbos tendentia præseruare fuerit pro-
 cliuius, atq; etiam tutius, quàm iam aucta ægritudi-
 ne in priscarum uirtutum symmetriam restituere, eò
 maiori studio omnes adniti par erat medicos longè ue-
 nienti occurrere morbo, Nasonis illius memores: Sero
 medicinam consueuisse parari, Dum mala per lon-
 gas inualuere moras. Quam morborum præuiden-
 tiam aliunde uix hauseris felicius, atq; ab hoc nostro
 Actuario libris postremis ab urinx iuditio est tradita.
 Hanc D. Hippocrates tanti fecit cum alibi, tum in li-
 bro eius nominis titulo, ut nihil perinde medico con-
 ducibile du erit. Si enim (inquit) apud ægros præte-
 rita, præsen'ia, & futura nouerit, prædixeritq; , ni-
 hil quod illis usui fuerit ignorare putabitur. Quo fit,
 ut audentius homines medico sese committant. Atq; is
 medicus demum perquam salutarem adhibebit cura-
 tionem, qui futuras affectiones cognitās, perspectasq;
 habuerit. Quippe præter aliorum morem, qui οὐκ
 ἐς βαθὺ ὀρόντων, οὐ δ' ἐ ἀκριβῶς φυλακισθέν-
 τω τὰς νόσους, comite prouidentia, admirandum
 se præ-

PHILIPPVM BVCHAMERV M.

se præstabit medicum. Quos enim superflites fore cognouerit, eos rectius quoq; seruabit. Atq; uicturos moriturosq; præsentiens, prædicensq; omnem uitabit calumniam. Proinde cum à re uix alia medico sit gloria maior, decens erit totis uiribus huic assequendæ operam tuto in aliquo autore reponere, quo duce salubriter hominum morbis prospiciatur, eaturq; obuiam, ne quod dici solet τυφλὸς τυφλῷ ὁδὸν γῶσ. Quamobrem hos septem Actuarij libros, ne & huic parti artis deesse quippiam ab eius studioso quæri posset, in Enchiridij formam contrahendos, sub incudem reuocauimus, erroribus nostra prius opella reuulsis. Quæ doctissime Philippe tibi inscribitur: non ut quid corporibus humanis sit ex usu te posse latere sperem (quæ ea non minus calles, ac ipsa natura huius fabricæ auctor & nutrix) uerum potius, quò nostræ amicitie pignus atq; μνημόσυνον te penes delitescens, nostri subinde renouet memoriam. χαίρει

καὶ γένοιτό σοι καλῶς. Basileæ
 pridie Calendas Iunias,

ANNO

M. D. XXIX.

A 4

AM

AMBROSII LEONIS NOLANI
in Actuarium de Vrinis, ad Camillum filium Præfatio,

Peram arti Medicæ iam
iam daturō tibi Camille fi-
li, scias summopere opus es-
se ut duas comites habeas,
easq̃ non comites solum
uerum etiam exploratrices ac fidas, cer-
tasq̃ nūcias rerum et uiarum, per quas
tute iter facturus es; Quarum altera, est
exacta pulsuum scientia, altera urinarū
exquisita cognitio. Quandoquidem sine
comitibus his ipsis, tanquam in denso in-
uioq̃ nemore uiarū ignari uiatores eun-
do aberrant, ita in arte medica, qua uelis
parte procedant medici, quorsum ten-
dant, hallucinātur. Quod ut medicis res
est omnium turpissima, ita etiam ægro-
tis & summo periculo, & incommodo
maximo esse reperitur. Medici enim ma-
le sanos curandi spe frustrati erubescūt,
ac dimittuntur, domoq̃ turpius eijciun-
tur; illi pro ualetudine recuperanda uel
dolorem

dolorem subeunt ingētem, uel mortem citam oppetunt. Nullum enim damnosius medicamen adhiberi ægris posse uideatur, quàm ignari medici cōsilium. Veruntamen scientiam de pulsu optimè tractatam à Galeno discere licebit. Urinarum uerò cognitionē, ut à nullo alio doctorū capere poteris, ita plenam & exactam Actuarius Græcus autor literis mandasse comperitur. Quod opus, de Græca oratione in Latinam uertimus, idēq; ut ipsum legeres, disceresq; in primis; atq; ut duces duos summos summè necessarios, quos sequaris, haberes. In quo quemadmodum Actuarius super omnibus medicis qui superioribus seculis illuxerant, censuit, ita nos quoq; iudicauerimus de cæteris qui ab Actuarij temporibus ad usq; nostram tēpestatem excelluisse creduntur. Monuit enim uir ille, neminem philosophorū medicorum-ue qui ante ipsum floruerāt, neq; exquisitè de urinis disputasse. Quamobrem artem Medicam hoc ueluti pede carentē eatenus claudā iuisse, mancamq; iacuisse,

AMBROSII LEONIS AD

se, demonstraui. Quam deinde summis ipse lucubrationibus, studijsq; assiduus adhibitis sanauit, atque perfectam reddidit. Nos uerò etiam affirmamus, nullū ullibi, quantum legendo cognouimus, post Actuarium apparuisse philosophū medicumue qui de urinīs disputare sciuisset. Rasis enim & Aliabas, & Isacus, & Auicenna, qui inter Arabas medicos præstitisse leguntur (Latinos taceo, qui nihil super urinaria materia præter pauca quædā carmina literis tradiderunt) dum etiam non lecto Actuario, animaduertent medicam artem mutilam esse, quòd explicatam non haberet urinarum cognitionem, summa ope nixi sunt illā tractare atq; complere. Sed tamē ut maximis conatibus sperauere opus exigeret, ita operam oleumq; perdidērūt. Tractatibus enim de urinīs, quos scripsere, nō modo omnis analesis & ordo omnis abest, uerumetiam confusio ingens, & profundā obscuritas, incertaq; sentētia, atq; plurima falsitas insita est. Neq; mirū id cuiq; esse debeat. Arabes em̄ tam
 philo-

philosophi quàm medici omnem diligē-
 tiam adhibentes referendis aliorum, &
 Galeni sententijs, uim tractandi artisq̃
 prudentiam neglexerunt. Rasis nanque
 maximum librum congeffit, aliorum so-
 lummodo præcepta rescribens. Aliabas
 item usqueadeò inhæsit Galeni dictorū
 recitationibus, ut simia Galeni à poste-
 ris appellatus sit. Auicenna quinimmo
 præterquam quòd trāscriptor fuit Alia-
 batis, & Rasis, etiā interpretē Galeni se-
 se falsus est. Nam interpretes idem dicūt,
 quod antea ab eo, quē interpretatur, di-
 ctum est. Nec aliter fecisse Isacum atque
 cæteros, cōpertum est. Ob eam rem acci-
 dit, ut sicuti imperitis hi maximè periti
 apparent, ita à uerè doctis dijudicantur
 indocti. Siquidem rescribendo aliena, ui-
 dentur multa calluisse. Suopte uerò inge-
 nio ubi eorum quisquam rem de urinis
 nō ab alijs ante tractatam docere studet,
 is manifestè arguitur ignorasse. Insula
 enim est omnis, quam fecerunt, de urinis
 tractatio. Auerrois quoq̃ interpretādo
 Aristotelem, frequentius expositiones
 Græ-

Græcorum interpretum rettulit ut suas. Quamobrē latinis hominibus, qui Græcas literas ignorarunt, uisus est apprime doctus. Vbi uerò suis nauigare uelis est ausus, nauem impegit. Nam præter cætera, in tractatu suo de substantia orbis præterquam quòd multas sententias falsas inculcauit, non etiam est conspectare analesim ullam alicubi, uel doctrinā quæ ordine ullo procederet, ut latius in castigationibus aduersus ipsum demonstratum est à nobis. Quinetiam Auicenna dum res naturales & diuinas ingenio proprio tractare aggressus est, usque adeò argutulè disputauit, ut pro sperata gloria, mali philosophi nomen indeptus sit. Actuarius autem de urinis scripturus, nihil habuit antiquius, quàm ut omnem cognitionem urinarum analetica, & artificiosa tractatione colligeret. Septem enim libros de urinis composuit, quorum primus de differentijs urinarum est. Secundus ac tertius, De earum iudicijs. In quibus diligentissimè explicata comperitur omnis ratio quæ spectat ad
 momen

momentum, quod an res sit, appellatur
 ab artis demonstratiuæ magistris. Quar 4
 tus uerò & quintus liber causas docent 5
 eorū quæ prætractata erant in superiori
 bus. In quibus libris absoluitur alterum
 analecticæ facultatis momentū, quod illi
 uocant Quamobrē, uel propter quid sit.
 Sextus item ac septimus habent præui- 6
 dentias ex urinis, & prognosticas medi- 7
 tationes: quorum mens nihilo minus est
 propter quid; Hoc solo differens à supe
 riore. Nam illic causa redditur effectū
 præsentium: in præuidentiarū libris, cau
 sa comminiscitur effectuum, qui neces
 sariò sunt prouenturi. Præter hæc, de
 Actuário nō hætenus apud quenquam
 historicum qui nos doceret, qui uir is, &
 cuius esset, legimus. Sed tamē in ijs, quæ
 ipse disputauit, clarè spectare est: uiri di
 uinum ingeniū, scientiamq; rerum pro
 fundam usque adeò, ut nemini cedens,
 aut metuēs, aut obsecutus, sua Minerua
 potius uigens, atq; fretus, rem omnē pro
 positam doctissimè uideatur explicauis
 se. Siquidem præter hosce septē libros,
 qui

qui de urinis sunt, etiam magnum opus
 composuit, in quo omnes medicæ facul-
 tatis ideæ summa diligentia & arte tra-
 ctatæ continentur. Tuum itaq; posthac
 est fili mi, ut te habilem, accinctumq; tan-
 to magistro pares, atq; offeras, ut & opti-
 mo præceptori optimè discipulus respō-
 deas, et munus laboremq; nostrum hūc,
 quem, ut te muniremus, subiuius, be-
 ne locatum in te esse ostendas. Utq; de-
 mum (quod omnium maximum est) æ-
 groti, qui curationibus tuis salutem sui
 corporis sint commissuri, neq; opinio-
 ne, neq; spe concepta pacto aliquo fru-
 strati à te esse uideantur. Quibus gradi-
 bus, non solum doctus atq; amplis fortu-
 næ bonis ditatus euaseris, uerum etiam
 Deo charus, cunctisq; mortalibus quite
 norint, perquam gratus extiteris:
 quo nihil melius optabiliusq;
 homini cōtingere posse,
 compertum est.

ANNOTATIO CAPITVM
 eorum quæ in libro de Diffe-
 rentijs urinarum con-
 tinentur.

- Quod cognitio quæ de urinis, utilis sit. Cap. 1
 Quod nemo antiquorum usque ad nostra tempora, de
 urinis exactè tractauerit. Cap. 2
 Quod tria sint statuta, & prima principia humani
 corporis. Cap. 3
 De apparatus sanguinis atque reliquorum humorum,
 in quo de urinae generatione. Cap. 4
 De superfluitatibus, quæ in unaquaque concoctione se
 questrantur. Cap. 5
 Aduersus eos qui opinantur inutilem esse consideratio-
 nem quæ fit ab urinis. Cap. 6
 Quod nihil è significantibus passionibus, sufficiens sit
 ad uniuersam considerationem de passionibus.
 Cap. 7
 De differentijs colorum qui in corpore urinae uiden-
 tur. Cap. 8
 De differentijs substantiarum ipsius urinae. Cap. 9
 Aduersus eos qui opinati sunt, causam qua crassescunt
 urinae, esse à frigore foris assistente. Cap. 10
 De differentijs colorum earum rerum quæ in urinis
 continentur. 11

CAPITVM ANNOTATIO.

De differentijs substantiæ contentorum in urinis.	
Cap.	12
De differentijs locorum contentorum in urinis.	
Cap.	13
De lenitate & oppositis contentorum in urinis.	
Cap.	14
De hypostasi orobea, fursurea, laminea, atque similia cea.	Cap. 15
De differentijs eorum quæ complicantur in contentis urinarum.	Cap. 16
De differentijs eorum quæ natant in superficie urine.	
Cap.	17
De bullarum differentijs, & de diffinitione corona.	
Cap.	18
De differentijs coronarum corporis urine, quæ sunt alterius generis.	Cap. 19
De uariatione colorum & substantiarum urinarum.	
Cap.	20
De uarietatibus contentorum & ordine, & inordina tione uniuscuiusque eorum.	Cap. 21
	Actuarij

ACTVARIII

IOANNIS ZACHARIAE FILII,

De differentijs urinarum, lib. I.

Ambrosio Leone Nola

no interprete.

V M iandudum forte
quadam putauissem ho
nori magno mihi fore,
si illi orationis generi
operam dare, quod in
gentem uoluptatem le
gentibus pareret: animum induxi, ut ali
quod opus componerem, quod gratijs
redimitum existeret. Veruntamen ani
maduertens, me potius dignum esse, ut
dicendi munera docerer ab alijs, ueluti
inani incepto incumberẽ: abstinendũ mi
hi esse ab eiusmodi scribendi caractere
cogitauì. Atque contrã potius animatus
sum, illa præ uiribus eniti tractare, quæ *Captatio*
saltem aliquibus non contemnendã utili *beneuolen-*
tatem afferre possent. Siquidẽ qui hisce *tate ab utili*
ita pulchris orationum generibus scri *tate rei.*
bendo insudant, hos ipsos oportet in ina

nibus propositis, amplissimo & pulcherrimo stylo pollere, ut eorum scripta legentium animos delectent; et hi capti ab orationis fucis inutilibus, ad solam illius dulcedinem inclinent. Nobis uerò eouisque oratio usui esse uult, ut eius uis res ipsas solas demonstret. Quòd etsi quisq; disputauerit de materia aliqua optima, atq; ab ornatu orationis aberrauerit: arbitror tamē tū magnitudinem utilitatis rei, quæ ab oratione ea significatur, tum etiā cōmoditatē, quæ habetur, posthabita orationis elegantia, quamplurimos legentiū reddere persuasos. Quinetiā animaduertens qualitatem eiusmodi propositi, atq; aspernatus illam orationis euigilatam concinnitatem, præ uiribus, atque quoad fieri potuit, simplicem orationem conscripsi ita, ut etiam in scientia perfectis sperem esse profuturam. Quāobrem ubi multiplex uariaq; sit (ut mihi persuadeo) orationum ratio atq; materia, nam illarum aliæ aliæ & demonstrant et persuadent, magna ratione quisquam illam inter cæteras probauerit, quæ scientiam

Medicæ artis præstantia.

entiam de humano corpore stabilivit.
 Namq; si illa orationum genera, quæ elegantiam solam sectantur, quæq; ita se habent, ut neq; de corpore, neq; de anima tractantia sint, magnificerit unusquisq; atq; autores illorum plurimum contulisse uitæ humanæ uideantur: multo magis & alijs præferre & amare debuerit unusquisq; illa quæ scientiam de humanis corporibus continent: ueluti humanæ uitæ multo potius hæc quàm illa conferentia sint. His itaq; eo modo se habentibus, ipse quoq; libentius nauare operã uellem ei orationis generi, quod de eiusmodi rebus habetur, quàm quicquam illorum introducere quæ uoluptatem usque ad auditum peruenientem accendant. Igitur cum uaria sit scientia, quæ circa humana corpora habetur, siquidẽ illa est de elementis, hæc de fœtus formatione, item alia de refectione, atq; e alia diuersæ materiæ potius existit cognitio, ipse eam solam tractare decreui, quæ de ægritudinibus contemplatur: idq; qua ad cognitionem ægritudinum

4 DE DIFFERENTIIS
conferre potest. Namque ipsa quoque uaria-
rum specierum esse reperitur.

Quod cognitio, quæ de urinis, utilis
sit. Caput I.

CVM multæ rerum cognitiones ha-
beantur, quibus quisquam ægritu-
dines nos occupantes dignoscere pote-
rit: puto hunc non minore ratione ele-
cturum illam, quæ de urinis est, quippe
quæ maximopere conducat ad unam-
quamque ægritudinem cognoscendam.
Hac quoque ratione & ipse cognitionem,
quæ de urinis est, tractando aggressus
sum, etsi uideam opus hoc ipsum non-
dum indagatum ab alijs, atque ad quæ bo-
na usui esse possit. Igitur ubi quadrifari
am omnem disputationem, quæ circa res
ad urinam spectantes fieri potest, diuise-
rim, ut in differentiam, iudiciū, causam,
ac præuidentiam: Primum, fauente
deo, eam partem, quæ de diffe-
rentia urinarum est,
aggredior.

Authoris
proposi-
tum, & re-
rum tractan-
darum or-
do.

Quod

Quod nemo antiquorum usq; ad nostra
tempora, de urinis exacte tra-
ctauerit. Cap. II.

NEminem inquam, ex antiquis ex-
actè disputasse de urinis comper-
tum est: quoniam uiris omnibus circa
eiusmodi medicinæ studia doctis, qui an-
te nos illuxere, nescio quonam pacto
paruè curæ fuit de hac re diligēter dispu-
tare. Quando quidē uir sapientissimus Hippocra-
Hippocrates de urinis parua quædam, *tis & Gale*
atq; passim pronuncians, imperfectā de *ni de urinis*
urinis cognitionē reliquit, Galeno quo- *studia im-*
que uero in hisce studijs uehementi par- *perfecta.*
uæ curæ exactā disputationem de urinis
fuisse constat. Nam tantum de urinis do-
cuit, quantū conueniens uidebat ad per-
suadendum legentes super aliqua ægri-
tudine, atq; quantum quisquā existima-
ret cognitionē de urinis adiuuare ad cur-
rāda humana corpora: reliquas uerò par-
tes huiusmodi perfectæ disciplinæ negle-
xisse uidetur, Magnus quinetiam, atque
Alexander, ac post hosce etiam Theo-

philus, atq; quidam alij, qui circa hæc studia inuigilantes, quoddam plus alijs scripsisse de urinis uidentur. Verum horum ipsorum disputatio quoq; imperfecta extitit, ac ueluti ab experientia proficisceretur. Siquidem neq; differentias urinarum, neq; causas, neq; alia multa quæ exactæ disputationi congruere uidentur, proposuere tractanda. Proinde uidens medicam artem alijs disciplinis præueneratam ob multas res inuentas ab Hippocrate, Galeno, alijsq; post hosce uiris egregijs: scientiam uerò de urinis ueluti claudam, & usq; ad dictum gradum exactam: ego ipse suscepi laborem præ uiribus reddendi disputationem exactam de urinis, atq; deo confisus largitori cunctarum rerum, aggressus sum. Quamobrem si nostra hæc lucubratio ad dignitatem exactæ disputationis, & artis accesserit, gratiæ deo actæ sint, cunctæ supplicatori cognitionis. Quòd si multo citius peruenerit, quàm artis præstantia est, minus iustè quisquam nobis reprehensionem incusserit, ueluti paucas partes

tes tantæ disciplinæ consecuti essemus. Nam etsi quicquam ab eo quod decens est, decidere contigerit, humana est hæc affectio: pepercerit unusquisq; rectè diiudicare callens, ponendo quæ decent inibi, unde minus rectè dicta submouit. Si enim unusquisq; quomodocunq; sciens præ uiribus attulerit aliquid hominum communitati utilitatis causa, nemo non falsus fuerit illud munus esse laudabilis munificentia. Contrà uerò si quisquã cupierit absq; ratione accusare studium eorum qui meliora eligere conantur, is prauus potius uir, ac benefacta inuidens conuincetur. Ad hæc, si quis intellexerit ut ipse respondere uoluerim rogationibus amicorum, nanq; hi præsertim fuere, qui me ad scribendum hoc opus coëgere, is fortasse iustam responsionem aduersus accusatores habuerit. Veruntamen cum ars medica secundū partem, quæ de urinis est, manca quodāmodo sit, ut nouimus, uisumq; siqua inuidientium obiurgatio facta fuerit, ut illa despicienda sit; nunc uidetur decens

esse aggredi de urinis disciplinā pulcher-
rimam inter facultates maximè ratione
pollentes, & nos ea ratione faciamus,
hinc auspiciati disputationem.

*Quod tria sint statuta & prima principia
humani corporis. Cap. III.*

*Tres uite
partes prin-
cipales.*

TRia sunt, quæ uitam humanam sta-
bilitate, Cor, hepar, atq; cerebrum.
Corq; potius principale cæteris est, atq;
thesaurus naturalis caliditatis, ac ipsius
roboris uitalis. Item affectus per quam-
cunq; causam ei accidētes, significat per
arteriam perpetuam motionem, atq; ni-
hilo minus cæteras passiones existiman-
das, quæ in diuersis corporis partibus fi-
unt. Hepar uerò secundæ dignitatis exi-
stit; naturalem calorem proficiscentem
à corde, pus participat quàm aliæ cor-
poris partes, idq; per uenam appellatam
Cauam. Est principium uenarum, mu-
tuatumq; est uirtutem effectiuam san-
guinis à conditricē natura. Præter hæc
tertium est cerebrum: quod corpori &
motionem, & sensum, atq; uim imperan-
di

di suppeditat. Quinetiam communicāt se hæc tria atq; mutuò afficiūtur à passio nibus, perinde ac unus esset in eis confluxus, & una conspiratio. Nos uerò prælegimus potius de uirtute ea, quæ in hepate est, disputare.

De apparatu sanguinis, atque reliquorum humorum, in quo et de urinae generatione, Cap. IIII.

SI hepatis forte quadam à natura tribu *vrinae definitio.* sit uis effectiua sanguinis, urina ex titit sanguinis colatura. Veruntamen ut clarior sit ratio, decet disputare prius de sanguinis apparatu, deinde de sero eius. Siquidē cibo alterato, & concocto, tam mesaraicæ uocatæ uenæ, quæ originem ab hepate per ramalem ita uocatam uenam sumunt, quàm quæ post mesaraicas sunt, intestina cibum ipsum exugunt. Illæq; ueluti emulgunt id quod prius est. Et tanquam colarent, cibum chylifacuum attrahunt, trañciuntq; ipsum ad loca caua hepatis, eumq; uirtuti sanguinis effectiuae præsentant. Atque si nihil illic

impedimenti acciderit, in sanguinē chy-
 lus is alteratur. Cuius quantum subtile
 & facile transiens fuerit, id omne uesica
 bilis excipiens (quæ ad gippum hepatis
 iacet) exugit atq; attrahit ad aliquā, ut ar-
 bitror, utilitatē: per pauco tamen eius ex-
 cepto, quod ob aliā quandā utilitatē exa-
 ctā illam uesicæ exactiōnē separationēq;
 diffugit. Si quid uerò terrestris et melan-
 cholici humoris genitū sit in sanguine,
 id ipsum lien, qui ē regione adiacet, attra-
 hit, naturalibus quibusdā tractionibus
 uno quoq; id, quod propriū est, attrahēte
 Tertiū uerò, qui serosus humor est, relin-
 quit. Veruntamē ibidē nō etiā sequestra-
 tur humor is, sed ad maius opus, et utili-
 us seruatur à natura: quādoquidē tam ra-
 tiōe q; sensu cōpertū est sanguinē crassio-
 rē esse ac ineptum ad penetrandas uenas
 paruas, hūc uerò humorē seorsum, & fa-
 cilē transeuntē extitisse: tū ob id natura
 indiscretū ipsum seruauit, tū etiā qd' ipsa
 erat de cōcauis hepatis partibus ad cōue-
 xas chymū trāsmutatura, & uenæ cauæ
 cōiunctura, ducēte seroso humore. Que
 deinde

*Omnis enim
 nimis cibis
 partitur in
 excrementum
 & nutrimentum*

Lienis officium,

deinde cōiunctos humores parū altera-
 uit in uenæ Cauæ ramo, qui à figura la-
 bdæ græcæ literæ Labdæa uocatur; con-
 cessit renibus ut sequestrarēt & traherēt
 seorsum humorē. Quātū uerò sanguinis
 restitit, id per uenā labdæā atq; amplā cor-
 dis cæteris, quæ deinceps sunt, uenis diui-
 sum distribuit. Sanguis uerò qui hinc ad
 profundiora loca corporis cōcedēs cogi-
 tur à quarta sic uocata cōcoctiōne in alte-
 rationē carnis, non etiā priorē quā habe-
 bat rubedinē seruās, sed decidēs in dimi-
 nutā albedinē; quādoquidē eiusmodi cō-
 coctiō ad ualde remissam rubedinē, qui
 sanguinis color est, ac ad eā quæ carnis
 est, trāsponit. Hic em̄ est finis nutrimēti
 atq; reliqua enumeratione similariū par-
 tiū extitit. Et quantū cōgruēs, atq; purū
 illic est ingenitū, id rori persimile fit per
 secretas naturę dispēsationes. Quoniam
 uerò decet ut illic etiā superflua cōgerāt
 ob exactū officium eiusmodi concoctio-
 nis; hæc cū et subtilia, et magis aëria sint,
 oportet ut ita dissoluta, per occultam spi-
 rationem abeant sensum spiritus capi-
 entia. Quinetiam quòd aliquid est sen-

*Sanguinis
per corpo-
ris partes
dispergen-
di genera-
tio.*

*Digestio
nis quarta
quæ in
membris fit
superflui-
tas.*

sum nostrum latens, id ipsum quomodo etiã abeat, ratio ipsa sola reddere potest.

De superfluitatibus, quæ in unaquaque concoctione sequestrantur. Cap. V.

Quatuor sunt (ut arbitrator) concoctiones generales, quæ in diuersis locis corporis fiunt. Prima in uentre agitur, secunda in ramali uena mesaraicis uenæ, & in caua parte hepatis; quemadmodum tertia in curua hepatis parte, ac uenis, quæ hinc deinceps proficiscuntur. Ultima in extremis corporis terminis, & in illis fit appositio quædam & cõpago, atq; similitio. Harum concoctionũ primæ superflua sunt, quæ per os emittuntur, atq; per uentrem descendunt. Secundæ uerò humores sunt alterius speciei. Tertiæ sunt urina, & quæ urina subsistentia continentur. In ultima & quarta superfluunt, tam ea quæ latenter & per spirationẽ abeunt, cum subtilia sint, quàm quæ ueluti efflorescant, cum ad cutem promoueantur. Cum igitur cõcoctiones hæc proprium munus complent, tunc urinae

nã congruum colorem, atq; substantiã
 ostendunt; & cõtenta proprium locum
 habentia, & lenia, & æquabilia conspe-
 ctiãtur. Inquit Hippocrates: Vrina opti-
 ma est illa, quæ albam, & lenem, & æqua-
 bilem hypostasim habet. Item aliij quidã
 perficiendo definitionem dixerunt: Vrina
 optima est, quæ sit hominis secundum
 omnia temperati, ac magnitudine respõ-
 dente ei quod bibitum est; colore subau-
 reo, uel subcroceo; hypostasi uerò alba,
 leni, & æquabili. Nanq; per quasuis con-
 coctiones contigerit sanguinem aberrare
 ab eo quod decet, urina etiam manife-
 stè transmutatur, atque per quas causas
 transmutata sit, indicat inuenire. Siqui-
 dem humoris, qui in uenis est, per totum
 corpus concedentis superflua quæ se-
 questrantur, apparent in matellis. De-
 center hæc certo ostendere possunt quo-
 modo peccatum est in concoctionibus,
 ueluti clarè res apparet in hulceribus.
 Nanq; si albus & lenis, & parum uel ni-
 hil olens fluxerit pus, neq; quicquam di-
 uersi generis continuerit, demonstrat
 bonam

Tum alibi,
 tum præci-
 puè libro
 præfatio. 2

Coctionis
 probæ ex-
 emplum.

DE DIFFERENTIIS

bonam hulceris fieri concoctionem. Si uerò quicquam horum defecerit, indicat concoctionem peccasse ita, ut hinc liceat coniectare, siquid malignitatis subiuerit hulcus, aut si retardetur, aut nigrescat, aut aliud quicquam aut maius, aut minus patiatur, æque respondens peccato cōcoctionis. Ita in urinis uidere est. Nanque quantitates urinarum, si minus seruarint proportionem, etiam substantiæ diffugere moderationem. Colores uerò si susceperint tincturæ intensiōē, uel remissionem, & contenta neq; coniunctiōnē, neq; colorem, neq; locū, neq; lenitatē & æquabilitatem seruauerint, decenter significauerint effugisse naturæ statutū, & moderationem ipsam, atq; nocumentum aliquod factum esse in corpore. Si quidem magnas intemperaturas similia rium, & officialium partium, & oppilationes, & intensos humores, concoctionesq; & cruditates, atq; reliquas quasq; non cōtemnendas passiones urinæ ipsæ de monstrant illi, qui disciplina iam inuenta sciuerit uti.

Aduersus

Aduersus eos qui opinantur inutilem esse considerationem, quæ fit ab urinis. Cap. VI.

Sunt qui considerationem de urinis, ut rem inutilem aspernantur, contententes nihil conferre uel ad iudiciũ, uel ad præuidentiam, ubi uel ouiuũ, uel equorum, uel canum, uel aliorum animalium urinis imperitos deceperunt. Nos aduersus eos hæc paucula ubi dixerimus, reliqua deinceps explicanda aggrediemur. Igitur si urinam esse colaturã sanguinis dictum sit à uiris circa res has sapientibus, alia plura uerò & quæ memorata sunt animalia sanguea natura existunt, quid mirandĩ erit si & urinæ horum animalium ad urinas hominũ mutuã quandam rationem habuerint? Ea certè ratione urinæ hominum, & animaliuũ illorum inter se differre poterunt, qua non eandẽ concoctionem in omnibus fieri contingat, præsertim si neq; alimenta, neq; exercitia, neque genuinæ uires, & temperaturæ omnibus eadem affuere. Neq; mirari id oportet in ijs animalibus quæ specie differunt, cum uel maximè animaliuũ eorum

eorundem specie, atq; sanorum urinæ multo differentes inspiciantur ob differentias temperaturæ, & alimentorum, & ætatum, & consuetudinum, & locorum, & eorum quorum aliquod consue-

Vrinæ quandoque eadem, sed genere & specie differentibus egeruntur.

uit alterando inducere diuersitatē. Nam interdum urinæ, quæ in quibusdam sanis cernuntur, in alijs ægrotantibus spectantur. Senum quoq; urinæ, si in pueris aspiciantur, demonstrant hosce minus rectè habere; & quæ puerorū sunt, in senibus si apparuerint, ostendunt in eis sanitatem turbatam esse. Quinetiam in ægrotantibus multas differentias uideris, secundum qualitates ipsorum accidentes. Quamobrem patet, ut interdum contingat, animalium irrationalium urinis similes esse urinas malè sanorum hominum; quemadmodum ait Hippocrates

Hippocra. de conturbatis urinis hominum, quæ similes sunt urinis iumentorum. At uero ipse aliquando decreuit de urinis, quæ uidentur in animalibus nobis consuescentibus tractare, ne ab ijs qui perquam facile eiusmodi obiectiones machinantur,

deciperemur, ueruntamen uideremur
 • mutuo colludere. Collusio uero eiusmodi
 aduersus homines super natura stupē
 tes usquequaque inoportuna existima-
 tur. Inanis equidem opera foret, si quis-
 quam niteretur ab eiusmodi ineptijs ar-
 tem commendare: præsertim si intelle-
 xerit, ut possint ob aliquas affectiones
 spectatu consentire urinæ brutorum cū
 urinis humanis. Ergo eiusmodi inopor-
 tunam orationem superfluum esse pu-
 tans, atq; decencia pronuntians ijs qui
 nituntur ludere super rebus grauibus
 non ludibrijs, de hisce alia dicere præter
 misi. Sequens est, ut eò redeat unde di-
 scesserat disputatio.

*Quòd nihil è significantibus passionibus, sufficiens
 sit ad uniuersam considerationem de passio-
 nibus. Cap. VII.*

CVpienti uel iudicare, uel prædica- urinae iu-
 re ægritudinū accidentia, non solū diciū per
 opus est cognoscere urinarū differenti- se signum
 as, etiā ubi ipsæ urinæ solæ satis esse ui- fallax et
 dentur ad faciendam considerationē de infidum.

passionibus non contemnendis, uerum etiam pulsus ipsos tangere, atq; egesta spectare, & motionem respirationis, & posituram faciei, & corporis totius accubationem, atq; linguæ p[ro]lationem: ut horum unoquoq; propriū munus sup[er]peditante, non etiam existimatis ipsis, qua mutuis afficiantur affectibus, reddi possit certum iudicium, & p[ro]uidentia certa. Pulsus enim primum uim caliditatis & frigiditatis in spiritibus indicant. Urinę uero demonstrant quantitatem, & qualitatem humorum. Egesta ostendunt uentris concoctiones, & cruditates. Orationis enim pronnunciatio testatur actionem uirtutis rationalis. Qualitates in super accubationis totius corporis, ac faciei affectus alia quædā tibi demonstrant, ueluti ex alijs libris cognoscere est. Quandoquidem neque pulsus ipsi omnes passiones, neq; egesta, neq; urinæ, neq; alia quæ reperta sunt ad faciendum iudiciū de passionibus nos occupantibus, detegunt. Sed horum alia alijs promptiora ad cognoscendas egritudines

tudines. Et quantū ad uniuersalem passionum cōsiderationem faciendam, con- *Vrine iudicium pul-*
 templatō de urinis creditur esse post *sus praes-*
 pulsus, quantum etiam post spiritus hu- *gio, tutius.*
 morum substantia per omnia transit,
 eo tutior & promptior disciplina de urinis quā de pulsibus est, extitit. Namque de urinis disciplina omnia sub oculos exposuit; illa uero rem omnē tactui cōmilit. Et forte facilius est uisu quā tactu iudicare, & prorsus exactam cognitionē capere. Quare promptius urinarū doctrina dijudicabūtur passiones. At uero dijudicaturō passiones per pulsuū tactus, opus est puro intellectu, atq; manus optimo sensu, & attentione summa, ut diligenter metiri ualeat motionum spacia, atque quietum, & spaciorum tempora, & intercedentes spissitudines, & quaecunq; de pulsibus disciplina pertractat. Quæ quidem etsi exacta sint, & suscepta ad iudicandas ægritudines, tamen difficilia captu sunt. Veruntamen illum qui utramq; cognitionem de pulsu & urina calluerit, aut nihil, aut

perparum fugerit quod & ad iudicium & prævidentiam conducit. Sicuti illum qui altera disciplina sine altera utitur, multi sequuntur errores, nihilominus conferente disciplina de urina ad iudicandas ægritudines quæ disciplina de pulsibus. Sed tamen hæc eo pacto iacta sint. Nunc uero cum proposuissimus de urinarum differentiis disputare. Primum de differentiis colorum facta disputatione; deinde de reliquis dicemus, ueluti quæcumque in urinis inspe-

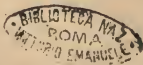
Colores urini cõtatur, Quot igitur species colorum in urinarum tractantur, nis sigillatim appareant, non facile est dedere exacte, quod plurimi colores ob quasdam humorem mutationes, atque concoctiones inspicuntur. Licet tamẽ ex his principales species ratione definire, ut à quibusdam definitis signis etiam ceteros colores cõiectare, qui definiri ratione hæcenus non sunt, defectu nominum priorum.

De differentiis colorum, qui in corpore urinae uidentur. Cap. VIII.

VRinarum alia sunt albæ, alia spicæ, alia aureæ, alia crocæ, alia rubeæ, alia uineæ, alia passæ,

aliæ uenetæ, aliæ nigræ. Nec in hisce omnes species colorum sitæ sunt, sed etiam in horum medijs, & submedijs, tanquam hinc plures essent introductæ colorum species. Albarum uero urinarū *Albarum* aliæ sunt crystalleæ, aliæ niuæ, aliæ ut *exquisite* aqua pura, & hæ ipsæ sunt summæ *urinarū spe* *cies.* cruditatis. Quoniam uero colorum genera capiunt intentionem & remissionem, quæ memorata sunt, albedinis intensæ habentur. Post hæc referamus, quot sint albedinis remissæ. Namq; à summa albedine remissus color extitit lacteus, ita uocatus, quod similis est lacti, qui melior est aqueo, & crystalleo. Et albedo glauci tantum recessit (est enim fortasse post lacteum) quantum charopus remisit albedinem glauci. Nam glaucum est ueluti cornu pellucidum; charopū uero quod simile est pilis subalbidis cameli, uel ungui lapillo sic appellato. At uero postq; aliquam tincturam urinae capiunt non paruo à cruditate secedentes, primū subspiceæ existunt, deinde spiceæ, ita ut illæ uideantur similes bilæ infusæ humori, ac

mediocriter decoctæ; hæc uero bene decoctæ. Quod si cupieris aliã cõparationem, illa hæc est. Puta humorem corticis, & cici mali punici decocti. Neq; contendam de succis perquam similibus, & de nomine spicei coloris, quod ob consuetudinem neminem fugit. Igitur si parum eiusmodi spicei humoris expressi inieceris succo alicui claro, ut aqua: feceris subspiceum colorem: & si plus addideris ex eodem. effeceris colorem spiceum: quorum alter ab altero capit appellationem. Porrò cū concoctio processerit, tum tinctura plus colorabit spiceum, atq; suffulua siue subaurea dicas, urinæ (quas mediocres, & temperatas esse inter omnes ratione cõpertum est) gignuntur, quæq; non usquequaq; similes sunt puro auro. Post hæc, urina est aurea, sed fulua uocata, quæ potius sonoro ac puro auro similis est. Discere poteris id ipsum, si uacaueris auro: cõsuetudinem habendo cum diuitum dispensatoribus, Subcrocea uero urina post hæc collocat, quæ colore similis est cartamo. No-

Spicei & subspicei coloris qualitas.

Subaurea.

Aurea.

Fulua.

Subcrocea.

uerunt

uerūt quāplurimī florē herbæ huius uo-
cata cartami; qui colore inferior est flo-
re croci. Quāobrem hīnc oportet ratio-
cinari de colore subcroceo. Quæ urina
uero est exacte crocea, hæc nihilo differ *Crocea.*
re uidetur à croco Coriceo; cum omnes
croci aliorū locorum differant præstan-
tia coloris à croco Coriceo. Verunta-
men ne fallaris, opinatus crocum, quem
nondum uidisti, Coriceum ualde differ
re colore à reliquis crocis; ego loco hu-
ius tibi propono crocū qui ab Atho de-
fertur. Cuius colore duce tu procedas.
Cæterum nec te oportet animum inten-
dere in colores, q̄ apparent in cartamo,
& croco; non enim paruo aberraueris.
Subrubei enim, & rubei illorum colo-
res existunt. Sed intendas in colores il-
lorum, cum eorum flores fuerint aqua
dissoluti. Sequuntur hæc, urine sub-
rubeæ atq; rubeæ; quibus satis fuerit ut
præsententur colores qui apparent in
cartamo & croco, ut dictum est. Posses
etiam id discere, si subrubeum colorem
esse similem intellexeris armenico bolo

& Lemnio sigillo, Rubeum uero & puniceum similem cogitaueris illis pomis quæ rubeum colorem præ se ferunt, ueluti cerasis, malis, & alijs id genus: quæ lenitate corticis, & maturatione, & coloribus differre uidetur. *Vinea.* Urina uinea memoratis succedit, quæ nomen id accepit à uino quàm rubrum est, nigriore, existitq; ueluti colore hepatis. Quamobrè oportet hæc scientem interdum inspicere hepar animalis rationalis, uel irrationalis: interdum eiusmodi uinum bibere: deinde ubi uiderit, considerare de uineo colore. Memini sæpenumero eiusmodi uinū in foro uidisse à mercatoribus uectum, quod adeò erat uineo colore perfusum, ut cados etiam quibus uectū fuerat, proprio colore affecisset. Quinetiam parum eiusmodi uini plurimæ aquæ mistū etiam rubicundo colore spectatur. *Passca.* Passeus uero color est, qui ex intentione uineo præstitit, maxime similis passo: quod ex uua nigra decocta fieri nouit unusquisque. Hoc pacto habet: & si sint qui ambigunt passum etiam fieri

ri musto decocto usq; ad tertiam partē. Adde quoq; , ut clarior notio fiat , cerasi fructus colorem, qui ad nigredinem inclinat. iam uero ubi de passero colore nouisti exacte, nunc reliquos discite. *Venetum* uel *cæruleus* dicas color, omnibus, ut arbitror, notus est, qui ex puro albo, atq; nigro æqua ratione confusis gignitur. Et si id ipsum etiã sensu uelis nosse, cerussam uel lectissimam calcem, uel ali quod aliud simile attramento, uel picis, uel bitumini, alijsue puris nigroribus si miscueris æquis ponderibus, uenetum colorem eo modo productum uideris. Veruntamē de uiridi colore ubi primū hoc modo disputarimus, & de oleaceo & liuido, deinde de nigris dicemus. *Viridium* igitur colorū alius est, ut qui in folijs brassicæ; alius, ut qui in folijs graminis; alius, ut qui in folijs uiolæ herbæ; alius, ut qui in smaragdo, ita ut ex his ac ceperint appellationem. Discere ergo oportet colores hos è rerum illarum coloribus, illos hisce similes reddendo. At uero oleacearum hoc modo generi cō-

Veneta &
Cerulea,

Viridis.

Oleacea.

muni appellatarum urinarū, alia appa-
 rentiam habet olei, alia est olei coloris,
 alia oleacea est, que generi cognominis
 est. De colore uero primæ speciei, an
 aqueus, an oleaceus sit, ambigitur, ob te-
 nuitatē coloris tingentis humorem. In
 secunda uero specie color olei euidentis
 est, utq̄ intensus sit color. Oleaceam ue-
 ro urinā quæ tertia est species ratio cer-
 ta definiuit, ut color olei similis sit. Sed
 tamen hæ species nō sunt crassæ substan-
 tię et coloris intensi, sed potius sunt sub-
 stantię subtilis. Quæ uero sunt intensi
 coloris, illæ potius congruunt cum spe-
 ciebus quæ sub genere uiridiū collocan-
 tur. Quoniā uero sufficiēter dictū est su-
 per differentijs uiridiū et oleacearum uri-
 narū, cōsequens est dicamus etiā de liui-
 dis & nigris urinis apparentibus. Liui-
 dū igitur colorē esse plumbi colorem si
 quis dixerit, is apposite rē aperuit. Qua-
 re & ab hoc ipso oportet de illo conside-
 rare. Veruntamē tantū uersus nigrum
 inclinauit liuidum, quantum à colore
 ueneto recessit. Quamobrem si dupla
 non

non æqua ratione nigra se habebunt ad alba in mistione: hinc exacte cognosci possunt, quæ sint liuida. Atque ita eiusmodi liuida se habent. Nigros uero colores *Nigra.* nemo, ut arbitror ignorat, qui cunctis euidentes sunt. Porro confert uiro indulgenti eiusmodi rebus, considerare memoratos colores, eosque in tabellis ordine describere, cum in eis non pauca iudicia, & præuidentia rationis sint pronuntianda. Considerare quoque oportet colores qui definiti non sint eo, qui careant nominibus proprijs: an remissi, an intensi sint uersus colores qui definiti sunt, ubi aliqua cognitione concepti sunt. Quamobrem ubi hæcenus de omnibus coloribus definitum sit erga peritos, non opus est longiorẽ sermonem facere de differentijs colorũ: fundatibus enim disciplina partem, si explicata sint ea quæ decent artem, hæc satis sunt. Et sepe si quis quã non oēs colligens dixerit colores, qui possunt constitui: illi tũ qui collecti sunt, satis esse possunt ad disciplinã usurã eis. Eo itaque pacto finẽ sortiat̃ oratio,

quæ

quæ est de differentiis colorum urinarum. Veruntamen hic confert disputare de differentiis substantiarum, quæ sunt corporis ipsius urinæ.

*De differentiis substantiarum ipsius
urinæ. Cap. IX.*

VRINÆ in matulis emictæ omnes ferè subtiles apparent, eatenus etiam calidæ manentes. Calor enim naturalis eatenus præstans, non finit in flumen ipsum, quod urinæ corpus est, cogatur atque crassescat per aliquam occasionem. Veruntamen calore eo abeunte, aliquæ urinæ uelociter, aliquæ tarde crassescunt. Quemadmodum aliquæ crassæ minguntur, aliquæ contra ut mictæ sunt ita manent. Crassescentium uero aliquæ tenuantur, aliquæ indiscretæ, ut à principio erant, manent. Quinetiam huiusmodi crassescentium alia perquam mediocriter crassescunt, ueluti essent turbidæ, alia magis crassescunt, alia plurimum. Oportet etiam differentias, quæ in hisce secundum magis, & minus sunt, intelligere.

Quæ

Quæ uero tenuantur: aliæ, quod crassius cōtinebant, id in fundum matulæ colligunt: sed ipsæ etiam crassæ restant, aut turbidæ, aut temperatæ, & subtiles remanent, crassitudine tota in fundum cōcedente. Quamobrem oportet diligenter etiam capere differentias harū, quæ non parum conferent disputationibus, quæ de iudicio & præuidentia habebuntur. Eodem modo oportet discere differentias urinarum subtilium, tanquā nō omnes eadem subtilitate consistenter, sed earū alias ualde subtiles esse, nihilq; differentes ab aqua tenuissima, alias ab huius substantia discessisse. Quinetiam alias subtiliores esse, alias declinare ad temperatam consistentiam. Atq; ex his sufficienter dictum esse de differentijs substantiarum existimari potest.

Aduersus eos qui opinati sunt, caussam qua crassescunt urinæ, esse à frigore foris assistente. Cap. X.

Quoniam sunt aliqui imperiti circa urinarum substantias, qui crassitudinem earum, non proprio aliquo

aliquo uno affectu ex eis quæ urinis congruunt, accidere opinantur, sed potius à frigore foris assistente id fieri credunt, maxime ubi uiderint micætas urinas subtiles paulò post crassescere. Idcirco aduersus eos cõuertenda oratio est, eorũq; deceptio demõstranda. Aiũt secedente calore ab urinis, frigidũ uincens, quod foris est, ipsas crassas facere. At uero id tantũ abest à ueritate, ut ab ijs quæ quotidie cernuntur, cognoscere sit eorũ ignorantiam: uidelicet cum semper urinæ obiectæ sint aëri frigido foris manenti, non semper crassescunt. Ad hæc decens est aliquando urinas crassescere, cũ continens aër fuerit perq; frigidus. At si urinæ sub dio etiam pernoctauerint, fortasse gelascent potius quàm crassescant. Adde si urinæ ad occurrens frigus semper crassescerent, ob caliditatem continentis tenuari possent. Sed tamen uiderelicet hyeme urinas subtilissimas manere, nec unquã ab externa frigiditate superari: & æstate, crassissimas, nihil dissolvente aëris æstu. Quinetiam quid dixerint

*Vrinæ
hyeme
lympidæ,
æstate con-
trã.*

xerint hi oculati urinarum spectatores, ubi hodierna uiderint eandem urinam subtilem, crastina crassescere eodem continente utriusque diei constitutio. At uero quonam pacto poterint praeuidere, quidnam sibi uelit ea substantiae mutatio, & quas ob causas fieri contingat. Mihi uidentur multum delirare, secedentes a ueritate. Et quibusnam signis in urinis noverint multitudinem humorum, aut eorum crassitudinem, aut concoctionis principium non potentes in totum definire super urinarum crassitudine. Praeter haec, eorum rationem stabilire conati sunt, matulam in aqua calida ponentes, eamque per breui calido affectam ostendunt subtilem reddi, neque untes intelligere, ut nihilominus naturali calido artificiale ualeat urinas dissoluere, si quando crassitudinem contineant. Sed ne hoc quidem quicquam duarum matularum in eodem aere manentium alteram crassescere alteram ita etiam persistere tenuem, ut erat, uideri est. Quisnam huius reddere poterit aliquam rationem, nisi eam quam nos suo
in loco

in loco reddituri sumus: Siquidem si aëris continentis frigiditatem causam faciant, uereor ne conuincantur, decepti ab altera matula quæ subtilis remansit. Veruntamen cum illa, quam dicturi sumus, causa satis est fortasse ad redargutionem istorum, uideri poterit hætenus dictum esse sufficienter. Nos uero redeuntes eò, unde digressi sumus, dicamus. Cum igitur demonstratum sit, ut urinarum aliæ sint crassæ, aliæ tenues, aliæ mediocres, diuiserimusq; has ipsas ut decens erat: nunc operæ precium fortasse erit, ut de differentijs eorum quæ in urinis insistant, disputemus.

De differentijs colorum earum rerum, quæ in urinis continentur. Cap. XI.

Vrinæ contenta secundum naturam qualia

VRinarum, quæ secundum naturam sunt, contenta si alba & lenia et æquabilia fuerint, atq; substantia mediocri, & ad fundum matulæ cõcesserint, tunc tertia cõcoctio secundum naturam perfecta est. Veruntamen si cõtenta ea excesserint, uel defecerint ab eiusmodi indicijs

dicijs quæ certa sunt secūdum naturam, etiam sanitas deprauata esse demonstratur. Dicendum ergo primum de coloribus quos in hisce esse contingit. Deinde de reliquis congruente oratione tractandum. Igitur contentorum alia sunt colore mediocri, quæ secūdum naturam subalbida esse uolunt. Alia decidētia ab hac ipsa mediocritate; quorum alia sunt in- *Contento*
 tensa albedine, alia uerò subspicea, atq; *rum colo-*
 spicea, alia uerò procedentia, magis colo *res.*
 rantur, adeò ut uideantur bilea, atq; oro
 bea, etiam subrubea, & rubea, & cruenta,
 & umbrida, & ueneta, atq; nigra. Hi
 ipsi, & huiusmodi sunt colores contento
 rum in urinis. Sed tamen ex hisce, oportet
 cōsiderare de alijs coloribus qui nūc
 dicti non sunt, qua ratione in capite De
 differentijs colorum corporis urinae di-
 sputauimus. Sed de differentijs colorum
 contentorum quàm breuissimè fie-
 ri potuit, sic dictum est: nunc
 de eorum substan-
 tia dicemus.

Mediocritatem substantiæ contentorum in urinis, qualis sit experientia docuit. Sed ut ratione quoque definita sit, hoc pacto dicimus de substantia mediocri contentorum. Contenta quæ mediocri sunt substantia, crassiora sunt ipso humore toto urinæ: ob hanc etiam rationem manifestum uisui extitit, nec ita habet ut sic uisio transeat per ipsum contentum, ut transit per humorem urinæ. At uerò quia de mediocri substantia humoris urinarum superius orationem audiuisti, licet iam tibi (tanquam facto principio à certo signo) posse & tenuia & crassa contenta cognoscere, quamuis decentia explicentur à nobis hoc pacto. Tenuium contentorum quæ magis consentiunt cum colore corporis urinæ, ea minus apparent, quam quæ magis discrepant à colore corporis urinæ. Quare oportet etiam hoc pacto ratione definire. Nanque horum ipsorum quædam paruo decidere à mediocritate

Exilia contenta, urine coloris similia, minus conspicua.

critate, quædã magis, quæ iam & ipsas
urinas quisquã facile tueri poterit: quæ-
dam uerò plurimo decidũt, quæ uix eti-
amsi radium solis per matulam traiece-
ris, uidere poteris. Contentorum autem
quæ uersus crassitudinem à mediocrita-
te uergunt, quædam paruo crassiora ui-
dentur, ita ut non facile uisus ea pene-
tret, quædam magis uergũt, ita ut uisus
in ipsis terminetur: ratione uerò putã-
tur plus etiam crassitudinis inesse. Quæ-
dam etiam plurimũ uergunt. Nihilo mi-
nus tamen quàm uisus ratio ipsa termi-
natur: non enim possibile est crassitudi-
nem maiorem reperire illa quæ in con-
tentis est, quæ per substantiã similia sunt
puri. Scire autem oportet hæc nos dice-
re ea ratione qua diceretur de omnibus
contentis, siue hæc fuerint tertiæ conco-
ctionis, ueluti superfluitates: siue humo-
rum crudorum segmenta, siue pus, siue
internorum uasorum frustula. Iudicia
nanq; de ipsis (concedente Deo) suis in
locis referemus. Nunc uerò quæ dein-
ceps sequuntur, per seriem dicamus.

De differentijs locorum contentorum in
urinis. Cap. XIII.

ALtitudine corporis urinæ trifariā
diuisa, ut in fundum & imam re-
gionem matulæ, superficiē supremā ue
regionem, utrarunq; harum extrema-
tum medium. Ea igitur contenta quæ in
Hypostasēs fundum matulæ descendūt, hypostasēs,
hoc est subiecta uocauerunt qui circa res
hasce prudētes fuerūt, à uerbo ὑφιστάσθαι
hoc est subijci, uidelicet præpositiōe sub,
significante infernam habitudinē. Quæ
uerò concesserunt ad medium totius al-
Enaeore titudinis, appellauerunt ἐναϊορηματα hoc
mata. est sublaciones, uel dicas sublimia, arbi-
tror deriuantes ab elatione, tanquam æ/
quo spacio secederent ab utrisq; extre-
Nubes. mis. Quæ uerò peruenerunt usq; ad su-
perficiem uocauerunt nubes, tanquam à
terra summè secederent, putantes fun-
dum matulæ proportione respondere
ipsi terræ. Quoniam ad ipsum fundum
grauia descendunt. Cōmuni & generali
nomine hæc omnia παρυφιστάμυνα hoc
est

est contenta dicta sunt, eò quod in quali *Contenta.*
 bet altitudinis parte corporis urinæ insi-
 stant, & contineantur. Atq; eo pacto de
 loco cõtentorum rationem iam pridem
 medici diuiserunt, tanquam principia po-
 nerent earum quæ in arte medica sunt
 cõtentionum. Sed tamẽ licet quoq;
 diuidere rationem de loco hoc pacto.

Quæ diuisio multum conferet & ad iu-
 dicia, & præuidencias. Igitur hypostasi- *Hypostasi-*
 um (uti autem oportet hoc modo posi- *um per lo-*
 tis nominibus) aliæ occupauere locum *cos differen-*
 inculpabilem, cum neque totæ tangant *ti.e.*
 fundum matulæ, neque abiungantur ab
 eo. Aliæ uerò quæ proprium & incul-
 pabilem locum prætermisere, quæ quo-
 que diuiduntur ratione. Namq; earum
 aliæ totæ hærent fundo, aliæ minus, ac
 plus quàm eis conueniat abiunguntur,
 ueluti definitum locum defugere experi-
 rentur. Sublimium uerò quæ exactè me-
 dium locum totius consecuta sunt, hæc
 exactam rationem sublimitatis adepta
 sunt. Quæ uerò siue inferius, siue superi-
 us quàm medium est, māserint, hæc quo

*Sublimium
 contento-
 rum tres re-
 giones.*

que sublimia appellata sunt abusu nominationis, nam ad utrisq; extremis secesserunt. Plurimum uerò conferre reperiuntur disciplinæ quæ de urinis est, eiusmodi definitiones. Quamobrem oportet ut putemus tres esse sublimium locos. Nubium autem aliæ paruo citerius, superficie urinæ manent, aliæ ad ipsam superficiem hærent. Quoniam uerò nubes hæ tertio loco indiguerunt (nanq; nō licuerat superius cōcedere deficiente humore, & corpore urinæ) tanquam necessitas cogeret respondere è regione fundo matulæ, præ uiribus sibi agnatæ sunt: perinde ac cum experirentur medium ipsarum, & superficiiei locum delere, ita exactè ubi terminauerint humoris altitudinem, hæserè superficiei urinæ, ut polypii lapidibus exactè (ut aiunt) adhærēt. Quoniam igitur demonstratum est, tres

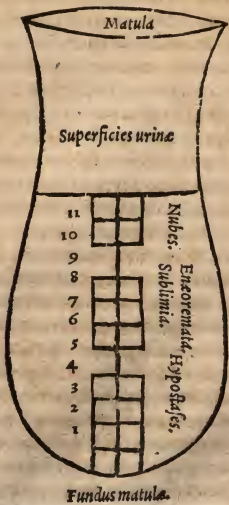
Urinæ contentorum loca.

locos generalissimos contentorum esse, quorum singulos in ternos nos diuisimus, accidit ut omnes sint nouem, quos bene cognoscere discentes oportet, nanque magnopere utiles sunt. Veruntamē

ut

ut clarius cernere possis id quod dictum est, omnem rationem de locis contentorum per hoc exemplum ante oculos pono. Intellige altitudinem undecim digitorum, uel cubitorum, uel passuum, uel cuiusuis mensuræ, & puta eorum quatuor esse in loco capiente hypostasies. Vnum in confinio hypostasium & sublimium, ita ut sit post finem hypostasium & ante principium sublimium. Similiter alterum in confinio sublimium, & nubium. Item duos alios in loco nubium, & locus mediocris nubium sit ultimus, ac undecimus digitus, qui uerò subditus ei est, & ueluti ab ultimo deciderit, sit decimus. At qui plurimum subierit, atque in fundo uice uersa se habet erga ultimum, is sit primus. Locorum uerò hypostasium exactè proprios locos habentium, tertius digitus sit, Sed supernarum hypostasium locus sit, quartus digitus. Inferius medio subsidentium sit secundus. Quinetiam in sublimibus, qui usquequaque medius est, is sit septimus digitus, Sicuti superiorum sit octauus. In-

feriorum sit sextus, Nancq̃ quintum & nonū digitum nō occuparunt unquam contenta. Sunt enim terminationes po-

Formula locorum in quibus sunt contenta urinarum.

tius quàm loca contentorum in urinis. Vbi uerò oratio de locis contentorum sufficienter facta est, eo pacto maneat: quam unusquisque etiam à formula hic descripta discere poterit, nunc reliqua explicemus.

De lenitate, & oppositis contentorum in urinis. Cap. XIII.

Contenta urinarum quæ secundum naturam se habent, præter alias proprietates, definitum est lenia esse. Primū dicendū est, qualia sint eiusmodi lenia. Deinde quæ sint hisce opposita. Lenia igitur contenta sunt, quæ continua sibi sunt, & tanquam unum ueluti continuum, & coactum corpus, neq; aliquo modo sibi rugosum, aut huc & illuc cōpulsus, neq; dissolutū aliqua in parte. Hoc modo se habet secundum naturam lenis contentum. Eorū uerò, quæ non eo modo se habent, alia auxerunt continuitatē usque adeò ut tenacia euaserint, alia uerò cōtinuitatem disciderūt, ita ut reddita sint aspera. Atq; tenaciū contentorū alia modicè, ita affecta sunt, adeò ut ualde

Contenta naturalia.

Tenacium contentorū

diuersitas.

commotam matulam esse oporteat ut illa dissoluantur. Alia magis affecta, adeò ut ualde commota matula ipsa modicè dissoluantur. Alia insuper usq; adeò tenacia, ut etiam siquid commoueatur, nõ facile dissoluantur, cum iam glutinea redacta sint. Contrà uerò, asperorum contentorum alia ita modicè affecta sunt, ut uisus capiat partes eorum iam discretas. Alia magis affecta, ut uisus etiam magis capiat altitudinem, & latitudinem corporis urinæ. Alia uerò plurimum, ut uisus capiat omnem altitudinem, & latitudinem, atq; longitudinẽ magis capiat perinde ac esset in frustra incisa. Hoc itaque pacto se habet oratio de lenitate, tenacitate, & asperitate contentorum. Oportet aut studentem hæc discere, quoniã operã nauatam in hisce capiendis non parum ijs quæ sequuntur, cõferentẽ esse sentiet.

De hypostasi orobea, fursurea, laminea, atque similacea. Cap. XV.

Post hæc decet dicere de hypostasi orobea, fursurea, laminea, ac similacea. Nanque eiusmodi contenta appellare hy

re hypostasēs cōgruit, cum semper fundum matulæ petant. Namque si contenta aliqua non subsistentia, sed innatãtia participauerint eiusmodi species, id non ab eadem causa prouenit, ita ut ne easdem etiam passiones significauerint. At uerò *Hypostasēs orobeæ.* ubi prius de illis memoratis tractari-
 mus, deinde de eorũ similibus dicemus. Igitur hypostasēs orobeæ, etsi ab ipso nomine euidentes sint, nos tamen etiam de clarabimus earum rationem. Nam unusquisque nouit orobum inter legumina *Orobus leguminis species.* esse, qui etiam plerisque in locis seri-
 fuit. Is si excoriatur, uidetur rubeus, ita ut similis sit uitello rubeo ouis. Cum igitur contenta urinarum his similia uideris, tunc oculis spectaueris hypostasēs orobeas. Nunc enim ueluti oratione sola restibi depingo. Sed tamen hypostasēs hæ nihilominus globosæ ueluti orobi sunt, ita ut hoc pacto intelligere poteris certò qua ratione se habeant. Furfuræ uerò hypostasēs sunt, quæ uidentur *Furfuræ hypostasēs.* similes furfuri bene moliti tritici.
 Hæ ita magnæ apparent, ut uerè fufures

res credantur. Quamobrem discere conuenit ab euidentí rerum specie, quæ hoc pacto appellantur, ita ut nō longius protrahatur oratio decēs, ac si disceretur ab

Lamineæ. ipso posito nomine. Lamineæ uerò hypostasēs notæ sunt rationi; ipsæ quidem sunt similes laminis, sed nō per longitudinē (hac enim potius uidentur dissimiles) sed similes sunt specie. Laminas uerò nouimus appellatas esse, quæ & longitudinem & latitudinē habēt, nō etiā euidentē altitudinē. Eodē modo appellata sunt quedā instrumēta à mulieribus inuenta ad lanificia opera. Quinetiā lapis quidā est eodem nomine uocatus Petalites, hoc est lamineus, qui concisus esse uidetur in eiusmodi laminas. Quamobrem ex hisce considerare oportet de laminea hypostasi. Sed reliquum iam est ut dicamus de hypostasi similacea, quæ accepit nomen à simila. Similas omnes nouimus uocatas esse quæ ex malè molito tritico, ordeo'ue cribrata uidentur furfures. Quæ nanq; furfuribus sunt pleniora, hæc similæ uocantur, non ut furfures te

res tenues, sed ut triplicis paciatae. Et ob
 haec, uocantur similiceae hypostases.
 Restat iam etiam docere de complicata,
 atque diuersarum formarum hypostasi,
 quas quisquam non incongrue dissimi-
 lares appellare poterit.

*De differentijs eorum quae complicantur in con-
 tentis urinarum. Cap. XVI.*

INterdum haec ipsa uario modo appa-
 rent. Nam aliquando ueluti similiae quae-
 dam descendunt cum contentis. Aliquan-
 do ueluti furfures, & ueluti laminea, at-
 que orobea. Est aliquando uidere quae-
 dam cum contentis, ut capillos longos *Contento-
 rum diuersi-
 sitas.*
 palmo, ac minus, & magis. Quinetiam
 aliquando uidere est ramenta quaedam
 subrubea breuissima, atque haec omnia
 nunc minora nunc plura spectari solet.
 At uero quidnam unumquodque horum
 ipsorum sibi uelit, in locis proprijs expli-
 cabimus. Sicuti & eorum causas
 in ijs, qui de causis, libris
 reddemus.

De differentijs eorum quæ innatant in superficiei urinæ. Cap. XVII.

NVnc operæ precium est ut dicamus de ijs quæ innatant in superficiei urinæ. Innatant igitur in superficiei urinæ bullæ, quæ etiã lampæ, hoc est spumæ, quæ in superficiei uini insident, appellantur. Innatant quoq; liquamenta quædã. Veruntamen prius disputabimus de innatantibus liquamentis, deinde de innatantibus bullis. Apparent itaque in urinis aliquando innatantia quædã ueluti aranæ, quales sunt maximè continuæ, atq; uelamini subtili similes, non quales sunt illæ quæ non omnino sunt cõtinuatæ, sed cū super plures líneas plures transversæ sint líneas, & has siue rectas, siue obliquas secuerint líneas ortæ à centro, atq; profectæ ad extremitates. Interdum etiam est ut ferantur in superficiei urinæ puncta olei, nunc pauca, nunc plura, nunc tenuia, nunc crassa ueluti in pingui iure refrigerato innatare uidentur, quæ res à multis appellata est spuma. Veruntamen

Innatantia
um differen-
tia.

tamen hæc ipsa euidentia erunt alio in loco, ita ut de his plura nunc dicere non oporteat. Quinetiam interdum atq; circa coronam feruntur quædam ueluti lacera-
 mента uestis, & ueluti pilis conte-
 xta, quæ à Græcis *ῥάκνια* & *τριχία* uo-
 cantur: eadem sunt longè minora ijs que
 prædicta sunt, atque pleniora. Oportet
 etiam hæc ipsa prænosse discentem. Nan-
 que paulò inferius in locis oportunis, re
 ipsa nobis obuiam faciente, de eis latius
 disputabitur. Nunc uerò de bullarum
 differentijs dicamus, ueluti in initio sta-
 tuimus.

*De bullarum differentijs, & definitione
 coronæ. Cap. XVIII.*

Bullarum aliæ perquàm magnæ so-
 lent esse, aliæ perquàm paruæ, aliæ
 mediocres. Item aliæ per omnem super-
 ficiem urinæ apparent, aliæ contrà in so-
 la corona circumiacent, quæ aut in tota
 corona, aut in aliqua una eius parte, aut
 in pluribus partibus spargunt. Aut in co-
 rona, et media urine superficie iacēt. Aut
 in altera sola medietate superficiis, aut in
 ordi-

postquam intumuerunt, dissoluuntur, *Cito pere-*
 debiliores habent causas, ac perquam fa *untes bullæ*
 cilè solute abeunt. Quare considerare o- *causam ha-*
 portet de bullis ijs, quæ multo tempore *beut debi-*
 immorantur, & causas harum, & iudi- *lem, contra*
 cia discere oportet. Alterum uerò eorū, *diuturnæ.*
 quæ nos præteribant, est notio de coro-
 na. Siquidem multos turbare poterit, au-
 dientes coronam quandam in urinis ap-
 parere, minusq; eam cõprehendere ob
 ignorantiam propositi. Coronam ergo *Vrinæ co-*
 dicimus lineam umbra depictam, quæ *rona.*
 circumcurrit per ambitum superficiei
 urinæ. Si utiq; matulæ fuerint rotundæ,
 etiam circulo circumscribunt urinam
 superficies. Sed hæ superficies per confi-
 nia inscriptæ, manētibus matulis rotun-
 dis, decenter uocari possunt coronæ, ob
 figuræ proprietatem. Sin fortasse matu-
 læ fuerint quadriquetra, aut multangu-
 læ: tum bullæ quæ per extremitates uri-
 næ cucurrerint, non etiam par est, ut in
 corona currere prædicentur, cum abla-
 ta sit figura rotunditatis. Quamuis unus
 quisq; dicere possit, bullas harum & il-

larum matularum easdem esse ratione iudiciorum & causarum. Hoc itaq; pacto se habent differentiæ bullarū, quas exercere oportet. Nō enim mediocriter conferent ijs, quæ deinceps dicentur. Nunc reliqua transigamus.

*De differentijs coronarum corporis urinæ,
quæ sunt alterius generis.*

Cap. XIX.

MUltæ coronæ aliæ commodiores quàm quæ superius dictæ sunt, apparent circumeuntes superficiem matulæ: quæ non innatant in humore, ut innatant bullæ, sed potius sunt extremitates humoris corporis'ue urinæ. Siquidem cū urinæ humor aliquo quouis tinguatur colore, tū coronæ circūlistunt affectæ diuerso colore, uel albo, uel flāmeo, uel bileo, uel uiridī, uel nigro, uel aliquo alio. At uerò hæc ipsa ijs qui attentè spectant, facile apparēt. Sed nō aliter quàm præsentia essent malè uidētibus, quæ admodum in stellis crinitis obscure apparentibus accidere solet. Nanq; crines earum

rum obscurarum facilius cęcutientibus, uel uisum intendentibus, apparent, tanquam ualido uisu, uel potius hæc ipsa cōcipiente per uim maiorem coloris atque luminis. Atque hæc super coronis dicta sint, quæ conferent in locis opportunis, nunc uerò dicamus ea quæ sequuntur.

Nancq; uidetur mihi hoc in loco collocari complicationes, quas esse contingit e coloribus, & substantia, & contentis, easq; disputationibus hisce addi debere. Sed tamen quod res esse uidetur magni laboris, & inquisitu laboris, atq; processura ad id quod non oportet, prætermis- si. Siquidem præsentē disputatione explicamus urinarum differentias, tractatus uerò qui hūc sequuntur, continebūt iudicia, causas, atq; præuidentias. Qui ergo circa eiusmodi fuerit edoctus, is perquam faciliè poterit cōponere tam cum coloribus substantias, quàm cum coloribus, & substantijs contenta etiam differentia colore, substantia, loco, lenitate, æquabilitate, atq; differentijs hisce oppositis. Quinetiam idem faciliè poterit

Coniugat. & rum urina- rum omnes tradere differentias cupiens, littora bubus arat.

secernere, quænam componi possint, & quæ non possint, ita ut etiam consulere alijs hæc ualeat. Veluti si quis circa hæc doctè conuersando se gesserit, non mediocrem autoritatem rectè, tuteq; rem capiēti addiderit. Si quis enim antea nouerit, ob quas causas unumquencq; colorum, & humorum, urinæ, atq; contento rum, ac unamquancq; horū ipsorum consistētiā, atq; reliquorū singula, is quid unumquodq; horum sibi uelit, cognouerit, atq; per quā facile hæc ipsa complicauerit. Et ubi promptè complicauerit, ita exacte & iudicia eorū, & causas reddiderit. Sed hæctenus de hisce satis dictum est.

*De uariatione colorum, & substantiarum
urinarum. Cap. XX.*

Post hæc considerandum est de uariatione substantiarum, et colorum, qui in urinis apparent, atq; præter hæc etiā contentorū. Quinetiam de differentijs temporū. Nāq; urinarū colores, aut in eodē, ut se habent, manēt semper, aut
transmu=

transmutantur, aut in peiores colores mutantur, aut in meliores. Et alterutro mogo mutando, aut proueniunt ad extremos colores, aut manent alicubi firmati, uel perparum forte procedunt uel ulterius promouēdi. Quoniam uerò descens est ut ad magnas alterationes colorum commutentur etiam contenta, inspicere oportet, quanam fiant in hisce *In urinis* uarietates tam colorum quam substan- *quæ consi-* tiarum, & lenitatis, atq; spaciosum loci. *deranda.*

Deinde confert etiam considerare, an he mutationes fiant longiore, an breuiore tempore. Non enim parum conducet obseruare tempora mutationum. Quin & interdum etiam substantiæ solent alterari, neq; semper ita afficiuntur, cum maiore motione in eis quam in coloribus mutandis opus sit. In quibus conferens erit non modo discere mutationes, sed etiam tempora earum disquirere, ac animaduertere an uelocius, an tardius mutentur. Ad hæc, illud non minus, quam quæ dicta sunt, conferre & ad iudicia & præuidentiam fas est nosse, ut uarietatū

aliæ sint ordinatæ, aliæ ordinem nullum seruent. Oportet enim hæc spectare & considerare. In sequentibus enim uidebis, ut ex hisce bene consideratis multa adiumenta prouenerint ad iudicandum & preuidendum. Animaduertas quoq; nam interdum uideris uarietates ordinatas peiores esse ijs, quæ ordinem non seruant, quæ explicabuntur in locis conuenientibus. Hicnanq; nobis solum propositum est de differentijs urinarum disputare. Et ut oratio clarior reddatur, hoc pacto per exempla transigimus. Colorum uariamenta fiunt tum, cum de colore in colorem transmutatio fiat. Si em̄ urina nunc apparuerit alba, crastina uerò aurea, posthac uerò aliter; uel contra, nunc quidem subrubea, crastina uerò aurea, atq; posthac charopa. Ad hæc aut lactea, aut aliquo modo aliter, ueluti tu cōplicaueris (contingit enim rem nūc hoc nunc illo modo apparere, ut uicta, uel uincens fuerit uirtus uitalis. Nāq; differentia cōcoctionum, siue prauæ, siue bene fiant, in urinarum mutationibus spectatur)

Vrinæ color secundum uirtutis uitalis tenorem.

crātur (multas quoq; uideris in substan-
 tijs uarietates, si animaduertes ea quæ
 fiunt. Siquidem interdum urinæ in totū
 crassæ producuntur, nullamq; sequestra-
 tionem habentes. Interdum uerò in eis
 subsidit ad fundum matulæ id quod cras-
 sius est, reliqua urina crassa etiam reman-
 ente; interdum omnis crassities ad fun-
 dum concedit. Est quoq; uidere ut cras-
 sities, quæ fundum concesserat, urinam
 nunc magis, nunc minus econtra suffun-
 dat. Eadem quinetiam in tenuibus uri-
 nis fieri contingit, tam si multum quàm
 si parum tenues fuerint. At uerò si uel
 cum prauo, uel cū bono colore fuerint
 substantiæ, ita ut hæc cum coloribus
 componas, plures, ut arbitror, uarietates
 ex eis effeceris. Omnes quoq; uarieta-
 tes, aut cum ordine fiunt, aut absq; ordi-
 ne. Siquidem si usq; ad tempus quoddã
 quædam substantia cum quodam colo-
 re sit complicata, posthac uerò siue sub-
 stantia, siue color, siue utrūq; alteretur:
 deinde iterum, ut primo erant fiant, idq;
 per plures reditus erit, uarietas cen-

*Substantiæ
 urinae uarietas.*

*Ordinata
urinæ sub=
stantia et
præter or=
dinem.*

feretur cum ordine fuisse. Contrà uero absque ordine uidebitur, cum ut fortuna dederit, ita mutatio colorum & substantiarum successerit, hoc est in inordinatis ređitibus & temporibus. Veruntamē (ut apertius res intelligatur) utimur eiusmodi exemplo. Si igitur duobus deinceps diebus eadē urinæ apparuerint, tertia uerò sit diuersitas, quarta & quinta die urinæ similes fuerint ijs, quæ in prima & secunda, atq; sexta commutatio fiat similis ei quæ in tertia, idq; in pluribus dierum eiusmodi ređitibus prouenerit, uarietas ordinata uocari potest. Quòd si acciderit, ut duobus deinceps diebus eadem apparuerint urinæ, tertia uerò die transmutentur, quarta alterentur, quinta etiam diuersæ à prædictis spectentur, neq; per aliquos ređitus eadem fiant antea ctis, sed exierint ut fors dederit, & absq; serie, tum uarietas eiusmodi appellari potest inordinata. Discere in hisce licet & causas, & iudicia, & præuidentiam, tum cum de his disputationem fecerimus.

De uarietatibus contentorum, & ordine,
et inordinatione uniuscuiusq; eo

rum. Cap. XXI.

EAedem accidere possunt inordina-
tiones & uarietates in ipsis conten-
tis, quippe quæ interdum concedunt ad
matulæ fundum, interdum pendentia ui-
dentur, atq; aliquando attolli usq; ad fa-
ciem humoris urinæ. Quinetiã interdū *Differentia*
lenia sunt, interdum dissipata, ut interdū *contento*
alba, interdum in alios colores mutata. *rum.*
Et aliquando tenuia effecta de crassis,
aliquando crassa de tenuibus. Nihil
quoq; minus interdum de superiore de-
cidunt ad inferna, interdum de inferio-
re ad superna feruntur. Idq; cum diuer-
sis colotibus, & substantijs, in quibus
multas reperire poteris uarietates per-
quirendo quæ fiunt. Nobis enim satis
sunt quæ dicta sunt, etsi indagatio sub-
ministrare possit maiorem lōgitudinem
orationis de hisce rebus, quoniam no-
bis minus facile est recensere singulas
urinas. Et uolenti uitare sermonis longi

tudinem, qua licet uiro, qui circa hæc uisus sit diligens, ex ijs quæ dicta sunt, intelligere reliqua: atq; oratio iustam prolixitatem habere uideatur ijs, qui breuitati student. Ob hæc finem imponentes eiusmodi orationi, quæ modum mensuramq; decentem nacta esse existimetur, ab hisce ad ea quæ de iudicijs urinarum habentur, disputationem transferimus.

*Huius libri
ante alios
de urinis
doctrinæ
utilitas.*

Cōgruum enim est, ut is qui ad artis huius merita capescenda contendit, primū urinarū differentias noscat, ut recte edoctus sit quot & qui in urinis colores appareant, atq; cum quibus substantiis soleant inspectari, Deinde iudicia discere super præhabitis urinarum differentijs. Qui enim eo pacto instructi fuerint, ijs perquàm facile erit dignoscere, quæ sint curanda, & quæ non curanda. Atq; præter hæc alia disputatio succedit, quæ de causis urinarum habetur. Est insuper liber de præceptione, tanquam iudicatione ex urinis aperiente præuidētias. Nanque qui diligenter iudicauerit urinas, is infallax præscius euadet, Quorū unum/
quodq;

quodq; deo concedente, suis in locis explicabitur. Nos tamen hoc in loco finem facientes disputationi de differentijs urinarum, ueluti ab alio principio aggressi sermonem, qui post hunc est, tractemus,

De differentijs urinarum
libri finis.

ANNOTATIO CAPITVM
quæ in libro primo de iudicijs
urinarum habentur.

De differentia matularum, & quæ ex matulis sit aptissima. Cap.	1
De loco congruo ad spectandas urinas. Cap.	2
De tempore proprio spectandarum urinarum. Cap.	3
De iudicio urine secundum omnia mediocris.	Cap
put	4
De iudicijs urinarum secundum sexum & etatem.	
Cap.	5
De iudicijs urinarum, quæ fiunt in simplicibus intemperaturis. Cap.	6
De iudicijs urinarum secundum exercitia, & ocia.	
Cap.	7
De iudicijs urinarum per anni horas, & regiones.	
Cap.	8

De iudicijs urinarum, quæ fiunt à somno, atque uigilijs. Cap.	9
De urinis inedia, atq; famis. Cap.	10
De iudicijs à prauitate, & magnitudine humoris urinae. Cap.	11
De iudicijs albarum urinarum. Cap.	12
De iudicijs urinarum subspicearum, & spicearum. Cap.	13
De iudicijs aureæ, & crocæ urine. Cap.	14
De iudicijs subrubeæ, & rubeæ urine. Cap.	15
De iudicio uineæ urine. Cap.	16
De iudicio pãssei coloris urine. Cap.	17
De iudicijs uiridium urinarum. Cap.	18
De iudicijs urinarum oleacearum. Cap.	19
De iudicijs uenetarum & liuidarum, et nigrarum urinarum. Cap.	20

ACTVARIII IN LIBRVM
 primum De iudicijs urina-
 rum, Præfatio.

VOLENTES discere, ut
 è significationibus uri-
 narum affectiones cor-
 poris quæcunq; iudicē-
 tur, n̄ intelligant id fieri
 à prima cognitiōe, quæ
 de urinarum differentijs est. Nobis ue-
 rò, ubi præuenimus libro superiore in
 quo de urinarum differentijs disputau-
 imus, omnemq; eam terminauimus ratio-
 nem, reliquum esse uidetur, ut de iudi-
 cijs urinarum pertractemus. Quòd in
 arte medica utilissimum esse comperi-
 tur. Siquidem si medicus non facile po-
 terit diætare, uel pharmacari, uel aliud
 aliquod curatiuum adhibere corpori-
 bus quouis morbo laborantibus, nisi sta-
 tim iudicauerit quæ nã sit ægritudo quæ
 corpus corripuit, arbitror nō modo plu-
 rimum collaturas esse huic morbo præ-
 ceptiones, quæ de iudicijs traduntur, at-
 que

*Iudicium
urinarum
ad omnes fe-
rè corporis
ægritudi-
nes præstat
cognitionē*

quæ alijs potentioribus passionibus, sed etiam cōmuniter cunctis, perinde ac ad omnes ferè ægritudines cognitio iudicio rum ab urinis pertineret. In ea enim sanè quàm opportunè spectare quisquam poterit quæcunq; acciderint concoctio- ni & cruditati quæ in uenis fiūt, & quæ tertiæ concoctio- ni. Item quæcunq; acci- derint circa renes & uesicam, atq; urina- ria uasa. Quinetiam idem spectator di- xerit humorum incrementa, atq; minu- tiones, atq; oppilationes principalium meatuum, & quæcunq; in hisce fieri con- tingat, de quibus tractandum est in se- quentibus. Sed iam primum hic dicen- dum est de matula, & loco, & tempore, in quibus confert cōsiderare urinas. De inde de proprijs rebus subdendum.

*De differentia matularum, & que ex ma-
tulis sit aptissima. Cap. I.*

MAtulæ igitur effecte, uolūt esse de- uitro tenui, atque albo, ut colores exacte appareāt. Nāq; aliquæ sunt, quæ subuiridescūt. Quāobrem nō exacte pel- lucide

lucidæ manere queunt. Cādorem enim *Vrine colo*
 vitri sequitur pelluciditas. Viridescētes *rem vitru*
 igitur non solum coloribus aliquid aufe *imitari.*
 runt, sed etiam substantiam urinarū mi-
 nuunt. Quinetiam in eis, necq̄ contenta
 exactè præsentantur. Priores illæ itaq̄
 præferendæ sunt. Figuræ uerò matula-
 rum differentes habentur, à quibus etiā
 accidit quodammodo iudicium lædi.
 Nanque in matulis ualde patentibus urī
 na, præsertim si fuerit quantitatis me-
 diocris, diducta per amplitudinem solā,
 perparū altitudinis occupabit: nec erit
 cognoscere, quem locum altitudinis cō-
 tenta obtinuerint, breui non alta manen-
 te urina. Aberrare similiter est in matu-
 lis extranearū figurarum, ueluti sunt ar-
 ctæ, atq̄ prolixæ, ut quæ nūc solent effi-
 ci: ueluti sunt quoq̄, quæ infernam par-
 tem sanè quàm latam, planamq̄ habēt, *Matula =*
 ipsæ uerò colliguntur, ut à fundo assur- *rum forma*
 gant. Quæ uerò fundū habent non pla- *idonea.*
 num, sed uersus deorsum extumentem,
 ita ut fundus in conū propè uideat̄ colli-
 gi, hæ quidē ubi oportuerit ad mouēdas
 urinas

nas, easq; multas capiendas opportunæ censentur. Namq; uasa capaciora ad id utilia essent; sed ut seruentur urine ut decet, uidentur minus quàm cæteræ maturæ conferentes quæ figura similes sunt uitreis cyathis quibus ad bibendum utimur. Quamobrem si opus sit discere matularum figuras maximè congruentes, quæ sunt in cyathi, uidebuntur utilissimæ. Veruntamen oportet ut eiusmodi matulæ non sint duplices, & altæ ad introspiciendum, tãquam ipso uitro exauctæ excederent. Neq; habeant fundum ad multam urinam cõtinentam, sed sint quoad fieri potest simplices ac lenes, atque aliquãto maiores quàm cyathi, quibus ad bibendum uti consueuimus, ut quantitas urinarum, quæ perfectè suscipienda est, contineri possit. Et de figura matularũ hæc satis. Ut uerò urina inspicienda sit, hoc pacto monstramus.

De loco congruo ad spectandas urinas. Cap. II.

Quod loci umbratiles non parum de coloribus urinarum tolerant, transferimus urinas ad lucidos,

Quòd

Quòd si ualde lucidi, & solares lucescencia multa, reddant, colores remissiores ad uidendum; oportet id quoq; cauere. Atq; utrorunq; locorum excellētias auferentes colorum uarietatem, ita ut non exactè de urinis considerari possit, fugere studendum est. Quærendusq; locus medius est inter hosce, qui colores nullo pacto lædere possit, quemq; oportet eousq; sufficere, quò contenta manifestè uideantur. Quòd sicubi loca sint ualdè obscura non euidencia, tunc transferre urinas oportet prope ipsum solem, ut in loco sublucido latentia pateant.

Locus discernendi accommodus.

De tempore proprio spectandarum urinarum. Cap. III.

O Peræprecium maximè uideri poterit, si tempus illud definiatur, quo quisquam (ut maximè decet) urinas inspicere ualeat. Idcirco ea de re hoc pacto orationem absoluimus, quæ cōtinet ea, quæ dictu maximè utilia esse uident. Urinæ igit in matulis factæ, si etiã subcalidæ tactu fuerint, ut solum exhibent colores

sa uí, diffugiunt propria loca, quemadmodum omnium crassorum commotione facta confunditur, quæ facta erat ueluti stabilitas. Et hæc ipsa de tempore, quo exactè urinas spectari opus est, cognoscere decet diligentem artis medicæ inuestigatorem, quæ fortasse satis dicta esse uideri possunt. Nunc oportum est, ut incipiamus docere disciplinam de iudicijs urinarum; hinc auspicio factó,

*De iudicio urinae secundum omnia
mediocris. Cap. IIII.*

CVm à quadam ueluti amussi uel regula mediocri, & temperata, & secundum naturam urina liceat capere omnium passionum iudicia, decens esse uideatur, ut prius de urina secundum naturam, & quæ mediocris est, disputetur. Deinde de ijs, quæ aliquo pacto dissimiles sunt mediocri. Veruntamen *Alterantia* quòd non omnibus hominibus eadem *in dies.* sunt corporis tēperaturæ & ætates, neque exercitia eadem, neque cibi iīdem,

neque eadem regiones, & anni horæ, neque cætera alia eadem sunt, quæ suapte natura corpus humanum alterare possunt: arbitror, decentem laborem suscipere ratione disciplinæ, si de singulis horum disputem, idque paulò inferius postulant re ipsa. Nunc uerò illud potius opportunum est, ut hominem omni ex parte mediocrẽ, & temperatum primò statuamus: deinde ad eum referamus urinã secundum naturam se habentem. Cognoscenti enim ut urina secundum naturam se habeat erga hominem omni ex parte temperatum, ueluti hinc initium fecerit, licebit cognoscere omnes casus, & declinationes à temperamẽto. Quam obrem & iudicia in his perquam facile patebunt, ueluti tractãdo aperte demonstrabuntur. Vt enim regula & amussis, cum adhibentur, ostendunt ut ligna curua, & obliqua atque distorta sint, ita urina quæ omni ex parte mediocris est, demonstrat eã, quæ uel magis, uel minus à mediocritate ipsa declinauerit. Esto igitur homo exactè sanus, & uigens ætate, &

tem

Vrinæ corporis sani iudicium.

Similitudo.

temperatura corporis mediocris, qui ue-
 scatur cibis boni nutrimenti, & tempera-
 tis, exerceat se neq; diminute, neq; super-
 flue, sitq; in regione, & anni hora tēpera-
 tis. Et (ut summatim loquamur) in om- *Vrina sana*
 nibus eius rebus sit mediocritas, medio *qualis.*
 & diuisione carens. Huius uiri urina es-
 se uult colore subaurea, uel subcrocea,
 substantia mediocris, ac proportione re-
 spondens potui facto, in qua nulla inna-
 tet bulla, neq; tuberculum aliquod subsi-
 deat, non inhæreat matulæ, hypostasis al-
 ba, lenis, æquabilis. Omniaq; sint sibi si-
 milia: neq; quicquam cum hisce compli-
 cetur ex eis, quæ solent inferri similia ca-
 pillis & ramentis, & eiusmodi gene-
 ris. Hæc urina optima est, & secundum
 omnia mediocris, atq; sana. Quæ uerò
 aliquo modo ab hac declinauerit, hoc
 ipso ab optima, & pura sanitate cecidit-
 se intelligatur. Nec ignoramus sanitatis
 ipsius magnam esse latitudinem, atque *Sanitatis*
 aliqua decenter eorum quæ reiecta sunt *magna lati-*
 à regula urinarum, in urinis eorum qui *tudo.*
 simpliciter sani sunt, apparere posse. Ve

runtamen scire oportet orationem præsentem non esse de sanitate, quæ latitudinem habere putatur, sed de sanitate ea quæ pura & inculpabilis est. Hac enim ueluti depicta ratione, certissimè noueris, quantò quis ab optima sanitate secesserit. Cum itaq; demonstratum sit, quænam sit urina eorum qui temperati, atq; omni ex parte mediocrès habentur: decens erit, si nos ueluti à quodam signo certissimo (quod in omnibus est mediocritas) profecti passim discesserimus. ut iudicare per signi distantias ualeamus, quo pacto ægri tudines sese habeant, atque dignoscere decenter, in quibus labor suscipiendus sit.

*De iudicijs urinarum secundum sexum
& ætatem. Cap. V.*

PRimum de urinis secundum ætatē & sexum, & naturales quasdam in-temperaturas, & exercitia, & anni horas, & regiones, & cibos dicemus. Deinde de urinis ægri tudinū generalium, quæ unicuiq; accidere solēt, disputabimus, cū prius

prius definiuerimus, quæcunq; harum ipsarum ueluti colores & substantiæ, & contenta, & quæ in ipsis sunt, contemplari uolunt. Si igitur temperati, & flo- ^{Ætatum} ren'is iuuentæ iuuenis urina sit, subau- ^{urinae.} rea & subcrocea, Senum erit subtilis & alba, atque paucam hypostasim habens, quæ ad cruditatem inclinat. Puerorum uerò urinae ut parum recedunt à subaureis, & subcroceis, ita substantia parum excellunt iuuenum urinas, & hypostasim cumulatam congregatamq; continent. Et quò pueri fiunt natu maiores, eò colores urinarum eorum erunt intensiores. Hypostasis uerò quantitates uidebuntur minores. Cum uerò pueri ad uigorem iuuentæ uadunt, tum colores urinarum cessant procedere plusquam ad subaureum. Hypostasis uerò in mediocri quantitate apparet. At uerò quântum ætas à florescente declinat, tantum etiam urinae ab eiusmodi colore recedunt, uersus album euntes, atque hypostasis eò minor, & obscurior apparet. Tales urinas ætatum esse docere poterit, qui

Vrinae se-
cundum se-
xum. omnia colligit. Mulierum uerò uigētis
iuuentæ, atq; temperatarum urinæ non
multum recedunt à colore subaureo, et
subcroceo, cum declinent uersus album
quarum substantiæ sunt subtiles quodã-
modo: uerum hypostasim cōgregatam
magis uidentur habere, quàm uirorum
urinæ. Differentias uerò ipsarum, in ijs
quæ de ætatum differentijs, certò dicere
est per ea quæ proxime dicta sunt.

*De iudicijs urinarum, quæ fiunt in simplicibus
intemperaturis. Cap. VI.*

AD hæc operæ precium est docere,
quas accidant ob naturales intem-
peraturas, atq; ob passiones. Namq; cum
sint duæ passiuæ qualitates, itē aliæ duæ
Qualitates
quatuor. actiuæ. Numiditas et siccitas, cum sint
passiuæ, si excesserint solæ, minimo quo-
dam caliditas et frigiditas, magnopere al-
terare possunt. At uero ut humiditas ex-
cedēs obtundit urinæ naturalē colorem,
ita quantitatē auget. Et si huius superfi-
cies exasperetur, hypostasis uero auge-
scit, atq; cruda manet. Siccitas uero mi-
nuīt

nuit urinæ humorem, atq; contenta. Et si pelluciditatem, ac fulgorem ei infundat, atq; colores mediocres gignit. Hypostasis quoq; etsi sit in urina secundum alia mediocri, tamen apparet substantia crassiore. Caliditas uerò paulò excedens modum, urinam subauream, atq; subcroceam reddit. Sed aucta ubi fuerit, eam efficit auream, atq; croceam: et urinæ substantia constat, ut mediocris, quam fulgor modicus in ea splendescat. Hypostasis etiam mediocris est, habita comparatione ad quantitatem urinæ, uerò tamen recedit ab albedine consueta. Frigiditas quinetiam facit urinas uerre ad album colorem, atq; secedere à mediocri substantia, sed aucta frigiditate aut urina subtilis, aut crassa redditur. Si uel subtilis fuerit, uel non pura, hypostasis erit aut obscura et pauca; aut multa, sed uaria et incocta. Hæ sunt urinarum idæ secundum simplices intemperaturas. Tu uerò ratione ductus ab hisce facile intellexeris, et coniugationes intemperaturarum, et urinas sic apparentes.

*Actiuarum
qualitatum
effectus.*

De iudicijs urinarum secundum exerci-
tia, & ocia. Cap. VII.

Q Valis nam urina profluat ab ijs
qui multa exercitia, atq; supra q̄
uires terant, se exercent: item qualis ab
ijs qui in ocio degunt, & sedentariam ui-
tam ducunt, nunc tempus est referre. Si-
quidem qui plus quàm par est, laborant
ac exercent, ijs urina subcrocea, atque
etiam ad croceum colorem accedens ap-
paret. Hypouasis quoq; his parua, atq;
tenuis subsidet, cuius quoque colorem
contingit alterari. Quinetiam in urina
eiusmodi hominum interdum innata-
re apparet liquamen quoddam, præfer-
tím cum homo uehementer fatigauerit,
etli aliquando aliqua alia causa consen-
tiat. Sed tamen ubi id uisum fuerit, suspi-
candum est, causam aliquam ægritudi-
nis adesse. Sed nobis nō est propositum
de hisce urinis nunc docere. Eorum ue-
rò, qui in ocio & quiete uitam saginant,
urinae ad albedinem uergere spectan-
tur, in quibus hypostasis & maior
&

*Labore &
exercitio se
se fatiganti-
um urina.*

*In ocio de-
gentium u-
rina.*

& crassior subsidet. Quæ dicta super his
ce satis sunt.

*De iudicijs urinarum per anni horas, &
regiones. Cap. VIII.*

DE urinis quæ per anni horas, & re-
giones, ac mutationes apparent
in hominibus, nunc operæ precium est
dicere. Vere igitur, quantum tempus
processerit uersus calidum, tantum co-^{Verna uri-}
lores urinarum à subspiceo, ac spiceo ^{na qualis sit} se-
cedentes procedunt uersus colorem sub
aureum & subcroceum. Quinetiam
ab eunte inæqualitate substantiarum,
accedit ad id, quod est secundum natu-
ram, ipsa & æqualitas commensura-
tio. Hypostasis quoque temporis huius
de crassiore incipit mutari in tenuem,
atque procedit uersus tenuitatis medio-
critatem. Ad hæc, quantitas humoris
maior nunc apparet ex proportione
eius, quod bibitur. Veruntamen cum
æstas incipit, atque frigus exactum est, ^{Æstatis ur-}
tum urinæ apparent subaureæ, atq; sub-^{rine.}
croceæ; substantiâ uerò, mediocris.

Tem-

Temporis uerò huius hypostasis tenuior mediocri apparere incipit, sed alba, & lenis, & æquabilis. Procedente autem æstate, ac ad summum accedente, quantitas humoris minor ex proportione spectatur. At hypostasis à naturali albedine secedens, uersus subspiceum colorē concredit, estq; multo minor ac tenuior. Sed tenuitas in urina splendet cum fulgore quodam, & ipsa quoq; inclinatur erga croceum, atque aureum. Est uerò ubi Autumnus accessit, tum colores reuertuntur ad mediocritatem, sed fulgescencia & tenuitas adhuc remanent. Hypostasis obscura est adhuc et parua, sed alba, lenis, et æquabilis. Procedente uerò Autumno ad mediocritatem, secundū omnia redit urina. Cū uerò sol fuerit circa solstitium hyemale, tunc quantitas urinæ ex proportione redditur. Cuius color uergit uersus album, et hypostasis maior extat. Secundum alia uerò mediocris. Procedente uerò hyeme, substantia urinæ uaria spectatur, color etiam albus: quantitas uerò humoris maior ex proportio-

*Autumni
urina.*

*Hyemis uri
na.*

portione rei ebibitæ. At uerò contenta
 huius & maiora sunt, & incocta. Vbi ue
 rò æquinoctium uernale adest, tum hæc
 disseparantur, atq; diríguntur ut redeât
 ad mediocritatem. Hoc itaq; pacto di
 scere est, ut urinæ appareant per anni ho
 ras, & tempora. *Vrinæ autē secundum* *Vrinæ regi*
 regiones, proportionē respondent ijs, *onum tem*
 quæ fiunt secundum anni horas. Atque *porum uri*
 oportet uirum doctum, dum similia cō- *nus propor*
 parat, ex ijs quæ dicta sunt circa anni tē- *tionē rez*
 pora coniectare; & quæ fiunt in locis di- *spōdent.*
 uersis, illa proportione reddere ipsis an-
 ni horis. Cibi quinetiam & diætæ cali-
 diores, uel frigidiores, uel sicciore, uel
 humidiores producunt tales urinas, qua
 les gignunt memoratæ intemperaturæ.
 Et concoctiles, bonæq; substantiæ, cibi
 tales urinas pariunt, quales generantur
 in complexione temperata, ut incoctilia
 & malæ substantiæ alimenta gignūt uri *Vrina iu*
 nas colore uarietas, & tenues; & quarū *xta tempo*
 contenta sunt prorsus extranea. Sed mi- *rum qualis*
 nora, & diuersæ substantiæ contenta ap- *tatem.*
 parent in urinis incoctilium ciborum,
 maiora

maiora uerò ac in totum sibi diffimilia, in urinis alimētorum malorum. Et hoc pacto poteris ex hisce iudicare de urinis quæ apparent per ætates, & sexus, & in-temperaturas, & regiones, & horas anni, atq; diætas.

De iudicijs urinarum, quæ fiunt à somno, atq; uigilijs. Cap. IX.

Eorum qui dormiuerunt per passiones, non per naturam, urina ad album colorem uergit, cuius substantia est aut crassa, aut subtenuis. Contenta uerò plura apparent, sed incocta. Qui uerò per naturam dormiuerunt, urina minus alba est, quippe quæ spicea spectatur, cuius substantia uergit ad mediocritatem: quinetiam contenta sunt maiora, atque bene concocta. Eorum uerò qui uigilarunt non per naturam, urina minimo mutatur. Sed qui uigilarunt ob aliquam causam, circa principium etiam minimo mutatur in substantia, & colore, & contentis. Procedente uerò tempore dissipantur, atque deficiunt contenta. Urinæ quoque
humor

*vigilantiū
urina.*

humor tenuis fit, atque paulatim concedens ad tenuiorem: color uerò aut ad album & aqueum uergit, aut ad aureum, et cröceum, et oleaceum, et nigrum, secundum caussæ mutantis proprietatem. Ad hæc, eorum qui multum comedunt, neque concoxerunt comesta, *Vrina indigestionis.* urina est subtilis, et alba, et interdum absque hypostasi. Diurnantium uerò cum cruditate comedorum urina est uaria in substantia, et in contentis.

De urinis inedia atque famis. Cap. X.

Ieiunantium urina flammea, atque crocea, tenuis apparet atque minorem hypostasim continet. Qui fame uerò præmuntur, horum urina est tenuis, et alba, *Famescentium urina.* et hypostasi priuata, et cū quodā splendore occurrit. Ac de hisce hoc pacto se habeat oratio. Post hæc fas esse uidetur ut de quātitate humoris urinæ, atque colore sigillatim dicamus, et de substantia, et contentis, et ijs quæ in superficie urinæ innant: ut unoquoque explicato, etsi aliquibus præsertim affectibus ipsorum aliquod defue-

defuerit, iudicia certa a b ijs fiant, qui hisce rebus operam nauant.

De iudicijs à prauitate, & magnitudine humoris urine. Cap. XI.

PRimum, disputandum de paruitate, & magnitudine humoris urine; deinde de affectibus qui hisce accidunt.

Sani urinae proportio Siquidē eorū, qui perfectē sani sunt, urinae quantitas proportionē quandam seruat ijs, quæ bibita sunt. Namq; alteratio-
ne respon nem aliquā factam esse in ijs, quæ intrin-
det potibus secus sunt; significat urina maior, aut minor, siue multū decesserit proportionē ebibiti, siue multum recesserit ab ea. Decens est de modo quantitatis humoris disputare. Namq; urina si maior uisa sit ex ijsse in sanis corporibus, significat multū ebibitum esse, præsertim si uinum fuisset exile, cuius urine color ad album transmutatur, atque substantia ad tenue: contenta uerò tenuia & uaria, non etiam lenia. Nam insistentibus crudis humiditatibus, & potibus, ac perualida manente natura, magna & subtenuis excernitur
ingestis. urina,

urina, atq; prædictis minus alba, sed in hac meliora apparent contenta. Multa Copiosioris urinae fluxus quæ de causa fi- ant in sanis. quinetiam urina spectatur in ijs qui pauca excernunt ob naturalem quendam uentris affectum, que colore mediocri est, atq; maiorem, & crassiorẽ hypostasim continet. Item multa urina solet mingi ob medicinas urinatorias, cuius color secundum naturam potius quàm in prædicta seruatur. Hypostasis uerò est subtilior, ita ut obscuretur, sed fulgor quidam in humore eius splendet: atq; hæc audienda esse in ijs, qui mediocriter sani sunt. In ægrotantibus uerò hoc pacto urina habet. Multa urina prouenit in passione, quæ ab accidente, sitibunda, à celeritate euacuationis diabete, & fluxus urinae appellata est. Eadem alba est, & tenuis, ac hypostasi priuata. In ægrotantibus urinae multitudinis cause. Illud autem scire oportet, interdum in ægrotantibus de terminationibus multitudinem profluere urinae albioris, & tenuioris, atq; mediocrem continentis hypostasim, præsertim cum præcesserit urina crassior, & globulentiore. Et qui hydrope morbo ca

Hydropico *pti sunt, ijs* urina maior quàm medio-
tum urina. cris fieri solet, atq; aquea, quæ crudam
 & diuersam hypostasim habet. Quòd si
 urina multa exierit, ac flammea, & sub-
 crocea, uel simili aliquo colore tincta:
 hanc accusare oportet, præsertim si cum
 non bonis contentis profluxerit. Sin ue-
 rò fuerit uineo, uel passéo colore: atq; sic
 processerit, præsertim nulla concoctio-
 ne præeunte: ad malum inclinare, atque
 mortificationē quandam, & colliquatio-
 nem ostendit uniuersæ corporis structu-
 ræ. Quæ satis sunt dicta super urina ex-
 cedēte mediocritatē quantitatis. Urina
 uerò proportione minor quàm medio-
 cris effluens, per horum contraria pro-
 uenit. Namq; diæta siccior paucam uri-
 nam facit, sed subcroceā: atq; minorem
 hypostasim, & crassiolem quodammo-
 do mediocri cōtinentem. Item tam glutī-
 nosa quàm oppilatiua, tã alimēta quàm
 pharmaca gignūt paucam urinam: sed
 hypostasim etiam paucam, & tenuem.
 Quinetiam quum multa fit uentris eua-
 cuatio, tum minor proportione exit uri-
 na

*Paucioris
 urinae cau-
 se.*

na, atq; ad tenuitatem inclinat, & hypostasim per obscuram, & tenuem, & non lenem cōtinet. Ad hæc pauca urina pro-
 ducitur ob febris uehementiam, & color significat tibi febris quantitatem. Parua quoq; urina descendere uidetur ob aliquem uasorum urinalium affectum, ueluti sunt locorum horum dolores, atque ipsa in ipsis urinis contenta, de quibus inferius latius disputabitur. Nunc uero de unoquoque colorum decentia referemus, iudicia itaque de coloribus, cum multiplices sint, perinde ac non omnes colores proprijs nominibus non sint definiti. Nam solum definiti sunt generatioribus: sed medijs, & submedijs colores, & simpliciter speciales, sunt propriarum appellationum expertes. Difficile esse uidetur, de singulis recensere, & ratione concipere. Veruntamen qui ingenio pollens, ac natura diligens fuerit, nec paruam harum rerum habuerit peritiam, is perquam facile ex ijs quæ dicta sunt, poterit cetera non dicta complere.

Ex urinae substantia et colore febris quantitas significatur.

Omniurinarum colores tradere infinitum quoddam.

De iudicijs albarum urinarum. Cap. XII.

ALbi urinarum colores (incipien-
 dum enim est ab albis: album e-
 nim est corporum simplicium, quod eo
 demonstratur, nanque illa nullam no-
 tam alterius coloris suscipere) diuidun-
 tur in plures species per differentiam
 magis & minus. Sed quæ & quot sint,
 in ijs quæ de differentijs urinarum, aper-
 tè dictum est. Quamobrem non opus
 est producere orationem super eis, quæ
 illic sufficenter habita est. Sed addamus
 nunc oportet, quæcunque significant
 albi colores, cum appareant. Demon-
 stratum iam est quæ sit urina omni ex
 parte mediocris, secundum colorem, &
 substantiam, & contenta, & quemad-
 modum oporteat diligentem conside-
 ratorem per elongationes horum colo-
 rum factas, à signo quodam simplicissi-
 mo dimetiri ægritudines. Igitur conco-
 ctione humorum corporis rectè facta,
 color decens illucere in humore urinæ
 spectatur: in coctione uerò præsentè spi-
 ceus, & albus color, & qui inter hosce
 sub/

Probæ co-
 ctionis uri-
 na.

submedij sunt, apparent. Veruntamē de
 finiēdo modos, quibus urinam albam
 apparere contingat, clari⁹ reddemus
 unicuiq; id quod decet. Igitur alba urina *Alba urina*
 in ijs qui sani sunt, semel apparens, signi *in sanis*
 ficat multam uini potionem, præsertim *quid por*
 uini exilis. Et iudicij huius fidem facit *tendat.*
 ipsa urinæ magnitudo. Quòd si quanti-
 tate sit mediocris, & hypostasim propor-
 tionalem contineat, indicat frigidā quan-
 dam intemperaturam hepatis. Et si hy-
 postasis sit multum obscura & occulta,
 ipsa uerò urina multum alba, demōstrat
 senectutem uel secundum naturam, uel
 à morbo. Quinetiam alba urina in hy-
 dropicis provenit, quæ uidetur contine-
 re hypostasim diuersam, atq; crudā. Ni-
 hilo quoque minus in ijs, qui patiuntur
 oppilationem aliquam in membris in-
 ternis atq; renibus, producit⁹ urina al- *Alba urina*
 ba atq; tenuis. Quæ in febribus acutis *in hydropi*
 urina alba exit, eiusmodi apparet, quod *cis & febr*
 humor qui ipsam tingebat alio transmissus *ibus acutis.*
 est. Eadem si mediocris, uel maior
 quàm par est, sit, interdum habet conten-

ta dispersa, & tenuia, interdum ueluti semen humanum, atq; refugiens fundum matulae, interdum prorsus deficiunt contenta. Nihilominus quinetiam cum humor tingens uehementer inclinatur in uentre, urinae albae ab absentia humoris tingentis fiunt. Quod discere licet ab iis quae egeruntur. Quemadmodum etiam contra interdum accidit. Namque tinctas urinas iudicamus ab egestionibus albis. Saepenumero enim humores ubi impetum eiusmodi aliquem fecerint, inclinationem capere consueverunt. In quo si fas est dicere collectam omnem rationem, hoc pacto dicendum est. Urinae albae fiunt aut a crassitudine, & multitudine crudorum humorum, aut ab oppilatione meatuum, aut a potus magnitudine, aut ab incoctione, aut etiam ab auersione humoris tingentis, atq; a frigidityte secundum naturam, & secundum aegritudinem, quae ualde albae sunt, atq; cum tenui substantia exeunt, Quae uero cum aegritudine fiunt, minus albae praedictis sunt, sed indicant multum humorem crudum uigere in corpore

Summa albedinis urinae.

poribus. Atq; albus urinæ color significat hæc ipsa: sed quantum intenditur, eò peior existimandus est ratione habita ad sanitatem.

De iudicijs urinarum subspicearum, et spicearum. Cap. XIII.

VRina quæ subspicea, & spicea apparet, indicat minorē incoctionē, quàm quæ superius memoratæ sunt, ueluti naturam indulgere concoctioni significans. Sed tamē ipsa uidetur cruda, comparatione habita ad mediocrem urinā: tantumq; distat hæc à sanis, quò plus albedinis habet. Alba enim quæ distat à mediocri, expers est decentis coloris, & substantiæ. Quæ uerò parū distat, ea parum deficit in colore, & substantia: ita ut cum hæc appareat, significat concoctionem excitari. Sed ostendit innatam caliditatem à mediocritate magis recedere uersus minus. Quibus ita se habentibus non facile substiterit aliquod concoctū ex contentis. Cum enim urinæ substantia incocta fuerit, incocta esse conten-

*Alba urina
priuatio
nem colo
ris arguit.*

ta oportet. Et spicea urina, hoc pacto manca est in colore mediocri, & secundum naturam. Cum uerò urina magis tingatur, capiatq; substantiam mediocrem, tunc apparet subaurea, & subcrocea: qui colores sunt perfectæ concoctionis, significantes toti corpori sanitatem certam perfici. Veruntamen nihil fortasse oberit, si decente ratione intellexerimus integra de urinis mediocriter, & secundum naturam habentibus. Siquidē ijs, qui placida sint natura, potius apparet urina subaurea: qui uerò rubea bili secundum naturam affecti sunt, ijs apparet subcrocea. Quemadmodum in melancholicis, & phlegmaticis uidetur mediocri urina inclinare uersus albū. Sed de coloribus mediocribus nunc mihi nō est transigendū: quippe quòd prius disputatum est in libello de regulis urinarum, non solum de mediocri, & secundum naturam colore, sed etiam de substantia, & contentis mediocribus. Quare reliquum est dicere de coloribus, qui post hosce statuti sunt, receduntq; à mediocri-

*Colores in
urina perfecte
concoctionis.*

diocritate, qua aliquam affectionem corporis significant.

De iudicijs aureæ, & crocæ urinae.

Cap. XIII.

AVrea & crocea ultra prædictas apparens urina, intensionem quandam præter naturam caliditatis ostendit. Quæ si subtenuis, aut mediocri crassior sit, hypostasi caret, aut perpauca, & obscura contenta habere videtur. Quin etiam aurea significat intensionem caliditatis potius per materiæ quantitatem, quàm per defectum materiæ. Crocea uerò, contrario modo se habet. Namque aurea apparet ob multorum ciborum, & medicinarum acutarum oblationem, obq; ebullitionem sanguinis ab ira. Item ob intemperaturam quandam uergentem ad calidum in uisceribus: accidit quoq; ob effectum quendam similem anni. Crocea uerò apparet ob mœrorem, ob curam, ob uigilias, ob solis æstum, ob laborem, atque ob alia: quæ ut rubeam & tenuem bilem minuendo aggerant in corpore, ita naturalis humi-

Aureus urinae color multitudinem caliditatis cum materia prodit, crocea sensus.

ditatis defectum quendam parant.

De iudicijs subrubæ, ac rubæ urine.

Cap. XV.

Post hæc inspicitur urina subru-
bea, sed crassa frequentius, interdū
etiam tenuis apparet. Sed rubea potius
ostendit tincturam bilis rubæ. Nam cō-
perta est ratione, & experientia eiusmodi
bilis species: de qua dicitur proprio
in loco. Quinetiā serea sanguinis super-
fluitas, quæ magis apparet in febribus
vehementibus, quæq; ob humoris affini-
tatē in debilibus hominibus (nisi aliqua
impediēs causa reddita sit) etiā apparet,
in qua vehementior quoq; febris solet ac-
cendi. Eiusmodi rubrum ratione cogni-
tum est, & ab eisdem memoratis bili ru-
bea, & sero sanguinis nos docuit, ut ip-
sum sit in subrubeo humore, accepitq;
utraq; illa tantum intensa esse, quanto
rubor extitit manifestior. Illius quoque
meminisse opus est. Nanque uena scissa
aliqua ex ijs, quæ circa uasa urinæ, uel
ulterius sunt, sanguineq; misto cum uri-
nis,

*Rubæ uri-
ne signifi-
catio.*

nis, eiusmodi spectatur urina. Sed coniu- *Certius iu-*
dicandum id est tum à locali dolore, tum *dicium a lo*
ab antecedente caussa: & procedente sic *cali dolore*
tempore uulnus saniem facit, unde sanie *et causa an*
iam cum urina currente certius fit iudi- *tecedente.*
cium, atque fides super urina cum sanie.
Similiter accidit, ut uasa colantia sere-
am sanguinis superfluitatem, cum passa
fuerint maiorem raritatem ob aliquam
causam, nec hæcenus scissa sint: tunc se-
cernitur sanguis, qui cum urina misce-
tur. Quinetiam hoc pacto cognita uenit
laxitas quædam renum. Nanque hanc
sequitur maior urinæ excretio, atque in
homine apparet maior debilitas: quæ eò
certius laxitatem eam indicant, quò mi-
nus habeantur signa uenæ discissæ. Ad
hæc subrubeus & rubeus color medio-
cre malum significant, etsi ab eiusmodi
rubeo humore geniti sint (liquidè is hu-
mor peculiaris magis extitit ipsi homi-
ni) idem quoque non ualde prauus exti-
tisse probatur nobis arguētibus id à pro-
prietate colorum.

De iudicio uinei coloris urine. Cap. XVI.

Tantum in peius inclinauit uineus color, quantum discessit à subrubeo rubeus. Significat enim bonum humorū *hu* assa= rem assari, atq; transigi, uel ad rubeam, *morū* *assa=* uel ad nigram bilem, quarum utraque *torum uri=* peiores passionēs cæteris gignit. Quòd *na uinea.* si cum eo colore urinæ aliquid bonæ hypostasis appareat, tunc malum hoc mediocre erit. Meditatur enim natura eousq; dominari. Sin uerò mala fuerint cōtenta, aut nihil aliquo tempore contentorum apparuerit, urināq; uideatur ut nubes crassa pauco lumine solis suffusa, hoc est mista ex tenebricoso, & lumine pauco, ueluti prauus est color, tum prorsus, ac multo uirtutis robore indiget ad recuperationem faciendam. Ad hæc, interdum in sanis hominibus, qui multa elaborarunt, aut longum iter fecerunt, eiusmodi urina uinea spectat. Sed tum etiam aliqua bona signa cum ea concurrunt.

De

De iudicio pafsei coloris urine.

Cap. XVII.

PASSEUS color qualis aspectu sit, antea docuimus in ijs, quæ de differentijs urinarum. Quidnam autem sibi uelit, nunc opportunum est docere. Eiusmodi igitur urinam dicimus ostendere multum secedere à mediocritate, multoq; uirtutis robore indigere, ut ad bonitatem transmutetur. Quinetiam quem admodum uineus color significabat humorem sanguineum assari, ita nunc pafseus indicat bileum aduri. Quamobrem eiusmodi urina permanens, deceter præmonstrat morbū arquatū adesse. Quòd si in alio appareat, siue significet hunc incompotem uiuendi esse morbo dominante, siue uictoriam naturæ redeuntis, uidelicet cum signis concoctionis; discere est diligentius in eis, quæ de præuidētia, quæ post libros de causis urinarum, fauēte deo, scribemus.

Aduſtionis
humorum
ſigna.Regij mor
bi urina.

De

De iudicio uirldium urinarum. Cap. XVIII.

Viridis uirina non sine noxa corporis suū defert.

Viridis urinæ color tam malus est quæ tempore longo, fortunaque secunda, atque uirtutis constantia indiget, ut ad bonum reducatur. Quinetiam promptus est ad inferendum malum ægrotanti. Est enim deceptor, præsertim si excitatus fuerit, ac multum destiterit à colore sano. Nancque ostendit humorem bileum tantum præstitisse humoribus cæteris, quantum is color à cæterorum coloribus dissensit, suapte natura producendo malignitatē. Quòd si eiusmodi humor magis affatus fuerit, niger color generabitur. Sed quidam sibi uelit is niger color, paulò inferius aperietur, ubi de nigro colore differemus. Nunc uerò de reliquis coloribus transigamus. Veruntamen quia similitudo quædam est inter colorem oleaceum, atque uiridem; par est, ut hoc in loco de urina oleacea disputetur.

De iudicio urinarum oleacearum. Cap. XIX.

Oleaceæ urinae speciei tres.

VRinæ oleaceæ in tres species diuiduntur, quarum unaqueque proprium inuenit nomen. Nancque alia appellata est oleacea

leapparēs, alia oleicolora, tertia uerò generis appellatione facta differētia, dicta est oleacea. Sed harū specierū quælibet, quasnā etiā differētijs euidētes habeat, disciplina, quæ de differētijs urinarū est, explicationem sortita est. Iudicia uerò enarrare nunc opportunū est. Quam aut urinae eiusmodi præter naturā caliditatis signa sint, ipsi colores fidē faciūt. Intēsiones uerò malorū huiusmodi colorū, ostēdunt tibi differentias caliditatis præter naturam. Vnde etiam uolentibus ratione distinguendum est, quæ sint species, atque iudicia referenda. Ergo pingui liquefacto, cum ipsa incenderit adulterina caliditas, non modo in principio & augmento, uerum etiam in summo manente ægritudine, urinae eiusmodi aspiciuntur. Siquidem in principio oleicolora præsentātur. Nondū em̄ exactē eo colore tinctæ sunt urinae, ubi etiā paucum pinguis liquefactū sit. At in augmento spectatur oleaparēs, cū liquefactio iam maius spacium habuerit. Sed ubi exactē pingue colliquatū sit; tum urinae colorē olea-

Differentia caliditatis secundum coloris intensiōem & remissiōnem.

Oleapparentis.

oleaceum præ se ferunt. Hoc enim indicatur passio esse in summo, ob in totum colliquefactionem factam esse pinguis. Sed illud meminisse oportet. Nam memoratæ urinæ interdum signum sunt liquefacti pinguis uniuersi corporis, interdum renum ipsorum solorum. Atqui id ipsum ratione definiendum est, atque iudicium in ipsis exquisitum reddendū, ne quisquam aberret deceptus à passionibus similiter significatis. Ergo si paulatim eiusmodi color processerit, ita ut multo tempore confirmentur eiusmodi oleacei colores, signum est febris per totum corpus diffusæ. Sin uerò breui, atq; cumulatiuè iidem appareant, passio renū solorū demonstratur adesse. Quibus quoque fidem faciet uehementia caliditatis præsentis. Nam hoc modo caliditas in renibus solis excitatur; illo uerò, in toto corpore ardere sentitur. Atque hoc pacto unusquisque secutus memorata præcepta urinas oleaceas iudicare ualuerit. Sed iam par est disputare de reliquis coloribus,

Oleaceæ urine diuturne significationes.

De iudicijs uenetarum, & liuidarum,
atq; nigrarum urinarum.

Cap. XX.

VRinarum ueneta, & liuida, atq; nigra eodem colore tinguntur, quæ intensione, remissioneq; tingentis humoris naturæ sunt diuersas species, atque nomina diuersa: ita ut ob id ipsum significare reperiantur diuersas quasdam ægritudines. Veruntamen ueneta eo citerior est liuida in malignitate, quo nigra liuida eadem extitit ulterior. Nigredo quin imò non sicut colorē esse peiorem ipsa: adeò ut ianua Ditis atrocitate huius coloris etiam significetur. Præterea sunt colores, ad quos nouissimè hi qui dicti sunt, possunt accidere, de quibus paulò inferius dicetur. Venetus color, uel tincturam mediocrē melancholici humoris suscipiens, uel frigus uehementius, uel mortificationem quandā nactus sic apparet. Liuidus uerò color, eodem modo generatus in urina spectatur, interdum uerò indicat plagas, atque uerbera incussa homini. At uerò ueneta urina,

Id est, imminens fati dies extrema, qua eger nature concedens, adire Plutonis regiam primū sibi ueteres per suum habebant.

quæ subtenuis apparet, generatur per fū
perficiem fusi melancholici humoris.

Liuida uri Quæ uerò uersus crassitudinem uergit,
na. hæc fit ob multam frigiditatem. At quæ
per mortificationem uirtutis ueneta ex
tat, hanc non habuit prior aliqua conco
ctionis significatio, sed à prauis colori
bus ad peiores transmutata est. Eisdem
rationibus iudicaueris liuidam urinam
significantem similia dictis. Quæ uerò li
uida apparet ob plagas, & uerbera, eam
uibices ac notæ corporis tibi significa
bunt, aliâq; signa quæ comperire pote
ris. *Nigra.* Quinctiâ urina summe nigra, inter
dum signum est caliditatis ad extremū
profecte, præsertim ubi uiridis urina præ
cesserit, aut aliqua ei proxima. Interdum
significat extremam frigiditatem. Et co
gnoueris hæc ita se habere hac ratione.
Nanq; liuida & ueneta præcessit, frigi
ditatem significantes. Quoniam uerò
color is ad extremum peruenit, ueluti
alia quæuis qualitas, solet dissoluere sub
iectum, non potens tolerare immode
stiam qualitatis. Siquidem subiectum
à medio-

à mediocritate consistit, quòd discere est
 tum ex alijs, tum præsertim ex actione
 corruptionum, quæ singulis diebus fie-
 ri spectantur. Veruntamen ne omni ex
 parte uideamur demonstrare urinarum
 colores nigros prauos esse, id ipsum ra-
 tione definiendum est. Quandoquidem
 compertum est nigras urinas homini sa-
 lutares esse in passionibus præcedenti-
 bus, quæ originem ab humore nigro tra-
 xerunt; tam enim species melancholia-
 rum, quàm quartana febris terminans,
 urina nigra apparente celerrimè soluun-
 tur. Neque quoque nouum fuerit, si me-
 lancholico & splenetico uiro datum sit
 pharmacum purgatiuum per urinam
 cum liquore mistum congruente, eius-
 modi nigram urinam reddiderit, præser-
 tim si alia etiã causa adiuuans adesse ui-
 sa fuerit. Veruntamen quod aliquando
 casum eiusmodi ipse uidi in familiari
 meo, non pigebit ipsum enarrare: qui
 fortasse quoque aliquo pacto conferet
 disputationi præhabitæ, atque res audi-
 tu non ingrata est. Accessi ad quendam

*Prauitas ni-
 gri coloris
 per ratio-
 nes mon-
 stratur.*

curatione indigentem, secutusq; me est
 seruus meus ea pharmaea deferens, quæ
 collatura existimaueam ægroto, atque
 inibi manu capiens pharmacum (erat e-
 nim paniculus amarus) miscui cum eo
 tantum oxymellis quantū satis esse pu-
 tauī, atque infudi de feruente aqua, ut li-
 quidius & facilius ad bibēdū esset phar-
 macum, idq; ægroto præbui. Ille uerò
 calicem capiens labris applicuit, atque
 quadam ex parte gustauit medicinæ iu-
 cunditatem, ita ut ipse effectus sit etiam
 amarus. At quoniam uir ille erat stre-
 nuus & grauis, & ad eiusmodi medici-
 nas bibendas impatiens, minusq; edo-
 ctus: uolui etiam ipse ludere, atq; redar-
 guere abominationem medicinæ, quæ
 ingenita ei erat ab animæ mollitie. Ita-
 que ubi dixissem molesti nihil tolerare
 debere uirum quenquam, nisi ad utili-
 tatem comparandam, dedi seruo phar-
 macum ad bibendum, dixi'que id non
 mediocriter collaturum esse corpori.
 Seruus acceptum calicem, manu'que
 labris appositum euacuatū ostendit,
 ubi

Historia in
 solitani-
 græ urina
 ab epoto
 pharmaco-

ubi sanequàm libenter ebibisset medicinam. Quo facto illinc discessimus. Ipse profectus quò decreueram: seruum uerò mihi ad amicum quendam occasione tunc uocante, iussicq; ut celerrimè reuerteretur. Erat uia ea (ut arbitror) triginta stadiorum. Obedientem reperi, atque celeriter reuersum. Sed ubi ad mingendum coactus esset, ei uisum est nigrum mingere: mihiq; retulit id ipsum malū, atque causam nesciens, magnopere contristatus est. Iussi itaque ut postea die in matula ostenderet urinam. Sic itaque egit, etiam à futura urina discere expectans, uerebaturq; ne fortè ignorata causa, repente moreretur. Ego quoque inspecta urina nigra, primò miratus sum, oblitus pharmaci quod nuper dederā: neque quartanam in eo affuisse considerans, neque melancholiam: solummodo tamen uidebam temperaturam eius uergentem ad quendam purum humorem nigrū. Sed hanc solam non credidi fuisse causam facti, nulla altera reddita causa. Postquam uerò recordatus fui medi-

cinam quam exhibueram, intellexi rem atq; risi: iussiq; puerum confidere, ita ut ei nihil mali expectandum esset. Urina autem plurimū tincta erat nigrore: quoniam, ut puto, non sæpius usus fuerat ea medicina. Postera uerò die urina apparuit ueneta: & quæ dies hæc sequuta est, mutata est ita urina, ut ad eam quæ secundum naturam est, concessisse spectaretur. Fortasse à principio non fuisset tincta urina tam facile ab ebibito pharmaco, nisi etiam labor maximopere adiuuisset pharmacum, quod materiam uigentem, atq; exauctam diduxerat. Horum ergo uniuscuiusque meminisse oportet, atque accidentia considerare, siue à pharmacis oriantur, præsertim quæ humores eiusmodi commouent, siue à cibis, & potibus simili colore affectis. Veruntamen hæc ipsa in corporibus sanis contingentia, aut parum, aut nihil mali spectata significant. In ægrotantibus uerò longo tempore maximè ab humoribus melancholicis salutaria, & ægritudinum soluentia existunt. Sed in
ijs

*Accidentia
um memi
nisse oportere.*

īis qui febribus acutis laborant, semper praua sunt, atq; plurimum mortis nuntia. Cum itaque demonstratum sit quænam sit urina omni ex parte optima, & quæ hanc ipsam maximè sequatur: atq; post hæc quidnam sibi uelit unusquisq; e coloribus urinarum: reliquum esse uideatur ut de substãtia urinarum, deq; cõtentis disputetur, definiendo ratione uniuscuiusq; iudicia, & quid eorū unumquodq; manifestare uelit. Sed tamẽ ubi decentem modum disputandi fecimus, neq; par est disputationem ipsam differre, ne uertiginem afferamus, capientem inuenta iudicia quæ sufficienter memorata sunt. Sed ad aliam, quæ sequitur, disputationem transeamus, re ipsa nos eo pacto uocante. Donum quinetiam Dei putari poterit, si fiat admonitio certa studentibus. Nanque & nobis, qui nihil à recta declinauimus, accesserit innocentia magna: eos uerò qui disciplinam conceperint, sequetur incerrabilis institutio circa iudicia memoratorum

uniuersalium, perinde ac si caussam manu tenerent. Neque arbitror quicquam melius contingere posse studentibus, quæ super malè affecto corpore uerum iudicium, quod decet omni ope experiri, ut diligenter exerceamus.

Libri primi de iudicijs urinarum, finis.

ANNOTATIO CAPITVM

quæ libro secundo de iudi-
cijs urinarum, conti-
nentur.

De iudicio substantiarum urine. Cap.	1
De iudicijs super quantitate contentorum. Cap.	2
De iudicio super substantia contentorum. Cap.	3
De iudicijs super albis contentis. Cap.	4
De iudicijs subspiceorum & spiceorum contentorū. Cap.	5
De iudicio contentorum bileorum. Cap.	6
De iudicijs contentorum uenetorum, liuidorum, & ni- grorum. Cap.	7
De iudicio contentorum subrubeorum. Cap.	8
De iudicio contentorum cruentorum. Cap.	9
De iudicijs orobeæ, sursureæ, lamineæ, similiceæ hy- postasis. Cap.	10
De iudicijs contentorum mediocriter mistorum. Ca- put	11
De iudicijs super contentorum lenitate, & contrarijs eius. Cap.	12
De iudicijs secundum loca contentorum in urinis. Cap.	13
De iudicijs bullarum urine. Cap.	14
De iudicijs coronarum diuersorum colorum. Ca- put	15

De iudicijs eorum, quæ innatant in urinae humore.

Cap.	16
De iudicio urinarum ab odore malo. Cap.	17
De iudicijs urinarum hypostasi priuatarum. Cap.	18
Quod fieri non possit, ut particularia concipiantur tanquam in infinitum exeuntia. Cap.	19
Quod non facile febres ephemeræ ab hisce iudicentur. Cap.	20
De iudicijs tertianæ puræ, & non puræ febris. Cap.	21
De iudicijs quartanæ puræ, & non puræ febris. Cap.	22
De iudicijs febrium anphemerinæ. Cap.	23
De iudicijs urinarum in febribus continuis à putredine. Cap.	24
De iudicijs urinarum, quæ fiunt ob aliquod membrorum principalium affectum. Cap.	25
Quod uolentem exacte de urinis considerare, oportet at præter alia etiam probe callere disciplinam de pulsibus. Cap.	26

ACTVARIII DE IVDICIIS
 urinarum, Liber secundus,
 Præfatio,

V M M A uis illa discipli
 næ, ac maximè utilis
 medicæ arti cognoscen
 di ægritudinum gene
 ra, iam pridem indaga
 ta est ab ijs qui operam
 nauauere hisce rebus quæ inuētæ sunt di
 uersis in locis, facultate uerò per urinas
 cognoscendi, quæ in hisce multò plus quàm
 alia opus est, nescio quonam pacto ne
 glecta: quam nos hoc in opere aggressi
 sumus. Sed cum non omnē iudicandi ra
 tionē libro superiore definierimus, *Que hoc li*
 bro speran
 da.
 ro hoc ipso libro indigemus, ut omnis re
 cta ratio quæ de iudicijs est, reddatur. In
 quo si uideamur super hisce disputatio
 nem protrahere, id nō incongruū uide
 ri poterit ijs qui prōptiores extant ad ac
 cusandū, præsertim si res necessarias, &
 sufficiētes demonstrauerit oratio. Quādo
 quidem & qui didicerint, ij facilius hinc
 noue

nouerint, ut omnis explicata ratio sufficiens sit ad eiusmodi disciplinam capessendam. Et qui curare aggressi fuerint, non hinc docti tam facilius confidentes erunt nisi quae norunt, ueluti caeteris antecedant quam promptius enunciauerint, quae nam tanquam uicta naturali uirtute aggredi non oporteat. Si quis igitur uelit in singulis disputationibus docere, quemadmodum polleat in arte medica iudicatio, hic uidebitur fecisse quidem commodum indoctis, qui semel indocti esse cogniti sunt, doctis uero recordationis non inutilis munus etiam parasse. At uero qui opinatus fuerit commodum esse, si dicta iterum dicerentur, non ut recordatio fieret, is prorsus inutilem laborem defendisse censebitur. Et dicendo iterum ut polleat in arte iudicatio, non minus uirtutis momentum uerbis, quam magnae promptitudini studentium tribuit. Sed haec ipsa hoc pacto maneant, cum de eis orationem protrahere non multum opportunum habeatur. Nos uero ubi in superiore libro diximus de urina, quae omni

ex

partes secundum naturam est, & de quantitate humoris eius, atque de coloribus, reliquum esse uidetur docere in hoc libro de substantia ipsius humoris, atque de contentis, de quibus ijs quæ in contentis contemplantur. Quinetiam de bullis, & alijs quæ in superficie urinæ innatant. Demumque si quid aliud circa urinam exquiratur.

De iudicio substantiarum urine. Cap. I.

Cum præcesserit, quæ in uenis fit de- *Substantia*
 cens concoctio, tum mediocris ap- *urine cocti*
 paret urinæ substantia, quantumque illa *oni uena*
 recesserit ab eo quod decet, tantum quo- *rum respon*
 que substantia decidere à mediocrita- *dens.*
 te spectatur. Nam cum cruditas præ-
 fuerit in regione uenarum, tum substan-
 tiæ diuersæ producuntur. At uerò quia
 quæ adest cruditas, fit aut ob debilitatē
 genuinæ caliditatis malè affectæ ab ali-
 qua intēperatura, aut ob aliquē humo-
 ris excessum obtudentē caliditatē natu-
 ralem. Quæ substantiæ ob primā crudi-
 tatē præsentant, hæc sanequam tenues ap-
 parent

parent. In quo si diligenter animadu-
 teris, multas inspexeris differentias se-
 cundum gradum non acquisitæ conco-
 ctionis. Quæ uerò fiunt ob aliquorū hu-
 morum excessum substantiæ, crassiores
 apparent, ita ut respondeant erroribus
 factis in coctione. Quinetiam easdem
 substantias efficere comperiuntur mea-
 tum oppilationes, atque eorundem de-
 oppilationes, Nam in illis ueluti arctata
 materia continentur crassæ partes. Quâ
 obrem apparent tenues urinæ. In deop-
 pilationibus uerò crassæ spectantur uri-
 næ, perinde ac si natura expelleret, mea-
 tum amplitudine ciente, non solū con-
 coctas superfluitates, uerumetiam eas
 quæ non bene concoctæ sunt. Neq; su-
 peruacaneum uideri poterit, si hæc di-
 stinctius referantur. Siquidem quæ uri-
 na ab inedia profluit tenuis, hæc ipsa sub
 crocea spectatur, atq; aut minima, aut
 nulla contenta habet. Quemadmodum
 ob longam, magnamq; euacuationem,
 uel uentris, uel sanguinis, uel etiam uri-
 næ, ueluti in diabete, urinam tenuem est
 uidere

*Concoctio
 nis gradus.*

*Grossioris
 substantiæ
 ratio.*

*Tenuis sub-
 stantia.*

uidere, atq; albam, ac propè absq; hypo-
 stasi. Similis etiam urina spectatur in ap- *Marasmus*
 pellata senectute ab ægritudine, & in se-
 nectute per naturam accedente. Urina
 uerò crassa, aut abundantiam humoris
 significat, aut corporis superficiei spissa *Crassæ uris*
 tionem ob frigus factam, aut concoctio- *ne signifi-*
 nis principium: ueluti in quibusdam æ- *catio.*
 gritudinibus fieri solet, uidelicet cum in
 eis urina tenuis præcessisset; quantū aliq;
 colore definiuntur, aliæ mutationis fa-
 cilitate, aliæ contentorum crassitudine.
 Contingit autem concurrentibus uel
 duabus, uel tribus, uel pluribus causis
 naturam ostendere urinas complicatas:
 de quarum compositione nunc nobis
 propositum nō est disputare, sed de sim-
 plicibus. Illud enim plurimum oratio-
 nem protraheret, atq; ad inquirendum
 perdifficilè esse uidetur. Hoc uerò nihi-
 lo minus est promptum quàm facile.
 Atque studentibus non paucas occa-
 siones præbens, ut aptiores sint ad iu-
 dicandas etiam quæ complicatæ uri-
 næ appareant, Et hoc pacto sufficien-
 ter

ter habetur ratio de iudicio substantiarum urinæ. Et ubi docuerimus principales rationes, si, qui audierint, fuerint prudentes, fiet ut ab hisce reliqua iudicentur, si qua remanserint. Namque protrahe re orationem, tanquam magna reprehensione dignum sentiens, fugiendum esse decreui.

De iudicijs super quantitate contentorum:

Cap. II.

NVnc decens est considerare super contentis. Atque primò dicendū de mutatione quantitatis eorum. Deinde de colore, & substantia, atque de lenitate, & æquabilitate, atque si quid aliud in eis appareat. Contenta igitur in urinis aut maiora esse contingit, aut minora, aut usquequaque mediocri quantitate. Cū itaque mediocria extiterint, decenter quædam afferri potest iudicatio. Sin uerò fuerint quantitate maiore quam par est, mediocria uerò secundum alia, tum signa erūt hominem saginari. Cum multa comesa facile concoquantur à robusta caliditate

te naturali, idq; ocio, & uita molli, hæc simpliciter significant hominem uti cibis qui pinguefacere solent. Est interdū non parua quædam detentio euaporationis, quæ in uniuerso corpore fit, atq; reuersio reliquorum naturalium excrementorum, non transitio facilis, quæ tã magna producunt cõtenta in urinis: ueluti cum prædicta fuerint mediocria, tū etiam cõtenta mediocria inspectantur. Tenuia uerò cõtenta, siue maiora quàm *Tenuia contenta.* deceat, siue minora, siue etiam mediocri quantitate fuerint: intelligendum est aliquando humoris crudi sanequàm subtiliati signum esse, quod hinc cognosces. Namq; si modicè euacuaueris matulam, ipsa contenta citò eleuantur, atq; lenitas dissimilis redditur.

De iudicio super substantia contentorum. Cap. III.

Interdum debilitata ob frigiditatem tertia concoctio usq; adeò est, ut contenta non ualeant perducì ad mediocrẽ substantiam, ad quam multò difficilius,
h

quàm res priores, quarum ipsa cōtenta sunt superfluitates, producuntur. Differunt autem hæc à rebus prioribus, quæ cōtenta non ita citius promouentur ad mediocritatem, tēpore & uirtutis robore indigētia. Diuersa quinetiã quātitas, quæ in ipsis contentis est, præsentat mensuras humorū, qui intrinsecus tractantur. Crassa itaq; apparentia contenta si non malè olent, & per lenia fuerint, nō etiam sanies erunt, sed erunt humorum crudorum quorundam in uenis manentiū amputatio, ita ut ratione habita quantitatis & crassitudinis, humorem uigentem testentur. Est quoq; uidere aliquando contenta multum excedere mediocritatem, cum in passionum iudicio natura sequestrat superfluitates quæ sunt in uenis, ita ut cumulatè euacuetur materiæ nimietas: qua pro re timorem non paruum incutiunt ignoratibus facti huius causam. Sed tamen definiendum est hoc ipsum, ne fallat, hac ratione. Namq; cum natura tempore iudicij sequestrat, tum contenta nullum malum colorem habent.

Et

*Contento-
rum diuer-
sitas.*

Et sequestratio ea frequentius fieri uide-
 tur post statum, & uigorē summum æ-
 gritudinis. Namq; eiusmodi contenta in
 principio, aut augmento febris apparen-
 tia, ut praua inspectare oportet, præser-
 tim si cum malis coloribus producatur.
 Sed hoc seponendum est in libris de præ-
 uidentijs. In illis enim de hoc ipso ple-
 nius, annuente Deo, disputabimus. At
 uero addendum est orationi illi, quæ de
 genere humorum crudorū habebatur.
 Namq; crudorū amputatio differt à me-
 morata iudiciaria sequestratione. Nan-
 que contenta illa, cum exquirantur, cō-
 periuntur uiscea, atque muccosa. Quin-
 etiam interdum accidit, ut eiusmodi
 mucosa detenta in membris urinarijs,
 homini dolorem non paruum afferant,
 cuius urinæ contenta inspecta similia
 feceris saniei. Sed differunt ab ea, qua
 nec malè olent, & qua multum sunt ui-
 scea. Sanies uerò quandam quoque ui-
 scositatem habens, distat à uiscositate,
 quæ in humore crudo memorato insi-
 stit. Cognoscitur etiam sanies, eo quòd

Natura
opus.

Saniei a ui-
scositate di-
scrimen.

præcessit in loco dolor: quodq; contigit sanguinem mingi: atq; sanies posita super carbonibus, grauius olet. Sic itaq; quæ iudicia sint ferenda super contentis maioribus, aut minoribus temperato, siue crassitudinem, siue tenuitatem habent, siue mediocritatē aliquam seruent, ab hisce quæ dicta sunt, discere oportet uirum prudentem, ac ratione disquirentem. Sed posthac disputandum est de coloribus qui in contentis apparere solēt. Colores uero qui contenta decēt, nemo dixerit esse uehementer albos, aut subspiceos. Siquidem ab utrisq; horum recedentes, mediocritatem, quæ inter hosce est, nanciscuntur.

Colores
contentorū

De iudicijs super albis contentis.
Cap. IIII.

CVm contenta fuerint uehementer calba, tū aut humoris alicuius phlegmatici ramēta sunt, aut pus summe cōcoctus, qui ab aliquo interno mēbro affecto secretus est. Et distinxeris hæc signis ijs, quæ prædiximus ad definiendā saniam

Capite præ
cedenti.

faniem atq; humores. Nanq; dicta dicere, ut superuacaneum putantes, refugimus. Neq; minus ut absurdum accusantes, quam cum quisquam uelit dicere de centia, illa prætermittit.

De iudicijs subspiceorum & spiceorum contentorum. Cap. V.

AD hæc contenta subspicea, atq; spicea minus bona quoq; sunt: ueluti declinantia à colore, qui secundum naturam est. Veruntamen quisquam tolerare poterit hæc tanquam mediocria, uide licet à mediocribile colorata, quæ immensa est usq; ad profunditatem corporis.

De iudicio contentorum bilcorum. Cap. VI.

Bilea contenta etiam mala habentur: quippe quæ exauctâ esse bilem rubeam in concoctione tertia significant. Quemadmodum etiam peiora sunt contenta nigricantia, superata iam uirtute à turba *Contenta nigra.* prauorum humorum. Nisi enim uirtus optime, ut arbitror, se haberet, non etiã colores eiusmodi extraneos susciperet ne

Quam obfessa à corrupta materia.

De iudicijs contentorum uenetorum, liuidorum, & nigrorum. Cap. VII.

Hisce prædictis peiora uidentur esse contenta quæ uel ueneta uel liuida, uel nigra apparuerint. Eò iam censentur superasse naturæ uim, quò deteriora fuerint. Veruntamen quisquam poterit contenta similia facere rebus ciuilibus hoc pacto. Ponat urbem esse naturalem habitationem diffusam per totum corpus. Item ponat urbanum exercitum omnes actiones uirtutis. Item leges, et ordinem ponat esse concoctiones, quæ secundum rationem fiunt. Quoniam uerò urbis quoque pars est definita in mœnia externa, atque anteportalia; pars in mœnia interna, atque propugnacula; tertia uerò ac ultima ueluti in ipsam arcem, oportet uolentem discere ea quæ secundum naturam fiunt, comparare ipsam cum hac imagine. Igitur mediocres concoctiones dicere poterit quisquam esse legum transgressiones. Nam
si mo

*Contenta si
milia ciui-
tatis consti-
tutioni.*

si modicæ fuerint, parum læditur ipsa cõmunitas: si uerò processerint, tum inferatur seditio. Quòd si etiã magis auctæ fuerint, tum ciuitas in uniuersam euersionem deueniet. Id sequitur extremas, & diuturnas cruditates. Interdum ob longum tempus subeunt periculum laborantes. Quæcunque uerò ob imbecillitatem custodum ab hostibus in urbem inferuntur, hæc ostendunt prauis humoribus collectis in corpore, atque ad profunditatem iam profecti. Nam cum superauerint, atque super arce fortiores erunt, quid aliud potius quàm euersionem euenire urbi putauerit quisquam, omni iam corruente uirtute? *Contenta* Secundum hæc igitur quisquam posuerit, *nigra* contenta nigra, signa esse hostium incumbentium muris, atque tantum in loca urbis fortiora profectorum, quantum uersus fundū matulæ contenta concesserint. Hoc itaque pacto ab hac ipsa rudefacta imagine consideraueris ea quæ in natura nostra contingunt. Sed ab hisce reuocetur oratio, atq; de reliquis conten-

torum coloribus, modo eodem seruato dicatur.

De iudicio contentorum subrubeorum.

Cap. VIII.

Contenta subrubea, atq; rubea cruditatem quandam in tertia concoctione, ob rubeæ bilis excessum demonstrant. Putantur tamen mediocria, atque fortasse absq; periculo apparere. Nam alia memorata cōtenta, nō minus quantitate quàm qualitate nocentia sunt: hæc uerò sola quantitate solent uirtutem ipsam offendere. Cuius nimietas si auferatur, uirtus perquàm facile ad seipsam reuertetur.

De iudicio contentorum cruentorum.

Cap. IX.

PRæter hæc apparent contenta ueluti cruore suffusa, quæ peiora usque quæ sunt rubeis cōtentis; sed meliora quàm liuida, atq; nigra. Namq; significāt non elaboratū omnino esse sanguineum humorē. Quòd si magnitudo eiusmodi contentorum sit, tum id producitur, uirtute operari non potente ob multitudinem

Significatio cruentorum.

nem

nem. Hoc ipsum tolerabile sequitur habentem, & homo ferre ipsum potest. Indiget tamen tempore non paruo ad recuperandam sanitatem. Quod si per uirtutis ipsius debilitatem per se accidentē id apparuerit: tū hoc est malum extremū, accusans uirtutem defatigari in agendo sua, atq; dissoluere eos humores, qui consueuerunt maximè utiles esse animali. Quę distincte nosse poteris, si considera ueris præcedentes concoctiones, atq; habitudinem, & ætatem ægrotantis, & anni horā, & regionem, & uictum, & præsentem rerum abundantiam. Hęc enim consueuerunt nihilominus alijs conferre ad facienda iudicia, ita ut par sit, uolentem certa ferre iudicia, eniti meditari hæc ipsa.

De iudicijs orobea, fursurea, laminea, similacea, hypostasis. Cap. X.

NVnc uerò decens est disputare de orobea, et fursurea, et laminea, atq; similacea hypostasi, quidnā unaquæque earū significet. Nā qualis specie maneat,

h s

in ijs quæ de differentijs urinarũ, dictum est. Nũc iudicia super eis explicabimus, ubi hoc pacto nos ante disputationem direxerimus. Orobea igitur hypostasis in urinis, tum apparet ubi pingui iã consumpto, caro inceperit consumi. Neque ignorare oportet, ut interdum hãc passionem solorum renũ indicat orobea hypostasis. Quod distinguendum est, ne parum expertis fallacia aliqua accidat. Ergo in ijs qui toto corpore febriunt, significat orobea hypostasis totius corporis liquefactionem. Qui uerò non febre affliguntur, horum renes soli hãc affectionem patiuntur. Idem definitur quoq; à concoctione, Namq; cruditas totius corporis consumptionem esse, concoctio uerò simul conspectata renum solorum significat. Altera praua hypostasis est *furfurea* sic uocata, quæ peior est prædicta, ceterior tamẽ est prauitate lamineæ. Apparet hæc, cum febris in profundis uasis infixæ est. Illius meminisse oportet. Namq; interdum est signum solius uesicæ patientis. Sed distinguitur hoc etiam

conco

*Hypostasis
orobea.*

Furfurea.

concoctione & cruditate, ac febre, & fe-
 bris absentia; ueluti de orobea iandudū
 dictum est. *Laminea* Laminea uerò hypostasim
 tum gigni intelligendum est, cum fe-
 bris procedens partes corporis solidas
 attigerit. Sed quæ dicta sunt de furfurea
 hypostasi, ea audienda sunt hoc in loco.
 Aut enim totius corporis passio existi-
 matur, si & febris & cruditas aderit, aut
 solius uesicæ, tum cum in homine nō est
 febris, & in urina demonstratur conco-
 ctio. Harum autem trium prauarum hy-
 postasium pessima est illas excedens si-
 milacea, tantum ab hisce prauitate diffe-
 rens, quantum ipsa uicina est mortifica-
 tioni. Nanque febris præueniens etiam
 usq; ad concisionem partium amplarū,
 similaceum eiusmodi hypostasim reddi-
 dit. Veruntamen hic est distinguenda si-
 milacea hypostasis ab assato sanguine. *Similacea.*
 Nanque si contenta fuerint alba, tum si-
 gnum est similaceam esse. Sin uero sint
 rubea, signum est sanguinis assati. Opor-
 tet autē prudentē circa hæc ipsa timēdo
 diligenter

diligenter considerare quæ dicta sunt: atque eo pacto & dicere, & facere id quod conuenit. Item & bis, & ter, ac sæpius (si dederit occasio) idem discutere, si quo pacto primus ingressus id minus concesserit, præcogitare quod infallibile est. Nam que ueritas non capta esse, primis ingressibus detegitur. Cumque quis imperitus nixus fuerit agere quæ nescit, risus statim præsentium sequetur ipsum, qui fortasse deliberauerint super eius stupore, atque ignorantia. Qui uero bene meditatus, atque diligentius res cõtemplatus fuerit, hunc sequitur gloria dicendi ueritatem, atque potentia persuadendi ægrotos. Quæ etsi cursim, sufficienter tamen dicta esse arbitramur.

*De iudiciis contentorum mediocriter
mistorum. Cap. XI.*

NON latere nos oportet, interdum humores quosdam ad ipsum matulæ fundum iam subtiliatis & disiectos à crasso spiritu, assatos uero atque cõsistentes ostendere

dereſimilitudinem quandam dictarum
 hypostaſium. Sed haſce dignoſcere faci- *Contenta*
 le poteris, partim eò quòd præceſſit mul- *cum hypo-*
 ta craſſitudo hypostaſium, partim eo quòd *ſtaſi medio*
 hæ ſtatim tempore commotæ attollun- *cri.*
 tur atque uolant, & diſſipantur. Prædi-
 ctæ uerò prauæ hypostaſes ſeraper ſer-
 uant multitudinem, & craſſitudinem, at
 que longe plus poſſident matulæ fun-
 dum nullo pacto diſſidentes. Sed de præ-
 dictis ſatis eſt hoc pacto dictum. Conſe-
 quens autem eſt dicere de hypostaſi bo-
 na commiſta cum prauis quibuſdam, ac
 incoctis fruſtis humorum quorumcūq̃.
 Siquidem interdum accidit ut ramenta
 quædam conſpiciantur cum contentis,
 quæ aut erga colorem aureum uergūt,
 aut uerſus album, aut ad propinquum.
 Quæ ſi multa fuerint; ſemicoctam ma-
 teriam eſſe indicant, illum uero humorẽ
 in profunditate corporis abundare atq̃
 concremari, cuius ramenta uidentur cū
 cōtentis connatare. Si uerò pauca ſint,
 modeſtiorẽ eiufmodi humoris mali-
 tiam demonſtrant, atq̃ malorum cibo-
 rum

rum usum producere talia. Sed tamen e

Ramento- regione sibi respondent res ratione ma-
rum in con- gnitudinis, hoc modo. Nanque quò ma-
tentis signi iora fuerint ramenta, eò minorem esse
ficatio. cremationem humorum in uenis osten-

dunt: quò minora, caliditatem maio-
 rem, Ob quamnam causam id fieri ne-
 cesse sit, nos inferius aperiemus. Nam
 in parte præsentè proposuimus solum-
 modo de iudicijs dicere. Interdum quin
 etiam in contentis ueluti capilli subal-
 bi palmo longi, & minores & maiores
 inspiciuntur. Eiusmodi hypostasis inspe-

Hippo. etiam indicat renum quandam passionem.
apho. 76.
lib. 4.

Cum conspiciuntur in contentis plu-
 ra, ac diuersi generis corpora, fuerintq;
 per quamuis causam dispersa in sinu
 ipso urinæ, tum certum est, dolores in
 corpore dispersos corripere hominem.

Quemadmodum nos aliquando uidi-
 mus illa in muliere quadam, quæ spon-
 taneum dolorem hulcerosum ægrota-
 bat: atq; in altera, quæ diutius ægrotaue-
 rat partium compositiones. Sed prioris
 urina plura, & asperiora eiusmodi cor-
 puscula-

puscula iniecta in contentis continebat. *Duarum*
 atque probe similia fursuri pererrantia in *urinarum*
 humore urine, qui humor quoque uideba *diuersa con*
 tur aureus. Alterius uero urina erat sub *tenta, & hi*
 tenuis, atque alba, ita ut parum recederet tam *storia.*
 substantia quam colore ab ea quae secun-
 dum naturam. Corpuscula uero iniecta con-
 tentis uidebantur minora, et tenuiora pre-
 dictis. Quarum etiam illa, quae patiebatur
 spontaneum laborem, regimine uiuen-
 di a nobis instructo curata est. Altera
 persuasa est a me iussum pharmacum bi-
 bere profuturum eius passioni. Verun-
 tamen nescio quo pacto timens illud ac-
 cipere distulit. Nondum enim habuerat,
 etiam nomine pharmaci audito, neque bi-
 berat antequam redisset. Erat enim mu-
 lier praeter caetera moribus agrestibus
 educata. Ipse uero eam relinquens disces-
 si, & quidnam ei euenerit, ignoro. Verun-
 tamen haec ipsa relata sunt nobis, non eo
 quod decentior sit historiarum oratio, sed
 ut uos animaduertatis quantum conferre
 consuevit diligens urinarum consideratio. Il *Adhorta*
 lud interim consulere uelle uobis, qui tam *tio.*
 deli-

delicate operam datis disciplinæ de urinis, & ante ipsam indulgetis cognoscendis rebus, quas quotidie fieri in ægrotantibus contingit, ut etiam merita urinarum, quæ diximus, consideretis, non parum medicæ arti conferre potentia. Sed quas nam ob causas illa fiât, docebimus, Deo fauente, in ijs libris, qui de causis urinarum inscribuntur. Et hæc satis sint de contentis quæ apparent esse complicata,

De iudicijs super contentorum lenitate, & contrarijs eius. Cap. XII.

DE contentorum lenitate iam par est docere. Contenta igitur si omnia continua, & lenia manserint, significat noui nihil in homine productum esse. Sin uero fuerint aspera, atque ueluti dispersa, non parua quædam perturbatio significatur generata esse in profunditate corporis ab aliquo adulterino, hoc est ex calido & humido composito, & uiolento spiritu; qui dimouendo, ita materiam disseparauit secundum ipsius uehementiam, ut hinc acciderit quod iam dictum est.

Quod

Dispersorum contentorum significatio= nes.

Quod si contingat aliquod ualde crudū esse complicatum cum contentis, indicat id pulsum esse uolentia spiritus ad terminos corporis, atque ab angustia locorum, in quibus est inculcata ea crassa materia, generari non paruum doloris sensum. Atq; ut dissimilaria complicantur cum contentis subsistentibus, ita quoque doloris sensus extiterit. Et quò magis materia distributa est per sinum humoris urinae, eò in pluribus corporis partibus noueris dolorosum sensum adesse. Didiceris horum effectuum causas diligentius in libris de causis urinarū. Quin etiam & contenta eo pacto asperata, atque inter se distantia sunt, ita quoque in eis diuersa iudicia habueris. Quemadmodum si hæserint sibi, atque constricta sint, indicant crassitudinem partium materiae impenetrabilem, testante qualitate uiscositatis. Ita ut in quo loco humoris urinae hæc diurnauerint, ostendant in illo corporis loco passionem diurnare, eò magis si hæc multum uiscea fuerint, ac ab ipsa materia habuerint affectionē

impenetrabilem. Sed de lenitate, & contrarijs eius, ratio ab intelligente poterit iudicari.

*De iudicijs secundum loca contentorum
in urinis. Cap. XIII.*

NVnc dicemus de locis contentorum, definiendo quæcunq; ab eis cognoscere licet homini scientiæ urinarum initiato. Cum igitur contentorum ea quæ ad fundum matulæ concedunt, *Contento =* appellata sint hypostasæ: ea uero quæ *rum diui =* usque ad matulæ medium eleuantur, uocata sint sublimia: nubes uero dicantur, quæ ad ipsam urinæ superficiem perueniunt; in ijs quæ de urinarum differentijs scripta sunt, exactius de hisce dictum est. Quamobrem non opus est, ut orationem illam etiam in hisce pro tendamus; sed tamen nunc decet aperire quæcunque in unoquoque urinarum loco referuntur. Igitur hypostasis quæ ad fundum sedere uidetur, si fuerit bona & moderata, nihil noui significat. Sin uero fuerit cruda atque diuersa specie, significat prauitatem naturæ. Di-
uerfa

*Contento =
rum diui =
sii.*

uersa uero partium positione, ostendit se-
 gnitatem ipsius minus assurgentis aduer- *Hypostasis*
 sus rebellionem humorum nocentium, *diuersa.*
 ita ut opus sit hic & tempore & robore.
 Animaduertendum quoque est, ne hypo-
 stasis hæreat incumbens fundo matulæ.
 Item est hypostasis tenuis. Hæc enim est *Tenuis by*
 quæ in libro de differentijs urinarum di- *postasis.*
 cta est obtinuisse tertium locum hypo-
 stasium, quæ non mediocrem læsionem
 adesse capiti significat, habens ratio-
 nem nubium inter hypostases. Quæ ue-
 ro sublimia sunt, si praua sint, differen-
 tia loci modestiora sunt, quàm quæ ipsis
 subsident. Sin uero fuerint alijs rationi-
 bus bona, tum loci ratione sola recedunt
 à perfecta bonitate, quod à spiritu ad-
 ulterino leuia redduntur. Nubium ue- *Nubes in*
 ro quæ bonæ sunt, omnino qua nubes *urinis.*
 sunt, non parum recesserunt uersus di-
 stantiam à loco, qui secundum natu-
 ram, quamobrem multo quoque indigēt
 tempore. Quæ uero prauæ sunt, cō mo-
 destiores uidentur reliquis, quò ab-
 stiterunt à loco, qui secundum natu-

ram est, quicq̄ debetur hypostalibus secundū naturam. Cōmuni nanq̄ ratione hac ipsa hæc intelligere oportet. Itaque bona cōtēta à superioribus locis uersus inferiores descendendo uolunt transferri: ab inferioribus uero reuerti, contrarium est. Praua uero melius est ut à fundo absistant, quàm ad ipsum concedant. Et hoc pacto contentis iniecta secundum diuersos locos humoris urinæ, iudicari poterunt. Quinetiam plurimum cōfert, diligenter considerare contentorū differentias. Nanq̄ ubi contenta quæ secundum naturam se habēt, fuerint ad superficiem urinæ à multo spiritu euecta, cognoscere poteris in capite prauā, ac non paruam affectionem adesse. Quemadmodum quoq̄ in sublimibus affectionē noueris adesse per partes corporis simili positione habentes, habita proportione totius urinæ altitudinis erga corporis altitudinē. Adulterina uero & præter naturalia contenta si concesserint uersus fundum, peiora demonstrāt accidentia. Quamobrē diligenter cognoscere differentias

*Diuersitas
contento-
rum.*

rentias confert. Interdum enim humores concocti, & ad urinæ superficiē concedētes ueluti licitatores, inexpertis medicis apparentiam bonorum contentorum effecerunt; qui super concoctis illiusmodi contentis fundantes uaticinia sua, plurimum à proposito aberrare cōpertī sunt. Veruntamen hoc potius ad munus præuidendi attinet. Idcirco par est, ut id illuc differamus, atq; ueluti ab alio capite incipientes dicamus.

De iudicijs bullarum urine. Cap. XIII.

CVM in urinīs conspiciantur sæpe numero innatare bullæ quædam quæ differunt colore, magnitudine, ac numero, ueluti quoque in eis quæ dicta sunt de differentijs urinarum, de hisce diligentius explicatum est: nunc nobis demonstranda sunt iudicia, quæ super hisce habere opinamur: ut ueluti per concordiam procedentis orationis, subiunctio quædam consonans redderetur. Siquidem bullæ ipsæ cum differentijs quibusdam colorum consueuerunt comparare. Nanque & cum sub-

albis, & spicis, & aureis, & subrubeis
 maximè conspicatæ sunt coloribus. Nō
 enim cum nīmiū albis unquam uisæ
 sunt, neque cum rubeis coloribus semel
 atq; iterum sunt repertæ, perinde ac spi-
 ritus earum non possint generari, ubi ex-
 cessus sit qualitatum dominantium. Bul-
 læ enim signa sunt spiritus adulterini,
 quemadmodum in ijs quæ de causis uri-
 narum, diligentius declarabimus. Opor-
 tet hæc ipsa cognoscere quæ non parum
 conferentia sunt habendis iudicijs super
 bullis, Bullæ igitur quæ in corona sola,
 integra serie circumstant, si contigerit
 ut colore humoris urinæ tinctæ sint, si-
 gnificant tibi maiorem capiti affectionē
 adesse, atq; dolorē non mediocrē. Quæ
 uero sparsim in corona manent, hæc à de-
 biliore causa generantur, atq; similiter si-
 gnificant debiliorem dolorem. Verun-
 tamen hæc cō maiores dolores capiti ad-
 esse ostendunt, quò cum intensius aureo
 colore inspiciuntur. Namq; nūciant ma-
 gnā nocentis spiritus sæuitiam. Bullæ
 uero albæ, uel uicinæ albis, consistentes
 in

*Bullæ signa
 spiritus
 alieni.*

Bullæ albæ

in coronæ ambitu, paruum, aut nullū do-
lorem adesse capiti demonstrant, ea ma-
gis qua albo sunt colore. Quòd si tū fue-
rit urina tenuis, habueritq; contenta nō
omnino concocta, indicant caloris natu-
ralis imbecillitatē. Sin uero crassa fuerit
urina, tū spiritus germanus prorsus est
humoris eius urinæ. In urina uero tenui
& absq; hypostasi, potius indicant uenū
oppilationem. Itaq; super bullis quæ in
corona sola manent, eiusmodi iudicia
quisquam habere poterit. At uero quia
interdum bullæ quæ circa mediā superfi-
ciem urinæ colliguntur, significāt super
capite, operæprecium est etiam illa-
rum iudicium tenere. Siquidem quæ in
corona consistunt, significant dolendi
quandam affectionem in capite adesse.
Nunc concedentes uersus ipsam medi-
am superficiem urinæ, ostendunt re-
missionem quandam affectionis dolen-
di, tanquam causa dolendi retroceden-
do dolores pacaret. Quinetiam aliæ
bullæ in urinæ superficie palantes, ni-
hil eiusmodi super capite demonstrant,

sed solum condemnant multam naturæ debilitatem, maxime quo plures fuerint oppilationes, & crudorum humorum satietas: quæcunq; uero alia decenter disceres, illa tibi absoluet oratio, quæ de causis. Nam quas ob causas ipsæ bullæ consistant, atq; cur non cum omnibus coloribus appareant, in ijs quæ de causis urinarum, explicabimus. Veruntamen illud hoc in loco subiungendum est. Nanque sæpenumero bullæ satis esse possunt, ut appareant signum bonum concoctionis, cum pridem uisæ nullibi fuerint, iam naturam indulgere concoctioni indicantes: quinetiam in ijs qui seminis fluxu laborant, bullæ densius in urinis apparent per coronam. Interdū etiā quædam corpora quàm paruissima cum bullis inferuntur, quæ ut capilli crassa sunt, nō etiam in longum protracta, sed usque adeo, ut quisquam arbitretur in dictis bullis esse diametrum, & paruo minora & maiora, siue ipsius seminis quis dicat esse ueluti segmenta, aut etiam renum colliquamenta. Sed oratio super hisce

In gonorrhœa bullæ

hisce satis habita, hoc in loco gradū sistat

De iudicijs coronarum diuersorum colorum. Cap. XV.

Quoniam meminerimus orationis de corona, etiam hæc ueluti adiuuenta illi adiungēda esse putamus. Siquidem persæpe colores apparent in corona matulæ, declinantes à toto colore, qui in humore urinæ est. Nam aliquando transmutantur, ad benignos etiam, si ceteri boni non sint, quibus tu contentus esse debes tanquam bonis signis. Aliquando uero mutantur in peiores, quæ sint humoris colores, à quibus auertere oportet, præsertim si concesserint in multos peiores. Nam in aureis urinis, et rubeis, & uineis, & alijs id genus, si alba fuerit corona, aut albæ similis, significat bonum in urinis esse, tanquã natura inceperit dominari. Sed in uiridi, & passæa urina si corona sit peioris coloris, contrarium, & malum adesse coniectare oportet, tanquam prauis humoribus dominari nitantur. Hoc itaq; pacto licebit à colo-

Colorum mutatio in coronis:

ribus coronæ manifeste indicantibus cognoscere quæ sint tam medicis quàm ægrotantibus decentia, ut hi recte curati absoluantur, illorum uero certa iudicia fiant.

De iudicijs eorum, quæ innatant in urina humore. Cap. XVI.

Quoniam aliqua diuersæ substantiæ innatant urinis quæ similia sunt araneis, atq; punctis uelut ex oleo iniectis, etiam hæc, par est signa esse putare alicuius colliquationis, aut renum sorolorum, aut totius corporis. Veruntamē si parumper apparuerint, & se item resoluerint, nihil difficilis adesse significāt. Quod si perseverauerint, tanquam principium colliquationis ostēderint, abhorere oportet.

De iudicio urinarum ab odore malo.

Cap. XVII.

AT quia etiam ab odore malo urinarum est coniectare putredinem aliquā interioris membri tam maiorē, quàm minorē, operæ precium est has ipsas etiā iudicare. Igitur si puris quicquā in urinis

nis affuerit, putoris euidentis est causa. Quod si id non aderit, ac mediocria uideantur concoctionis signa, alicuius particularis mortificatio significatur. Quemadmodum si praua in urinis fuerint signa, mortificatio peruenisse in toto corpore existimatur, atque hoc pacto à putida urina coniectandum. Quoniam igitur de omnibus quæ communiter in urinis continentur, dictum est, atque sua cuiusque declarata præ uiribus sunt iudicia, decens esse uidetur etiam iudicia declarare urinarum hypostasi priuatarum, quæ maxime utilia sunt disciplinæ de urinis.

De iudicijs urinarum hypostasi priuatarum. Cap. XVIII.

VRinarum hypostasi priuatarum alia perquam tenues apparent, alia non uehementer tenues: quædam etiam tenues, etsi mediocritatem superantes uideantur mediocribus spissiores. Non tamen crassæ appellandæ sunt hæ, quæ mediæ sunt inter mediocres, & mediocriter crassas. Quinetiam quoniam urinarum prædictarum genera

ra

ac immensa exercitia, atq; nihilo minus ob materiae defectum. Quæ uero urinae ^{Rubea &} ^{ulterioribus coloribus quàm qui dicitur} ^{passæa.} sunt, tinguntur, ut rubea, & passæa, & alio quouis modo, hæ per ipsos colores ostendunt dominantium humorum qualitatem, atq; proprietatem. Atq; dictum est de colorum proprietate libro superiore. Quæ uero hæ urinae sunt hypostasi priuatae, non euidenter possunt ostendere oppilationem, ut euidentissime indicant aliquam putredinem, atq; cruditatem in genere uenarum. Interdum etiã apostema aliquod calidum non contemnendum in membris principalibus manens eiusmodi urinas proiecit, idq; non indecenter, eò quod illuc contracta est materia ab ulterina caliditate accumulante illam tanquam cucurbitula. Sed hoc spectat ad libros de causis urinarum. Quæ pro re par est potius, ut eousq; seruetur ad dicendum. Nunc uero quæ deinceps sunt sequendo dicamus. Siquidẽ ^{Vrinae absque hypostasi semper} urinae absq; hypostasi semper, ut nouimus, prauæ fuerunt, eò quod multum ^{per prauitatem} ^{stulc}

stulerunt ab eo, quod secundum naturā.
 Sed tantum inter se differunt in prauita
 te, quātum etiam colores distulerunt in
 ter se. Quòd si colores & substantiæ pa
 rum abfuerint à mediocritate, hyposta
 sis uero non appareat in eis, reprobāda
 sunt, tanquam segnitiam naturę quandā
 arguentes, etsi ueluti ostensuræ sint hy
 postasim paulò post aduenire. Nanq̃ uir
 tus paruum aliquod è suis operibus ubi
 concoxerit, etiam statim tempore repa
 ratio sequetur. Quinetiam apparere pos
 sunt absq̃ hypostasi, & ob dolorē ingen
 tem, & ob longas uigilias. Vtrauis enim
 harum affectionum prompta est, ut eo
 usq̃ uirtutem dissoluat, ut urinis auferā
 tur contenta. Nam etiam earundē utra
 uis ubi magna fuerit, ut dictum est, & à
 quauis caussa genita, si diu manserit, per
 se poterit uirtutem extinguere, quare et
 signa concoctionis auferre. Nam etsi ho
 rum ipsorum alterum esse accidens, alte
 rius accidit, non tamen caussa defectus
 contentorum est horū accidentium cau
 sa, sed defectus contentorum adest pro
 pter

Priuatæ hy
 postasis in
 urina cau
 se.

pter ipsa accidentia, igitur etiam illud est inueniendū subiungere. At quas nā ob causas hæc fiant, absoluet disputatio de causis urinarum, ita ut tum redditis causis non possint latere iudicia urinarum hypostasi priuatarum. Quinetiam homini uolenti iudicare, opus est quadam propria inclinatione ad sagacitatem, & cōiecturam infallibilem. Siquidem neque urinarum substantiæ, neque colores, neque contenta, neque ea quæ circa hæc sunt, terminari possunt definita aliqua quantitate. Materiæ enim semper motæ, & dif-
 fluentis nemo unquam posuerit mensus Corpus enim contiuo fluit, ut Gale. ait. stabiles, atque certos. Hoc enim fieri contingit solummodo in ijs substantijs, quæ ante oculos eodem modo manent. Sed illa terminari possunt definitiōibus quibusdā, atque signis, ueluti intus motæ naturæ opera quodam modo figurantur. Opus itaque est re quadam stabili, ac simul cum trāmutationibus uadente, qua quisquam sequendo sensus, certò discernere merita alterationum, atque motionum possit. Mentis itaque puræ munus est

est inuenire, ut decet, tam mēsuram trāsmutationum in ijs rebus, quæ non semper eodem modo se habent, quàm differentias ipsis adijcere, quæ rationes illarum euidenter disseparent. Quamobrē si quis fortassis nactus fuerit eiusmodi quandam urbanitatem naturæ, is sane quàm facile, et per hæc poterit & prōptē ea quæ relicta sunt, inueniendo adiungere, quæ uniuersalibus determinationibus concepta sunt; relicta uero particularibus scripturis. Veruntamen etsi hæc ipsa nihil addāt ideæ & menti, quæ est de iudicijs, non idcirco nullo pacto sunt ratione reddēda. Nos uero addētes etiam disputationem de urinis, quæ contingere possūt quibusdā egritudinibus; finē faciemus disputationis de urinarū iudicijs. Nam hoc solum deest ad perficiendum tractatum de iudicijs. Quandoquidem hæc ipsa, etsi non in cunctis egritudinibus, fortasse tamen in pluribus doctrinam iudicandi pariet studiosis. Quanquam aliter facere possemus. Nā dum fugere uellemus prolixam orationem

*Iudicium
urinarum
in morbis
particularibus.*

nem

hem proferre, tanquam opus insuperabile, id maximo nobis prætextui esset, si disputationes futuras de quibusdā particularibus urinis posuissemus, præmittentes cum urinis quæ simul, complicateq; quæruntur. Veruntamen prætenere oportet, nos de simplicibus coloribus disputationē facere. Nam in hisce solummodo nominibus abūdamus proprijs atq; notis. Et demonstrantes maxime per quosdam colores, etiam quidam ostenduntur humores in compositis, ueluti incoloribus apparēt humores. Neque nobis facile fuit recensere singulos colores, dum proprijs nominibus caremus. Et uobis atq; cæteris, qui circa res hæc docti sunt, uideri poterit non facile captu esse, aut cum docentes comparāt urinas cum coloribus quarundam rerū, aut cum illas definitionibus quibusdam describūt, definitiones non sunt exactæ.

Adde infinitam & cognitu difficilē *Difficile in* mitionem esse ē diuersis humorum *diciū à com* quantitatibus. Quamobrem cum demonstrata *positis uri-* sint genera colorum, & ut unusquisque *nis.*

habeat hæc definitionibus quibusdam, atq; similitudinibus rerum notarum cōparata, decens est ut prudens etiam coniectet colores ipsos à diuersis humoribus coëuntibus, atq; disquirat, quoad fieri poterit, quæ esse possint mistiones in ipsis coloribus.

Quod fieri non possit, ut particularia concipiantur tanquam in infinitum exeuntia.

Cap. XIX.

*Differen-
tiæ urina-
rum infini-
tæ.*

PVtamus tempus nullum satis esse ad exactè capiendas, describēdasq; complicationes rerum uariarum, quæ singulis diebus in urinis inspiciuntur. Siquidē colores prædictos, ac eorum intentiones, et remissiones, atq; mistiones mutuo factas, tam æqua, quàm iniqua, uel ratione, uel similitudine, uel quocunque alio modo contingat. Quinetiā congregationes substantiarum, quas contingit urinarum esse cum unaquaq; prædictarum mistionum, quæ ferè infinitæ sunt, insuper & concursus utrarumq; prædictarum, quæ singulatim fiunt cum contentis,

tentis quæ apparere contingit in illis, si quisquam cōposuerit, is ut arbitrōr, cumulos rerum quamplurimarum, atque propè infinitos effecerit. In quo prætermitto dicere, si quisquam etiam eniteretur proferre complicamenta, quæ fieri contingit in differētijs ætatum, & temperaturarum, & generum, cum fiunt per unum, & duo, tria ex eis, & aliquo alio modo, quinetiam annorum, & ciborū, & exercitiorum, & anni horarum, & regionū, & somnorum, & uigiliarum et qualiumcunq; imbecillitatum. Nanq; fortasse uniuscuiusq; intellectus in uertiginem incidet, qui horum particularia in unum miscuerit. Neq; ut mihi per sua *Infini-
deum, is satis temporis habebit ad cōplen-
dam deliberationem, atq; plura diffugi-* *semper infi-
nitum ma-
nebit.* ent ipsum indigentem tēpore, ita ut etiā
ipsum infinitum manere oporteat infini-
tum. Verūntamen quo modo erga hæc
ipsa extitit præsumtio uirtutis rationalis, quæ scitè prius fecit cōtemplationē,
atq; uniuersalibus conceptionibus colligens quæcunq; ad illā attinerēt, exactā

Ab uniuersalibus ad particula-ria ueniendum in mixtionibus. in omnibus disciplinam ipsi arti peperit, unde tam differentias quam præuidentias quæ in ipsa sunt, diligēter explicauit. Quamobrem etiam ab hisce coniectare licet ea quæ nondum dicendo in lucem deducta sunt. Re itaque ita se habente, considerata etiam hoc in loco sunt illa quæ disputationi propositæ deerant, ut finem propositi ubi indepta sint, nos tractatum de causis urinarum (Deo concedente) aggrediamur.

Quod non facile febres ephemeræ ab hisce iudicentur. Cap. XX.

Febres ephemeræ per urinas iudicari non posse. **F**Ebrium ephemerarum, quæ ab ira, & tristitia, & labore, & uigilijs, & curis, & æstu, & frigore, & inedia, & cruditate generantur, atq; reliquarum quæ secundum speciem reperiuntur, paruam quandam differentiam uidere poterit quisquam, non aliqua alia passione accidente, aut hinc aliqua putredine humorum excidente. Siquidem alterato solo spiritu, eiusmodi febrium ephemerarum species producuntur. Urinas uerò demonstra-

monstratum est potius indicia facere accidantium circa humores in uenis manentes. Conuenit ut nō dignè in hisce urine alterentur, nisi in colore. Is enim facilè afficitur, neque in hoc magna fit alteratio priusquam sentiatur, atq; alterentur humores in uenis à qualicumq; uelis febriliū ephemerarum. At hæc priusquam alterent, soluuntur, maximè si noctæ fuerint conuenientem diætam. Quo uerò in colore urinæ alteratæ remanserunt, id minime est, atq; substantiam ferè mediocrem seruauere: contenta quoq; habentia decentem proportionem. Atq; de febribus ephemeris hæc opinamur. Febres uerò in putredine humorum accensas discere est mox in sequente oratione. Veruntamen quod earum aliæ sunt deficientes, aliæ continuæ: prius de deficientibus, deinde de continuis dicemus.

*De iudicijs tertianæ puræ, & non puræ
febris. Cap. XXI.*

Tertianæ puræ febris cum fit, urinæ spectantur aureæ & crocæ, ac substantiam mediocri crassiolem ha-

*Febris tertianæ notæ
urina.*

bentes. Atque primis diebus eius nulum signum concoctionis subsistendo continetur. Tempore uerò procedente signa concoctionis apparent, atque alia erga mediocritatem ipsam concedere secundum rationem. Tertianæ uerò impuræ urinarum color multo differens spectatur, uergens in id quod biliaceum est. Substantia etiam crassior, quam exacta est, uidetur: atque in eius urinis plura signa cruditatis circa contenta cernuntur. Hoc itaque pacto & puræ, & impuræ tertianæ urinarum species ostendere se solent.

*De iudicijs quartanæ puræ, & non puræ
febris. Cap. XXII.*

Quartanæ (quæ à liene trahit originem) urina deficit in substantia, quippe quæ tenuis est atque alba, & hypostasi priuata spectat in principio. Tempore uerò procedente, præsertim diebus remissionis, apparet in ea hypostasis cummulata, etsi urinam ipsam interdum turbidam
appa

apparere contingat. Ea uerò die quæ af- ^{Paroxifmi}
 flictionem habet, etiam tenuis & alba ^{et accessio}
 urina inſpicitur; hypoftalis uerò quodã ^{niſfebris.}
 modo obſcurè comprehenditur. Quòd
 ſi concoctionem acceperit ægritudo, cū
 puræ ad concoctionem peruenerint
 materiæ paſſionis, etiam urinae purio-
 res ſpectantur, concedentesq; ad id
 quod ſecundum naturam eſt, atque ple-
 raque accidentia ſuapte natura diſſol-
 uuntur. Quinetiam interdum in urinis
 apparente nigro humore, illa quæ labo-
 rem afferebant, deſinendo minuuntur.
 Quartanæ uerò profectæ ab hepate apo- ^{Quartanæ}
 ſtemate calido, caliditate alia quo- ^{ab hepatis}
 dammodo affecto, urina perrubea eſt, ^{hulcere.}
 ita ut ad ſandaracham uergat, atq; craſ-
 ſior mediocri apparet: hypoftalim ut
 quantitate modeſtam, ita diſſimilē con-
 tinens. Interdum tamen urina in totum
 craſſa ſpectatur, atque rubea, ita ut hu-
 morum implicatio, atq; dominium exti-
 terit. Urinae itaq; quartanarum eiufmo-
 di apparere conſueuerunt.

De iudicijs februm amphemerinarum,

Cap. XXIII.

AMphemerinæ febris cum adest, urina tenuis est, & alba, ac ueluti aquea, & hypostasi priuata in principio: quemadmodū in quartana dictum est.

Sed cum processerit, fit crassa, atque hypostasim cumulatam, & crassam ostendit humorum, cruditate gignente germina quædam. Quinetiam tempore progrediente, concoctionis quoque signa obscure apparent, cum etiam passio fuerit

Febris deficiente si= profecta ad infebrecitationem, Namque februm eiusmodi deficientium tunc coniectamus solutionem breui futuram esse, cum signa concoctionis alicuius apparuerint. Veruntamen amphemerinis celeritate præstitit tertiana febris deficiens. Tota enim huius potentia non excedere potest unam atque alteram hebdomada, nisi tertiana non pura esset. Et quantum concoctio apparere profertur, tantum significat solutionem non etiam aduenire.

*Tertiana
exquisite
mora.*

De

De iudicijs urinarum in febris contĩ
n uis putredine. Cap. XXIII.

Continuarum februm à putredi-
ne primum urinae colores alteran-
tur uergendo uersus aureum, & rube-
um, & uineum, & passum, atq; similes,
ut humorum qualitas & quantitas fue-
rit. Urinae quoq; huius substãtia etsi dis-
similis sit, potius inclinatur erga crassiorẽ,
interdum etiam erga tenuissimã. Cumq; *Februm*
colores apparent uel albi, uel diuersi: cõ *continua-*
tenta in principio non apparent conco- *rum à pu-*
cta, uel dissimilia & diuersa. Procedente *tredine co-*
uerò ægritudine, facilia omnia sunt, & *lores.*
concoctionis apparent signa, Non igno-
rare id etiam oportet: nanque interdum
post febris uigorem, contenta cumula-
ta & crassa subsidere spectantur, cum
putredo quæ in uenis erat, ab ea hora
fecerit rependi principium. Illud quo-
que tenere oportet. Nam quæ propi-
us salutem esse significant, auertun-
tur aliquando ut in principio appare-
ant: opus est enim tunc tempore, & uir-
tutis robore ad concoquendum. Mala

censetur urina eorum, nisi procedente ægritudine cōtenta appareāt, & reliqua apparentia meliora fuerint. Fortassis enim eo modo crescente ægritudine, ac in urinis malis signis apparentibus, mors præripuerit ægrum in ipso augmento. Veruntamen hoc spectans ad partem præuidendi, oportet ut eò usq; differat. Reliquum est, ut de urinis modis diuersis alteratis disputetur.

Erysipelatum & inflammationum notæ.

De iudicijs urinarum quæ fiunt ob aliquid quod membrorum principalium affectum. Cap. XXV.

IN inflammationis & ignis sacri atq; alterius alius similis affectionis ad caliditatem magnā uergentis, cum adierit in aliquo membro principali, urinæ non parum alterantur & tantum inter se distāt, quantū membra inter se differunt & dignitate & uicinitate primū calidī. Hepate igitur & pulmone patientibus aliquē eiusmodi æstum ab aliquo humore, urina spectatur perquā rubea, atq; sanguinea, & uinea secundū quantitātē, & qualitatem

Hepatis affecti.

litatem caliditatis. Aegri uero cum eius- *Cerebri.*
 modi affectus patiuntur in cerebro, aut *Septi trans*
 in septo transuerso, aut in uentre, tum eo- *uerfi.*
 rum urinae minus alterantur. Patientium
 uero memoratas affectiones in liene, *uri Lienis.*
 nae color praeuus apparet ob nigredinẽ
 humoris qui in eo abundat, si modo hu-
 mor hic capiat momentum exeundi per
 urinas: sed horum febris minor est, quam
 quaeuis patientium in praedictis membris.
 Vterus uero et renes, & uesica & colo, *Vteri et*
 & podex patientia urinam alterant, sed mi- *partium in*
 nus quam cum cerebrum & septum trans *feriorum*
 uersum eisdem capiuntur passionibus. *uentris.*
 Veruntamen in omnibus hisce conten-
 ta tam significant naturae potentiam, at-
 que imbecillitatem, quam membra ma-
 nifestiora patientia: quorum aliqua di-
 cta sunt, aliqua quoque dicentur. Mem- *Membro-*
 brorum uero quae extrinsecus sunt, & *rum exteri-*
 longe distantia a caloris fonte, eiusmodi *orum.*
 affectus patientium urina mediocriter,
 ac non etiam manifeste alteratur, & concocti-
 onis signa potius ostendit, cum nulla febris
 putrida ab illis membris accedatur, cuius
 febris

febris signa paulò superius reddidimus. Contrà uero quæcunq; membra acceperunt principium passionis ab aliquo influente frigido humore, siue cerebrum sit, siue hepar, siue pulmo, siue septum transuersum, siue uenter, siue particula alia, horum membrorum illa quæ longius à fonte caloris seposita sunt, magis alterantur, atq; frigiditatis & cruditatis humoris actiones ostendunt. Quæ uerò abundarunt caliditate ob uenarum amplitudinem, atq; caloris propinquitatē, ea à frigiditate minus offenduntur. Quandoquidem aut principium passionis non suscipiunt: aut si susceperint, modestam transmutationem factam ostendunt in urinis. Præuiorem nempe urinā illa membra patientia ostendunt, quæ uel loco, uel naturali quadam temperatura longè à coloris fonte deposita esse contigit. Veruntamen de hisce conuenientius in libris de urinarum præuidentiâ, definitur. Quoniam uerò temperaturam simplicium exauctarum species urinæ didicisti, sciuisi quoq; adinuenire humorū exupe-

exuperātium species in urinis, facile ad-
inuenire poteris urinas in ægritudini-
bus hominē corripientibus, ita ut in hi-
sce exactè collocāda sint iudicia. Non e-
nim nobis licet proferre singula quæ in
particularibus ægritudinibus inspectan-
tur, tum orationis longitudinē fugienti-
bus, tū sufficientia præcepta ad iudican-
dum assecutis. Quamobrē facile quoque
uidebitur uiro qui studendo collegerit
multa, atq; præsciuerit ægritudinum dif-
ferentias, & libros de causis, ut iudicet
unamquamq; urinarum apparentiam.
Siquidem si quisquā diligenter hæc uide-
rit, noueritq; à quibus humoribus una-
quæq; ægritudo nō contemnenda gene-
retur, atq; in promptu habuerit ea quæ
hic tradita sunt præcepta, is perquàm fa-
cile ratiocinās adinuenire potest, quæ in
quibus ægritudinibus urinæ apparere
debcāt. Nanq; alia discet facillime, uelu-
ti quæcunq; in genere uenarum statuun-
tur. Quæ uerò ultra uenas manserint, ea
et si fortasse difficiliter comprehenderit,
non tamen quæ habiliora fuerint, fugiēt
uirum

uirum exactè considerantem. Quæcumque enim spiritu solo alterato, aut nerueo genere patiente fiunt, hæc non facile est comprehendere per considerationem urinarum; nisi uenarum genus suscipiat sensum membri, quod prædicatur subijisse passiones: hinc enim passiones fiunt manifestè in urinis.

Quod uolentem exactè de urinis considerare, oporteat præter alia etiam probe callere discipulum nam de pulsibus. Cap. XXVI.

TUtius fortasse de urinis cognoscere uidetur isce qui peritus est discernendi pulsuum motiones. Arteriæ namque (ut nouimus) participauere nerueas tunicas, atque spiritum implentem eas continent. Quamobrem ipsæ primum cognitionem præbent ijs qui sciunt tangendo pulsuum, alterationem aliquã factam esse in spiritu, atque nerueo genere. Vrinæ uero illa melius ostendunt, quæ in humoribus & concoctionibus sunt, & continentur præsentant. Quòd si uera fateri decet, studentem rectè iudicare opus est utraque prædicta cogni

*Arteriarum
constitutio*

*Vrina con-
ditiones &
humorum
complecti
tur præsen-
tia.*

cognitione. Quemadmodū eñ ruentem domū renouare festināti opus est utraq; manu : nanq; duarum altera deficiente non tutū erit disponere ea quæ oportet: ita quoq; medicam artem indipisci uolenti, utraq; disciplina præter alias opus est. Veruntamen de urinarū iudicijs disputatio ita explicata, bona quidem est exercentibus, utilis uerò ægrotis corporibus, qua ueritatem attigerit, cui indulgere debere uiros ingenio pollentes, rectè definiretur. Nobis autem, ubi reddidimus oratiōi decentē modū, par est hoc in loco sistere cursum eius, ne garrulitatis accusemur, & ut morsus quos quisquā accusando cogitauerit orationi nostræ infigere, illud nunc audiens compe-scat. At uerò cum alia quæ putātur manifesta ex dictis esse, relinquantur: alia etiā dicētur in libris præuidentiarū, eo quòd illic magis congruere existimantur. Partes enim huius disciplinæ cōmunicant multa alia mutuo se habentia. Quāobrē non mirandū est, si aliquid uideatur relictū esse quod potius cōuenire cum illis

*Simile.**Disputatio
nis de uri
na commo
ditas.*

nobis uisum est. Ad hæc & si aliquid in
 disputatione prætermisum esse uidea-
 tur, ueniam det quisquis affectum hu-
 manum criminando obiecit: qui acci-
 dere solet plerisque, qui singulis diebus li-
 teris incumbunt. Ad hæc hoc pacto se
 habeant. Par esse quoque uidetur, ut cau-
 sas eorum quæ dicta sunt, in libris qui
 hosce sequuntur, referamus. Quæ fortas-
 se etsi parum conferre ipsi arti uidean-
 tur, tamē tutā cognitionē esse de iudicijs
 in prædictis institutionibus construere
 poterunt. Redditis enim causis credere
 quisquam magis ducetur ijs, quæ debentur.
 Atque oratio de iudicijs urinarū ubi
 iam sufficienter habita sit, relinquatur,
 atque sequatur ea quæ de causis, ita postu-
 lant nexu totius compositionis. Deus
 uerò largiatur, ut illa tractando de
 finiamus, quæ ueritatis fidem
 facere ualeant.

Secundū libri de iudicijs
 urinarum, finis.

ANNOTATIO CAPITVM
 eorum quæ libro primo de
 causis urinarum, con-
 tinentur.

De causa permansiois animalium. Cap.	1
De causa generationis contentorum in urinis. Cap.	2
De causis cruditatis, quæ solent accidere. Cap.	3
De causis quantitatis urinæ. Cap.	4
De causis urinarum albarum. Cap.	5
Aduersus eos, qui urinas usquequaq; à sanguine colo- rari defendunt. Cap.	6
De causis subspiceorum & spiceorum contentorum. Cap.	7
De causa aurearum & crocearum urinarum. put	Ca 8
De causa subrubeorum, ac rubeorum urinarum. put	Ca 9
De causa urinæ uineæ. Cap.	10
De causa urinarum passæarum. Cap.	11
De causis urinarum uiridium. Cap.	12
De causis urinarum uenetarum, & liuidarum. put	Ca 13
De causa substantiarum urinarum. Cap.	14
De causa contentorum alborum. Cap.	15
De causa subspiceorum, & spiceorum, ac bileorum	

contentorum in urinis. Cap.	16
De causa contentorum subrubeorum, & rubeorum, atq; cruentorum. Cap.	17
De causa contentorum fuscorum & liuidorum, atque nigrorum. Cap.	18
De causa quantitatis, ac substantiæ contentorum. Ca- put	19
De causis hypostasium orobearum, surfurearum, lam- nearum, & similacearum. Cap.	20
De causa contentorum mistorum, uel dissimilarium. Cap.	21

ACTVARIII DE CAUSIS
urinarum, Liber primus.

PRAEFATIO.

VI mens est scribere de aliqua quaestione, huic non solum par est res necessarias Meris tradere, uerum etiam omnia quae institutioni utilia esse creduntur. Hoc enim pacto omnia completens, oratio perfecta existimatur. Eam ob rem & disputatio de causis urinarum subnectenda nunc est. Quando, *Librorum de causis ordinis ratio.* quidem qui medicae arti multa experiendo indulgent, ac nulla ratione utuntur, his satis esse poterit sola tractatio de iudiciis: qui uero amant elegantiore artem Philosophia reddere atque praesumunt, omnia aut nequicquam absque causa scire uelle, his necessarium est ut apparetur tractatio de causis urinarum. Namque qui exacte sciuerit scrutari causas affectuum, is facilius iudicata comprehendit, atque quae relicta sunt, subiunge

re ualuerit. Contrà uerò qui ignorauerit disputationem de causis, non etiam certò cognouerit iudicia quæ fiūt super urinis. Quamobrem fas esse uideatur, ut tractatio de causis urinarum subiungatur, ut omni ex parte & exactè, et perfectè se habēs oratio uideatur sufficiēs omnibus ijs, qui rebus hisce operam nauant. Quā obrem cū propositum sit dicere de causis urinarum quomodocunq; apparentium, operæ precium erit collocare in ipso ingressu disputationis orationem de causis concoctionis, ueluti suapte natura id postulent.

De causis permansionis animalium. Cap. I.

HVmana natura dū enitatur serua-
re hominis manentiam per eas quæ
in speciebus rerū fiunt successiones, quæ
aguntur ob mutuas generatiōes, essetq;
opus manētia quoq; particularium, ne li-
mul interiret quod generaret, adinuenit
nutrimentorū institutionē, atq; hisce sta-
biliuit uitā particulariū, prius ædificatis
nutritionis uasis pluribus atq; uarijs, qui
bus

bus indidit potentiam uitalem. Humida igitur & sicca atq; spiritus sunt continen-
tia substantiam ipsam corporis, atque in
ipsis fundata est uita, Sed tractatio de nu-
tritione à spiritu ad alias disputationes
pertinebit. Ea uerò quæ super sicco et hu-
mido nutrimento est, par est, ut iam ape-
riatur, quæ magnopere collatura est di-
sciplinæ de urinis.

De causa generationis contentorum in urinis. Cap. II.

Clbo primum permanso, atq; præpa-
rato, ita ut promptus sit ad conco-
ctionē recipiendam, ipsum atq; potum
uenter excipit, qui corrugatus alterat
hæc genuino calore, modo nihil impedi-
menti intercesserit. Vbi uerò nutrimen-
tum hoc succificauit, id quod tenuius ac
purius in eo fuerit, per uenas ab hepate
subortas emungitur, & uelut exuccatur
ad meliorem hac ipsa quandam trāsmu-
tationem, Nanq; primam uere transmu-
tationem nutrimentum ubi in uentre su-
sceperit, ultra hanc alteram capit in ue-
nis medijs, & hepate, quæ melior est
priori, sed minor tertia, quæ post ipsam

*Digestio
cuiusq; nu-
trimenti
prima.*

*Secunda in
hepate.*

est. Veruntamen in uentre sufficienter, ut dictum est, nutrimentum concoctum est, aliquod per intestina secernitur, aliquod tanquam utile ad restaurationem retinetur, quod uirtus in hepate et uenis excipiens, ipsa quoque per se, si sana fuerit, alterat atque transmutat in rubedinem sanguinis, atque illic in cauis locis fit sanguinis discretio. Neque quoque permittitur longius procedere sanguis is, ut fors tulerit.

sanguinis diuidendi uasa à natura tributa. Nam ne minus purum nutrimentum traditum corpori carnem malam produceret, illic in gibbo hepatis apposuit uesiculam bilicipem: atque effecit, ut quod esset subtilius atque acutius in sanguine, id ad eam uesiculam per pertinentem meatum concederet; quantum uerò esset terrestre & crassum, id lien ad se attraheret. Atque eo pacto discreto humore terrestri ac bili rubeo relictum sereum humorē non etiam hactenus permissum est separari, cum eo modo manere uisum sit etiam renibus adiacentibus. Veruntamen per uenæ truncum, perque cauitatem hepatis traiectus sereus ille humor etiam usque ad

ad gibbum, atq; præsentatus uenæ, quæ
 Caua nuncupatur, idq; ut sanguis tran-
 sigeretur (angustia enim meatuum ma-
 gna inest in medio hepate, per scissuram
 uenæ Cauæ, cuius scissuræ figura uocata
 est labdea à græca littera, hoc est bicru-
 ris, A) dispersus per renes concedit; qui
 urina ipsa est illinc delata. Veruntamen
 quantum sanguinis remansit, id profe-
 ctum ad cor, nactumq; alterationem me-
 liorem quàm habebat, inde procedens,
 per uenas distribuitur corporis singulis
 partibus ueluti irrorans corporis aridi-
 tatem. Ergo primæ cōcoctionis, quæ in Excremen-
ta primæ
coctionis.
 uentre fit, superfluitates sunt tam quæ ex
 puuntur, quàm quæ per intestina eijciun-
 tur. Concoctionis uerò quæ in cauis he-Secundæ.
 patis fit, superfluitates demonstrantur
 tam utræq; biles, quàm urina. Remanet
 igit dicendum de tertia concoctione, quæ
 in uenarum genere perficitur. Nanque
 hac facta demōstratione, habebitur suffi-
 ciēs apparatus erga ea quæ dicenda sunt
 super causis eorum, quæ in urinis inspi-
 ciuntur. Tertiæ igitur concoctionis pro Tertiæ.

pria ratione superfluitates sunt tam contenta, quæ in urinis apparent, quàm ueluti tenuiores materiæ sudores, & occultæ diuaporationes. Ergo quantum committetur in huiusmodi tertia concoctione, id omne demonstrabunt ipsa contenta. Atque qui sciuerit ob quam causam hæc ipsa transmutentur, is demonstraerit iudicia ueluti certissima esse. Veruntamen de iudicijs dictum est, decens est ut nunc de causis dicamus, de contentis dicentes ante omnem disputationem. Qua pro re ut antea considerauerimus super causa contentorum, ita reliqua attigerimus, serie decente procedentes. Igitur ut accidere solet in apostematis, atq; quibusuis hulceribus, ita res habet in urinis. Nam si uirtus naturalis cōcoctrix domina fuerit, perparum, aut nihil malè olet pus, atq; album, & leuē, & similem omni ex parte esse contingit. Non dominante uerò naturali uirtute, contraria hisce spectantur, asper, dissimularis, & coloribus differens, grauius etiam olens, atque prorsus à sanis diuersus.

versus. Similiter res spectanda est in cōtēntis. Nanque quod præuenit, ut in uenis alteratum sit in sanguinem, id in speciem similem puri transmutatur, dominante concoctrice uirtute. Quantum uerò hæc ipsa non dominans aberrauerit, tantum etiam cōtēnta spectantur mutari in species malas. Atq; hæc ut dictum est, se habent: in sequentibus utrò oratio repetenda est.

De causis cruditatis, quæ solent accidere. Cap. III.

CRuditates in uentre contingere solent ob quandā intemperaturā accidentem ei. Fieri etiā interdum possunt *vētris cruditatum cause.* ob aliquam passionem instrumenti, ueluti ob crassitudinem, uel multitudinē, uel tenacitatem, uel aliquam qualitatem extraneam ipsorum humorum, aut ob aliquam cibi proprietatem. Sed cruditates in hepate fiunt tam ob has ipsas causas, *Hepatis.* quàm ob debilitatem uirtutis concoctricis. Per easdem ac similes causas quoque opera tertiæ concoctionis fallere repe-

ritur. Atque unaquæque cruditas per quas causas minus indispiscatur convenientem finem, ut breuibus dicam, hæ sunt quas diximus. Illud uero par est non ignorare. Nanque siue colores excefferint mediocritatem, siue recesserint ab ea, crudi habendi uniuersali ratione sunt, & crudi simpliciter sunt uocandi. Quoniam modo utriusque dicti sint crudi, non huius disputationis est docere, siue obscura fuerit genuina caliditas, siue excefferit ob aliquam quamuis causam externa caliditas. Quandoquidem inflationum, & aquæ inter cutem, & articularis, ac similibus passionum genitarum à cruditate ob frigiditatem accidente: item arquatibus, & ignis sacri, & tertianæ, ac similibus ortarum à cruda materia ob dominantem excernam caliditatem, caliditati genuinæ ac mansuetæ: harum omnium urinæ diffugientes mediocritatem urinarum decenter crudæ sunt appellandæ. Cum citra & ultra mediocrem, & secundum naturam, urinam non est reperire meliorem urinam mediocri, & quæ secundum naturam,

Urinæ crudæ omnes præter mediocrem.

ram, prorsus quæ uel excesserint, uel recesserint à mediocritate, appellandæ sunt crudæ. Tu uerò uel aliud nomen indideris, ut rem definias: non enim ego differentiam fecerim inter nomina, modo nõ aberrarint à proposita ratione. Hoc itaque pacto satis haberi potest ex ijs quæ dicta sunt, cognitio de cruditate & causis, unde proficiscatur, præsertim si secundum naturam concoctio fiat à mediocritate caliditatis & frigiditatis, atq; secundum naturam se habentiũ. At uerò post hac primo dicendum est de quantitate urinae, quam ob causam plus minus uel quàm mediocris procurrat. Deinde de alijs deinceps, ueluti digesta sunt in ijs quæ de differentijs, & iudicijs.

De causis quantitatis urine. Cap. IIII.

VRina tum profluit multa, cum homo usus fuerit cibis multis præsertim humidioribus, atque potu largiore, maximè si uinũ aqueum esse contigisset. Demonstratum autẽ est alijs in locis, ut cibi boni, sed humidiores, maximè **omnium**

vinum con-
festim nu-
trit.

mniū & nutriunt, & defluūt. Vinum
 uerò potius quàm cætera nutrit, atq; ci-
 tius disperditur. Quamobrem par est, ut
 uinum aliundè bibitum, etiā abundè
 mingatur, quemadmodum ad idipsum
 aqueum uinum maximè habile reperit-
 tur. Similiter se habent ea quæ cum te-
 nuia sunt, facilè minguntur. Causas ue-
 rò horum affectuum secretiorum reddē-
 di nunc tempus non est: partim quia ab
 alijs de hisce satis disputatum esse noue-
 rim suis in locis, partim quia præsens in-
 stitutio idipsum minus postulat. Ergo
 decens est, ut urinæ appareant maiores,
 & tenuiores, atq; decoloratiores. Nan-
 que quantum hoc ipsum prouenit po-
 tius ob rationem quantitatis: albedo ue-
 rò & tenuitas à cruditatis imbecillitate
Albedo à
cruditate.

proficiscitur, quæ non usque adeò perue-
 nire quīuit, ut dominaretur quantitati
 mediocritatem exuperāti. Nanq; si præ-
 stitisset, genuisset illi & colorem, & sub-
 stantiam mediocrem, atq; aliqua conten-
 ta decentia indidisset. Quòd si urina ma-
 ior, quàm quod bibitum est, profluxerit
 tum,

tum, cum crudi humores concocti fuerint, ob hanc ipsam causam euenisse probatur. Namque nutritionem sequitur re-
 stauratio. Ante hanc uerò decet ut con-
 coctæ materiæ superfluitates humidæ
 seducantur. Decenter itaque in humori-
 bus crudis iam concoctis urina multa
 apparet. Quinetiam ubi humores crudi
 concoctique nutrire et humectare corpus
 possunt, non opus est bibitione, aut pau-
 ca, quæ consuetudine potius fieri solet,
 quæ quoque per uim quandam fit. Eius-
 modi uerò superfluitatibus indigenti-
 bus seductione, hanc renes & uasa uri-
 naria parant: quod uidere est ijs quæ quo-
 tidie in hominibus ægrotis, atque pa-
 rum sanis corporibus fiunt. Sed tamen
 ab hisce multis urinis differunt urine mul-
 tæ, quæ apparent ratione crisis in febril-
 entibus: qua non solum superfluitates
 per renes excernuntur, quæ fiunt crudis
 humoribus concoctis, uerum etiam per
 eosdem excernatur omnis differentia
 quorumcunque humorum. Ad hæc diure-
 tica pharmaca efficiunt, ut multa urina
 proflu-

*Nutritio
est eius
quod eua-
cuatur re-
pletio.*

*Vrina copi-
osa in crisi-
bus.*

*Medica-
menta diu-
retica.*

profluat, partim naturali partium subtilitate, partim caliditate, omnia enim ferè diuretica sunt huiusmodi naturæ. Verùm caliditate facilius mouent urinæ multitudinem, partium uerò subtilitate procedentia humorum cruditatem scindunt, ac diuidunt, atq; proprietate pharmacorum efficiunt, ut per urinam potius *sedu*
Diabetes. cantur. In passione quoq; quæ Diabetes appellatur, intemperatura quædam exauctæ caliditatis circa renes causa est. Hæc enim ita affecta renes attractabundos feræ substantiæ effecit; hi uerò ab hepate, uenarumq; omni genere æqua tractatione citò attrahunt, legem naturæ membri nullam seruantes. At uerò quoniã ob hanc rationem accidit egestas, atque naturalis humiditas defertur à tanto humiditatum raptu, sitis non mediocris homini suboritur. Nec minores sunt potus quàm sitis, & urinarum segregatio- nes renibus secundum proportionem attrahentibus ad se humiditates. Quamobrem multæ fuerunt urinæ, neq; hisce minores potus. Vbi uerò nulla fuerit
 mora,

mora, & temperatura bona, neque inibi adesse poterit cōcoctio. Præter hæc quibus natura uenter siccus est, ab ijs uentris siccitas effecit urinas multas profluere. Superfluitates enim quæ excerni uolunt, ubi uenter multitudinem euacuare non poterit præ passione, quæ natura ei acciderat, ad uias urinæ factō momento feruntur. Illud quoq; addendū est, quod maximè fieri solet tam in colliquatione totius corporis habitudinis, quàm in mortificatione cōtentiue uirtutis. Quandoquidem ubi defatigata natura est ob pessimam aliquam ægritudinis affectiōnem, uirtus humorum contentiua tanq̃ *Venter siccus copiosas urinas egerit.* abijceret illos dissoluit. Ipsi quidem seducuntur festinātes ad exitū. Sed qua nam momentum exeundi capiat, non est similiter cognoscere. Nanq; interdum per sudorem abundantem uisi sunt profluere, interdum per uentrem, interdum per urinam multā, de qua nunc habetur oratio. Sed casus quibus multæ urinæ, quomodocunq; exeant, hi sunt, reddita causa sufficiente unicuiq; eorum, Posthac dicen-

cendum est de pauca urina, quam nam ob causam parua profluat. Dicitur est in ijs quæ de iudicijs urinarum, quot modis pauca ueniat urina: dicetur etiam hic recordationis causa, ut singulis proprias causas reddamus. *Paucitatis urinae causa* Urina igitur pauca mingitur à siccitate ciborum, paucitate potus, item ab exercitio uehementi, atq; à cæteris quæ corpus desiccare consueuerunt. Scimus aut, ut cibus siccoribus seductio quæ per uentrem fit, potius apta sit: tum uerò caliditas roborata consumens humiditatem corporis, desiccet. Par est in ijs ut pauca urina spectetur. Cū uerò satis sit humiditas uniuersæ corporis egestati, & attenuantia illa uelutim inuat ipsius quantitatem. Pauca quinetiam spectatur urina ob medicinas & cibos glutinosos claudentes meatus. Hoc enim casu neque digestio fit nutrimentorum, neque digestionis factæ ipsa digesta discernuntur. Qua pro re accidit, ut non ratione defectus, sed ob quandam oppilationem, urinae pauca appareant. Simile accidit ob humorum crassitudi-

situdinem, atq; tenacitatē: qui nihilo mi-
 nus quàm glutinosi cibi, & medicinæ ar-
 ctant exitus opportunos, ita ut intrinse-
 cus accidit humiditatem implere, foras
 uero profluere minorem quàm deceat.
 Quod si pauca urina appareat ob multā
 euacuationem uentris, manifestas causā
 fas ostendet nō etiam mancas: cum iam
 subductio uentris multa uideatur fieri,
 & multitudo superfluitatis cœpisse mo-
 mentum fluendī per illas partes. Cum
 enim naturæ opus est euacuare totā su-
 perfluitatem per cōsuetos meatus, si for-
 te alter altero meatus euacuando exces-
 ferit, per alterum minor quantitas eua-
 cuatur. Adde, paucam etiā urinam pro-
 fluere ob uehementiam febris. Et si æger *Febris acm*
 biberit plusquàm decens, & consuetum *ta.*
 est, atq; febris nihilo dissimilis apparue-
 rit, aut à uehementia illa destiterit, certū
 est omnem humiditatem superfluā in-
 ductam corpori consumere; neq; id so-
 lummodo facere, uerum etiam incēdere
 ipsum pingue, atq; interdū ubi diurna-
 uerit, etiā dura membra cōburere. Vri-

*Excretiue
uirtutis im-
becillitas.*

na item pauca, quæ apparet ob imbecil-
 litatem uirtutis excretiue renum solo-
 rum, aut reliquorum uasorum urinato-
 riorum, aut etiam totius, euidentem cau-
 sam habet paucitatis suæ, ueluti fieret
 aut ob aliquam intemperaturam, aut ob
 passionem instrumenti. Sed qui librum
 de causis ægritudinū legerit, is illic edo-
 ctus cognouerit hæc exactius. Hoc ita-
 que pacto de urinarum quantitatis cau-
 sis disputatio satis cū sit, hic sistatur. Re-
 liquum esse uidetur referre causas colo-
 rum, atq; post hæc substantiarum, dein-
 de contentorum: ut omnium facta red-
 ditione, & in ijs explicatis causis, facile
 unusquisq; credere possit memoratis iu-
 dicijs, atq; promptissime & dicere & ef-
 ficere ea quæ decet in eiusmodi rebus.
 Qui enim rationem effectuum ignora-
 uerit, hunc puto non facile posse crede-
 re iudicijs: neq; si crediderit, posse resi-
 stere, ubi commotus à rationibus diuer-
 sis fuerit. Hoc itaq; pacto causæ quæ ui-
 sæ sunt, genuinæ putantur, & prædican-
 tur esse scientiæ de urinis. Similiter ag-
 gredi

gredi disputationem de caussis colorū operæprecium est.

De caussis urinarum albarum. Cap. V.

VBi de albarum urinarum caussis primo dixerimus, quemadmodū in ijs quæ de differentijs & iudicijs urinarum disputauimus, ita quoque de caussis aliorum colorum tractabimus, ordine illorum hic quoque seruato. Igitur (sicuti ratione demonstratum est) cum exacta & mediocris in hepatis cauis locis facta fuerit concoctio atque discretio, ita ut terrestris humor perfecte dimissus sit lieni, quod humor is non facile habeat restaurationem, sereus uero humor sequatur unà cum sanguine ob utilitatem quam illic diximus, bilis uero rubeæ pars maxima, atque propè tota cumulata appareat in uesicula fellis: nanque eius pars quædam cum sanguine remanet, tum ut ipsum subtilem efficiat, ac facilem ad restaurationem faciendam, tum etiam ut adiuuet serū, dum transeundum est cum sanguine. Namq; mordaci affectione qua pollet, irritatio

*Humorum
sequestra-
tio.*

*Bilis effe-
ctus.*

uim excretricem simul cum urina exit, cum apparuerit inutilis tertiae cōcoctio ni. In quo mista cum urinae colore mediocri illum afficit, ueluti & ratione, atque sensu compertum est. Nempe colores urinarum eousq; participant sanguinis apparentiam, quousque splendor humorē radiās pulchre facit. Id autē esse sanguinis munus creditur ijs, qui acute cer nere ualent. Et hęc quę dicta sunt, audienda sunt de temperata urina. Veruntamen quod eiusmodi rubea bilis interdum excedit, interdum deest, par est ut & tingat urinam, & colore priuet, ita ut ipsa uideatur aqua, ut antecesserint causæ in utroque casu. Decet etiã ut quales fuerint differentiæ in ipsis causis, tales appareant differentiæ colorum in urinis. Quamobrem in albis coloribus præsertim, cum urina fuerit crystallæa, uel aquea, quisquam cognoscere poterit naturæ cruditatem omnimodam ortam à frigiditate, aut maximã oppilationem præsertim meatuū urinam sequestrantium, aut bilē ipsam quę tingit, ad alias
corpo

corporis partes trāsfluere. Vrīna uero quæ albedinem remissam ostendit, præ- *Albedore*
 fertim quæ uergit ad glaucum, & charo *missa.*
 pum colorem, non ita facile præsentatur ob transpositionem rubæ bilis, quæ aliò forte mittitur: sed potius ob debilitatem uirtutis alterantis, & concoquentis humores, producitur, quod nemo prudentium inficias ire poterit.

Aduersus eos, qui urinas usquequaq; à sanguine colorari defendunt.

Cap. VI.

Quidam sunt qui arbitrantur urinas à sanguine colorari. Aduersus quos pauca quædam scribere decreuimus, ut eorum errorem corrigeremus. Scimus igitur sano manente corpore, præsertim si humores in mediocritate consistant, naturam nunquam excernere aliquem ex humoribus, qui alere corpus consueuerunt, cum eiusmodi nutrimenti semper indigant. Quinetiam si natura tot machinetur pro nutritione animalis, atq; semper desit à completa, non parum absur-

Color sanguinis in urina.

dum esse uideatur sanguinem unà cum urinis excerni. Adde, sanguine rubeo cū urina subalbida confluyente, oportere urinā apparere subrubeam secundū naturam. At hoc sanitate tantum recedit quantū uim rubei coloris incussit. Quin etiam quidnā prohiberet sanguine semper abundante, ut nō etiam semper urinæ eiusmodi spectarentur: quales secundum naturam esse, ratione demonstratū est. Præter hæc non etiam id consentit cū eiusmodi uiris. Namq; rebus augmentibus bilem in corpore, urinæ multæ biliosæ generantur: oportebat enim magis colorari à sanguine aucto. At hoc longe aliter successit, quàm uiri illi opinati sunt. Quinetiam qui eiusmodi multum bileas urinas mingunt, etiam multā bilem & cuomere, & egerere solent. Atque qui animaduertere uoluerit, is persuadebit esse alias urinas mediocres, ac hisce uicinas, quæ à rubea bili non à sanguine colorant. An aut aliqua urina uel à sanguine, uel à bili nigra coloret, paulò inferius demonstrabitur. Vbi ergo iā no
uisti,

uisti, quis nā humor maxime tingat urinas, didicisti quoque cur in urina interdum colores nō adsint, iamq; relinquēs urinas has albas: hinc perquam facile cognoueris in cæteris urinīs colorationes, repetita tractatione de coloribus.

In quo cū contingat te dubitare (id autē quod manifestum atque explicatum est omnibus in locis, tutius est ad capeſſendam disciplinam) non etiam nos siuerimus te uexari ab aliqua occasione, unūquenque è coloribus, qui iam pridem aliis in locis demonstrati sunt, ostēdendo, quā ob causam eo pacto urinas colorēt.

Accidere enim potest, ut si non didiceris, multa ignores. Igitur ultra urinas albas apparent subspiceæ, atque spiceæ: quæ iam uim senserunt uirtutis alteratricis, & concoctricis.

Quandoquidem *Subspiceæ* (ut sæpe dictum est) ubi bileus humor *atque spiceæ* nō indeptus sit concoctionem decentē, *ceæ urine.* tum urinas albas apparere, atque principium colorationis esse subspiceum atque spiceum: decenter quisquam in hisce poterit existimare cōcoctionis prin-

cipiū sumpsisse cibum quī ad nutrien-
 dum assumptus est, atq; colorem genui-
 num iam excitari apparere, mediocri-
 terq; materiæ dominari, ac si non perfe-
 cte, sed mediocriter natura attigisset cō-
 coctionem. Nanq; ubi bilis crocea suffi-
 cienter concocta est, ipsa à sui nominis
 proprietate indicium facit cuiusnam co-
 loris sit. Veruntamen si intensiorem su-
 sceperit, tum apparebit rubea, & uiola-
 cea, & cærulea, & brassicea, et subnigra,
 ita ut iam iam ad nigram bilem transitu-
 ra uideatur. Quemadmodū cōtrā amo-
 to colore, qui secundum naturam appa-
 ret, color subcroceus succedit, atq; sub-
 aureus, & spiceus, & subspiceus, atque
 circa hosce, qui deterior est. Cum igitur
 hæc ita habeant, par est ut hoc pacto in-
 troducatur oratio. Vbi mediocris, atq;
 ut decet, concoctio fit, tum crocea, atq;
 aurea bilis generatur, & urinæ apparet
 subcroceæ, atq; subaureæ, colore bilis re-
 missio ob mistionem seræ humiditatis,
 cuius color albus est. Quamobrem si di-
 ctum fuerit colores eiusmodi esse urina-
 rum

*Crocea a
 bile medio-
 cri.*

*Mediocris
 coctionis
 urinæ co-
 lor.*

rum mediocrium, qui mistiones sunt è colore croceo atq; albo, non erit oratio ab eo quod decet, aberrans.

De causis subspiceorum & spiceorum contentorum. Cap. VII.

Contenta subspicea (nam hoc pacto de eis quoq; dicendum est) de teriorem indicabunt tincturam, quæ si eri solet à bili, quæ concoctione dimi- subspiceii
nuta est. In quo, si quisquam confide- colores à bi
rans eiusmodi subspiccos colores, per- le quid por
parum à veritate aberraturum illum tendant.
putamus, si eisdem rationibus in cæ-
teris coloribus utatur. Nanque spice-
os colores in urinis apparentes dicere
poterit esse immistiones subcrocei atq;
albi coloris, qui seræ substantiæ est, ue-
luti subspiceus color generatur è mi-
stione spiceii, atque sero ipsarum urina-
rum, idq; cum in concoctione quodam
modo fuerit peccatum. Et de spiceo co-
lore urinarum eiusmodi ratio reddi po-
test. Nunc vero de reliquis coloribus di-
camus, ut uniuscuiusq; causse reddatur.
Veruntamen, ut nosti, dictum est quæ

sint urinæ mediocres, & quam ob causam sint subaureæ, & subcroceæ: post-hac de urinis aureis, atque croceis apparentibus referamus.

De causa aurearum, & crocearum urinarum. Cap. VIII.

AVreus & croceus urinarum color facit unumquemque existimare humorem ipsum bileum, aut quantitate, aut qualitate intensum, processisse eò, ut & coloratior atque acutior esset. Siquidem cum ultra croceum & aureum bilis color processerit, urinæ manifestò apparent ratione mistionis colorum diuersorum.

De causa subrubearum ac rubearum urinarum. Cap. IX.

VRina subrubea & rubea producitur aut à mistione rubeæ bilis, aut à sanguinis sanie, quæ momentum sequestrandæ per urinam fecit. Bilem autem rubeam interdum apparere, medicorum est persuadere. Ego uero sæpenumero uidi bilem eiusmodi, ueluti in quodam, paulisper antequàm febr-

febriret. Tū enim uenter egeſſit ſubrubea excremēta, & urina ſimilem colorē præſentabat. At uero non oportet orationē producere in ijs rebus quę euidentes ſunt. Illud potius referre conuenit, quæ urina appareat ubi exauctus fuerit ſanguis ſanioſus. Vbi igitur abundauerit ſanguis, non etiam facile ab eius naturali ſpiritu uentilatur. Nam cū arctata ſint ueluti eius uafa à multitudine, tū ſanies quædā ingeneratur in ipſo ſanguine. Quemadmodū in corporibus, quæ nullo modo uentilantur, atq; humiditatem quandā participantia iam in putredinē uergunt, pus quidā generatur, qui à grammaticis appellatur *εἶρος*, hoc eſt putreſcētium corporū pus: uulgo uero dicitur *ὀμίχλη*, hoc eſt uligo. Hæc ipſa ſunt ſigna mutationis, quę ab aliqua cauſa inducta eſt, ſed ſignificantia id quod non hæctenus putrefactionē accepit. Ergo in ſubrubeis urinis apparet in ſanguine generatam eſſe ſaniem quādam, qualis eſt uligo, quæ ſingulis diebus ſpectatur in corporibus humidioribus, quę ſanies ſint

*Sanguinis
ſanioſi uri
na.*

*Vrina cor
porum non
libere per
ſpiratorū.*

propulsa à uirtute secretrice dirigît ad seductionem. Sanies enim ea, quum rubeo colore sit (est em̄ ueluti sanguis corruptus) fueritq̃ prorsus collecta cum sero humore, illius colorē alterando mutat in suum. Veruntamen abesse à perfecta rubedine spectatur: aquescit enim ita ut eadem substātia esse uideatur, quae est humor ipse seruus. Quinetiam nec latere illud oportet. Nam & si quadam ex parte seruus humor tingat urinam, id tamen obfuscatur in mistione, tam ab excedentis saniei substātia, quàm à colore: atq̃ hoc pacto subrubæ urinae causæ reddi possunt. Rubea uero urina gignitur, aut ob nimiam multitudinem bilis rubæ, aut ob saniem multā sanguinis, quæ motum omnem exeundi cum urina fecit. Hæc enim multitudine excedentia parum apparere sinunt mistionē serui coloris. Quinetiam cum exacte rubea sit urina, & coccinea, demonstrat sanguinem ab aliqua parte profluxisse: aut cum scissæ uenæ alicuius earū quæ circa urinaria uasa digestæ sunt, aut scissi

ualis

Rubæ urine.

uasis alicuius ex ijs quæ in renibus urinam emungunt, hiatus aut laxitas immodica manserit. Qua pro re accidit ut ab hisce non parum substantiæ sanguinis ipsius profluat, afficiatq; suo pte colore urinas. Sed sermo super sanguine misto alijs in locis clarior habebitur, qui in hoc loco inopportunus est. Nanque de urinis, non de mictu sanguinis disputare nunc propositum est nobis, cuius oratio dimittatur. Posthac uero dicendum de colore uineo uocato, atque de alijs qui deinceps sequuntur.

De causa urinae uineæ. Cap. X.

Quinam sit color uineus appellatus, in ijs quæ de differentijs urinarum, explicauimus: quidq; significet, docuimus, ubi de iudicijs actum est. Nunc uero subiungenda est oratio de causis, ob quas isce color produci soleat in urinis. Igitur in ijs qui multa tractarunt atque laborarunt, accidit, ut urina eiusmodi coloris appareat ob sanguinis subassationem. Nanq; ubi assiduus, & uehemens motus sanguinem cale-

calescerit, atq; plus iusto inflammauerit, suadereq; in urinarijs meatibus effecerit, tum collectione utrorūque color uineus productus apparet. Neque cuiq; id mirum sit, ubi etiam globuli sanguinis spissi in cute sudorificati diffundi uis deantur, cum & à labore & solis æstu interdū homo corripiatur. Ego quinimò in quodam iuene id ipsum memini me uidisse. Nanque ipse amiciq; cōplures

Historia. sub Canis ortum ab urbe profecti uenimus ad nūdinas quasdā oraturi sanctū qui illic maximopere à cunctis uenerabatur, atq; illic distenti sumus spectādo multa ob ornatū uisu digna. Neque eatenus tertia diei hora elapsa erat tum, cū eò perueneramus. Atque post uota facta deo, paulisper etiā immorati sumus. Iamq; meridies aderat, cum redire cogitauimus. Ergo sole adusti ad crepusculū domum peruenimus, maximo per eam diem labore tolerato. Nā partim quia nemo nostrum cōsueuerat, fatigati longa uia, & æstu, partim etiam quod unusquisque erat molli corpore, uehemens
æstus

æstus nos corripuit. Veruntamen ipse statim tempore nocumento illo solutus sum; unus uero ex eis qui nobiscum uenerant, qui etiam molliori cōstabat corpore atq; facile affectili, eratq; ipse quoque homo liber, ut præ se ferebat, nocumentum ob uiam & æstum suscepit. Nā postera dies demonstrauit ut ipse ab itinere eo offensus esset: uenter enim eum stimulauit. Qua pro re accessit ad chytropodam, atq; subnigrū humorē excreuit. Quem ubi aspexit, iussit absportari, ac ueniens ad me passionē enarrauit, rogauitq; quod nam sibi uellet eiusmodi excrementorum mutatio. Igitur ipsum cum nouisset consuetū esse scissioni uenæ, atq; multo iā exacto tempore nihil usum esse eo more, item esse calidum hominem, atq; ad patiendum habilem, addens quoq; hesternum iter, tū certo cognoui, ut sanguine tanquā sudorificato per superficies internas uenarū, atq; asfato, ac deinde attracto ad uentrem, directoq; ad egerendum, ac tandem excreto sede apparuerit eiusmodi excremento-

mentorū genus. Quam ob rem hinc ratiocinatus de uineis urinīs, subiunxi etiā hoc in loco, ut generentur ab eisdem caussis, in quo oportet studiosum fidem adhibere rationi. Et hæ ipsæ in sanis corporibus & dicuntur, & apparēt.

Vinea in febribus.

In ijs uero, qui à febris uehementibus corripuntur, urina demonstrat sanien sanguinis abundare, atque putrescere quoq; & audiri: quinetiam tam sanien, quam sanguinem transformari in speciem bilis rubeæ, atque diffugisse ideas exactas colorum utrorumq; humorum usque adeò, ut nihil proprii remanserit: uineum uero colorem, ita uocatum, produxisse colorem sanguinis transmutati in bilem. Atq; ratio de colore uineo hoc pacto redditur.

De causa urinarum passæarum. cap. XI.

PASSEUS quoq; color longius à mediocritate manet, atq; maiorem alterationem adeptus est. Siquidem à bili crocea mediocri ratiōe generata, mediocri urina proficiscit. Quantū uero illa
ab

ab eo quod par est, excefferit, tantū quō ^{passa à bi} que urina mutari demōstratur. Crocea ^{le crocea.} bilis nimirum eiusmodi exassata, atque ueluti uiolacea effecta, adeò ut paruo quodam momento indigeat ad transeundum ad ideam humoris melancholici, ubi penetrauerit uenarum substantiam, passum colorem in urinis ostēdit.

De causis urinarum uiridium.

Cap. XII.

VRinarum uiridium ita uocatarum quæcunque ob liquefactionem pinguis generantur, hæ clariores, atq; ad oleaceū colorem uergentes producantur. Fiūt autem eiusmodi urinae ^{Virides urinae.} à mistione pinguis colliquati, quod in oleaceum colorē mutatum est à circumueniente febre. Quæ uero ad nigredinē magis inclinant, hæ adumbrata uiriditate fulgēt, sed multitudinem uiolacæ, atque ceruleæ sic appellatæ bilis ostendunt. Hæ enim quæ multum uirides sunt, parua quadam mutatione indigent, ut ad nigræ bilis speciem tran-

seant, Ab hisce nanque nigri colores generantur. Atque uiridis color, ut dictū est, fit ob excessum prauissimæ bilis exactæ quantitate & qualitate, atque ad aliud bilis genus iam adductæ.

De causis urinarum uenetarum, et liuidarum. Cap. XIII.

VRina ueneta atque liuida, item etiam nigra, & à frigiditate & ab humore nigro generantur, differentiâque qua mutuò differunt, ostendunt quantitatem & qualitatem humorum eiusmodi urinas tingentium. Similitudine uero speciei arguunt utilitatem illorum. Communicant enim speciem unâ coloris. Neque paruum differentiam inter se habuere ab intensione & remissione coloris. Quinetiam neque semper eisdem causis omnes productæ sunt, sed ueluti diuerso modo. Quandoquidem ueneta ob caliditatem non fit eiusmodi, neque liuida quoque, sed interdum ob frigiditatem, interdum ob nigrum humorem. Sed liuida superauit uenetam, qua fit ob plagas, interdum & lora incussa

*Veneta uiridis
na fit uarijs de causis.*

cussa homini. Niger uero urinæ color, *Nigra urina*
 & ob frigiditatem ualde exauctam, & *na.*
 excessum caliditatis, & ob influxum hu-
 moris nigri, atq; ob extremam mortifi-
 cationem. Quæ, ni fallor, etsi in ijs quæ
 de iudicijs transacta sunt, nunc tamen
 subiunxerimus causas, quæ eis cōgrue
 re existimātur. Igitur liuida quæ ob pla *Liuida*
 gas fit, ostendit magnam sanguinis mor-
 tificationem factam esse. Plagis enim di-
 strahentibus, atq; mortificantibus san-
 guinem, sanguis uero mortificatus sub-
 nigrescere consuevit, qui serò tandem à
 uirtute excretrice per uentrem pulsus si-
 mul & per urinaria uasa ostendit huius
 modi urinas, atq; etiam excrementa. In-
 terdum uero momentum exeundi su-
 mens per alterum meatum, alterū præ-
 termisit. Quod hac ratiōe capitur. Nan- *Ventrem*
 que quæ urina nequiuit demonstrare, *sæpe con-*
 hæc uenter excernens ostendit: uelut *traria uri*
 contrà, quæ uenter non potuit excer- *ne excerne*
 nere, hæc ipsa demonstrarunt urine. Ut *re, et rur*
 ipse interdum spectauit urinam albā at- *sus.*
 que tenuem, excremeta uero perquam

fellea uidi. Quemadmodum aliàs alba excernente uentre, non paucam bilem adesse corpori urina significauit. Verum tamẽ cum hoc ipsum munus sit iudiciariæ facultatis, in illa relinquuntur explicanda. Nunc uero quæ deinceps sunt sequendo dicamus. Veneta igitur & liuida & nigra denunciant, ut ipsarũ hilem colorauerit bilis nigra, testanturq̃ frigiditatem non aliter q̃ caliditatem, præsertim in urinis nigris. Frigiditatem autẽ solere nigrificare humores, quemadmodum immodica caliditas, discere est ex hisce. Frigiditas enim contrahendo spissat corpus, ueluti assidue uidere licet in nubibus. Hæ enim quantum spissitudinis admiserint, eò nigriores spectantur pellucescentia abeunte ob spissitudinẽ. Quinetiam nihilo secius ob mortificationem profectam è frigiditate, solet nigrescere urina. Is enim color proprius est mortuis corporibus. Quoniam uita contra iacere dicitur mortis: omnino etiam propria uiuentium forma, qualitas, atque color contrapositi esse probantur

Frigiditas ut immodica caliditas densat, et nigram reddit urinam.

Ex diametro uitæ et mortis colores distident.

tur proprijs mortuorum. Atqui si sub albida, atque subaurea sanis reddantur, quænam reddi possint magis propria mortuis, si non nigra, quæ sortita sunt colorem hunc omnium extremum? Caliditas quinetiam solet nigrefacere, urinam exassando, & adurêdo materiã contentam in uenis. Quemadmodum etiam in carbonibus extinctis apparet. Hi enim ab ignis caliditate nigrescunt, suscipientes illam in humiditate, quæ in eis inest. Singulis enim diebus spectaueris homines quorum extremæ partes liuidæ atq; nigræ effectæ sunt ab excessu frigiditatis. Qui & hulceua quædam praua etiam Anthraces appellata, quæ uergunt ad nigrum colorem ob immodestiam caliditatis. Ego nimirũ memini uidisse urinam nigram, cum frequenter adessem, ubi medici uersantur. *Ve-* *Historia.*
nit quidam matulam ferens, in qua uirina ueneta & subtenuis spectabatur. Veruntamen is ubi urinam fecisset, nequiuit uenire erectus, sed uenit ualde incuruatus, atq; senserat circa renes uehemẽ-

uersalibus quibusdā definitiōibus, quo *Particula*
 ad fieri potest, determinauerunt, gene- *ria ex uni*
 ralia, atq; reddidere illorū caussas, super *uersalibus*
 uacaneum esse uidetur, si iterū in terro- *conigi de*
 gauerit particularia, quæ in uniuersali- *bere.*
 bus definitiōibus comprehenduntur.
 Præter hæc, cōuenit ut facta disputatio-
 ne de substantia urinarum reddantur
 caussæ, quæ illarum esse existimātur. Cū
 igitur duæ sint qualitates actiuæ & effe-
 ctiuæ, duæ item passiuæ, ac in unoquoq;
 harum quælibet sit aut dominans, aut
 subiecta, omnis concoctio, & cruditas
 gignitur, in quibus omnes species uri-
 narum fundantur. Concoctio enim (ut
 ait Philosophus) est perfectio à calido
 naturali & genuino, facta ex passiuis op-
 positis. Hæc autem sunt propria in uno
 quoq; materia. Cum enim ipsa conco-
 cta fuerit, tum perfecta est, & extitit, at
 que principium perfectionis à calidita-
 te genuina iactum est. Quamuis etiam
 ab aliquo externo auxilium ad perfici-
 endum præstetur, Finis uero ad propriā
 aliquā, atq; definitam speciē trāligitur.

Cruditas autem accidit ob horum ipsorum contraria, scilicet qua materia non regitur à calore naturali, aut ob eius prauitatem, aut excessum, aut ob aliquam intemperaturam, quæ occupauit genuinam caliditatem. Atq; (ut de hac re summatim dicam) concoctio est à caliditate genuina mutatio cuiusuis materiae ad speciem propriam concoquente, quæ illam definiat. Namq; cum materia fuerit mediocris, eiq; naturalis caliditas fuerit dominata, tum concoctio fit secundum ipsius rationem. Atq; superfluitatum sequestrationes capiunt substantiã secundum proportionem expetitam.

De caussa substantiarum urinarum.

Cap. XIII.

VRINÆ substantia mediocris apparēs, etiam concoctionē exacte factam ostendit. Atque quantū illa à mediocritate distiterit, tantū quoque concoctionē à perfectione aberrauisse, aliquoque modo cecidisse demonstrat. Quoniã uero urinae tenues atque crassæ, et quæcun-
que

que mediocrem substantiam diffugisse videntur, ut diuersam aliquam substantiam indeptæ sunt, ita arguunt naturæ ipsius incoctionem: decens esse probatur ut causæ earum reddantur, ut congruere putatur. Igitur quia genuina caliditas dominando cibo & potui comestis atq; humoribus internis, suapte natura concoctiones, ut decet, effecit. Sin uero acciderit aberrare aliquo pacto, cruditas in hisce aderit, ut iam dictum est. Atq; tenues urinæ apparentes demonstrant caliditatem genuinam decidisse ab eo quod conuenit: aut quia superata est ab aliqua potente frigiditate: aut quia extranea & corruptrix caliditas aliqua occasione præcedens, occupat caliditatem genuinam, atq; naturalem, ita ut hæc obscuretur, atq; ab actione propria prohibeatur. Id autem ita se habere uidere licet in cibis qui elixantur. Nam minus elixantur ab igne illa quæ contigit elixari sub sole uehementer radiante, quam quæ in umbroso, et à sole minus illustrato loco. Veluti quoq; quæ contigit sub aëre maxime fri-

Substantia urine que cunque à mediocritate aberrans, in coctionem præfagit.

Simile.

gido elixari, minus elixatur, quam quæ in aëre tepido elixantur. Illic enim solis calor calorem ignis attrahens, hic uero uehementis frigoris uis caliditati ignis repugnās, efficiūt ut minus in ijs coquēda elixentur, quam quæ non in eiusmodi locis elixantur, tanquā nihil impedimēto esse cōtingat. Quamobrē hinc accidit ut obsonia minus cocta sint. Quin etiam quæ sub diuo æstuante aut frigido elixantur, ea incocta sunt eo tempore quo cocta sunt ea quæ in umbrosa & calidiore domo elixantur. Idem etiā di-

Lumen ma- scere licet in lucernis. Nanq; ubi lucer-
ius obfuscat *nae minori maiorem admoueris, tum mi-*
minus. *nor ab excessu maioris languescet, si nō*
 etiam extinguitur. Atq; hic sola quanti-
 tate uariata lumina idipsum patiuntur:
 illic uero etiam differentia qualitatis,
 quæ in eodem est genere. Quamobrem
 oportet uirum prudentē intelligere cō-
 positionem ex utrisq; differentijs, idēq;
 quærere pari ratione ijs, quæ fiunt in er-
 roribus concoctionis. Nam quantū con-
 coctrix & alteratrix uis ab aliqua quali-
 tatum

tatum actiuarum prædictarū passa fuerit, tantum substantiæ produxerint me- *Calido & frigido urina pro portione re- spondet.*

diocrem uersus tenuiorem substantiam. Idēq; maxime accidere uidetur, ubi intemperaturæ simplices fuerint intensiores. Vbi uero uis concoctrix non per se patiatur, aut ab aliqua intemperatura, sed ab aliquo excessu materiæ, tunc potius urinae crassiores apparebūt. Decet quin etiam, ut si tractu temporis genuinus calor languescat, aut contra materia ipsa excrescat, urinae diuersæ & crassæ spectentur. Et cum natura concoquere aggrediatur materiam, quam nondum omnem perdomuerit, urinam de tenui in crassam mutari ostendit. Quin cum uel à frigiditate dominante, uel ab externa caliditate impedita minus assequatur ut efficiat officia sua, qua nō circūueniens aggrediatur concoctionē, urinā tenuis *Tenuis urina calidum innatum* profluit, atq; genuine caliditatis magna *linguesce re signifi- cat.* debilitas adesse demonstratur. Ad hæc, cū natura cœperit materiæ dominari, ipsā habilem ad terminandū efficiendo, qua min uit illius malitiā, ac materię reliquū *excita-*

A principio tenues manentes urinæ.

Crassæ.

excitatur, atq; crassefcit mediocre quod
dam capiens momentum eundem ad bo-
num, tum concoctionis principium in-
dicatur. Nanque cum à principio urinæ
apparuerint tenues, idq; non ob aliquam
nudam intemperaturam, nunquam ad
mediocritatem fieri poterit mutatio, si
prius in eis non ingenita fuerit crassitu-
do. Illæ enim urinæ ueluti & experien-
tia & ratio demonstrauit, arguunt ma-
gnam uirtutis debilitatem, atq; eò poti-
us quò cum coloribus prauioribus in-
spectantur. Crassæ uero indicant pugnam
quandam naturæ, atq; certamen ueluti
nitētis, ut dominetur materiæ, atq; iam-
iam forte dominantis, si non apparue-
rint in urinis substantiæ uehemēter cras-
sæ. Hic enim par est, à materia tanta sub-
actā naturā succubuisse. At uero quod
fas est quosdam opponēdo dicere; nan-
que si tenuia extremæ cruditatis sunt,
mediocria uero optimæ concoctionis,
oportebat subtenuia sed non crassa ap-
parere signa naturæ indulgentis conco-
ctioni. Quibus respondendum est ut de-
cet,

cet, atq; explicandæ sunt quæ existimã-
 tur esse ipsarum urinæ substantiarum.
 Igitur cum hominum qui à morbis cor-
 repti sunt, alij ob intemperaturã nudam *Ob intem-*
 aliquam exauctã patiũtur, alij ob abun- *periem ten-*
 dantiã alicuius materiæ, qui ob intem- *nues.*
 peraturam ægrotant, ut dictum iam est,
 ab ijs potius tenues urinæ profluunt.
 Qui uero ob aliquam materiam plus iu-
 sto exauctam dolent, ab ijs in initijs æ-
 gritudinum frequentius urinæ tenues
 minguntur, quæ procedente tempore
 crassescunt. Interdum etiam ab initijs
 uniuscuiusq; crassæ inspiciuntur. Quo-
 rũ super unaquaq; referendũ est quod
 decet. Igitur eorum qui ob nudã quam-
 cunq; interpretaturam ægrotant, urinæ
 perquam tenues apparent, minus uero
 tenues spectantur oppugnante etiã na-
 tura; sicuti mediocres proueniunt, cum
 dominata fuerit. Nãq; horum ipsorum *Causa ten-*
 primum accidit ob extremam naturę so- *nus urinæ.*
 lutionem nequeuntis assurgere eò, ut
 munia sua efficeret, ita ut urinæ materia
 prorsus inelaborata relinquatur, Alte-
 rum

rum uero ob paruam ipsius restauratio-
nem, qua iam incumbit, Tertiū quoque
ob dominatum nullo aliunde impedi-
te. Testabuntur huic rationi etiam colo-
rum mutationes. Atq; ob eiusmodi cau-
sas apparent urinæ tenues, et subtenues
eorum, qui ab aliqua nuda intemperatu-
ra correpti fuerint. In eis uero qui mi-
nus sanè habent ob aliquos humores,
qui excefferunt, etiam diutius urinæ ap-
parent, nondum incumbente natura, pe-
rinde ac si adhuc esset passio cruda. At-
que quantum urina fuerit tenuis, tantū
cruditas adesse existimatur. Cum igitur
tanta fuerit materiæ cruditas, nihil
ea ratione paratur ad sequestrandū, uir-
tute retētrice, materiam ipsam quoque
continente, atque uirtute naturali præ-
uiribus nitente concoctionem infigere.
Ergo cum hoc ita habeat, atque neq; na-
tura queat concoquere materiam, neq;
cibus ac potus foris suppeditati mensu-
ris concoctionis exquirantur naturali
uirtute intenta ad maiora: fit ut ob hoc
tenuis urina non crassa ob illud appa-
reat;

*Tenuis diu-
turnæ.*

*Diuertitur
enim natu-
ra ab ope-
re suo in ci-
bū recens
sumptum.*

reat. Veruntamen ubi natura domine-
tur materiæ, tum cruda concoquuntur;
præsertim si per uentrem ac urinam se-
cedere debeant, tum urinae demonst-
rantur habere crassitudinem, non mediocrē,
Subducta nanque materiæ superfluitate,
usque ad exitum dominante quodā
modo concoctrice uirtute, etiam urinae
demonstrantur crassæ. Qua pro re ple-
riq; ab hoc signo coniectantes superflui-
tatum momentum eundem deorsum, ausi
sunt prædicere futuras esse uentris ex-
cretiones non paucas. Sed cum id ipsum
sit pars facultatis prædictoriæ, par est ut
seruetur quousque illuc uentum sit. Nos
uero ab ijs quæ sunt nobis euidencia,
subiunxerimus etiam hoc ad propositæ
rei confirmationem. Nanque consue-
uere in superficie huius corporis tumo-
res quidam uarij generari. Quorum *Tumorum*
alij non unquam quicquam puris, aut *et huc*
puri similem humiditatem continent, *et huc*
ita ut quoties ipsos discideris, carnem in- *ca.*
ueneris extraneam. Alij uero attrahentes
ad se cunctam materiam, tractu tēporis
conco-

concoquunt, atq; alterant in puris speciem. Deinde siue casu, siue arte superfluitatem puris euacuauerint, ad id quod secundum naturam est, reuertuntur. Sed tum tumores hosce si in initio discideris quoniam passio adhuc cruda est, nihil humiditatis hauseris præter sanguinem natura cōgruentem membris. Sed si in initio eōcoctionis eos sciueris, inspexeris purem subcruentum. At si in ipsa uehementia seruaueris tumorem integrū, ac deinde iam protracta concoctione diuiseris, aspexeris purem syncerum, atque concoctum fluere. Hæc sunt comparanda à te cum urinis, o uir optime. Nam in illis cruda etiam manente passione, nihil in urinis, cæterisque secretionibus emittitur, sed paruum quoddam eijcitur passione incipiente inualefcere. Cū uero uehementia iam affuerit, concoctio tum perfecta materiæ gignitur, ac urinæ crassitudinem capiunt, materia uersus deorsum descendente. Urinæ enim crassæ semper fuere signa humorū quorumcunq; aliquo pacto implentiū uentrem,

Crassæ urinae ratio.

uentrem, & intestina, atq; hepatis partes cauas. Veruntamen quando hæc significant uentris excretionem, & quando non significant, explicabitur in ijs quæ de præuidentia. Et si deceat me de hac re summam dicere, sic habeto. *Epilogus dictorum de substantijs.* Urinæ tenuissimæ, extremam quandam debilitatem naturæ, atq; cruditatem arguunt ob defectum caloris genuini. Crassæ uero factæ, atq; eiusmodi manentes, uel etiam constitutæ, ostendunt primo calorem genuinum concoctioni indulgere, deinde dominari quodam modo, ueruntamen non eatenus exiisse competentem concoctionis, siue à quantitate, uel qualitate humorum, siue à propria laxitudine languescentis uirtutis. At uero quoniam dictum est urinas tenues apparere ob oppilationem, referendæ etiã in ijs quæ tenuitatis causæ existimantur. Ergo cum uel circa renes, atque reliqua *Tenuis urina ab oppilatione.* uasa urinaria, uel circa aliquas particulas potentes coërcere, ut urinæ mediciores exeant, oppilatio aliqua non parua gignitur ab aliqua affectione, tum urina

per angustias, ueluti per defecatorium emuncta perquam tenuis exit. Neque mirum uideri poterit, quod spectare est in ijs, quæ singulis diebus factitantur. Quidam enim cum uinum limosum & crassum sentiunt, illud defecatorio sæpenu-
Simile. mero colant, atque decenter attenuant colaturis auferendo crassitudinem, ita ut pellucidissimum uinum efficiant. Simile fieri in urinis ratione capere oportet. Quamobrem ubi acciderit, ut ob aliquam oppilationem urina tenuis appareat, tunc quis causari potius debuerit, meatus obstructos esse, quam uirtutis concoctricis debilitatem. Sed de concoctione & incoctione atque materiae cruditate, sufficiens iam facta disputatio hoc pacto maneat. Atque ab hisce discat unusquisque hisce studijs incumbens. Nam urinarum substantiarum alia sequuntur concoctiones humorum, alia incoctiones, alia quoque cruditates. Mox uero par est disputare de causis contento
 rum in urinis.

De causa contentorum alborum. Cap. XV.

Quemadmodum in concoctione, & incoctione quæ in uentre, & cauis hepatis, atque consequentibus opportunisq; uasis fit, substantiæ urinarum potissimum signa extitere: ita quoque in concoctione, quæ in genere uenarum perficitur, putare oportet contenta signa esse. Quamobrem dicendum est primo de hisce, atque de coloribus, qui unà cum contentis apparent, atque de causa quæ existimatur eorum esse. Deinde de substantiis contentorum, atque locali transmutatione, deq; reliquis quæcunque in eis inspiciuntur. Contenta igitur mediocriter alba & *Alba contenta.* lenia, & æquabilia testantur sanam uirtutem esse in tertia concoctione. Namque sicuti in sanguine perfecte concocto colamētum apparet subaureum, atque subcroceum, cui opus fuit humore colorante, ita oportet considerare quoque in ipsa concoctione, quæ in genere uenarum agitur. Siquidem sanguis non perfecte generatur cibo succificato in

uentre, atq; in hepatis concauitatibus alterato, ac in uia restaurationis constituto. Sed ubi idem alteratus, ac perfectus fuerit in genere uenarum, purus existit.

Digestio = Atque ratione compertum est, hic atque in concoctione quæ in uenis, superfluitatem ac inutilem substantiam urinam esse; illic uero & in cōcoctione quæ in uentre & intestinis, superfluitatem esse excrementa, ac utraque signa esse: quinetiam ad album colorem mutatum esse purem perfectum ob cōcoctionem mediocrem. Nam ratione cognitum est, sanguinem ad album colorem uerti, cū de colore suo transmutatur legibus naturæ alteratus atq; transuersus. Fidem etiam faciūt rationi tum lac, tum semen: quippe quæ de sanguine mutantur in album colorem. Ergo & contenta in urinis similem rationem seruantia, signa sunt sanæ concoctionis. Demonstratum enim est, hæc ipsa superfluitates esse sanguinis exacte concocti in uenis. Quod enim non mutatum est in meliorem mutationem, atq; alterationem, id in hanc speciem,

speciem, ut mutatum sit, mutatur à uirtute naturali eminente. Ob hæc igitur contenta alba recte esse uidentur, & appellantur. Veruntamen non intensam habent albedinem eò quia, neq; modo puris mutantur. Si enim substantiam puris, suscepissent, etiam eiusmodi ratio redderetur colori secundum naturam. Quæ uero intenduntur in albedinem, hæc potius germina humorum pituiticorū esse probantur, aut sanguinis imperfecti mutati in similitudinem puris à potētia uirtutis alteratricis.

*De causis subspiceorum & spiceorum
ac bileorum contentorum in
urinis. Cap. XVI.*

IN quibusuis urinarum contentis subspiceus & spiceus atq; bileus color apparuerit, in ijs ob eiusmodi causam inspectari oportet. Quādo aliquis eiusmodi humor abundauerit, aut cum sanguis ipse corrūpatur in bileam, & extraneam qualitatem; aut cū multa fiat ciborum inculcatio, maxime qualitatem eā gignen

tium; aut cum eiusmodi humores intrinsecus excreuerint; aut cum alia quæuis similis affectio, & uictus ratio habita fuerit, quæ efficere soleat paria prædictis, non autem facile habuerit natura expellere omnem speciem humorum eiusmodi; aut tempore longo laborans, aut à multitudine uicta; fit ut eiusmodi humor bilis in tertia concoctione redundet.

Idemque mistus sanguini, atque redundans in genere uenarum, atque quoad fieri potuit, inde abiectus per contenta in urinis, præstantem in uenis humorum qualitatem ostendit. Namque à rebus excretis exigentibus stimulatione capiuntur quæ præsumpta sunt. Qua pro re hæc omnia naturæ munera recensentem oportet exquirere unà cum coloribus, atque substantiis, et contentis, atque in hisce unumquodque accidens, reddereque similitudines, ac nihilominus demonstrationes facere. Veruntamen si

quisquam fortasse modice sic egerit, arbitror hunc aberrare

ab eo quod decet.

Ab excrementis, in gestorum posse colligi qualitates.

De causis contentorum subrubeorum, & rubeorum, atq; cruentorum. Cap. XVII.

DE subrubeis rubeisq; atq; cruentis contentis ea referre satis fuerit; quæ quum definita non sint, ab ipso sensu discere licet. Namq; ubi humor sanguineus fuerit promotus ad concoctionem meliorem, (quod tanquam non assumendum uisum esset, non indeptum fuerit per mutationem secundum naturam eò, quia hæc minus præstat, aut ob multitudinem excedentem mediocritatem, aut quia uirtus contentrix quæ illic est, debilitata est usque adeò, ut etiam optimos humores solutos fluere sinat) tum contenta eiusmodi producuntur. Quandoquidem si uirtus illic præstiterit, perquam facile omnia alterarentur, atq; mutarentur. Si cuti contra si quicquam illa passa fuerit, etiam contenta spectantur auersa ab eo quod par est,

Contentorum rubeorum & sanguinolentorum cause.

Virtutem forte quiduis superare posse.

De causis contentorum fuscorum, & liuidorum atq; nigrorum. Cap. XVIII.

Fusca in urinis contenta, & liuida, & nigra inspectantur, aut ob mortificationem uitalis uirtus (nam in hanc *Contenta nigra.* speciem mutatur mortificatus humor) aut ob humorem nigrum, qui illuc ab aliquo loco cucurrit, uel illic ingenitus est, deinde ut in urinis subsideret, profluxit: aut ob sanguinē mutatum mortificatumq; atq; cum urinis cōmissum. Quandoquidem ubi cum sanguine redditur humor is melancholicus, eò quod excretrix uirtus debilis est, etiam usq; ad tertiam concoctionem concedet. Inde uero expulsus à residua etiam animali uirtute, idem mistus cum contentis, ipsa colorat: ita ut si mediocris fuerit, reddet uenetos, atq; liuidos colores: nigros uero efficiet, si qualitate & multitudine excesserit. Atq; hoc pacto melancholicus humor redundat, & pro eiusmodi causam extraductus apparet. Quinetiam accidit, ut interdum contenta uideantur nigra,

gra, cum sanguis existeret melancholicus, aut eò quod eiusmodi humor tractu temporis in melancholicum mutatus sit ab aliqua alia causa. Nanque ratione & usu id ipsum comprehensum est. Assumitur enim à natura omnis sanguis, qui purus est in tertia concoctione: qui uero mutatus fuerit in bilem nigram, hic sequestratur à uirtute excretrice. Sed tamen id orationi huic addatur. Nam ubi ^{Nigrities} sanguis mortificatus, atque uersus fue/ ^{sanguinis.} rit in colorem nigrum, aut ob tormenta, & scuticas homini incussas, aut ob uirtutis remissionem, ac mortificationem, tū hunc ipsum natura tanquam superfluum illinc deriuat, atque tum urina eiusmodi excretis contentis abūdat. At oratio de causis colorum, quos in contentis esse contingit, hoc pacto maneat, dictis à nobis quæ sint necessaria. De quantitate uero cōtentorum docere iam par esse uidetur: deinde de cæteris

ijs quæ super ipsis
quærentur.

De causis quantitatis, ac substantiæ conten-
torum. Cap. XIX.

Multa contenta ùrinarum, ut mul-
tum nutrimentum corpori distri-
bui, ita robur quoddam alteratrici uir-
tuti adesse significant. Cum enim mate-
ria deerit, ac naturæ robur affuerit, non
tum efficit abundantem nutritionem.
Quod si semper materiam annexuerit,
atque similem membris fecerit, semper
quoque eiusmodi consumptionem se-
quetur superfluitatum multitudo non
parua. Non enim par esse compertum
est, ut in quacunque uis distributione
nutrimenti, quæ corpori fit, non etiam
superfluitas aliqua sequestretur. Quam
obrem cum multa est elaboratio natu-
ræ circa nutrimentum, multas quoque
superfluitates adesse necesse est. In quo
nec illud ignorare oportet, Nanque
alteratrice concoctricæq; uirtute ipsa
ab alia quauis causa obscurata, pluri-
mæ superfluitates feruntur. Verunta-
men hæ erga crassitudinem uergunt,
dum concoctionem exactam diffugiunt.

*Haud fieri
posse nutri-
mentū abs-
que super-
fluitatibus.*

De

De quibus paulò inferius, ac ubi de conⁿ *Paucitatis*
 tentorum substãtia tractabitur, disputa^{contento}
 rimus. Nunc uero de paucitate contenⁿ *rum cause.*
 torum dicẽdum est. Atq; hæc pauca con
 tẽta explicatum est ut ob inediã & exer
 citia, atq; oppilationes, & concoctiones
 tardas generentur. Ergo uirtute nutriti
 ua potente, & materia abundante, huius
 meliora assumuntur, peiora uero expel
 luntur, quæ superfluitates sunt, etsi hæ
 etiam assumantur. Quando uero decens
 & pura nutritio ex toto defecerit, etiam *Nutritioni*
 contenta in urinis ratione eadem quan *contenta as*
 titate minuuntur. In ijs uero qui multũ *similari.*
 sese exercent, etsi nutrimentum multum
 adsit, contenta tamen minora in urinis
 apparent, eò quod in eiusmodi corpori
 bus superfluitates tractantur & tenuan
 tur, atque per occultas uaporationes di
 scedunt, ita ut paucum quoddam relin
 quatur arctatum in exitu, atque cum uri
 na descẽdẽs; mirũ nõ etiam esse poterit,
 si cõtenta pauca spectẽtur, meatibus op
 pilatis, atq; crasso per angustias, quas fe
 cit, sola subtilia trãsire sinẽte; atq; hoc in
 loco

loco oratio de quantitate contentorum
sistat cursum. Posthac dicendum est de

Quantita- substantia, hoc est, quam ob causam te-
tis conten- nuia uel crassa contenta spectentur. Hoc
torum ra- enim pacto reddita ubi fuerit ratio, ser-
tio. uatus erit ordo ut propositum erat. Igi-

tur contenta tenuia, cum pura fuerint, ac
non facile assurgentia cum matula com-
mota sit, significat magnam quandã de-
bilitatem naturæ in tertia concoctione
adesse. Si enim hæc confirmaretur, for-
tasse gigneret in ea concoctione medio-
crem substantiam. At uero nunc quem-
admodum circa primam & secundam
concoctionem peccari contingit (illic e-
nim in prima tenuia, et subhumida fiunt
excrementa; hinc uero in secunda albæ at-
que aqueæ urinæ) ita in tertia concoctio-
ne peccati solet. Contenta enim tenuia
ac indefinita, minusq; domita à calore

Tenuia. genuino manent. Quinetiam quæ appa-
rent tenuia ob crudum humorem tenua-
tum, ueluti in ijs quæ de iudicijs urina-
rum scripta sunt superius, diximus, ea
ab roborata iam genuina caliditate fiunt,

atque

attenuante ac dissipante omnem crassitudinem materiæ, quæ uenis inhæsit ob humorum cruditatem. Similia hisce singulis diebus in sublimibus diebus demonstrantur. Quandoquidem in illis solis calore emînente, omnis crassitudo corporis nubium attenuatur, atq; spiritificata dissipatur, ut eodem calore superato coguntur nubes, atque crassescunt. Atque præter hæc etiam ob multam constrictionem nigrescunt, ita ut horridum etiam insultum terrenis minitetur. Hoc item exemplum satis esse poterit in crassis contentis urinarum ostendendis. Namque genuino calore debilitato, non etiã *Crassa.* facile hinc humores & domiti, & attenuati esse possunt. Namque caloris ipsius in humoribus proprium est, tenues et ueluti indefinitos humores cogere, & definitos reddere concoctione; crudos uero & crassos attenuare & concoquere. Atque crassitudinem accidit in contentis inspectari. Quæcunq; enim eorum quæ ad nutriendum assumuntur, non prius mota sint concoctione ob aliquam im-

pedi-

pedientem causam, eadem aut tenuia apparent, aut crassitudinem habentia sunt, utraq; diffugientia mediocritatem concoctionis. Quæ uero contenta uidentur crassitudinem habere natura, ratione crisis superfluitates expellente, id ob uirtutis excreticis robur potius fit, præsertim per urinales uias. Quinetiam contenta quæ uidentur esse crassa ob eiectionem puris, oratio quæ de iudicijs acta est, docuit. Causam uero reddet oratio de concoctione. Quandoquidem quæ exacte concocta esse apparent, ea mediocrem secundum genus substantiam capiunt: quæ uero aberrauerint ab exacta concoctione, illa demonstrantur aut tenuiora, aut crassiora. Hinc etiam censendum de purem efficientibus. Namque pus mediocris esse uidetur, qui genitus est concoctione uincente, idemq; crassior quibusuis contentis spectatur, tenuior uero sanguine spisso. Sed de pure rationem alijs in locis discere poteris. Qua pro re hic relinquatur, ubi non adeo opportunum est ut tractetur. Nos uero cum de
substan-

Crassa contenta in diebus decretorijs.

Purulenta contenta.

substantia contentorum, quæ in urinis
apparent, disputarimus: decet ut etiam
de hypostasi orobea, furfurea, laminea,
atq; similacea doceamus.

De causis hypostasium orobearum fur-
furarum laminearum & simila-
cearum. Cap. XX.

Qua specie sint eiusmodi hyposta-
ses, dictum est in tractatu de diffe-
rentijs urinarum, & quid sibi uelint, in
ijs quæ de iudicijs, scriptum est. Nunc
uero ipsarum causas explicemus, atque
usquequaque orationem finiamus. Igi-
tur cum febris ad carnem usque pro- *Febris hy-*
cesserit, ita ut eam & turpem reddat, & *postasis.*
liquefaciat iam antea consumpto pin-
gui, tum in fundo matulæ subsidet quan-
tum de substantia carnis depastum est.
Non enim in eo fundo sublimatur, ne-
que erat eiusmodi combustum ita fa-
cile, quemadmodum fieri solet in con-
tentis quæ specie similia sunt huic, sed
semper fundo hæret, naturali quadam
grauitate iacens. Atque quod hoc pa-
cto febris peruenit ad partem corporis
infor

pora, eò maiora & euidentiora frustula
 abscissa conspiciantur. Idem etiam
 discere licet ab hypostasi laminea, & si-
 milacea, quæ incensæ sunt ab hæctica fe- *Laminea.*
 bre. Atqui quemadmodum à mediocri, *Similacea.*
 & genuino calido fingitur atq; perficitur
 unumquodq; horū, ita ab extraneo
 calore, ac immodica febre distrahitur, at
 que colliquescit: & consumptionis cor-
 porum febris est causa penetrās ad usq;
 profunditatem. Sed ut appareant frustu-
 lorum species quædam diuersæ à lique-
 facta materia, suborta est differētia. Quā
 obrem habes etiam rationem hyposta-
 sis surfuræ & lamineæ, atq; similaceæ
 creditam ijs qui sufficienti pollent inge-
 nio. Veruntamen non ignorare oportet
 interdum humorum crudorum spissato *Effigies*
 rum effigiem quandam apparere, uer- *cruda hy*
 gentem ad species similes prædictarum *postasis.*
 hypostasium. Quemadmodum accide-
 re solet in ijs quæ coquuntur in sartagi-
 ne. Hæc enim dū assantur, arctantur, atq;
 quò magis ustulantur, eò peiora redigun-
 tur, Similia his considerare oportet, &

hoc pacto se habere in urinis, atque coniectandum, quò minora fuerint frustula, eò imminentiorem febrem esse. Quin etiam interdum in contentis urinarum eorum, quos absque febre contingit esse, eiusmodi germina malè elaborati alicuius humoris apparere, quæ tractu temporis declinant, atque dissoluuntur, ac ueluti capilli interdum in urinis spectantur. Quorum iudicia suo in loco declarauimus.

De causis contentorum mistorum, uel dissimilarium. Cap. XXI.

NVnc uerò par est ut causas contentorum dissimilarium subiungamus, fortasse non inutiles ijs qui hisce studijs operam nauant. Si quidem ubi humores aliqui relinquuntur per aliquos meatus, neque fuerint dissoluti aut attenuati, neque quoque citò per urinas expulsi, sed tractu temporis in meatibus moram fecerint, spissitudinem, ossisque naturam susceperint, ab aliqua caliditate in eiusmodi species transmutantur, ita ut neque ossa perfecte

*Inæquali
um conten
torum ratio.*

est

esse sint, neque humores exactè consistant,
 sed potius sunt humores ad ossis naturam
 uergentes. Reliqua igitur, quæ similia
 sunt ramentis atque furfuribus, & quod
 aliud dicere uelles similitudinem faciens,
 possent consistere etiam per reliquas cor-
 poris partes. Quæ uerò similia sunt ca-
 pillis, in his uasis quæ à renibus ad uesicam
 descendunt, generantur. Atque quanta est
 longitudo uasorum interiorum, tanta
 generatur humoris spissitudo & assatio,
 atque illa ueluti capilli similiter extendun-
 tur. Proinde cum sæpius hæc spectauerim
 in aliquorum urinis, nequicquam
 aberravi à iudicio & præuidencia, dicens
 illos malè habere renibus. Et illi ueluti
 redarguti, confessi sunt passionem; at-
 que admirantes curationem mihi credi-
 derunt. Sed tamen hoc spectat ad aliam
 disputationis partem. Nos uerò quoni-
 am proposuimus reddere causas uniuscu-
 iusque eorum quæ apparent in urinis, sic
 hæcenus fecimus. Nam super unoquo-
 que colorum causas assignauimus, &
 quæ sunt super substantia: item quæ su-

*Capillis si-
 milia con-
 tenta.*

*affectionis
 renum ex
 urina præ-
 sagium.*

per contentorum coloribus, & quantitate & substantia. Verum quòd oratio uideatur habuisse mensuram decentem, hoc in loco eam terminemus, ne uideamur legentibus præter modum protulisse sermonem. Quandoquidem paucis uerbis si quis uelit sententias multas claudere, id tam breuitatis, quàm studij frugalitatis munus esse probabitur. Volentis uerò dicta dicere, atq; exire adusque contrapositiones, & inanes proflatus, fortasse modus ingeniosus putabitur. Sed minus congruerit uiris studiosis, atque paucis sensus multos componere nitentibus. Sed de his hoc in loco satis, de quibus aliàs plura. Nobis uerò quantum relictum est, in altero libro etiam oratione non superante modum scripserimus. Quòd si tandem quicquã uideatur prætermisum esse, id ipsum ego puto præceptis uniuersalibus contineri. Sin uerò quod decens est homines adipisci, aliquis quicquam adinuenerit, ne nos quicquam accuset passionis humanæ, sed potius illius inuentum addatur hisce dictis

ut plenior sit eiusmodi institutio. Namque hoc pacto tractatio per gradus multos upi acceperit incrementum, tendet eò ut perfecta consistat, atque studiosis aderit non ignobilis institutio.

Libri primi de causis urinarum, finis.

ANNOTATIO CAPITVM
eorum quæ libro secundo de
causis urinarum, con-
tinentur.

- De causis contentorum lenium & asperorum, atque glutinosorum. Cap. 1
- De causa generationis spirituum extraneorum. Caput 2
- De causa generationis bullarum apparentium in urinis. Cap. 3
- De causa diuersorum locorum, quos occupant contenta. Cap. 4
- De causis diuersorum colorum ipsarum coronarum in superficie urine manentium. Cap. 5
- De causis priuationis contentorum in urinis. Cap. 6
- De causis urinarum per genera & ætates. Cap. 7

230 CAPITVM ANNOTATIO.

- De causis urinarum, quæ à simplicibus intemperaturis profluunt. Cap. 8
- De causis urinarum eorum, qui se plus iusto exercent, atq; segniter uiuunt. Cap. 9
- De causis urinarum uariatarum ab anni temporibus, & à regionibus. Cap. 10
- De causis urinarum profectarum à nutrimentis bonis & malis. Cap. 11
- De causis urinarum somnolentorum, & insomnium. Cap. 12
- De causis urinarum profluentium ab ijs, qui uel ob satietatem uel famem non concoxerunt. Cap. 13
- De causis urinarum per genera egritudinum. Caput 14
- De causis urinarum profluentium in utrisque tertianis. Cap. 15
- De causis urinarum quartanarum. Cap. 16
- De causis urinarum in febribus amphemerinis profluentium. Cap. 17
- De causis urinarum profluentium in continuis febribus. Cap. 18
- De causis urinarum profluentium in calida affectione membrorum principalium affectorum. Caput 19
- De causis urinarum, cum principalia membra affecta sint affectione frigida. Cap. 20

Præfatio.

QUOD accidere solet re-
rum spectādarū aman-
tibus, ubi aliquam per-
pulchrā domū intraue-
rint (non enim necessa-
rias partes solummodo
disquirere uolunt, fundamēta, fornices,
columnas suffundatas, atq; tectū, & alia
eiusmodi, uerum etiā si quid domo adie-
ctum sit pulchritudinis extellentis uarie-
tate figurarū & picturarum præstantia,
atq; pollucedine incrustationis) id quo-
que mihi accidet, non solū insudanti ijs
rebus, quæ arti necessarię sunt; sed etiam
circa eas exercenti, quæ pūlchritudinem
dictis nihilominus, quod tutū fundamē-
tū præstare possent. Proinde uolumine
altero opus fuit, quo tota mens de causis
urinarū explicaretur, idq; ut oratio, quæ
habita est super unoquoq; iudicio, decē-
tem causam accepisse uideretur. Verun-
tamen cōtemplatio de urinarum causis,

à ueteribus philosophis perculsa est, non aliter quàm si in philosophia res una esset ad tractandum proposita. Nunc uerò nescio quibusnā è medicis nobis æqualibus placere uideatur, cum antiquam illam philosophiæ uenerationem perdidit, uixq; ijs quæ de differentijs urinarum, atque iudicijs scripta sunt, incumbant. Quamobrè tēpore nō paruo distuli proferre causas à me inuentas super urinis, quæq; diu prætermissæ mansere negligentia eorum qui artem medicam exercuerunt. Verum ubi contemptis inertibus, ad me redij, censens si imperfectam disputationem reliquisssem, segnitiaë munus existimari: sin uerò scripsissem quæ decet, studiij cuiusdam non ignobilis opus extare: aggressus sum disputationē de causis, putans nostram hanc præceptionem plurimum esse collaturam, ijs præsertim qui philosophiæ studijs delectantur. Ergo per hæc rectè existimatū est, si disputatio de causis urinarum subiungeretur, cuius partem explicauimus, parsq; ad tractandum nobis relicta est.

Opus

Opus autem esse videtur omni, quæ al- *Causæ uri-*
 terius est, causa: atque in reliquis diffe- *narum ad*
 rentijs urinarum, suas causas reddere: si *perfectiōē*
 mul ut nobis oratio procedat facilior, si *necessariæ.*
 mul ut ijs qui aliorum disputationem ta-
 xare nituntur, occultetur ingressus accu-
 sationis. Quia igitur etsi colorum & sub-
 stantiarum causas iam reddiderimus, at-
 que præter hæc etiam eas quæ sunt cō-
 tentorum, nō tamen explicatæ sunt cau-
 sæ omnium eorum, quæ super hisce an-
 tea dicta erant. Sunt enim reliqua quæ-
 cunque spectant ad lenitatem, & inæ-
 qualitatem, ac loci positionem ipsorum
 contentorum: item quæ ad bullas atti-
 nent, atq; si quod aliud natet in urinarū
 superficie. Decebit nunc me prætactas
 super hisce causas reddere: deinde dice-
 re de sequentibus, ueluti ratio procedēs
 instruxerit.

*De causis contentorum lenium & asperorum,
 atque glutinosorum. Cap. I.*

Quoniam in contentis, quæ me-
 diocria sunt secundum alias cir-
 cumstantias, etiam lenitas præfens de-

monstrat concoctionem secundum naturam : eadem si quo pacto immutata fuerit, ostendet concoctionis defectum.

aspera contenta. Atque si non lenitas sit, ergo eam asperitatem quisquam appellauerit nomine contrario ipsi lenitati, atque uocauerit ipsam defectum quendam concoctionis naturæ, cum dissimularis quædam

Glutinum. substantia conciderit contentorum continuitatem tanquã huius contraria. Glutinum uerò quisquam definierit hoc modo, substantiam dicens percraffam, atq; tenacem: ob quam etiam contenta cum spissari contigerit, mutuò coeunt. Tum enim eiusmodi humorum corruptio mutuò glutinat partes ueluti distantes, non aliter quàm gummi quoddam aut coagulum. Et ab eiusmodi idea quisquam poterit ratiocinari super glutinosi contentis. Nunc uerò dicendum est de aspero, & quod nam sit illud quod eius continuitatem diuidat. Siquidem fortasse hinc alia ratio apparuerit non ignobilis. Nanque in concoctionibus perfectis nihil est nõ domitum. Humores enim do-
miti,

miti, atq; sufficienter cōcocti esse demō- *Humores*
 strantur ab ijs quæ excernuntur. Spiritus *iudicari ab*
 tus uerò diuersi et extranei, ne principiū *excremen*
 quidem substantiæ capiunt, exuperati à *tis.*
 calore naturali. Manifestum esse uide-
 tur, ut cōcoctione deficiente aliquo pa-
 cto ab hisce, tam humores incocti produ-
 cuntur, quàm spiritus propriam substan-
 tiam accepisse spectantur. Sed de crudi-
 tate et incoctione humorum ratio tracta-
 ta est in libro superiore. At uerò hoc in
 loco conuenire uidetur, reddere rationē
 de spiritu extraneo dominante, ut omni
 ex parte disciplinæ ipsius integra euadat
 disputatio, atq; interim à culpa uindica-
 retur. Igitur quoad fieri solet in conspe-
 ctu nostro, atq; euidenter in elementis
 (nanq; aëris tranquillitas generari tam
 in frigore uehementi, quàm in ardente
 calore spectatur) id etiam in corporibus
 nostris produci. Nāq; maximis frigori- *Vrine di*
 bus ubi correpta fuerint, atq; bene debi *spositio ad*
 litata caliditas sit, tū densitas quædam à *aeris quali*
 frigiditate cōtrahitur. Neq; tū quoq; spi *tates.*
 ritus excitatur, qui ut excitetur, modica
 cali-

caliditate indigent. Veluti contrà in infano æstu, atq; alijs urentibus febribus, combusta tota spirituum materia. Quin etiam in remissa caliditate tanquam pugnantem naturam, atq; nitentem frigidis humores dissolvere atq; concoquere, spiritus complures ingenerantur, quantitate & substantia differentes. Nanque aliqui eorum pauca egent mutatione & concoctione, alij uerò ferè omnem concoctionis gradum inexperti, etiam eminerre probantur. Quod etiam discere est in alterationibus aërei status, quas circa nos

Frigora spirituum esse expertia. singulis diebus fieri cernimus. Frigore enim ualido antecedente, atq; pluuijs & niuibus usquequaq; præstantibus, spiritus nullos apparere necesse est. Necunde ergo extante principio motionis spirituum, etiam densitas quædam corripit materiam spiritus progignentem. Veruntamen ubi naturalis calor illuxerit, atque cœperit præstare materię, tū densitatis soliditas soluitur. Atq; spiritus capere substantiam solent, ut quantitas subiectæ materię, atq; sinus patitur. Dein
de per

de per omne discurrunt. Quinetiam cū fuerint modici, à caliditate multum præstante concocti quiescunt. Et si fuerint multi, atq; supra quàm sit caliditatis potentia, parum, uti decet, expelluntur: sed in se contracti, atque constricti ab ignis qualitate aliena, afferunt alium humiditatis globum, qui maiore apparatu ad dissoluendum eget. Atq; eo pacto à singulis mutationibus gignuntur differentes status aërei. Quamobrem quam rationem hoc ipsum ambigens omne atq; solaris caliditas erga elementa nos continentia habet, eandem caliditas genuina cordis erga substantias humorum diuersorum, qui in nobis sunt, obtinere defenditur.

Calor innatus talis qualis est elementaris.

De causa generationis spirituum extraneorum. Cap. II.

VEruntamen quod hinc concoctione secundum naturam, atq; conueniente, genuini ac naturales: illinc uerò cōcoctione deficiente extranei, atq; tristici spiritus generantur: probantur autē
 conti

continuitatem contentorum soluere quidam spiritus: hi ipsi extranei, atque interruptentes esse certe existimantur. Atque hac ratione solutio continuitatis contentorum recte arguere potest concoctionis imperfectionem aliquam. Sed tamen eo maior euaserit solutio, quo spiritus uenerit prestantior: Quemadmodum igitur in nubibus disiectis spiritus motionem significamus, ita in contentis laceratis spiritum extraneum discindentem arguimus.

De causa generationis bullarum apparentium in urinis. Cap. III.

CVM tam dissoluta & sublimata contenta, quam quaedam in urinis innatantes bullae fiant ob extraneum spiritum, conuenire uidetur, ut super hisce causae referantur. Illius igitur meminisse oportet, spiritum non semper eandem esse quantitate neque qualitate eandem. Namque alij sunt multi, alij pauci, ut alij tenuiores, alij crassiores, atque alij calidi, alij frigidi, quos etiam coniungere par est. Quorum coniunctorum alij erunt multi & crassi, & frigidi: alij

Bulle urinis innatantes ob spiritum extranei uehementiam.

alij multi, & crassi & calidi: ut alij pauci & crassi & frididi: alij pauci, & crassi & calidi. Quinetiam si diuisionem facere uelis, diuideris multos atq; paucos, & ad dideris ipsis definitiones tam crassos, quam tenues, atq; post hosce subiunxeris calidos atq; frigidos, quamplurimas differentias coniunctionum adinueneris: ut ab hac ratione ductus cognoscere poteris causas tam contentorum proprium locum minus seruantium, quam differentiarum, quæ sunt in ipsis bullis. Er

*Bulle spiri-
tuum crassi-
orum indi-
ces.*

go spiritus crassiores potius in bullis apparent inclusi, tenuiores uerò magis dispersis contentis congruunt. Quemadmodum eorum quantitates quadrant magis cum quantitate bullarum, atque cum abscessu, quem faciunt contenta recedendo à fundo: atq; etiam cum ipsorum contentorum dissipationibus, cum magis disperguntur. Qualitates uerò ipsorum spirituum argui possunt à qualitatibus quæ in coloribus arguuntur. Verum tamen repetēda sunt hæc (ut quoad fieri potest) clarior euadat oratio hoc pacto.

De causa diuersorum locorum, quos occupant contenta. Cap. IIII.

Nutrientorum corpus intrantium quædam concoctione primâ domita sunt, atq; si quid spiritus ipsis affuerit, id alteratû à naturali caliditate dissipatur. Alia uerò sunt quibus etiam secundâ concoctione opus est, ut & domentur, & spiritum dissipent. Insuper alia quædam sunt quæ magis insitum spiritum continentia, tertiâ quoque concoctione indigent: ueluti sunt illa quæ humorem prorsus crudum, ac propè corruptiuum gignunt. Hoc itaque pacto considerare oportet super humeribus, qui & in uentre, & in uenis, atque in locis ulterioribus habentur. Quamobrem ubi circa primam concoctionem genitus sit spiritus, ijs quærit exitum, & errabundus unâ cum urinâ excernitur. Si fuerit tenuis, & quantitate mediocri, substantia ipsius producta à minimo principio, bullas quasdam inflat super urinæ superficie, atq; simul ob refrigerationem urinæ dissipatus, bullas dirumpit.

Alimento=
rum conco
quendorû
uarij gra
dus.

Spiritus
primæ con
coctionis.

pit. Quod si spiritus crassior, & maior cū
 urina excernatur, atq; humiditatem mo-
 ueat, & conuertat dum ad id aptus sit, tū *Spiritus*
 bullæ generantur in matula, quæ nō ita *crassioris*
 tim dissoluuntur, quod spiritus crassitu- *in uentre*
 dine sua ut non euaperatur, ita constrin *generatio.*
 gitur: atq; eiusmodi bullæ potius signa
 sunt spirituum generatorum in uentre.
 At uero spiritus, qui in secunda conco-
 ctione apparent superare contenta fun-
 di aliqua ratione, ita dissipant contenta
 secundum excedētiae rationem, quem/
 admodum dissipant ea quæ ad profun-
 ditatem corporis concesserunt. Atque
 eiusmodi spiritus frequentissime in pas-
 sionibus calicis apparere solent, atque
 idcirco potius per profunda transeunt.
 Quinetiam in crudis & incoctis humo-
 ribus sic contenta apparuerint cōcocta,
 multis spiritibus generatis sublimātur,
 multo colore dissolvente multam mate-
 riam spissatā, quæ generare potuit mul-
 tos spiritus. Sed ubi genuina & conco-
 ctrix caliditas præstiterit, illa uero cru-
 da & incocta materia domita fuerit, tū

*Concoctio
nis probæ
contenta.* contenta incipiunt descēdere spiritibus
diminutis, atq; demum euaporatis subsi-
dere ad matulæ fundum. Illud quinetiã
non erit auditu dictu'ue mirabile, ut à lo-
cis contentorum in urinis significantur
quodam modo corporis affecta loca. Si-
quidẽ facta proportione altitudinis toti-
us urinæ cum altitudine humani corpo-
ris, tum partes urinæ, ad quas contenta
*Contento =
rum loca
ad corpo-
ris situm re-
ferri dolen-
tem.* con-
cesserint, proprium locum effugien-
tia, significant loca corporis ipsis respō-
dentia, potius passione affecta esse, idq;
decenter. Spiritus enim is extraneus, at-
que corruptius quò fuerit præstantior,
eò longius materiam expellit uersus sub-
limes partes matulæ, à fundo incipiens,
cum deceat materiam descendere atque
excerni, si à nullo spiritu pulsa esset. Nec
aliter res habet in dissolutionibus con-
tentorum, quæ fiunt in latitudine urinæ.
*Dolor erra-
bundus per
contenta
hæc.* Videmus enim partes latitudinis uri-
næ, ad quas declinauere contenta, signi-
ficare partes latitudinis corporis, qui-
bus languor errādo accidit, ueluti dictū
est in ijs, quæ de iudicijs urinarum tra-
ctata

ctata sunt. Spiritu enim materiam expel-
 lente, præsertim si asperam esse contin-
 gat, & incoctam, ipsa ubi mota fuerit, ab-
 errauerit in totum corpus, atque in car-
 nibus fundatur à multitudìne: dolor ue-
 ro fit à motione spiritus, atq; à qualitate
 diuersa materiæ fundatæ. Sicuti in bul- *Bullarum*
 lis, quæ significant dolores capitis, aut *significatio*
 renum, atq; præter defluxum in pulmo-
 nem. Et si alio in loco circa substantiam
 spiritus dictum sit, quænam positio ipso-
 rum contètorum pepererit iudicia. Præ-
 sens uero oratio causas assignabit. Igi-
 tur unumquodq; prædictorum ab ali-
 quo, quod dissimile est naturali spiritu,
 generari res ipsæ, ut puto, demonstra-
 bunt, cum diebus singulis aliqua motio-
 ne præter naturales spiritus generentur,
 siue cum ferueant subiectæ materiæ, si-
 ue alio modo moueantur. Cui orationi
 fidem faciunt tam aquæ bullientes, atq;
 idcirco bullas facientes, quàm frigidæ
 aliunde motæ. Bullæ ergo deluti coro-
 na circumeuntes urinæ superficiem, si
 fuerint parua, atq; inter se densatæ, à spi-

ritu crassiore, ac nō facile disperditili generantur. Qua ergo bullæ concesserunt ad usq; urinæ superficiem, simili ratione demonstrant spiritus in corpore ascendisse usq; ad caput. Qua uero in eis adest crassitudo, & glutinum, ut non sinat bullas maiores fieri, & sublimari, indicant spiritum etiam esse materialem, neq; facile disperditilē. Bullæ em̄ quāto magis sublimantur, ac intenduntur in fornacē, eò potius spiritus disperditus abcessisse

Capitis dolor.
Frigidi spiritus fortes dolores mouere non solent.
 à materia significatur. Et dolores obscurari dicimus, eò potius, quò magis frigiditas aderit in spiritu. Nō enim facile frigidus spiritus consueuerunt mouere dolores. Veruntamē defluēte materia, quæ spiritus excitauit, quod iam cōcocta est, bullæ coactæ innatant circa mediam superficiem urinæ, atq; etiam corona bullarum innatat, neq; quicquam doloris etiam significans, cum iam materia euaporata descenderit. Etsi maxime reditus fiat ad pulmonis loca, tunc materia descendens conuoluta cum spiritu, qui in pulmone est, magis etiam inflatur. Qua
 uero

uero expellitur. superāte iam natura ex-
 cernitur, demōstratur uero à bullis, quæ
 circa medium innatant. Quinetiam ea- *Spiritus cir-*
 dem motione circa renes, & uesicam, fa- *ca uesicam*
 cta ab aliqua contingente locorum an- *or semina-*
 gustia, spiritus ingenerantur, & bullæ *ria uasa.*
 excitantur. Non minore quoq; motio-
 ne circa uasa seminaria facta generātur
 spiritus, atq; transmittuntur ad uasa uri-
 naria. Atq; misti cum urina spectantur
 in illa emicta excitasse bullas densissi-
 mas. Quinetiam interdum apparēt hoc
 pacto, atque ueluti textura ex capillis,
 aut ueluti seminis ipsius splendores, aut
 ueluti renum calefactorū colliquamina.
 Ad hæc quò bullæ fuerint minores & dē-
 siores, atq; circa solā coronā circūcurre-
 rint, plures & potentiores, & crassiores
 spiritus demonstrantur, tanquam adhuc
 hærent materiæ. Quò uero magis con-
 trariæ his quæ dictæ sunt, producuntur,
 eò spirituum imbecillitas, atq; disperdi-
 tio promptius iudicantur. Hoc itaq; pa-
 cto disputatio super spiritu habita finia-
 tur. Nanq; uir studio incumbens ut de-

cet, considerando poterit ab hisce dictis reliquam & adinuenire, & orationi adfungere.

De causis diuersorum colorum ipsarum coronarum in superficie urinæ manentium. Cap. V.

Post hæc dicendum est de coloribus diuersis, qui in corona ipsa spectantur. Igitur cum totius humoris urinæ, qui è substantijs diuersarum specierum compositus est, partes crassiores concedere uersus fundum uelint, necesse est ut partes tenuiores innatent. Alijs autē in locis demonstratum est, tenuiora esse passibilia, & ut ab aliqua causa facilis us alterantur, ita promptius manifesta fieri. Quamobrem si humores nocentes fuerint pari uirtute, & pari mensura urinas tinxerint, nulla corona euidentis spectari poterit. Sed tamen si uirtus uincēs, aut uicta manserit, etiam coronæ colores hoc uel illo modo apparere necesse est, cum uidelicet urinæ commode possint coronam præsentare.

*Tenuia
offensio =
ni obno-
xia.*

De

De causis priuationis contentorum in
urinis. Cap. VI.

Quoniam urinarum aliquæ non habentes contenta ostendunt magnum defectum concoctionis, certiore ratione demonstrantur per causas: operæ precium est etiam super hisce causas reddere, non parum conferentes uolentibus recte iudicare. Urinæ igitur quæ absq̃ contentis apparent ob extremam incoctionem, hoc est, quod materia incocta est, absq̃ contentis producuntur. Contestantur idem tam colores quàm urinarum substantiæ. Quandoquidem demonstratum est, contenta esse superfluitates quasdam tertiæ concoctionis. Si hæc minus inspiciantur, ostendent cōcoctionē illam defecisse. Nāq̃ ubi fit cōcoctio, etiam superfluitatis alicuius sequestratio agitur. Non enim contingit facta concoctione superfluitatem nullā excerni. Sed ubi concoctio minus conata fuerit, non etiam in ipsa concoctione superfluitas spectatur. Oppilatio quin etiam existimanda colans exacte urinam,

decens est ut detineat cōtenta, quæ cras-
siora esse humiditate urinæ contingit,
habita proportione, cum ipsa humiditas
tum tenuior, quàm par est, proueniat.

*Contento
rum priua
tio a fame.* Quis etiam in inedijs atq; ciborum defe-
ctibus, naturæ indigentī humiditate nu-
trimenti, deficiunt urinæ contenta. Siqui-
dem nutritione non præcedente, non eti-
am in illis superfluitas spectari potest.

Proinde in euacuationibus uentris non
contemnendis diutinisq; , urinæ hypo-
stasi priuata cernuntur : aut quod con-
tenta momentum exeundi illac suscepe-
runt, aut quod ob euacuationem imbe-
cillitas quædam accidit uirtuti con-
tractrici; insuper & ob multā materiæ cor-
ruptionem, à qua nihil sumere naturam
conueniens est. Namq; ubi materia habi-
lis est, etiam inibi nutritio fit, atq; præ-
ter hæc superfluitatis alicuius sequestra-
tio, ut dictum est. Vbi autem egestas sit
ac materia deerit, aut quia non adest, aut
quia & si adsit, prorsus corrupta, aut al-
terata est, neq; nutriri animal, neq; super-
flui quicquam, quod à nutritione reie-
ctum

ctum est, excerni potest. Quinetiam nihilominus urinæ absq̃ contentis apparent ob congregationem totius materiæ factam, aut ab inflāmatione tumente, aut aliqua alia affectione. Nam ob multam caliditatem attrahuntur superfluitates, tanquam humoribus melioribus deficerent. Nanq̃ ubi contigerit immensam caliditatem abundare, eò plures humores attrahuntur, atq̃ superfluitates etiam cōtrahuntur. Quod discere licet ab ijs cucurbitis, quæ singulis diebus medicis usui esse uidentur. Nanque hæ cum mediocri quadam flamma hærentes alicui parti corporis, ad se attrahunt tam uicinas, quàm remotas materias, cum aliqua sint quæ sortita sunt quoddam munus ita attrahendo, ut ingenerata caliditas attrahit. Si igitur cucurbita herens tot potest mouere, multo plura arbitror posse ignem sacrum, atq̃ inflammationē tumētē, atq̃ aliquam similem affectiōem ad se, ut decet, attrahere. Alio quoq̃ casu urinæ apparēt absq̃ contentis, ut natura expellente ali

Inflammatiō urinam contentis priuat.

quo superfluitates ob imbecillitatem in-
genitam membri à congerie multitudi-
nis. Extitit enim etiam hoc ipsum ratio-
ne quadam membri debilitati, ut ad ip-
sum omne inutile expelleretur. Nam
ubi languidum membrum nequiuit manu
tenere præmanentem uirtutem excretricem,
illato materiae cumulo grauatū, nō solū
non repellit materiā influentiū, sed etiā
superinfluentiū suscipit, ob defatigatam
(ut uidetur) uirtutem expultricem. Sed ora-
tio de urinis hypostasi priuatis sufficien-
ter, ut arbitror, tractata nunc finiatur.

Oportet enim seruare ne disputationes
protrahantur. Veruntamen nos, tanquā
aliō initio inciperemus, dicamus quas
ob causas profluant urinæ uariæ diuer-
sis ætatibus & horis, & regionibus et die-
tis, atq; moribus quibusdam diuersis: et-
si de hisce in ijs quæ de iudicijs scripta
sunt, disputatū sit. Namq; hoc modo ubi
tractatū fuerit, disputationem de causis
urinarū optatū finem adeptā esse arbitra-
mur: atq; ut & positiones, in prioribus
libris factæ, hoc pacto redditis causis cer-
tam

*Membrum
languens su-
cile suscipe-
re fluctio-
nes.*

tam fidem cœperint. Et ne captiosa oratio aliqua, et captu difficilis uideatur, subiungemus etiam capita illa quæ definita sunt in ijs quæ de iudicijs, ut super illis causas explicantes, mutuam fidem inter illa studentibus faceremus.

De causis urinarum per genera & ætates. Cap. VII.

Virorum temperatorum urinæ sunt subaureæ, atque subcroceæ, atque mediocres in substantia, & contentis. Cuius rei reddita est causa sigillatim libro superiore à me definito. Veruntamen licebit mihi repetenti hac in parte orationem illam breuibus aliqua dicere. Nanque ubi demonstratum est, in mediocribus concoctionibus sanguinis, etiam bilem reddi mediocri colore, uel crocea, uel aurea sit; decens est ut ab ea illinc distributo humore croceo, atque mistione facta cum serea humiditate urinæ subaureæ & subcroceæ producantur; atque mediocres substantia in concoctionibus perfectis; quarum

*Virorum
urinae quales.*

rum

quarum alba & lenia & æquabilia, atq; ad fundum concedentia sunt contenta, etiam alterationem cõuenientem in tertia concoctione arguentia. Virorum autem florenti ætate, atq; temperatorum urinæ quales sint, iam antea dictum est. Atq; super eis redditæ sunt causæ, quarum nũc etiam meminimus, ut locus postulat. Conueniens esset etiam reliqua quæ in ijs, quæ de iudicijs dicta sunt repetere, ut redditarum causarum à nobis perfecta procedat oratio. Igitur senum urinæ ad album uergentes apparent subtenuēs, atque diffugientes mediocritatem substantiæ, quarum contenta pauca, & ueluti cruda sunt. Puerorum uero ualde iuuenum urinæ colore parum inferiores sunt subaureis, & subcroceis, sed propè superant substantiam urinarum uirorum ætate florenti, ac contenta plura possident. Hic sermo, ut arbitror, in ijs quæ de iudicijs, factus est. Causas uero hisce rationibus discere oportet: Ergo cũ senum ætas quantum processerit, tantum erga frigidum declinat; par est

Vrinæ senum albi de.

Puerorum.

est ut urinæ & albæ, & tenues reddantur, tum genuina caliditate marcescente, tum concoctione diminuta, obscurataq; ab eminentia frigiditatis. Proinde *Contenta* decens est, nutritione diminuta, ut con/*urinarum*
 tenta *senum mi-*minora *nora.* *nora.* spondentia assumptioni nutritiuarū humiditatum; quoniam senes impotentiores reperiuntur, tum quia restauratio perditā, tum quia concoctio multum debilitata est. Eorum urinarum contenta & minora, & ueluti incocta inspiciuntur. Puerorum uero cum naturalis & genuinus calor extiterit multus, atq; unā cum multa humiditate naturali, urinarū colores fuere remissiores, quā quæ in iuuenibus proueniunt multa humiditate mādescētes. Qua uero abundat genuinā caliditas, meliorem substantiam accidit profluere, quā quæ in florente ætate generatur. Caliditas enim genuina maior meliores concoctiones efficit. Caliditas enim iuuenum florentis ætatis etiam maior cum sit qualitate, quā quantitate (iam enim erga acutum concessit) etiā colo-

*Puerorum
contenta
maiora.*

colores quos diximus præsentauit. Puerorum uero caliditas potius quantitate præstans, circa substantiam humorum producendam excelluit. In quo minime mirum sit, si horum multa contenta spectentur in urinis, si multa humorum elaboratio facta sit. Adde, pueros multum comedere solere. Quamobrè accidit hinc multa superflua generari. Non pauca etiam esse contingit ob nutritionis actionem, quæ necessitate membrorum requiruntur fit. Namque calori opus est materia, tum ad nutriendum, tum etiam ad membrorum incrementum. Et idcirco plura contenta spectantur in pueris, quam senibus & iuuenibus. Sed disputatio super ætatibus iam sufficienter explicata hic finiatur, atque de reliquis posthac dicamus. Mulierum igitur iuuenum urinæ, etsi in omnibus mediocres, mancæ tamen sunt colore subaureo atque subcroceo. Quinetiã pellucidior quodam modo substantia spectantur: plura quoque contenta quam urinæ uirorum habent. Huiusmodi iudicijs urinæ mulierum probatur.

Urinæ mulierum.

Sed

Sed causæ si subiunctæ fuerint, firmaue-
 rint iudicia. Genus itaq; muliebri dome-
 sticum est, ac paucis exercitijs utens, atq;
 remissam habēs naturalem caliditatem
 habita cōparatione cū caliditate mascu-
 lorum. Efficit concoctiones debiles. Pos-
 sidet aut naturalem ignem languidum.
 Hæc ipsa sub albidas urinas pariūt, atq; *Ignem, id*
 subtenuēs, non perfectā concoctionem, *est innatum*
 et æqualē ei quę in maribus fit, capiētes. *calorem et*
 Plura uero cōtenta duabus de causis, ut *naturalem.*
 arbitror, obtinentes. Namq; tū excessu
 naturalis humiditatis, tū abundantia su-
 perfluitatū, quæ oriuntur à debili conco-
 ctiōe, plura quoq; cōtenta in urinis appa-
 rere necesse est. Quobrē ab hisce quisq;
 si cōsiderauerit orationē, quę de iudicijs
 habita est, summo ueram esse susceperit.

*De causis urinarum, quæ a simplicibus intem-
 peraturis profluunt. Cap. VIII.*

DE urinarum mutationibus, quæ
 proueniunt à simplicibus intem-
 peraturis intensis, hoc pacto tran-
 sigendum esse conuenit. Namque calidi-
 tas parum excedens mediocritatem, sub
 aure

Intensa ca- aureas, & subcroceas etiam gignit urina
lilitatis uri- nas: sed plus exaucta, aureas & croceas,
na aurea. Quæ mediocritatem substantiarum trans-
 grediuntur, & splendor quidam ipsis
 adest: contenta uero mediocria, sed albe-
 dinem, quam secundum naturam ipsis
 inesse diximus, diffugientia. Contraria
Frigidita- hisce producit frigiditas. Namque quantum
tis intensio frigiditas intenditur, tantumdem albe-
ris urina scunt urinae, atque à mediocri substantia
quo magis recedunt quodam modo. Quinetiam aspe-
alba. riorem planitiem, & contenta minora,
 & crudacea conceperunt. Interdum ue-
 ro uniuersae crassescunt, atque conturban-
 tur. Humiditas quinetiam obtundit natu-
 ralem urinarum colorem in aqueum uer-
 gentem, atque in planitie earum adest aspe-
 ritas: contenta & plura, & crudiora spe-
 ctantur. Atque hoc pacto in substantia
Siccitatum se habere urinas oportet. Siccitas quin-
urinae. imò diminuit urinis tam humorum, quam
 contentorum quantitatem: pellucidum
 affert & splendorem, atque color hisce
 adest, qualis est naturalis, & substantia
 mediocris, modo defectus nutritiuae hu-
 miditatis

miditatis non affuerit. Acutiores fiunt
 urinæ, exaucta caliditatis qualitate. Uri
 næ eiusmodi se habent, quæ ab intempe
 raturis producuntur. At uero nunc sub
 damus causas iudicijs fidē facientes hoc
 pacto. Igitur caliditate intensa, ut dictū
 est, mutantur urinarum colores. Ergo
 decens est, ut etiam in ijs, qui capiuntur
 ab intemperatura calida. Siquidē si mode
 sta fuerit caliditas, urine spectantur sub
 aureæ, ac subcroceæ. Eadem uero exau- *Intemperī
 ei calidæ
 urina.*
 cta, aureæ ac croceæ profluunt. Nā ubi
 ingenerata caliditas effecit bilem acutio
 rem, atque humiditas ablata eandem pu
 rificando minuit, tales colores in urinis
 apparere necesse est. Dictum quinetiam
 est, ut caliditatis præstantia fiant medio
 cres concoctiones, atq; ab hisce uninarū
 substantias moderatas apparere: par est
 ut eadem abundante, nondū tamen dis
 soluente corporis ualetudinem, urinæ
 habeant substantiam supra mediocrita
 tem. Neq; mirum cuiquam sit, si urinæ
 facies splendescat ob excessum humoris
 colorantis. Nanque exaucto acumine,

quod humiditatem asperantem consumit, splendor conspiciatur. Præter hæc contenta cæteris in rebus mediocria cū

Temperies calidior tincturam sint, non ab re fuerit, si ob intemperaturam à caliditate adauctam perdidierint aliquid albedinis, cum tinctura quædam ab excessu bilis distributa coloret ipsa contenta. Eorum autem qui à frigida intemperatura corripuntur, quò magis erga frigidius processerit, eò albiores colores præsentantur in urinis. Demonstratum enim est, ut humor colorans mediocres urinas, sic crocea bilis, quæ in mediocribus, & perfectis concoctionibus ingeneratur. Decens est, si concoctio non fuerit perfectionem adeptam ob frigidam quandam affectionem, non etiam humor croceus nanciscetur proprium colorem, capiens spicicum uel subspicicum, secundum mensuram imperfectionis. Quamobrem congruere uidetur, ut ob omissionem seræ humiditatis appareant diuersi colores passim descendentes ad album, ratione recessus à perfecta concoctione. Proinde urinæ humiditas concedit

Temperies calidior tincturam

Color urinae secundum concoctionis gradum uariatur.

cedit uersus crassio rem substantiam, cū non facile à genuina caliditate domita, atq; concocta sit. Quin ob eandem rationem urinae superficies aspera spectatur, *Aspera urina.* quod urinae humiditas dū coqueretur, minus adepta est humorem, qui splendorem affert. Ad hæc minora, & crudacea contenta harum urinarum esse. Namq; diminuto calore etiam restauratio minor erit; minora uero decet esse etiam ea quæ à minore humorum assumptione proficiunt. Item in concoctionibus quæ ob imbecillitatem caloris prauæ ac debiles euaserunt, & contenta crudacea spectantur, Neq; mirum, si cōturbentur & crassescant, ubi cruditas uincit ob imbecillitatem coquentis, & alterantis caliditatis. Nam ubi caliditas naturalis præstiterit materiae, tum ea quæ tenuia sunt, *Crassa.* crassescunt concocta. Quæ uero alia ratione crassa erant, hæc tenuantur, atque disseparantur. Quas ambas substantiæ species per diuersas causas potuit introducere intemperatura frigiditatis. Tenuia enim potius per puram ipsius intē-

peraturam: crassa uero per cruditatem humorum, quæ inerat illis per se. Humiditas quinimò argui poterit à quantitate excrementorum: cōfirmauerit etiam obscuritas distributi coloris. Nanq; coctio euadit imperfecta ob humiditatis excessum. Et superfluitates cum effugerint mediocritatem substantiæ, tum subtenues spectantur, & decolores sunt, eò quod mistio fuit cum multo sereo humore. Neq; quoq; mirum sit, si multa & crudacea spectentur contenta. Nanque ab humorum humiditate facilis producitur restauratio, quare par est ut multa elaboratio ad sit. Accidit autem, cum humidum ad restaurandum multum sit, nō perfectam humorum elaborationem fieri. Proinde fit, ut contenta tum multa, tū crudacea præsententur. At uero in sicca intemperatura, quæ corpori accidit, urinarum humiditates pauca profluunt ob paucitatem humiditatis. Colores uero sunt, quales qui secundum naturam in iuuenibus, & exercitatis hominibus apparent. Quod si illa intenderetur, etiam

hæc

*Humiditas abūdan-
tia coctio-
nem imper-
fectam pa-
rit.*

hæc ipsa increſcerēt. Sed urinarū ſubſtā-
tiæ redduntur ſimiles ſanis & mediocri-
bus, etſi interdū intēdantur. Colores ue-
ro eiufmodi manēt, præſertim ſi humor
colorans nihilo affectus ſit; etſi ille incre-
uerit, colores quoq; increſcere uidebun-
tur. Veruntamē quemadmodum in hu-
miditatis exceſſibus non facile præſtat
cōcoctrix potentia, ſic nunc in ſiccis in-
temperaturis facillimæ præſtans, nō mo-
do efficit mediocrem ſubſtātiā, ſed eti-
am interdū quandā craſſitudinē infert.
Splendor uero quidam, & lenitas, illu-^{splendor.}
ſtrant ſuperficiem urinae ob uigorem co-
lorantis humoris. Contenta quiſetiam
pauca ſunt, cum pauca proceſſerit re-
ſtaurādi humiditas. Eadem ſunt medio-
cri ſubſtātia, atq; exacte concocta, quod
facile domita ſunt à caliditate cōcoquen-
te: atq; oratio de cauſſis urinarum in ijs
urinis quæ ab intemperituris ſimplici-
bus profluunt, hoc pacto tractata iace-
at. Operæ precium autem eſt non latere,
hæc dicta eſſe ſuper quadam affectione
hominis intemperate ſe habentis, cære-

ris (quoad fieri potest) mediocribus manentibus. Veruntamen quod disputatio definiuit causas intemperaturarum simplicium, licebit viro ingenioso adinuenire ex hisce qualitates complicatas ac intensas. Ad hæc, in ijs quæ de iudicijs, dictum est, eorū qui mediocriter se exercent, mediocres urinas profluere: ueluti quoque in iuuenibus, & exercentibus se, dictum est. Eorum uero qui ultra quam par est, laborarint, seque exercuerint, urinas etiam erga croceum aureumque colorem concedere, atque earum contenta pauca esse & tenuia, etiam in colore alterata: quinetiam interdum colliquamina quædam in hisce innatant. Segnem uero ac sedentariam uitam traducentium, & urinae ad album uergunt, & contenta plura & crudacea spectantur. Igitur super urinis eorū qui modeste se exercēt, causæ in superioribus explicatæ sunt, ubi disputatum est de homine usquequaque mediocri & in affecto. Sed nunc subdendas esse restat causas urinarū eorum qui immodice se exercēt. Deinde similiter eas, quæ

Vrina laboribus fatigantium.

quæ urinarum sunt illorum qui in segnitie atq; ocio uitam terunt.

De causis urinarum eorum, qui se plus iusto exercent, ac segniter uiuunt. Cap. IX.

CVm maior quàm par est, fit calidus motio accensa ab exercitijs externis plus iusto exauctis, tum bileus humor turgescere reperitur, atque comburitur ab intensa caliditate. Quinetiam per eiusmodi accensionem urinarum colores ad croceum aureumq; attolluntur. Diminuta ergo serea humiditate quæ temperabat, atque bilei humoris adducta qualitate, necesse est contenta & pauca & tenuia spectari. Quoniã uero mēbra ab excessu caliditatis attenuantur, & disperduntur uaporificata sudoribus, uel alijs occultis spirationibus, rarefacta ob exercitia pelle, decēs est, ut exauctis eiusmodi exercitijs aliqua colliquamina in urinis appareāt innatātia, pfecta uel à renibus, uel fortasse ab alijs quibusdā partibus corporis, tū multa cū motu caliditate aliquo pingui colliquefacto.

Croci & subaurei coloris ratio.

*Eorum qui
in ocio de-
gunt urina*

In ijs uero qui ociosam et inertem uitam uiuunt, urinæ recedunt à mediocritate coloris, uergentes ad album, ob paucitatem calidi motionem habentis, ac in seipsum inclinatis, atque uacatione motionis marcescentis. Siquidem ueluti in rogis euenire solet, ubi ligna sufficienter congesta fuerint. Namque si quisquam extrinsecus motus factus sit, facilius accenditur atque comburitur materia; et si quicquam proiectum in rogam fuerit, statim tempore ab igne deuoratur. Vbi uero nulla foris adhibita fuerit motio, tum segniter corrogata materia uritur, atque metus oritur non paruus, ne ignis extinguatur à multa diuersa atque superimposita materia. Non aliter accidere solet ociosis & exercitatis hominibus. Eam ob rem ad album inclinatur color urinarum illorum, qui segnem & quietam uitam ducunt. Cōtenta uero earum & multa, & crudiora spectantur. Namque quæta uita facilis restitutio fieri potest, atque alteratio, sed concoctionem facit caliditatis præstantia. At quia demonstratum est, ut caliditas

*Scintille enim
nim lignorum
multitudine
ad obruta, per
riculū est
ne extinguantur.*

non

non mota tractu temporis tabescere so-
leat, decenter in uiris ociosioribus acci-
dit plura spectari contenta, atq; crudio-
ra, frustrataq; a deptione perfectæ cōco-
ctionis. Atq; hac in parte terminet ora-
tio de caussis urinarum exercentium, at-
que ociosorum. Posthac uero transeun-
dum est ad caussas assignandas super uri-
nis ab horis, atq; regionibus alteratis.

*De caussis urinarum uariatarum ab anni tem-
poribus, & à regionibus. Cap. X.*

INeunte Vere urinarum colores albi Verne co-
lor urine
sunt & subspicei, & si interdum crasse
scant. et quanti-
tas. Quantitas uero humoris earū ma-
ior profluit habita ratione ad comesa.
Cōtenta quoq; & plura, & crassiora spe-
ctantur. Sed procedente tēpore uersus
calidū, colores ascendunt ad mediocrita-
tem: eodem modo contenta. Aestate ue-
ro ineunte urinæ subaureæ et subcroceæ,
cōtenta uero tenuiora exeunt. Sed æsta-
te uigente urinarum fluores pauciores Æstiuæ uri-
na.
sunt habita ratione ad comesa, sed uer-
gentes ad aureum atq; croceum. Quarū

substantiæ sunt pauco recedentes à temperato, etsi quidam splendor in eis refertur. Contenta quoque & tenuia & minora, atque colorata supra albedinem sunt.

*Autumni
urina.*

Declinante uero æstate, atque autumno in eunte, remittuntur colores tam floris, quam contentorum, sed tenuia etiam manent. Procedente uero ad frigidius, etiam colores mediocres redduntur. In hybernis uero comestionibus urine sunt quantitate mediocres, sed subalbida, contenta plura, substantiæ mediocres.

*Hyemis
urina.*

Vigente uero hyeme, color urine albus est, substantiæ uero inæquales. Nam interdum crassæ, interdum tenues spectantur. Quantitas floris maior quam mediocris: contenta uero & plura, & crudacea frequentius inspiciuntur, quæ differentiis horarum anni alteratæ eiusmodi urine breuibus repetitæ uidentur. Reliquum est causas super hisce repertas docere. Nam hoc pacto facta disputatione facilius erit reddere causas super regionibus, quæ ratione respondent ipsis anni temporibus. Sed repetenda sunt prædicta

cta, ac super unoquoque eorum reddenda
 est causa. Ineunte igitur Vere, atque sole
 uersus nos reuertente tum, cum Vergiliæ
 intempesta nocte spectantur, urinarum
 colores etiam sunt albi & subspiceï, &
 substantiæ inæquales, sed quantitate ma-
 iores, contentaque & maiora, & crudacea.
 Quandoquidem frigoris adhuc dominan-
 tis ambitu uincitur genuina caliditas:
 quare defectus cōcoctionis accidunt, tã
 in colore quàm in substantia. Quia uero
 comesa plura sunt, multorum uero come-
 forum plures sunt superfluitates, atque cō-
 tenta urinarum ex hisce etiã plura & cru-
 dacea spectari necesse est, non ut par est
 domitis humoribus. Ad hæc maiores
 urinæ profluunt ab humiditate humorum
 in corpore per totam hyemem collecta.
 Hyeme enim ubi multi cibi assumpti fu-
 erint atque longiores trahentur somni, ade-
 ritque aeris qualitas frigida & humida, de-
 cēs est, & humorum crudorum non parua cō-
 geries cumuletur. Quinetiam hyeme eti-
 am manente spissatur eiusmodi materia,
 ac paruo forte plures, quàm mediocritas
 postu

Ratio uri-
 narum secun-
 dum tempo-
 ra.

Hyems cor-
 pora im-
 plens humo-
 ribus, ea
 reddit cras-
 siora.

postulat, profluunt. Sed ubi Ver illuxerit atq; aër etiã humidus maneat, iamq; humores melius concocti ac soluti, tum urinæ maiores, quàm assumpta comesa deceat, minguntur. At uero tempore procedente, tumq; cum Suciæ orientales apparuerint, & colores & substantiæ, nõ modo contenta, ad mediocritatem concedunt. Siquidem aëris dum qualitas extiterit temperata, omnia quoque quæ ab hac antea facta temperatura alterantur, ad mediocritatem reducuntur. Quando uero aëris qualitas non adeò frigida fuerit ut genuinam caliditatem lædere possit, nec adeò calida ut disperdere ualeat caliditatem quæ in nobis est, tum naturales uires actiões nostras excitant ad mediocritatem, & id quod secundum naturam est, modo nihil extrinsecus impedimento adstiterit; at uero cum orientalis Orion exoriri cœperit, iamq; æstiuum solstitium aderit, tum urinæ apparent subaureæ atq; subcroceæ, & cõtenta mediocribus tenuiora, idq; decenter. Calore enim libere in toto corpore dif-

fuso,

*Suciæ,
quæ et Hy
ades.*

fuso, atq; dominanti præfenti materiæ, concoctione q; facta ut decet, etiam urinæ profluere probantur mediocrem colorem habentes, sed tenuiores; nec aliter se habent contenta in eis: horum plures partes tenuantur, atq; disperduntur ab aëris caliditate. Vigente uero æstu, tūq; cum Canicula orientalis exoritur, urinæ quantitate minores profluunt, habitatio ad comesa. Quinetiam attolluntur ad colorem aureum & croceum, & earum substantiæ sunt tenuiores temperatis; item contenta & pauca, & tenuia, atque quodammodo coloratam albedinē ostendentia. Siquidem aëris calore qui nos ambit, uigente atq; attrahente ad se nostrum hunc naturalem ignē, eundēq; in qualitate intendente, maiores fiunt, ac frequentiores bibitiones: minores uero excretiones, quam bibita postulant, partim dissoluta materia in sudores, partim disperdita per occultas euaporationes. Quinetiam adaucta bili ab aëre æstuante, etiā colores memorati spectantur. At calore naturali disperdito, concoctio-

*Canicule
fidus exori
tur sole pri
mum gra
dum Leo
nis ingredi
ente.*

*Substantia
urine esta
te cur min
atur.*

coctiones secundum naturam diminutę
 proueniunt, Idcirco urinarum substan-
 tia tenuior gignitur, contenta quoq; co-
 lorantur ab abundantia bilis, sed mino-
 ra & tenuiora spectantur, quod disperdi-
 tur & tenuatur materia, atq; concoctio-
 nes debiliores fiunt. Plura itaque ex his
 quę dicta sunt, accidunt ob colorem na-
 turalem extrinsecus expugnatum. In-
 eunte autem autumno, cumq; Arcturus
 exoritur, remittuntur colores tam fluo-
 ris ipsius quàm contentorum in eo, con-
 cedēdo ad mediocritatem, sed remanent
 tenuia eatenus & pellucida, & pauca. Si
 quidem calore uehementer diminuto, e-
 tiam colores qui ob illum uehementem
 excreuerant, incipiunt subduci, quousq;
 desinere uideatur caliditas. Quinetiam
 ob aëris præstantem siccitatem, & mino-
 ra & pellucida, tam urinarū fluor, quàm
 contenta in eo spectantur. Procedente
 uero tempore, atq; tum cum Vergiliæ
 orientales occidunt, tam colores quàm
 contenta mediocria sunt; quod conco-
 ctiones meliores fiant, ubi nimia euapo-
 ratio

Huius ex-
 ortus est
 XI. diebus
 ante equi-
 noctium
 Autumni.

ratio acta sit caliditatis aëris cōpressæ. Nanque frigidis uentis superfluitatibus caliditas genuina resumit uires, atq; temperamētum omnibus cōcoctionibus affert. Cū aut̄ hybernum solstitiū aderit. Capraçq; orientalis occidat, tum colores à mediocritate recedūt, atq; substātiæ tenuatur: contēta uero multiplicātur, fortasse etiā mediocria seruātur. Quādoquidē aëre frigidiore redactō, unā quoq; alterat̄ quodāmodo interna caliditas, atq; increfcit humor pituiteus, ita ut decens sit ut humor colorans qui in nobis est debilitatus obscuretur. Quia uero ciborū *Ventres* sumptiones ampliores fiunt, & conco- *hyeme cali* ctiones sunt ualidiores, eò quod tum ca- *disimos es* lor roboratur, ac somni longiores acce- *se natura* dūt adiuuantes ipsas concoctiones, fit ut *dixit Hip-* contenta plura spectentur. Vigēte uero *po. ob id co* hyeme, atq; tum cū Fauonius spirare in *ctiones edi* cœperit, urinarum humiditas maior est, *perfectio-* habita ratione ad comesorum, quantita *res nibil mi* tem, atq; albæ inspiciuntur, & inclinant *rum.* ad substantiarum intemperaturas: contenta uero in hisce plura existunt, atque *crudiq;*

crudiora sunt. Quandoquidem frigore aëris eouſq; exauſto, ut etiam noceat genuinæ caliditati, bileoq; tum prorsus tabescente humore, albas profluere urinas compertum est, sed differentes substantijs. Nam aut erunt tenues, eò quod non adeptæ sint perfectam concoctionem, quod accidit ob præstantiam frigiditatis aëris, aut crassæ, & conturbatæ ob humorem, qui crudus uocatur, per proprium tempus uigentem. Eò uero quoniam genuina caliditas non potest domare, & concoquere multa comesa præsentia, quodq; frigus proprietatem habeat cogere materias, contentaq; plura apparent profecta à multa elaboratione nutritionis. Cruda uero & crassiora interdum uidentur, aut præ frigiditate tabefaciente genuinum calorẽ, aut præ materia in restaurationem sumpta longe maiore, quàm uirtus ualeat per caliditatem perficere. Hæ igitur sunt causæ urinarum mutatarum per singulas horas anni, quæ reddi possunt ab ijs, qui studijs harum rerum delectantur. Ac unusquisq;

*Contenta
cruda &
densa.*

quisq; ab hisce sumpto principio considerationis poterit quoq; reddere causas quælitatas super regionibus. Causæ uero urinarum in diætis cõmutatis rationem habebunt similem illis, quæ explicatæ sunt super intemperaturis.

De causis urinarum profectarum a nutrimentis bonis et malis. Cap. XI.

Non mirum cuiquam esse debebit, si è nutrimentis bonis & percoctilibus faciles concoctiones urinarum appareant, atque syncera contenta. Siquidem calore naturali facile alterante quæ bene coctilia sunt, atque expedite elaborante concoctionem bonorum nutrimentorum, promptissime omnia perficiuntur, atque omnia quæ in urinis contemplantur, hæc mediocria inspiciuntur, quemadmodum in opposito. Nam in cibis malis, & incoctilibus tam ægre concoctiones fiunt, quàm dispersita & uaria contenta spectantur, uirtute concoctrice non suscipiente humores ad alendum ineptos, sed illos respuente siquando fortasse ex

Cibis enim chymis si milia fieri contenta, et contra.

*Virtus op-
pressa cibo
rum multi-
tudine refu-
git ab ope-
re solito.*

hiberētur. Fiunt enim incoctiōnes præ-
ter cætera ob ineptitudinem ciborū co-
mesorum; aut enim uirtus cōcoctrix læ-
di solet à qualitate comesorum; aut ab
eorum quantitate tanquam obruta deti-
neri. Namq; multa, ac uirtutē exuperan-
tia non facile domari possunt à naturali
caliditate. Quæ uero praua sunt quali-
tate, ea non aliqua ratione admittuntur,
uirtute tractrice familiaria nutrimenta
solummodo attrahente. Et si qua fortu-
na illa fuerint admissa, eadem ab expul-
trice uirtute excernuntur. Admitti au-
tem illa possunt ob uirtutis aliquam læ-
sionem ab aliqua illatam affectione. At-
que de hisce hæctenus.

*De causis urinarum somnolentorum, &
insomnium. Cap. XII.*

*Eorum qui
sine somnis
urina.*

SOmnoletorū urinae enarratę sunt,
quæ colorem ad album uergunt.
Sed substātia sunt uel modice tenui, uel
crassa ditatae contentis pluribus atq; cru-
dis. Insomnium hominum uero præfer-
tim male sanorū urinae dictę sunt eius-
modi;

modi: nãq̃ sunt tenues, & uersicolores, interdum albæ apparentes, interdũ croceæ & aureæ, ac oleaceæ & nigræ. Sed in cõtentis sunt magis extraneæ. Nanq̃ aut ipsa contenta deficiunt; aut præsentia si fuerint, illa sublimantur, & aspera & coloribus malis spectãtur. Quæ dicta sunt in ijs, quæ de iudicijs scripta sunt. Nunc uero causã hoc ordine subiungẽdã. Siquidem nouimus somnum secundum naturã, & hominis sani fieri ob humiditatem suauem, atq̃ mediocrem caliditatem naturalem; hominis uero aliter affecti somnum accedere ob humiditatem multam, præsertim pituiteam, atque ob comesa, & medicamina frigida. Sed uigilias nouimus euenire maxime ex parte ob siccitatem; interdum etiam ob caliditates multas. Cum igitur hoc uel illo modo affectis hominibus, & somni, & uigiliæ fiant, decenter ratione etiam urinæ eiusmodi profluent. Demonstratum enim est, ut ad album uergentes urinæ, cõcoctionem defecisse demonstrent; ac nihilominus

*Somnum
Aristo. de-
finit esse ex
halationem
actam à spi-
ritu natu-
ralis motu
uersus sen-
soria.*

Cruda urina alba.

hisce incoctionem demonstrat substantiæ urinarum, cum declinauerint à mediocritate, atq; præter hæc etiam cõtenta crudacea, atq; multa. Igitur ubi eiusmodi cruditates fuerint mediocres, sensibilem læsionem non afferunt patientibus, sed faciunt ut dormire ament. Namque humiditate cruda paulatim calefacta atq; soluta, multi uapores humidifurgunt, cerebrum uero illorum multa nutritione fruuitur. Quoniam uero non facile hisce humores deficiunt, non etiã uapores ab illis orti defecerint. Quamobrem accidit eo pacto abunde madere cerebrum, atq; somnos plurimos gignere. Arbitramur enim somnũ generari, ubi nutrimentum bonum distributum in cerebro concoquatur, dumq; ipsum cõcoquitur, & sensus animalis intus colliguntur, uirtute maiore coërcẽte minorum actiones. Postquam uero contigerit, ut assumptum nutrimentum concoctum sit, soluuntur eo nexu sensus, atq; hoc pacto animalibus uigiliæ repetuntur. Sed tractatio de somno ab alijs sufficienter

Somni naturalis generatio.

ficienter explicata, nunc relinquatur à nobis, atq; procedendum in incepto. Er *Siccitas uigiliæ ut humiditas somni causa*
 go somnolentorum urinæ ob eiusmodi causas fiunt: Insomnium uero cōtrariæ, ob contrarias causas, ut arbitror. Quandoquidem quæ desiccare consueuere, hæc suapte natura uigilias introducūt. Quamobrem crocea bilis eo modo attenuata, & cerebro distributa, non solum non ingerit ei nutrimentū madefaciēs, uerumetiam aufert id quod adest, ita ut inde homo uigilet. Nanq; eiusmodi colores potius esse proprios crocæ bilis demonstratum est. At uero quod contenta sint signa concoctionis dictū est. Concoctio uero nō tam facile gignitur, si aut aliqua intemperatura excesserit, aut usquequaq; euigilauerit homo. Decens est ut contentorum spectetur inæqualitas, atq; confusio maxima. Urinæ *Insanientium urine albæ.*
 uero albissimæ, atq; tenuissimæ profluent, aut ob bilis regressum ad ipsum cerebrum, & ita manentes significant uigilias à bile mōram trahere in cerebro, aut ob insanix speciem: nanq; maxima

ex parte urinæ eiusmodi insanientium sunt. Quinetiam urinæ oleaceæ, atq; nigre frequentius mortem minantur. Neque mirum si qua insomnes homines efficiantur, ut & insaniam eius afferunt. Has causas super hisce habere poteris, etiam alijs in locis dictas, ita ut fugiendum sit dicta redicere adeò inopportune: procedendum uero posthac, ut reliqua explicentur.

De causis urinarum profluentium ab ijs, qui uel ob satietatem uel famem non concoxerunt. Cap. XIII.

Multa interdum comessantium, & non concoquentium urinæ albæ tenues, ac hypostasi priuatæ spectantur. Atq; procrastinantium in cruditate urinæ fiunt, substantia & contentis extraneæ. Contrà uero eorum, qui inedia laborarunt, primum aureæ & crocæ & tenues, & priuatæ contentis urinæ spectantur. Fame uero pressorum albæ, tenuesq; ac hypostasi priuatæ proueniunt, atque ad prauos quosdam colores, transmutantur. Sed super hisce

Vrina cibi copiosa & defecans.

hisce (quoad fieri potest) reddendæ sunt
 causæ uolentibus, quæ nõ contēndæ
 uideri poterunt acribus rationum ex-
 quisitoribus. Igitur cū cōcoctio fieri so-
 leat ubi comesa fuerint dōmita, cruditas
 uero ubi comesa multū excesserint mē-
 surā, quēadmodū ubi cruda minus ex-
 cesserint mediocritatē: decens est, ut hac
 ratiōe dū homo se multis cibis oneraue-
 rit, error à perfectā concoctioe contin-
 gat. Nāq; aut nihil, aut parū natura uide-
 tur elaborasse super comelis: cū neq; co-
 lorē, neq; substantiā mediocrem effece-
 rit, atq; abstulerit contenta, tantopere di-
 stans à concoctioe. Veruntamē in qui-
 bus minus iusto deciderit, tractu tempo-
 ris uero onerata inducitur, ut sustineat
 errores eiusmodi, atq; uirtus semiperfe-
 ctas actiones producit. Similiter dicen-
 dum de impransis. Quandoquidē sem- ad coctio
 per naturali calori comelis opus est, ut nem opus
 & seipsum cōfirmet, & partes corporis est calidita
 nutriantur, ubi sufficiens collecta mātē te naturali.
 ria fuerit, tum quæ decet fieri, fiūt. Vbi
 uero illa defecerit, tū in seipsum conuer-

titur, ac si quam esse humiditatem contigerit, illam deuorat; qua ablata ipse acutior redditur, & crocea bilis proficit augens siccando, & calefaciendo. Proinde urinæ proueniunt secundum illam calidi affectionem, minora uero contenta spectantur ubi deerint hominî alimēta: quæ cum concocta sunt & nutriunt, demittūt hæc signa nutritionis. Veruntamen postquam calor quoad fieri potest, surrexerit, atq; intrinsecus indiguerit nutrimento, statim ipse contabescit. Ipso uero calore tabescente, etiam corporis habitudo statim parata est concedere erga frigidum & album, et paruū. Deinde etiam ad peius uergentes colores, & coloribus mutuo se habentes substantias reddit. At uero de huiusmodi rebus cum satis dictum sit, ut arbitror, disputatio terminetur: neq; uos latere uelim, qui ita mediocrem mensuram multæ disputationi habendæ super hisce rebus feci, ut etiã opus esset super reliquis aliam tractationem facere, atq; illos implicari circa infinita; qui dum per uiam
breuio-

breuiorem exactam doctrinam capere cupiant, per aliquas alias disputationes id credentes, se ipsos in longas tractationes intrudunt. Quamobrē decere uidetur ut ab hisce tanquā ab alio initio aggressi, referamus causas inuentas super reliquis quaestionibus. Nanque hoc pacto à nobis facilius, & distincte explicabitur propositū, atque studētibus prōptius licebit uerbis paucis pręcepta multa discere.

De causis urinarum per genera ægritudinum. Cap. XIII.

Dicendum est hac in parte de urinis apparentibus in singulis ægritudinum generibus, atque earum causæ reddendæ. Siquidem hoc pacto decentem per singula capita structuram suscipiet disputatio, atque finis decens toti orationi statuetur. Igitur dictum est in tractatibus de iudicijs urinarum: in febribus ephemeris puris, nulla causa alia præsente, uidere quisquam poterit urinas ullo digno momento mutatas. Namque si quo modo contingeret mutari, perparū atque occulte muta-

In febribus ephemeris mutatio urinae exigua est.

rentur. Febribus enim ephemeris generatis ob alterationē solius spiritus ad calidius intensi, par est, ut ne in urinis etiā manifesta spectetur alteratio. A parvis enim occasiōibus parua momēta, à matas obscura gnis magna proueniunt. Quum itaque sequi signa urina demonstrēt humorum alterationē, ephemeræ uero febres oriantur e mutationibus spiritus, ut dictum est, ad calidius intensi: decens est, ut aut nullo pacto, aut perparum alterentur ephemerarū urinæ. Nāq; priusq; humorum materia sentiat alterationem, quæ manet in spiritu naturali: illi soluuntur, ubi sortiti sint diætā decentem. Sed tamē in febribus ephemeris, cū parua quedā mutatio fiat, etiā modicę spectantur in urinis mutationes. Quod si qua forte aderit in corpore materia corruptilis, usque adeo ut parua mutatione indigeat ad inflāmandū, facile inflāmatur & cōburitur, atq; excitabit febres putridas. Urinæ uero apparebunt, quales in putredine humorū puenire febres solēt, de quib. mox dicemus. Febriū ergo in putridis humoribus

bus factarū, quæ fuerint deficientes, hæ urinas alias; quæ uero fuerint continua hæ urinas alteras eijciunt, & secundū differētiam putrefactorum humorum, atq; continuitatem, & deficientiam in eis. Dicendū itaq; prius nobis est de febribus quæ deficiunt, earum causas redentibus. Deinde de reliquis, ueluti ratio procedens monstrauerit.

*De causis urinarum profluentium in utrisq;
tertianis. Cap XV.*

PVrarū tertianarū urinæ erga aureum et croceū (ut dictū est) colorē at tollunt; substātia uero earum ostēditur mediocritate crassior. Ac in primis diebus nihil cōtenti eijcitur. Tēpore proce *Tertianæ* dēte tā cōtenta spectāt, quàm colores ad *febris urinae* mediocritatē, & ad id quod secundum *na.* naturā, cōcedunt, atq; ægritudinis solutio breui aduentura speratur ab ipsis cōcoctionibus præmonstrata. Eiusmodi sunt iudicia tertianarū putridarū deficientium ab urinis facta. Nunc par est ut subdamus earū causas. Igitur bilis crocea ubi exaucta sit per aliquam causam
illius

illius generatricē, & extra uenas aberrauerit, tū febres uocatæ tertianæ generantur, atq; deficientes fiunt, tanquā in uenis bilis multa nō adesset. Venæ autē ipsæ etsi participes fiāt eiusmodi humoris, tum ob uicinitatem, tum ob humoris ipsius abundantiam, non ita tamen ut cum eo etiam sanguinis dulcedo misceatur: hac enim continuæ febres hæ essent. Quoniam igitur extra uasa sepositus est eiusmodi bileus humor, putrefactus est quodam modo: idcirco demonstrabit tam putredinem, quàm defectus, quos passim facit. Colorantur autem urinæ ratione bilis iniectæ. Verum tamen quod bileum hunc humorem nō bene corruptum esse in febribus tertianis demonstratum est, idcirco colores, quales diximus, inspiciuntur; atq; à multitudine & moderata bilis crassitudine, quæ per urinam separatur, euenit ut urinæ substantiæ crassior, quàm mediocris est, spectetur. Absunt autem contenta in primis diebus ratione cruditatis, atq; cuiusdam oppilationis; nanq; quod nō
dum

dum natura potuit domare materiã, ne que concoctionibus usquequaque incubuit: quamobrem neque contenta spectantur, quæ signa sunt concoctionis. At uero ubi natura se collegerit, atq; roborata fuerit, expulsæq; sint superfluitates, retentis ijs quæ utilia sunt, recteç et cum ordine tractata sint ea quæ ad humorem affluentem spectant: tum concoctionis apparent signa, hoc est contenta. Quinetiam ad mediocritatem tam colores quàm substantiæ concédunt. Sed oratio super urinis profluentibus in tertianis puris, hæc ipsa est breuibus explicata. Impurarum uero tertianarum urinae aureum colorem excedunt, ita ut ad uineum etiam colorem attollantur: substantia uero sunt crassiore, quàm quæ in tertiana pura spectatur. Contenta uero harum urinarū uel pauca et praua sunt, uel à principio nullo modo apparent. Sed decens erit, si quisquam dixerit impuram tertianam magnitudine & qualitate bilis superasse tertianam puram, ita ut longiore tempore ad concoquendū

opus

opus sit. Siquidē eiusmodi urine, ut etiā superius dictū est in ijs quæ de iudicijs, & causis colorū scripta sunt, proueniūt à maiore & deteriore bili. Neq; mirū sit si maiore tempore ad cōcoquendū opus sit. Nāq; multa ubi fuerit materia putrefactilis, maiore tēpore ad concoquendū potente uirtute indigēs est. Sed tamen fortassa de hac re in disputationibus de præuidentijs, memoratum fuerit. Nunc uero ad aliud caput trāseat oratio, quæ per quàm fatis in hisce immorata est.

De causis urinarum quartanarū. Cap. XVI.

Quartanarum quæ potius originem à liene traxerunt, primis diebus urinæ sunt albæ; atq; substantia tenui. Tempore uero procedente, præsertim diebus quietioribus, spectantur cōtenta earū cumulata atq; crudacea, ac interdū tōtus ipse urinæ fluor turbidus apparet. Diebus uero afflictionē habentibus, adhuc etiā tenues se ostendūt; & cōtenta mediocria, atq; tenuia, cū erga solutionē passio uergat. Interdū etiā nigra

Quartanarum febrium urina.

græ urinæ spectantur, quæ indicant solutionem passionis, quæ corpus occupat. Febres præterea, quæ quarta quaque die afflixerint, euidentiam habent memoratæ febris quartanæ: sed multo citius deficiunt, eò quod potius generantur à calida hepatis intemperatura. Harum urinæ subrubæ atque rubeæ, talesque qualis rubrica est, spectantur. Quarum substantia primum tenuis est, interdum etiã crassescunt: contenta uero non absque aureo colore ostenduntur. Sed tamen aliquando accidit, ut earum urinarum contenta extranea uideantur, sicuti etiam colores ipsius urinæ fluoris. Demonstratum est autem alijs in locis, ut quartana febris deficiens à uictu frigido & sicco, qui humorem melancholicum peperit, generatur. Ergo quotiescunque eiusmodi humor exauctus fuerit, atque circa lienem firmatus, tum quarta quaque die afflictionem mouet, ac urinas albas & tenues eijcit. Nãque eiusmodi humor cum crassus sit, atque idcirco oppilans: itẽ cum frigidus sit, hac ratione calorem genuinum lædens

*Quartana
constitutio*

lædens, prauæ concoctiones fiunt, ac tenues & albæ urinæ spectantur: sed nihilominus ob importunitatem frigiditatis humoris, quam ob cooperaturâ, quæ fit in meatibus. Namq; humor exauctus oppilâs præ crassitudine, etiam attenuata à frigiditate tenuiora exire efficit.

Quinetiam tempore procedente humoris tempore tenuati, materia facilis ad trãseundum redditur uasis urinarijs, & hypostasis cumulata spectatur, aut per totum conturbatur urinæ. Veruntamē urinæ crassæ, & cōtenta earū apparēt ob tenuatos humores, albidi uero colores uidentur ob humoris frigiditatem, quæ concoctionem ueluti cogens non sinit modestā substantiam urinis largiri. Neque mirum esse debet, si diffluentibus nigris urinis solutionem quartanæ coniectemus. Humor enim melancholicus ueluti principium, atq; radix extitit ipsius quartanæ: qui dum excernitur, ostendit hominem ægritudine liberari. Neq; usquam uisum est, si cuius stirpis radix fuerit abscissa, uel supra terram eradicata
mani-

manferit, non etiam ea quæ post ipsam radicem ueluti post principium orta sunt, mortua cum sint, corrumpantur atq; tabescant. Quartana uerò, quæ recta ratione uocatur notha, eò quod hepar male affectum sit, illiusmodi urinas transfundit. Quandoquidem eo uiscere calidum *Hepate in-* apostema patiente: idem etiam nimium *flammatio* concalfacto per defluxum quendam ca *nem patien-* lidioris materiæ, simul calefacit omne ue *te, uenarū* narum genus, sanguis uerò feruet: sed bi *omne ge-* lis præmissa afficit ita corpus, ut contin *nus patitur* gat ob hæc ut urine mutantur in eiusmodi coloris speciem. Quinetiam interdum accidit, ut earum contenta extranea uideantur ob oppilationes, & inopportunas diætas, aut ob humorem, qui tingit cõcarceratum, aut transmissum ad alias corporis partes. Præter hæc si pulsus tangere oporteat, minus exacte ab eo coniectaueris hanc deficientem febrem esse, ita ut continuam potius esse quisquam dixerit quarta quaque die affligentem. Quoniam uerò, etsi rationibus credendum sit, interdum opus est, ut

acquiescamus nominum consuetudini
 potentiōri: atq; simpliciter hanc quarta-
 nam appellemus, cum hoc ipsum uidea-
 tur uirorum compluribus.

*De causis urinarum in febribus amphemerinis
 profluentium. Cap. XVII.*

AMphemerinæ febris urinæ albæ,
 & tenues; atque aqueæ sunt pri-
 mum. Tempore uerò procedente cras-
 fescunt, & cumulas hypostases osten-
 dunt, humore iam concocto. Atque hui-
 usmodi febris (ut dictū est) producitur
 à frigidis & humidis cibis, atq; uictu gi-
 gnente humores illis similes. Quamobrē
 ob hæc omnia crudū hoc pacto, & pitui-
 teū exauctū humorē dicere possimus læ-
 dere genuinam caliditatem excessu fri-
 giditatis, atq; claudere meatus: quare te-
 nues & albæ, & sine hypostasi urinæ spe-
 ctantur. Contenta uerò (ut dictum est)
 naturali calore dominante, & alteratio,
 & cōcoctio, atq; nutritio fit. Sed hoc de-
 cidēte à proprio munere, etiā urinæ aber-
 rare ab eo quod par est, spectant. Verun-
 tamen

*Urina fe-
 bris amphi-
 merinæ.*

*Calore uin-
 cente natu-
 rali, & ca-
 tera uirtu-
 tes melio-
 res euadūt.*

tamen refirmata genuina caliditate attenuatur quod multum erat crassum, atque sequestrantur superflua cruditatis. Sed oratio de febribus deficientibus, cum reddiderit sufficientes rationes ut causæ caperentur, hoc in loco terminetur. Post hac uerò referamus causas urinarum febrium coniunctarum, & continuarum, atque earum quæ generantur ab aliqua immensa caliditate: Deinde earum quæ fiunt ab aliqua frigiditate, ut super hisce capiens causam oratio, possit eo pacto terminari,

De causis urinarum profluentium in continuis febribus Cap. XVIII.

Febrium coniunctarum atque continuarum urinae uersus deteriora concedunt, contenta quoque praua spectantur, atque uaria, præ qualitate humorum excidentium. Namque febres putridæ aut à pura bili putrefacta generantur, aut à sanguine, aut à pituita, aut à bili nigra, aut ab omnibus mistis: ueluti fiunt à duobus aut tribus humoribus differētibus complicatis. Sed

Febrium putridarum ortus.

tamen februm ortarū ē simplicibus humoribus facile quisquam & iudicia, & causas concipere poterit, atque illas reddere. Complicatarum uerò difficilis est exacta cognitio: & illa mutua complicatio proprio nomine uacauit: Posthac memorauerimus simplices febres tanquam captu faciles: de quibus superius in tractatibus De iudicijs eas declarando diximus. Complicationes uerò, eò quod nominum priorum appellatione uacauere, sinamus ut qui hisce studijs indulgent, opinando discant. Igitur februm à corrupto sanguine orientium urinæ subrubeæ, & rubeæ, atque uineæ profluūt, paulòq; post crassescunt: & similiter contenta proueniunt. Veruntamen cum in hisce febribus sanguinis incrementum adesse uideatur in uenis: ubi uerò incrementum, mediocritatem, & quod decet excesserit, aliqua etiā corruptio sequatur, par est, eò quod ob multitudinem domari non possit sanguineus humor huiusmodi: cuius quātum inutile, atque superfluum est, in urinis sequestratur,

Coniunctarum februm cognitio non est que facilis ut simplicium.

Februm à sanguine nota.

questratur, atque eiusmodi colores præ-
 sentat. Quinetiã eiusmodi urinæ consue-
 uerunt citius quàm cæteræ crassescere
 ob proprietatem humoris præsentis. Si-
 quidem humor hisce pauco quodam mo-
 mento indiget, ut consequatur cõcoctio-
 nem. Quoniam uerò uirtus concoctrix
 superatur à multitudine, arguunt con-
 tenta, quæ non susceperunt colorem se-
 cundum naturam. Bili uerò præsentem, at *à bile signa*
 que putrente in genere uenarum, urinæ
 crocæ & rubæ interdum apparent; fre-
 quentius uerò spectantur passæ, & ui-
 rides, & nigræ. Atque in hisce si conten-
 ta affuerint, apparent bileacea, & ual-
 de praua. Siquidem ubi eiusmodi hu-
 mor præstiterit, etiam uicinitate corru-
 perit sanguinem, atque multitudine &
 qualitate detruserit uirtutem, inditusq;
 humoribus nutrientibus; ostendit con-
 tenta difficilia, atque prauos urinæ fluo-
 res. In febre uerò continua ob putrefa-
 ctam pituitam urinæ apparent subalbî-
 dæ atque crassæ, ueluti glaucæ, & charo-
 pæ. Namq; colore arguunt qualitatē hu-

moris tingentis, & contenta earum sunt
 crudiora ob humoris malam ad coquen-
 dum habilitatem, aut ipso ob multitudi-
 nem præstante genuinæ uirtuti, aut ipsa
 uirtute per se patiente, & quæ à paucis
Abile atra. humoribus facile defatigatur. Melanchol-
 licus uerò humor si quando putruerit,
 ac discurrerit corpus, febrem effecerit,
 quæ degeneris est ob exauctum humo-
 rem in humore pituitæ. Huius urinae
 fortasse albæ & tenues primum proflu-
 unt. Sed cum ipse humor unà descendit,
 ueluti ad exitum ueniret, tum urinae ap-
 parent uenetæ atq; nigrae. Quarum prio-
 res illo modo apparent ob operturam,
 quam facit humor, ac ob eius momentū
 sursum uersus; Posteriores uerò ob ex-
 oppilationem meatuum, atq; momentū
 humoris uersus deorsum; & hæc rarò ap-
 parent. Scire autem oportet, nobis pro-
 positum esse disputare de ijs quæ
 plurimum apparent, non de
 ijs quæ rarò contingunt.

De causis urinarum profluentium in ca-
lida affectione membrorum prin-
cipalium affectorum,
Cap. XIX,

DE urinis profluentibus ab ijs, qui
inflationem calidam & crysipela-
ta in principalibus partibus internis pa-
tiuntur, dictū est abundē in ijs quæ de iu-
dicijs urinarū: nunc uerò reddēdæ sunt
causæ. Siquidē hæc quò fuerint uicinio-
ra fonti caliditatis, eò magis ob uicinita-
tē, & ob principatū urinæ tinguntur, eò
quod principales partes maximè patiuntur. *Cause uri-
nae coloris*
Sed tamen primū tenues spectantur, *in affecti-
bus mem-
brorum*
atq; absq; contentis. Est ut aliquādo per *principali-
um calide-
tas.*
congregantem materiam ab attrahente
caliditate præter naturam, concoquan-
tur, & quòd natura semper uertatur cir-
ca ea quæ urgent. Nec par est ut ipsa ob-
liuiscatur prauorū distributorū eiusmo-
di, etiam cum multum fuerit afflictata,
idq; fit quia materia excedit, aut quia
uirtus ipsa ante certamen laborat. Vbi
uerò cōcocta fuerit inflatio, urinæ cras-

fescunt, atq; remittuntur de intenso colore, & cumulas atq; corruptas hypostas habent, cum illinc sequestratae sint superfluitates. Sed interdum accidit, ut etiam pus mictus subsideat, qui de affecto membro profluxit.

De causis urinarum, cum principalia membra affecta sint affectione frigida.

Cap. XX.

Cum principalia membra sint affecta frigiditate, tum urinae spectantur albæ & tenues (ut dictum est) atq; frequentius absq; contentis: interdum uero etiã crassæ cū contentis crudis & pituitis. Et cū albedinis latitudo multa esse contempletur secundum mensuram frigiditatis, etiam urinae albæ transmittuntur. Namq; ubi corporis pars affecta sit pauca aut multa frigiditate, secundum frigiditatis quantitatem urinae proueniunt: Nam cum frigiditas excesserit, ac peruenit usque ad cor, quatit uehementer cordis ipsius robur, atq; calorem debiliorem efficit. Et quantum ipse languerit, tantum

A frigiditate cause.

Frigiditatis gradum urina praefert.

tantum laxabitur in expediēda propria
 aētiōne; debiliores uerò concoctiōnes fi
 unt. Cōcoctiōne uerò debili, urinæ eiuf
 modi profluunt. Atque hæc in ijs quæ
 De iudicijs urinarum scripsimus, dicta
 sunt, quamobrem non opus est oratio
 nem producere. Quoniam uerò tota ra
 tio de causis hoc modo sufficienter habi
 ta est, etiam desinat ad ulteriora proce
 dere, etsi multa alia inducant, ut addere
 tur oratio. Quamobrem ne lex aliqua
 breuitatis nō cogeret, subiunximus ora
 tionī priori opus aliud de causis iudicio
 rum, ostendentis artis contemplatiuæ
 partis gloriæ cupidum. Sed tamen inte
 gram præscriptionem in omnibus ha
 buerit disputatio, si post tractatus de cau
 sis, subdiderimus eos qui de præuiden
 tijs docent, quiq; utiles arti sunt, & uelu
 ti uaticinatores motionum naturæ eos
 reddunt, qui enixè hisce rebus operam
 nauant. Sed si, ut fert animus, pars hu
 ius disputationis successerit, donum Dei
 solius existimandum sit, gloriā nō cri
 minandam, pariens ijs qui illo impartiti

*Librorum
 de præui
 dentijs utili
 tas.*

De præuidentiâ ex urinis uiridibus. Cap.	9
De præuidentiâ ex urinis uenetis & liuidis, & nigris. Cap.	10
De præuidentiâ e substantia fluoræ urinarum. Ca put	Ca 11
Quod quanto magis urina coloratur, eò plus præsen tis tenuitatis summouetur imaginatione. Ca put	Ca 12
Quod quanto magis crassescunt urinæ, eo plus coloris summoueant, qui inerat priusquàm illæ crassesc rent. Cap.	13
De præuidentiâ ex crassa urinarum substantia. Ca put	Ca 14
De præuidentiâ ex contentis dissimilaribus. Cap.	15
De præuidentiâ ex bullis. Cap.	16
De præuidentiâ ex coloribus diuersis ipsius coronæ, & malè olente urina, & colliquaminibus. Ca put	Ca 17

ACTVARI DE PRAEVI-
dentijs ex urinis, Liber
primus.

Præfatio.

*præviden-
tiæ defensio*

IDE TVR quibusdam,
qui prompti sunt ad cri-
minandam prævidenti-
am, nō fieri posse quen-
quam præscire, quæ ca-
sura sunt in ijs rebus,
quæ sese secundum naturam sequuntur.
Siquidem compertum est ipsos id dicen-
tes criminari, cum ab ignorantia rerum
secundum naturam factarum eos occu-
pante, tum ex obtreccatione optimarum
præceptionum. Quamobrem timorem
etiam non parum afferebat ijs qui re-
cta ratione sciendi præscientiam partici-
parent, contumacia eorum qui prom-
ptiores sunt ad carpendas prævidentias.
Quandoquidem figuras quasdam astro-
rum, atq; vires disquirentes; item con-
gressus, & in domo dominos, atque
alia quæcunque in astris adesse dicun-
tur,

tur, atq; scribuntur, horumq; alterationes quasdam circa elementa futuras praevidentes contemplatione scientiae, uita promptitudinem multorum ad criminandum, putantq; melius esse ut taceant. Sunt enim qui eiusmodi studia praestigii, atq; consuetudinibus demoniorum magis tribuunt; unde ignorantiam naturalium alterationum, quam habent, conuincunt. Quinetiam qui somnispicijs, atque quibusdam principijs similibus ijs quae secundum naturam sunt, praevident quae futura sint eorum quae ad nos spectant, ij latere student, eò quod id hominum multitudinem lateat. Verumtamen hoc pacto in ambiguo est res pulchras tractu temporis tabescendo deleri. Sed eiusmodi uiri nimirum admirarentur potius à sapiētibus, quam taxarentur, quod rerum quae secundum naturam fiunt, spectatores esse probantur. Sed de hisce oratio ad alios magis spectat, quibus opus optabile est, participare haec ipsa. Nobis uerò medicam artem participantibus, atq; studentibus per ipsam capere praeviden

*Visiones
nocturnae.*

uidētias circa humana corpora, munus hoc ipsum potius, quàm illorum aliqua congruit. Quaecunq; igitur præscire fas est arti medicæ incumbētibus, ut perfectam præuidentiam faciant, hæc libri omnes præcedentes docent. Oportet enim præuidere studentem, ut sciat tum humores elementares, tum naturales spiritus temperaturasq; & alterationes, & mutationes uniuscuiusq; et principatus membrorum, et eorum primas rationes. Item quæ membra simul patiantur, & quæ contraria passione laborēt, & quaecunq; alia inuenta sunt, & tradita ijs qui uolunt discere naturales corporis motiones. Namque qui in hisce prius fuerit meditatús, is & facilius iudicauerit, & promptius præuiderit sequendo naturales motiones humorum.

Quod post pulsus, urine aptantur ad præuidendum. Ca. I.

Facultates multæ ab ijs qui sapientia excelluerunt, inuētæ sunt tã ad præuidendũ, quàm ad iudicandũ mutatiões quæ

quæ in corporibus humanis fiunt: quarum principatû habuisse uidetur de pulsibus disciplina. Ab ea enim in illis qui possident ipsam exactè, plures præuidentia suboriuntur. Nanque cum spiritus primus sensit, & alteratus est mutationibus corporis: spiritus uerò potius quàm sanguinis conceptacula sint arteriæ: decens est ut præuidentia à pulsibus facta sint firmiores. Quia uerò humores post spiritus sunt secundi, hi cum alterati fuerint, exhibent in urinis signum significantes per eas puriorem ipsorum alterationem. Vrina enim humorum coloratura extitit. Alteratis itaque urinis ob humorum aliquas mutationes, facultas sufficiens præuidentia facta est rationi. At uerò quia (ut dictum etiam superius est) præuidentia communicat cum iudicijs, si cuiusquam eorum quæ illic enarrata sunt, hoc in loco meminimus, ut exactior euadat disputatio, nemo quæso nos accuset garrulitatis, si ubi acciderit: ut præferatur oratio tota superflua. Quandoquidem eiusdem disputatio

Ita Theophilus urinam, inquit esse colamētum sanguinis.

tationis repetitio afferre potest (ut arbitrator) tam expeditionem, quàm stabilitatem. Si quis uerò diffugerit uti oratione antea dicta, ne sermo sermonem communem efficiat; is multa perdere poterit, quæ essent referenda. Sed hoc potius propositæ orationi errorem non paruum pariet. Illud uerò quisquam probauerit magis esse munus recordationis, & congruitatis dicendorum, quàm alicuius inopportunitatis: ueluti arbitrantur ij qui ad maledicendum sunt promptiores. Nos uerò quemadmodum in alijs factitauimus, prius exponendo colores & substantias, deinde contenta, & quæ super hisce spectantur: ita nunc agamus, capitum ordinem eundem meliorem esse, quàm eorum perturbationem existimantes. Sed tamen cum unoquoque eorum quæ dicenda sunt, commiscetur obliquitas nihilominus ob ipsius quàm illorum referendam præuidentiam. Et ita faciamus, hinc cum Deo initium auspicientes.

De præuidentia ex urinis albis. Cap. II.

Quoniam demonstratum est, urinas albas in complures species diuisas esse, ueluti in ijs quæ de differentijs urinarum dictum est, opus esset ut de hisce cõsiderantes diuidãt eas, atq; super eis præ uiribus præuidentia faciant. Urinæ igitur albæ colore, crystallæ uerò, & aqueæ specie semper tenues si manserint, illa significant quæ in ijs quæ de iudicijs dicta sunt. Nunc oportet hæc *Albæ urine* subdere; nanque cum urinæ aureæ, aut *in febribus* rubeæ, aut uinæ, aut aliquo colore tin- *phrenesis* ctæ præcesserint in febre uehemente, *prognosti-* si in eiusmodi albos colores mutatae *ca.* erint urinæ, atque adhuc febris manserit uehementior, neque aliquod dignum signum crisis aderit, decenter nosse poteris futuram esse phrenesim, atque eò peius, quo præmonstrati colores fuerint peiores. Nec omnino mentitus fueris, si rursus tinctis urinis pronunciaueris phrenesim solui. Siquidem urinæ illæ demonstrant bilem, quæ fluorem tingit, sublimari ad caput,

quæ procrastinās additionē afferre poterit passioni, ac mortē significant. Urinæ uerò si iterum coloratæ fuerint, arguunt solui passionem membri promouentis primum sensum conuersabile erga infernas partes corporis. Urinæ uerò eius modi cum crassa substantia, cumq; globulenti contentis, si præcesserint in debilibus febribus, multitudinem uerò atque colorem album mutauerint post ægritudinis uigorem, præuidetur ut nondum febris soluta sit. Namq; natura cum præstiterit materiam, concoxeritq; ac assumpserit quātum utile inesse uideatur, superfluum & inutile per urinas expellit, cum existimetur id non opus esse ad recipiendum. In passione quinetiam diabetica, si neq; coloratum urinæ corpus, neque constans & minutum sit; ostendit fluorem urinæ in matulam ad malū procedere. Namq; natura antea fatigata timorem non paruum affert, ne æger uitæ damnum patiat. Nec ignorare oportet eiusmodi urinarum colores in senibus significare modica quædam mala.

luue

Crassa urine substantia cū grumositas contentis.

Iuuenibus uerò & uigētibus deteriora; Alba et diu
 eò magis si contenta nulla spectentur, turna urinae atq; contentis priuata.
 etsi quæ spectentur sint praua, minusq;
 conuenientia. Namq; in summa cruditate & frigiditate, atq; longa quadam debilitate, atq; præter hæc in immodicis oppilationibus apparere solent. Et cum urinae redierint ad mediocritatem, parum affliguntur corpora, & quæ antea lædebantur, faciliusq; uirtus reuocatur resumens proprias uires. Quòd si in eisdem speciebus māsierint, inferent capitis difficiles pulsus, & obtenebrationes, & uertigines, & morbū comitiale, ciborum fastidia, & prauorum eduliorum interdum cupiditatem, & caninos appetitus: artuum dolores aderint, & neruorū motiones difficiles, renum & capitis diuersæ passionēs, & podicis tristes sensus, & tabida ex ægritudine senectus. Talia Marasmi præuidentia.
 præuideris, ubi tenueris differentias urinarū albarum, quæ dictæ sunt in ijs quæ de iudicijs scripta sunt, & prælegeris librum Galeni de accidentibus. Namque memoratarum passionum aliæ sequun-

*Que una
cum urinae
substantia
& conten-
tis sint con-
sideranda.*

tur incoctionem continuam potius, aliæ
frigiditatē ingenitā ab aliqua causa, aliæ
oppilationem, aut humorum transposi-
tionem. Veruntamen præter hæc oportet
eum qui studet uera suffragia ferre
præuidendi, considerare ætates & tem-
peraturas, & consuetudines, & sexus, &
horas anni, & interdū uictus antea actos.
Nanq; hæc ipsa dimetienti, atq; mente
cogitanti urinam secūdam naturam, at-
que eam quam in matula cernit, compa-
ranti facile apparuerit, quantum urina
præsens ab ea quæ secundum naturā est,
aberrauerit. Atq; prompta præuidencia
super urina præsentē reddita erit, modo
præconsiderata fuerit ægri partium faci-
litas sentiendi & patiendi. Res enim hæc
maximè conferre solēt ad prædicēda fu-
tura: cū non omnes in eisdē passionibus
eodē modo sentiant. Quamobrem in
eiusmodi intensis albis eiusmodi quis-
quam præuidencias reddere poterit, si
bene iudicare didicerit. In ijs autem uri-
nis, quæ remisse sunt albæ, ut lactea, glau-
ca & charopa, atq; id genus cæteræ, has
quas

quas dicam, significationes præuiderit. *Vrine re-*
 Nam in iniitijs & incrementis febrium, *missæ albe-*
 eiusmodi colores urinarū sunt laborio- *dinis.*
 si, præsertim quò uehementiores sunt fe-
 bres. Apparet enim in hisce multitudo
 materiæ putrefactæ augeri: in febrium
 uerò declinatione apparentes significāt
 salutem, cò potius si multitudo urinarū
 excesserit. Illud enim arguit, aut multi-
 tudinem cruditatis humorū cumulari,
 aut tingentis humoris momentum ad
 alias corporis partes. Hoc uerò arguit
 declinationem febris, præsertim cū uri-
 næ quas præcesserunt, fuerint magis au-
 tæ. Sequestratio uerò superfluitatum
 confirmetur ab expultrice uirtute, Hæc
 igitur considerans ob ea quæ in princi-
 pio apparēt, præuideris ægritudinis ma-
 lignitatem, atq; tempore multo ad con-
 coquendum indigere eiusmodi crudita-
 tem dixeris. Quia uerò in eiusmodi uri-
 nis magnitudo febris nondum manife-
 sta esse statuitur, alioqui siue maligna fe-
 bris quidem existimata esset, opus est ut
 tangens pulsum consideret & magni-

tudinem febrium, & uirtutis firmitatē. Contestantia etiā fuerint excrementa, et faciei colores, atq; alia accidētia, quę referuntur, et apparent. Vbi igitur ab alijs signis magnitudinem febris didiceris, cognouerisq; naturalis uirtutis firmitatē, atq; consideraueris mēsuram cruditatis, oportet ut hac in parte teipsum diligentiorē ostendas, ita ut singulis cōsideratē & exactē mensuram statuas. Atq; si plura signa cruditatis aderint, multisq; diebus ea augeri uideantur, febrisq; magnitudo constiterit; cōtrā uerò firmitas uirtutis minor, atq; debilis comprehendatur, par est ut natura hoc casu fatigata succumbat, atq; solutionē malorū mortē esse præuideas, eaq; die qua coniectaueris, uirtutē fessam deficere. Quod si illa etiā se habuerint ut dictū est, uirtutis uerò firmitas præstiterit, spes est ægrotantem tractu tēporis superesse caulis afflictantibus, ubi optima gubernatione reatus fuerit. Multa uerò accidentia praua interueniunt. Quòd si illa fuerint minora, corporis uerò naturalis firmitas
melior,

*Cruditatis
 signa et fe
 bris indies
 aucta mor
 tem porten
 dunt.*

melior, superstes erit homo: prava autē
 accidentia mediocriter adsunt. Ergo in
 febrientibus hominibus, et eiusmodi uri-
 nas mingentibus sitis minor erit, quā
 quæ ratione febris expectatur: & urinæ
 maiores, & ventris siccitas, capitū graui-
 tas, & dolores extranei, & uertigines, et
 ventris dolores. Interdum patientis hu-
 ius uenter excernit biliacea. At uerò à
 tempore mutationum urinarum pro-
 spexeris febris solutionem, quemadmo-
 dum à concoctionibus qualitates crisi-
 um. Veruntamē in urinis remisse albis,
 quæ à febrientibus profluunt, eiusmodi
 præuidentiā reddi potest. In hominibus
 autem sanis si eiusmodi urinæ apparue-
 rint, mediocrem à frigiditate offensam
 arguunt. Sed prædicere in hisce quoque
 oportet, quasnam pāssiones & acciden-
 tia ob modestiores frigiditates aduenis-
 se opinatus sis. Præterea illud quoq; præ-
 scire fas est. Nanque ita accidentia, quæ
 modò orationi subiunximus, non ut ex
 necessitate sequentia esse dicimus, ne-
 que rarò apparere, neque omnia, neque

*Accidentia
 non omnia
 nec eadem
 cum mor-
 bo semper
 apparere.*

plura, neque minora, sed ut contingentia cum eiusmodi ægritudinibus semper apparere, aut omnia, aut plura, aut minora, & ut fert passionum magnitudo & tolerantia, & sentiendi facilitas hominis patientis. Oportet autem prorsus ut is, qui eiusmodi res considerauerit, & sagax, & peritus & doctus sit.

*De prævidentia ex urinis subspicis
atq; spicis. Cap. III.*

Subspicea & spicea urina in febribus non spectantur. Et si contigerit ut cum hisce urinis adsint febres, hæc imbecilles ac facile solubiles ephemeræ quædam esse possunt. Sed si ardentiores febres præcesserint, urinæque eiusmodi post apparuerint, significant febrem solui, atque corporis habitudinem iam concedere ad frigidiorum qualitatem, quæ alteratione orta à decente diætâ corrigitur atque confirmatur. Hinc sequuntur urinæ, quæ mediocres apparent, de quibus mox par est dicere.

Ephemerarum febrium nota.

De præudentia ex urinis subaureis &
subcroceis. Cap. IIII.

VRinis subaureis & subcroceis ne-
scio an quicquam magis sanitatem *Aureæ &*
possit significare in iuuenibus atque ado *subcroceæ*
lescētibus corporibus. Veruntamen in *urine in iu*
senibus atque mulieribus (quorum ob *uenibus sa-*
frigidam quandam intemperaturam, *na.*
quæ eis natura accidit, urinæ sunt sub-
spiceæ) atque in ijs quorum urinæ ad al-
biores uergentes apparent ob quandam
rationem (ueluti de hisce abundè in lo-
cis alijs diximus) si memoratæ urinæ
profluxerint, significant eorum habitu/
dinem uersam esse ad qualitatem acutio-
rem, idèq; ob assiduas quasdam comessa-
tiones rerum acutarum, aut ob exercitia
modum excedentia. Siquidem diætæ ca-
liditatem quandam inferentes, in causa
fuerunt ut in ijs hominibus urinæ eiusmo-
di generentur. Sed cum hæc mediocria
sint, mediocres quoque offensas pariūt,
quæ facilius etiam corrigi possunt.

AVreae croceaeque urinae ob maiores
occasiones apparent in senibus et
mulieribus, atque caeteris id genus; ob mi-
nores vero spectantur in iuuenibus aeta-
te florenti. Quamobrem eiusmodi urinae
apparent in ijs qui longe secedunt ab il-
lis, qui secundum naturam et temperatu-
ram has urinas faciunt, arguunt causas
praecedentes maiores fuisse, atque eos fe-
bre correptos esse, bili iam crocea per to-

Caliditatis tum corpus diffusa. Ergo quot causas ca-
adscititiae litudinis ab opportuna coniectura inde-
gnum in se ptus fueris, praenunciaueris illas effecis-
nibus uri- se augmentum in bili, praesertim si pra-
na biliosior sciueris dietam, & omnem mingentis
educationem. Cōtulerint etiam rationi tuae
accidentia, quae oriuntur à bili dispersa
corpori. Quandoquidem vertigines so-
lent apparere bili affectis, & dolores ca-
pitis, ac amaror oris, ciborumque fastidium
atque sitis non parua. Quinetiam iuuenes flo-
rentis aetatis, atque calidioris temperaturae
urinas

urina eiusmodi mingentes, dixeris decenter etiam ipsos ob similes diætas, & exercitia nimia peruenisse ad eiusmodi mingendarum urinarum conditionem.

Quinetiam si minores quàm quæ dictæ sunt, fuerint occasiones earū urinarum producentium, proferre poteris etiā imbecilliora accidentia, atq; illos longiore tempore indigere ad resoluendam passionem: minore uerò hos qui secundum naturam in urinis memoratos colores adiectos habent. Sed hic quoq; de subrubis & rubeis coloribus urinarum dicere conuenit.

De præuidentiâ ex urinis subrubis & rubeis. Cap. VI.

TAM in adolescentibus, quàm iuuenibus florentis ætatis si apparuerint eiusmodi urinæ proprietate humoris tingentis, arguunt non nimium auctam læsionem esse. In senibus uerò, atque ijs qui iam pridem naturalem caliditatem minuerunt, cum apparuerint, pessimæ sunt, atque quàm plurimo tempore indigere, ægrum significant ad

*Subrubea
in senibus
presagia*

ad reuertendum ad naturalem conditio-
nem. In quo non paruus metus est, ne
præafflictata uitali uirtute solutio passio-
nis sit mos. In adolescentibus uerò & iu-
uenibus uigentibus eiusmodi urinarum
colores si apparuerint, ostendunt san-
guineum humorem exauctum esse, ue-
luti in ijs quæ de iudicijs urinarum præ-
diximus. Tu uerò poteris præuidentia
certam facere hac ratione: ut si eger usus
fuerit diæta, quæ generare potuerit hu-
iusmodi humorem, aut si fuerit profusio
consueta sanguinis natura uel arte. eua-
cuan-
ti. Senibus autem rarò urinæ ita tin-
ctæ apparent, quibus naturalis uirtus
etiã ualida est, atq; exercitiã & diæta
conueniens. Veruntamen hisce opus est
tempore longiore ad recuperandam sa-
nitatem. Quinetiam accidens, quod non
frequentissimè eis euenit, aut mortem
aut longam ægritudinẽ parit. Namq; de-
biles sunt maximè uirtute rectrice cor-
poris, & expultrice, usque adeò ut etiam
nequeat familiarem humorem contine-
re, sed potius ita languet, ut ipsum dimit-
tat,

*Sanguinis
augmenti
in iuueni-
bus præui-
dentia.*

tat. Siquidē colores hi ratione augmen-
ti eiusmodi humoris ualde breues sunt,
& obscuri in sensibus, etsi ratione ma-
gnitudinis febris colores huiusmodi ap-
pareant tantum, quantum febris magni-
tudo præstiterit. Nanque ratione se-
cessus à colore naturali, magnitudo fe-
bris comprehenditur; ratione uerò ca-
sus extranei ab ætate, malignitas febris
arguitur; ratione quoq; debilitatis natu-
ralis uirtutis periculum spectatur. Quo-
niam uerò ab incremento bilis rubeæ in-
terdum eiusmodi urinæ apparēt, decen-
ter consideraueris hanc exauctam esse
per ea quæ ipsam bilem gignunt. Quæ
iuuentibus uigentibus maximè inspici-
tur, sed deteriora efficit accidētia, quàm
quæ ab incremento sanguinis oriuntur,
atque eò deteriora, quò acrior & leuior
humor hisce extiterit. Sed modestior q̄
bilis crocea & aurea statuitur. Illic enim
fistis perquam modesta est, atque somni
nō multum perturbati: hic uerò contra,
atq; eò plus, quò bileus humor uergens
ad liccitatem cum acrimonia superauit.

fan

sanguineum humorem. Quinetiam co-
 ctione et cruditate fiunt quædam crises;
 tarditate uerò & crassitudine motionū,
 & mutationum tempus longitudinis
 causatur. Nanque ueloci motione ægri-
 tudinis cum firmitate genuinæ uirtutis,
 faciles mutationes ad melius fiunt, & ce-
 leres solutiones ægriitudinum sequun-
 tur; pigris uerò ægriitudinis motionibus
 etiam tempus maius extenditur. Opor-
 tet autem in omnibus uirtutis firmita-
 tem adesse, ne uirtute præfatigata ad pe-
 ius uergat ægriitudo. Quamuis igitur
 post principij latitudinem, atq; post au-
 gmentum, ad prauum, & bilitius colo-
 res concedant. Oportet tamen cauere, at-
 que metuere ne prorsus naturalis calor
 suffocetur ab aliena hac ipsa, & corru-
 ptrice caliditate. Quòd si contrà, colores
 ad id quod secundum naturam reuer-
 tantur, etiam concoctiones in urinis ap-
 pareant, fas est nos approbare na-
 turæ operam, atq; ægrotos
 confidere.

De prouidentia ex uineis urinis.

Cap. VII.

Vineis urinarum colores peiores esse uidentur subrubeis atque rubeis. Sanguine uerò bilefcente potius oriri solent eiusmodi colores. Nanque cum sanguis ab aliqua causa alteratur ad mediocrem speciem bilis, tum eiusmodi colores spectantur. Quamobrem minimè mirum sit, si quando bili eo pacto excedente sitis non modica exoriat, somni perturbati, siccitas oris, febris acumina, deliria, tussis cum dolore hepatis: quæ mutationibus colorum iudicantur si praua sint, an etiam salutaria. Per singulas uerò concoctiones iudicamus celeritatem solutionis. Sed de hisce aliàs erit exactior disputatio; nunc dicamus de passivo ita uocato colore.

Vineus urine color.

Coctio celeritatem decretorij portendit Hippo. Epid. lib. 1

De prouidentia ex passis urinis.

Cap. VIII.

Vrinę passę cū multitudine & crassitudine corruptioneque in hepate accumulatae bilis spectant, à qua arquatos maximè

ximè fieri nouimus. Quamobrem notè aberraueris, eiusmodi urinis spectatis, si pronunciaueris auruginem aduēturam homini. Veruntamen cum nondum inflammata est materia (quoniam inflammationem præuenit materiæ excretio) parua quædam & immanifestæ febres suboriuntur, atq; sitis perquam modica, quibus accidentibus pleriq; decipiuntur. Atq; cū plenioribus sese cibis aluissent, combusserunt materiæ magnam partē, ac excitarunt febrem uehemētissimam, item corporis iactatus, & uigilias, & sitim immensam induxerunt. Ipse uerò in quodam familiari aliquando similia accidentia uidi, quæ nunc oportunè referam. Erat hyems cum uisus est à me familiaris meus: qui cum magna iniuria affectus esset à quodam, surrexerat diluculo, atque circa regiam frequentabat, quærens solutionem iniuriarum inuenire. Atq; hoc pacto agēs, multos dies inedia pressus est. Et si quando eum oporteret coactum sumere cibum, comedit frequentius acuta, & sale macerata,

Sustia

Historia.

Sustinuit autem corpus eiusmodi ciborum oblationes sufficienter ob aëris conditionem: sed ut decebat eū causam agere aduersus contrarios, ita secum agebatur, tanquam ueritus esset magno damno affectum iri. Quibus ex causis cœpit malè dormire. Itē ei corpus erat siccū ac parū solebat dormire. In more quoque erat uti prauis alimentis, ita ut putaret uti eis ad nutriendum. Erat enim homo parcus, ita ut timeret ne consumeret paruam uestem, atq; pecuniolam. Hæc itaq; omnia humorem illum bileum accumulauere, atq; per urinam euacuabatur. Quia uerò fortè quadam euenit ut ipse urinam spectauerit exeuntem cum colore non naturali, atq; paruā quandā malam affectionē sentiebat, rem omnē mihi narrauit, petijtq; facti causam. Ego uerò arbitratus sum eiusmodi urinā nō ex tempore ab eo profluxisse: uidēs etiā ipsum sana agere, urinam illam uero uideram in ægritudinibus pessimis apparuisse: ille dixit se in matula urinam postea ostensurum. Ego uerò discessi. At

*Dieta bilinguis
lem contra
hens.*

*Auruginis
præviden
tia.*

ipse iterum ad cōsueta tractanda rediit, etiam imprāsus diurnas, ac nocte reuersus est ad me, cum paucum cibum gustare uoluisset. Postera summo mane detulit mihi matulam cum urina passea, & qualis est arquatorum. Ipse putabat etiā febre carere. Prædixi, nisi caueret, casurus esset in auruginem. Ipse primo die cauens à falsis mansit, pedetentim crescente passione. Postera eum uidi, neque quicquam malī passum. Non enim sitis aliqua existimanda suborta ei erat, neq; febris sensibilis, neq; aliquod signum apparebat ex ijs quæ in ægrotantibus uidentur. Atque nos reliquit, dicens nihil malī nos inde scire. Atq; cibum crassiorē sumpsit, quem debīlīter concoquebat: nec eatenus nox accesserat, cum cibus ille commotus est & percaluit, atq; conturbatio non parua hominem corripuit, nosq; tum intelligens rectē iudicasse, accersiuit, atq; salutem nobis credidit. Ego uerò illum uerbis, ut uisum est, castigauī, ne medicis instruētibus fidem non haberet. Atq; cum intelligerem hu
morem

morem eiusmodi bileum non adeò inflammatum esse, iussi igitur ut caueret à cibis crassioribus, atq; uino, utereturq; diæta tenuiore: monuiq; ipsum sanū fore si ordinatam diætā seruaret. Jam cutis corporis, atq; oculorum alba arquata spectabantur, atq; ægritudine liberatus est. Quamobrem fieri poterat, ut si pertenui quidem diæta usus fuisset homo, eiusmodi bileum humorem absq; dolore excreuisset eò magis si nequicquam ex cibis, aut aëris ad inflammationem excitauerit. Namq; cum eiusmodi bilis *Bilis crassa* sit crassa, uix quidem acceditur. Sed ubi accensa fuerit, nō facile potest extinguī. Sed de hūc fatis, deinceps ad alia eundum, ac de coloribus oleaceis disputandum.

De præuidentiā ex urinis uiridibus.

Cap. IX.

Viridiū colorū omnis uarietas duobus generibus claudit, altero oleaceorū, altero uiridiū cognomine ipsi generi appellato, ueluti in ijs quæ de ditte-

*Hæcticæ fe-
bris olea-
cea urina
est nuncia.*

rentiis urinarum dictum est. Eorū olea-
cei, qui ob colliquationem pinguis gene-
rantur, hæcticam febrem adesse arguunt:
ueluti in ijs quæ de iudiciis urinarum ex-
plicatum est. Qui uerò ob malignitatem
ægritudinis uirides apparent, ij non in
minore prauitate quàm quæ oleaceo-
rum est, constituuntur. Sed confert hac
in parte animaduertere. Namq; si memo-
rati colores oleacei paulatim retroceden-
tes ad naturales uergant, prædicendum
tum est solutionem fieri accidētium cor-
pus ambientium. Quòd si etiam febre
ualetudinem lædente peiores urinæ pro-
fluere uideantur, decet prædicere peri-
culum imminens, atq; cautè conuersari
cum ægro periclitanti. Idq; ne occasio-
nem reprehendendi des ijs qui ad malè
dicendum sunt pròptiores, ac si negligenter
ad curandam ægritudinem ingres-
sus esses. Nam cū labor processerit, etiã
contenta peiora spectantur. Quem-
admodum paulò inferius dicetur, ubi
disputarimus de præuidentiã ex conten-
tis, Quinetiam eò liberius feceris præ-
nuncia

nunciationem, quò magis intellexeris *Quanto tu*
 per omnes concoctiones errores natu- *tius prædi-*
 ræ. Quinetiã & si ratione capiuntur duo *xeris ex u-*
 uiridiũ colorũ genera, nescio utrũ eorũ *rina.*
 in prauitate excellat; cumq; utrunq; alte-
 rum superare contendat, nescio utrum
 potius ægrotantem tollat. Quantum er-
 go bilis excellens humores cæteros su-
 perauerit, demonstrat urinarum colori-
 bus. Tu uidere poteris, atq; prædicere,
 ubi didiceris accidentia. Namq; insania *Bilis uiridis*
 & assidua & deficiens corripit ægrotan- *uel prasseæ*
 tes, uomitus item atq; excretio bilis, in- *accidentia.*
 terdum puræ uirulentæ, atq; adustæ, si-
 tis assidua & æstus, lingua adusta, atque
 hypochondria sub contracta. Hæc atq;
 alia id genus sunt accidētia uiridis bilis.
 In quo si uirtus robusta fuerit, & colores
 remittantur, atque mutantur ad bonos,
 spes est hominem superesse, atq; confi-
 dendum est. Sin uerò nihil ex hisce ade-
 rit, & urina eiusmodi perseuerauerit, me-
 tus non paruus est, ne ob spasmodum à sic-
 citate & æstu accidentē ægroto, somnus
 quidam inexperrectilis hominē capiat.

Eo igitur pacto per singulas mutationes, & concoctiones, & cruditates in medium prænunciationes ducere oportet eum qui exquisitè rem considerat.

*De praevidentia ex urinis uenetis, liuidis
& nigris. Cap. X.*

Venetæ urinarum, & liuidæ atq; nigrae (quæ ultra prædictas sunt) frequentius ab humore melancholico colorantur. Nihilominus tamen ob alias etiam causas eiusmodi urinae spectantur, quemadmodum etiam in istis, quæ de iudicijs urinarum, dictum est. Nunc subiungamus quodcumque certò conferat ad prævidentiã, quod relictum est in disputatione de iudicijs. Igitur quaecumque urinae eiusmodi spectantur, uel albæ, uel alijs similibus coloribus præcedentibus, præsertim si uel melancholia, uel febris quartana præcesserit, atq; præter hæc lien fuerit tumefactus pleniusque humore huiusmodi, hæ ipsæ purgatæ arguunt solutionem memoratarum passionum. Qua pro re oportet confidenter prænunciare. Namque si passiones hæ

*Præfagia à
colore ni
gro urinae.*

hæ soleant ob humorē melancholicū ex-
 crescere, prorsus dissolui eas necesse est
 euacuato humore augente. Quamobrē
 paulatim procedentes ad id quod secun-
 dum naturam est, tolluntur. Quinetiam
 cū urinae uirides ac liuidæ præcesserint,
 decens est tanquam lassam medelam ce-
 dere. Ad extremā enim prauitatē tum
 euectæ sunt passionēs, si earum aliæ à ca-
 liditate, aliæ item æqua ratione à frigiditate
 generentur. Hæ enim qualitates cū *Calidum et*
 ad summum terminum excreuerint, sol *frigidum*
 uere consueuerunt compaginem corpo- *extreme, le*
 ris, uirtute naturali minus sustinente im- *thale.*
 mensitatem. Ad hæc in febribus medio-
 cribus si fortē eiusmodi urinae apparue-
 rint diebus non criticis, fueritq; ualida
 uirtus, mortem minantur. Neq; idcirco
 uincantur ægri, si duo bona cum uno si-
 gno prauo pugnarint. Quòd si febris fu-
 erit acuta, tum mors expectanda est, ma-
 ximè si iudiciaria dies fuerit indicās. Sed
 de iudiciarijs diebus alijs in locis dictum
 est à sapiente Galeno. Licet tamen
 nobis hoc pacto inter disputandum de

Galenus ab=
soluta do
ctrina.

eis dicere, quantū uideatur decens esse
disciplinæ de urinis. Namq; nitentibus
exquisitoria discere, ars tradita à Gale-
no conferet. Quoniam uerò de præui-
dentis in coloribus urinarum contem-
platis à nobis dictum est, par esse uidetur
ut hac in parte oratio de eis terminetur.
Posthac uerò aggrediamur disputatio-
nem de substantiis urinarum, ueluti etiã
in alijs libris instruximus. Deinde de cõ-
tentis, atq; cæteris quæ in hisce contem-
plantur.

*De præuidentiã e substantia fluoreue
urinarum. Cap. XI.*

CVm in urinis substantiæ tam mul-
tæ, quàm uariæ considerentur; qua-
rum plures tanquã propè medias essent,
nominibus proprijs uacarūt; de quibus
diligētius in ijs quæ de differentiis urina-
rū scripta sunt, determinatū est. Nūc cõ-
ueniens est ut etiam super eis præuiden-
tiã aperiãmus; quæ nihilo minus, quàm
quæ dicta sunt, cõferens erit disciplinæ
de uri

de urinis. Quæcunq; igitur urinarū substantiæ mediocriter spissantur, facilesq; ueluti grauescendo cōcedunt ad mediocritatem; etiam modo quodam uirtutē cōfirmari significant hac ratione. Quantum uerò secesserint uersus immodestiam, declinantes à mediocritate, tantum deiectam esse uirtutem ostendunt: atq; humorum in corpore manentium substantiam tam quantitate, quàm qualitate distare ab eo quod secundum naturā est. Veruntamen immorandum est hac in parte, atq; declarandæ sunt singulæ quæ spectantur urinarum substantiæ. Tenuēs ergo substantiæ quam ob causam appareant, & quid sibi uelint, in libris superioribus explicatum est: nunc reliqua subiungentur. Nāq; tenuēs substantiæ, quæ in eodem manentes diurnant, arguunt passionum quæ corpus occupant, accidentia tum manere, tum etiam fortasse increfcere, tanquam nondum erigente se natura ad occurrendum humoribus affligentibus. Siquidem decens est, ut accidentia increfcant passio-

*Substantia
urinae tenuis.*

ne quæ corripuit, instante, atq; naturali uirtute lassata passim cessante. Quandoquidem in primis diebus si ualida firmitate resistere ipsa uirtus uideatur, aut parum se erigere, quantum tunc par est, reliquo tempore uictoria relicta fatigata cedit. Quamobrem colores in urinis tenuibus peiores apparebunt, atq; manifestiores erunt cruditates. Hæc tu igitur ubi consideraueris, prænuñciaueris aut naturam multo tempore indigere ad sanandum, modò tum etiam uirtus firma sit, aut ipsa nequeunte tanto tempore pugnam tolerare ut uictrix euadat, ægrum subire uitæ damnum. Quòd si immodicæ tenuitates remissionem fecerint, atq; accidentia diminuantur, uirtusq; tanquam refirmata procedendo concoctionem inducet. Quamobrem hæc intelligens, decet ut ægrotis salutem prænuñcias. Neq; ignorare oportet colores commistos cum tenuibus uiris imaginatione summouere aliquantum præsentis tenuitatis, quemadmodum multus color occupat passionem. Veruntamen de-

dens

Cruditates auctæ, aut mortæ, aut longũ tempus ad morbi coctionem pertinent.

cens est ut posthac de hisce disputetur, præsertim si hæc quoq; conferant ad cæpescendam disciplinam. Quare ut par est, hinc considerandum.

Quod quanto magis urina coloratur, eo plus præsentis tenuitatis summouetur imaginatione. Cap. XII.

Tantum summouēt tenues substantias urinarum imaginatione cæteri colores, quantū ipsi ab albo recesserint. Quum dictum sit id tenue esse in urinis, quod est maximè pellucidum; color autem albus maximè aëreæ substantiæ particeps esse uoluit. Decenter itaque utrisq; coëuntibus in corpore, translucidissimo matulæ, facilius uisus per omnia transit, nihil resistente corpore translucido. Nanque uisus tum est actu uisus, cum firmatur super corpore translucido terminante. Nanque in tenuibus, & aëris neutiquam firmatur, cum undequaque pateant quæ tenuia sunt, & translucida. Conueniens est etiam in urinis, simili ratione habita, ut tenues cum

Tenue in urina.

In pellucido enim nullum obiectum quod uisum termino claudit.

cum albo colore, potiusquàm cum alio colore penetret uisus. Veluti uisus magis impeditur in corpore minus pellucido, ut difficilius pertransit, quemadmodum facilius pertransit in albis: ita ut ex hisce liceat inferre, illis minus tenuia esse hæc, in quibus tēpore maiore uisus per colores immoratur. Quinetiam tantum inter se colores differre summouendo tenuitatem per imaginationem, quantū cæteri colores recedunt ab albo. Atque compertum iam esse uidetur id ipsum in urinis ijs, quæ cum substantia sint tenues, colore uerò nigræ, difficilius spectan-

Nigræ urinae non perspicuae. tur in matulis. Quandoquidem hæc nigrae ferè tota perspicuitate priuatae sunt: tum contrarietate, quam habēt erga maximè albas, & perspicuas, tum participatione potiore naturæ terrestris. Atq; decens esse ut quæ à perspicuitate uersus oppositas deciderint, hæc decendant mēsurā similī quā nigra passim secedunt ab albis.

Quod

Quod quanto magis crassescunt urinae, eo plus coloris summoueant, qui inerat priusquam illae crassescerent.

Cap. XIII.

AT uerò super ijs quæ crassitudine summouent colores, eiusmodi ratio haberi poterit. Siquidẽ corpora perspicua eiusdẽ substantiæ quò magis ad tenuitatem accesserint, eò translucidiora efficiuntur. Namque quæ translucidiora sunt, hæc puriores, & proprios colores præsentant: uisusq; tam facilius transit per tenuiora, quàm facilius sustinet colores, qui in ipso recepti sunt. Decens itaq; est ut colores summoueantur, tum ab in genita crassitudine, tum etiam quod uisus in superficie rerum crassarum requiescens non pertransit. Ad hæc quum læuitas multo differat ab asperitate suscipiendo uisum, crassa uerò magis similia sint asperis corporibus, decens est ut crassitudo auferat colorem in ijs: quemadmodum mare uento crispatum ratione asperitatis aufert colorem qui aderat. Quinetiam idem discere est in lapidibus

dibus indeptis superficiem quandam; Nanq̄ ubi arte & complanati; & leuigati fuerint, eorum colores euidentiores spectantur, quàm qui adhuc rudes manent: Sed de hisce satis haecenus dictum esse arbitror. Posthac explicanda ratio est super his, quæ putantur in urinarum crassa substantia, ubi de tenuibus sufficienter tractatum sit.

De præuidentiâ ex crassa urinarum substantia. Cap. XIII.

Crassæ urine post tenues in febribus, bonæ.

CRASSÆ URINÆ si in febre spectentur; ubi tenues & translucidæ præferant, procedente ægritudine, demonstrandum prædicendūq̄ est, ut statim declinatio futura sit. Nanq̄ hoc casu uidetur natura superasse materiam, atq̄ tum incipere illā cōcoquere, ita ut excretionēs uentris fieri poterint coacta, & concocta materia: eoq̄ melius & tutius, quò citius uel plus crassitudinis inerit, uel uniuersæ materiæ excretio fiat. Conuenit itaq̄ ut posthac paulatim ablata crassitudine tanquam concocta, & minuta materia quæ affligebat, accidentia dissoluantur,

natura

naturalibus excretionibus exauctis, atque urinae ad proprium colorem reuertantur. Quod si una cum accessu febris urinae crassae spectentur, quae neque processu temporis desinant crassescere, neque si desuerint, attenuantur, sed semper aut crassitudini addant, aut si non addiderint, non etiam tenuentur, neque ad meliores colores mutantur; discere licet tum adesse uirtutis infirmitatem, atque coniectare multitudinem non paruam humorum, ita ut metus non paruus sit, ne defatigata iam natura in omnibus eius prorsus actionibus cesset. Quo quid esse potest peius corpori stabilito ab illius actione? Veluti non iam pridem in adolescente uidimus. Is enim corporis firmitate, & magnitudine praestat; sed plurimis atque uarijs utebatur escis, adeo ut edacibus hominibus immodestior esset. Quinetiam adolescens interdum corripiebatur a febre continua, atque incidendo in uentris fluxus liberabatur. Sed tandem captus a febre accensa a magna putredine, me uocauit, mihi haec curam eius credidit. Erat dies tertia
qua

qua ad eum accersitus sum, ueni, & æger non mediocriter se habebat. Tetigi pulsus, nouiçq; nõ paruum febrem à putredine humorum genitam esse. Deinde matulam uidi multã crassitudinem continentem, usq; adeò ut maiorem non potuisset habere, cuius color erat uariis extraneusçq;. Non enim uidebatur albus; neque rubeus; neq; niger, neq; aureus: atq; omnibus his coloribus ita apparentibus; nihil tamen exactè sequestratum, & definitum proprio loco erat; neq; ualde mista, sed mediocri mistura erant.

Hanc itaque extraneam speciem intuitus, uehementer admiratus sum, atq; uisus sum intelligere magnam humorum corruptionem, nisi uerius quidam intuitus eam urinam ab homine abortam dixisset esse humorum resolutionẽ quandam in elemẽta. Quinetiam præter hæc aderant excretiones uentris immodicæ grauiterçq; olentes humorum corruptorum; qui iam cœperant momentũ fluendi per infernas partes, atq; quædam dissolutio totius corporis eius aderat ob

uehẽ

Vrinæ color mixtus & extraneus.

uehementiam febris, & magnitudinem euacuationis uirtute deiecta. Namq; bilis pura, & ueluti aquea profluebat multa, & assidua surrectione excedens mediocritatem. Ea itaq; die hoc pacto male se habuit. Postea uerò etiam urinae excretionem continuuit: tum quia totus impetus materiae in uentrem concesserat, tum quia febris uehementia exiccatus fuerat lacertus circa uesicae collum, qui continet ne urina intempestiue efflueret. At uerò usque adeò remissa est uirtus eius concoctrix à magno momento materiae fluētis deorsum, ut iam mortificata uideretur. Quinetiam è naribus *Sanguinis* aliqua frustra sanguinis mortificati efflu- *grumi per* xere, atq; per fauces expulsa sūt. Quòd *nares et fauces reiecti.* ubi medicus quidam ex ijs qui frequentabant, uidit, uenam incidit, arbitratus nihil sanguinis expelli debere ob multitudinem, quem expelli cōueniret. Quoniã uerò quarta dies iam erat ab ea qua urinam continuuit: uesica uerò extumuit à multa colecta urina, nec uiam ad exitum habente, & dies iam sexta erat, atq;

spasmus immodicus corripuit ægrotū; atque eò modo facilius prostrata reliqua uirtute succubuit æger accidentibus. Et hoc iam relatam nobis est, quod nō ualde decere uidebatur, crassitudine urinarum orationem attrahente. Quoniam autem decens est ut aliqui nosse cupiant hanc alteram historiam, eam subiunxeris prædictis ob urinas similes enarrandam. Namque ubi ea nō à proposito discrepet, si nō etiam referretur, posset studijs hisce incumbentem mediocri afficere

Altera historia. tristitia. Venit igitur quidam à pagis ad nos matulam ferēs, urinā sanequā crassam, atque uariam continentem, ac probè qualis ea quæ iuuenis paulò ante dicti fuerat. Solum enim ab illa discrepabat, quod non uidebatur aurea, & (si liceat exemplo rationem ostendere) nebulis similis erat, quæ non usquequaque uersæ sunt soli, neque illustratæ, crasseque suapte natura manētes uersicolores spectantur. Is ergo qui matulam habebat, aquam intercutem patiebatur, atque extumidus erat, retulitque iam pridem se gra-
uiter

uiter ægrotasse, atq; ægritudine solutum incidisse in eam passionem. Mihi uisum est, hominē cum debilis esset concotrix uirtus) uictu abusum esse: ita ut eam ob rem inciderit in eam ægritudinem, multitudinē crudorum humorum in corpore aggerata. Atq; tum abijt edoctus quo uictus modo uti deberet. Neque deinde audiui quid actum sit ab eo, non iterum rediente ad me. Quinetiam tu qui his rebus incumbis, intelligens uehementer *Quomodo* crassas urinas adeo prauas esse, etiā *præfagien-* te (ut par est) prænunciationes super eis *dum in cras-* facito, spectans naturalem uirtutem, at- *sis urinis:* que mutationes substantiarum & colorum urinæ. Et si fuerint tenuatæ, & meliores colores suscipientes, expectandā esse affligentium remissionem, ac declarandum illa abitura. Sin uerò ad contraria concesserint, dicendum mala successura esse, atq; auertendum esse ab ægro: ea enim tum arguunt magnam uirtutis debilitatē, tum magnā repletionē malorū humorū. Sed de substantijs urinarū oratio hic terminetur, ubi de eis sufficienter

dictum sit. Si prudenti uiro regulæ habentes solis uerbis ueritatem porrigant momenta ad ægritudinum præuidentiam: posthac uerò decēs esse uidetur ut de contentis dicamus, sic præstituto ordine orationis postulante.

De præuidentia ex contentis dissimilariibus. Cap. XV.

VT contenta quæ sunt alba, lenia, atque æquabilia per omne tempus apparentia, tutam conditionem, atque sanitatem significant, tum Hippocrates primus docuit, tum experientia ultra rationem edocuit. Quantumquæ hæc minuuntur, tantum ab hisce sanitas exacta recessisse censetur, hoc est ratione casus contentorum ab eo quod secundum naturam est. Quinetiam cætera secundum naturam & ornatum habentibus contentis, proprium uerò locum non habentibus, quantum à fundo matulæ distulerint uersus sursum concedentia, eò maiorem spiritum leue facientem ipsorum substantiam ostendunt; arguuntquæ illa loca corporis malè sana esse

ad

*Hippocra.
præfagiorum
lib. 2*

ad quæ contenta contigit concedere, habita ratione humani corporis locorum, & matulæ. Atq; in eodem loco diurnan-
 tia maius nocumentum cum debilitate uirtutis significant; quæ si in eo loco pau-
 co tempore manserint, modicū momen-
 tum ostendunt. Tale autem ipse quoq; memini me uidisse in quadam muliere, quæ à quodam Syro pharmacū purga-
 torium datum bibit. Quoniam illud fuit acutius, intra paucum tempus purgavit quæ oportebat, sed acumine suo proce-
 dens etiam intestina tetigit. Ergo san- ^{Sanguino-}
 guinolenta excrementa ferebantur, ac ^{lenta excre-}
 dolores & in superiore uentre, & intesti ^{menta à}
 nis sequebantur. Id ubi uidit Medicus, ^{purgatorio}
 atque alij qui ægrotanti præsto erant, sti ^{pharmaco.}
 terunt, & continuerunt illa sanguinolen-
 ta excrementa, constringentibus uehe-
 menter medicaminibus utentes. Mulier uerò ita affecta tūc uisa est sana esse, Sed tamē paucos post diēs circa hypochon-
 dria sensit pondus atque dolorem. Atq; præter hæc, fastidium ubi mediocre, ac si-
 tis aderant, urina tū quando turbulenta

& crassa erat, tum quando externo igne tenuabatur, habebat contenta medium locū humoris ipsius occupantia. Interdum non etiam erat urina crassa & turbida, atq; nihilominus contenta in eius medio loco spectabatur. Ego igitur hæc uidens, considerabā à pharmaco iam pridem ei dato non mediocrē materiam attractā fuisse à profundioribus partibus corporis, atq; illic conceptam esse ob ab usum medicaminum stypticātium, atq; cibos assumptos, cū eiusmodi stypticorum generibus induxisse oppilationē arbitratus sum; atq; dicens eam oportere uti lauationibus, atq; balneis, uidebam me rectē cōsiderasse, & faciebā ut ægrotā liberetur quodammodo à suis doloribus. Veruntamē cum hæc ipsa remedia non possent usquequaq; illā sanare, idcirco subdidi, opus esse ut maiore purgatione, quā quæ ex balneis est, uteretur. Neutiquā persuasi; non enim parum metuebat ab eis quæ pridem acciderāt, uidebamq; ipsam nihil dicere, quod parum experta esset mediocres purgationes.

*Oppilatio-
nis remedi-
um.*

nes.

nes. Neq; mihi ea præponenti assentire uoluit, à memorato timore distenta. Vbi uerò pauco post tēpore lapsa esset in peiora, accersiuit uirū quendā inter doctos artis medicæ celebrē: isq; ab eisdē principijs profectus, arbitratus est ægrotantē incidisse in passionem hypochondriacā, id est infracostalem. Quæ passio non etiā erat, ut mihi uisum est. Conueniens autē erat ut conquateretur; sed ille paulopost purgatiuū medicamē bibere persuasit, dixitq; non alio modo illā liberari posse à passionibus eā occupantibus, nisi crediderit documento eorū qui rectē iudicare ægritudines sciunt. Quia uerò paruū momentū interdum maxima potest: nā nos quoq; fortē affuimus laudantes uiri illius sententiā: persuasa est ægrotans, atq; pharmacum mediocriter purgās ebibit, statimq; liberata fuit. Hoc pacto contentorum cōuersatio facta à fundo matulæ ad alia loca, ostendit proportionē quadam partes malè sanas corporis. Nāq; superfluitates sani corporis natura deorsum feruntur ut expellantur, si

Hypochondriaca affectio.

forte ad loca contraria expellantur, illic aggerari consuevere, atque tractu temporis patientem affligere. Quinetiam quæ sublimantur ad usque medium urinæ humorem, potius materiam tetigisse hypochondria, & uiscera, atque etiam pectus arguunt. At uerò quæ ut nubes innatant, demonstrant materiam passionem esse in capite. Præter hæc addam alteram *Historia.* historiam, ut magis quæ dicta sunt, clarè spectentur. Quidam familiaris meus iacebat febriens, ac urinarum contenta prorsus sublimata primo spectabantur, ac deinde nubila erant: æger uero cœpit delirare, atque absque sensu iacens naturales necessitates impleuit. Undecima die contenta in superficie urinæ innatauerunt alba, & subtenacia, atque qualia dicta sunt in libro de differentijs urinarum, qua contraria sunt asperis: uidebuntur enim crassiora eis quæ secundum naturam sunt, atque ueluti diceret spermatica. Die sequenti hanc, atque altera (ut arbitrator) nihil contentorum in urinis uisum est. Paulò post remissa est hominis infania,

nia, omniaq; cœperunt melius habere, quæ iam sepulta erant: nec exactè ad pristinam ualitudinem reuersus erat, quū parotides utrinq; subortæ sunt. Quæ Parotides sunt iuxta aures prompentina hulcera. ubi maturatæ, & apertæ fuerunt, curatæ sunt. Videbantur igitur illa cõtenta semper subnubilantia, significare inclinationem materiæ ad illa loca. Hæc ergo decet uos qui hisce rebus studetis, discere, atq; proferre uultis decetia. Atq; hæc cõtenta alba, & immista corpori diuersi generis solo loco differentia, eiusmodi partes languescere significare solent. Quòd si aliqua diuersi generis corpora cum eis immista fuerint, significant à colore humorem. Si uerò eiusmodi cõtenta omnino fuerint diuisa, atq; occupauerint urinæ humoris latitudinem, etiam proportionem in ægro passionum sensus excitantur ad eiusmodi partes, expulsa materia à spiritu. De quibus rebus dictum est in ijs, quæ de iudicijs urinarum. Prauo colore quinetiam contenta eo peiores affectus corporis enunciant, quo magis concesserint ad fundum matulæ: ueluti con

cedunt eò cõtenta secundum naturam,

Nigra contenta primũ suspensa.

Contenta enim nigra si fuerint sublimata in medio, deinde descenderint ad fundum, arguunt ægritudinem peruenisse ad supremam prauitatem. Eadẽ quò magis subnubilantur, eò potius ægrum superesse posse ostendunt confirmata naturali uirtute. Siquidem illa demonstrant naturam ueluti uictam cedere, hæc uerò quodam modo repugnando propellere. Quod contentorum accidens modo contrario se habet contentis secundum naturam: contenta uerò bilea, & subsanguinea, & rubea rationẽ mediam tenent inter sana & ea quæ maximè pauca sunt, atque mediocritatem obtinuerunt in producenda crisi, hæc enim indigent longiore tempore ad concoquendum. Quã obrem oportet ut consideretur uirtus ægri, atque ad eam ratione habita proferatur præuidentia. Sed de contentis cumulatis, & plus matulæ possidentibus, atque crassitudine differentibus à mediocritate, hoc pacto licet diligenter discere. In initijs atque augmentis ægritudinum

tudinū apparētia, præsertim si febris fuerit nō cōtēnenda, arguūt humorū copiā quæ indiget ad cōcoquēdū firmitate uirtutis, & tēpore, & fortuna bona, ut arbitror. Quāobrē cōiecturā feceris ab hisce angustias meatuū esse circa pectus, ueluti à multitudīne humorū septū transuersum arctaret. In uigore uerò summo febris atq; declinatiōe, cōtēta illa salutaria et bona sunt, cū febris momētū fecerit in ea. Disputatio aut de hypostasi orobea, et fursurea, et laminea et similacea superius, atq; quātū expediebat in ijs quæ de iudicijs urinarum, tractata est. Hac uerò in parte illud est subdendū de ipsis. Nāq; si eiusmodi contenta plura fluxerint, atque que in peiora processerint, fas est pronunciare mala esse, atq; naturā lassatam deficere, quod illa corporis habitū & cōpagem corrumpant. Contrā uerò si pauca apparuerint, atq; ad minus mala assidue uergant, pronunciantū salutē ægri aduentare, atq; sperandum esse. Habes iam (ut arbitror) disputationē super contentis satis explicatā ijs, qui breuitatem

Contenta
fursurea.
plura disso-
lutionem
portendere

ora-

orationis amant, ijsq; qui quamplurima mediocri oratione discere cupiunt. Post hac ad reliqua transeamus. Quum igitur notum sit, ratio quæ super bullis est, quantum cõferat ad iudicandas urinas, ueluti de hisce illic diximus: nunc quoq; subiungamus quantum satis esse uideatur ad præuidendum.

De præuidencia ex bullis. Cap. XVI.

Bullæ apparere in urinis sanorum innatantes existimantur ob frigidos spiritus, præsertim si maiores, & diffusæ absque ordine inspiciantur. In ijs uerò qui febre laborant, quæ nondum antea uisæ erant, solutionem propè febris significant. Nanque ubi apparuerint, satis sunt ut persuadeant febris præterisse uigorem, atque declinare: suntq; ueluti obscura quædam signa concoctionis, atq; tũ existimantur nuncia contentorũ concoctorum. Interdũ pro bullis nõ apparetibus sufficiunt crassæ spumule, ueluti in uino apparere solent innatantes. At uerò si bullæ unà cũ febre apparuerint,

atq;

Bullæ spiritus note.

atq; processerint, dolores non modicos capitis arguunt. Sed etiam periculosos, maximè si cum tenui substantia urinæ ueluti corona innatauerint: cum crassa substantia uerò tanquam cum modestiore, bullæ quoq; modestiores apparent, et significant. Quod uerò illic dictum est signum esse fluxionis in pulmonem, quū in præcedente capitis dolore uisum sit, hoc pacto se habet. Nam postquā æstas accesserit, tunc enim potius quàm aliàs accidere solet ut homo efficiatur calidior, sitis eum capit, atq; plura quàm par est, pocula ebibuntur. Tunc inquam caput desiccatum attraxit humiditatē multam, atque repletum est ea, pauloq; post dolorem illum, atque pondus mediocre passum est. Attracta humiditate plusq; deceat, ut dictū est, eò quod capitis substantia effecta est calida, nequit tantam humiditatem concoquere caput ipsum non dominans humiditati, à qua dolores generantur. Veruntamen ubi caput grauatum est, tum humiditatis pars assumitur, pars soluit, eaq; delata deorsum,

&

*Destillatio
nis cause:*

& subtilitate sua defluens in pulmonem excitauit tussis, atq; paruum quoddam in uentrem suffluens, tantumdem conturbauit. Atque in sanis & ægris eiusmodi apparentes urinæ, similia significare possunt. Veruntamen in ægris, uel multæ potionis alicuius oblatio, uel siccitas orata à dolore, atq; aliæ cæteræ causæ differentes sunt munere hoc ipso faciendæ præuidentia. Bullæ quinetiam quæ dolorem capitis significabant, si breui dissoluantur, significant dolores quoq; diminui. Quæ uerò usquequaque sunt & maiores, atque absq; ordine diffusæ per matulam, arguunt dolores qui præcesse

Bullæ fragiles mox morbum solutum iri portendunt runt, dissolui. Quia uerò bullarum significantium dolorem capitis aliæ sunt per totam coronam, quæ etiam significant totius capitis dolorem, aliæ per dimidiã coronam, quæ medietatis capitis dolorem arguunt, atq; reliquæ proportionem, reliquum id ipsum discendum est ex hisce quæ dicta sunt.

De præuidentiâ ex coloribus diuersis ipsius
coronæ, & malè olente urina, & colli
quaminibus. Cap. XVII.

SVper coloribus diuersis, qui in coro-
na spectantur, hoc pacto opinari o-
portet. Nanque colores coronæ, si peio-
res fuerint, quàm qui sunt substantiæ
cæteræ urinae, referre oportet malos
esse, atque eò magis quò peiores appa-
ruerint. Quod si meliores fuerint, fas est
proferre illos esse in principio domini
naturæ. Illinc enim ueluti à principio na-
tura inciperet uel superare, uel supera-
ri, licet per iudicia e coloribus coronæ
habita ut decet, scire salutem & mor-
tem. Veruntamen ipsæ coronæ, cum nō Ex colore
coronæ præ
sagia interi-
tus aut sani-
tatis.
multum concolores sunt reliquo urinae
fluori, neq; apparent, tum à colore to-
tius est ratiocinandum. Quando uerò
colore differunt coronæ, tum sunt mani-
festæ ijs qui mentem habent. Inde uerò
coniecturandæ sunt motiones corpo-
ris. Atque de coloribus coronæ dictum
est superius etiam in ijs, quæ de iudi-
cijs. Quamobrem etiam id quod nunc
dictum

dictum est, si additum sit illi; fortasse factis esse uidebitur ijs, qui ex breuibus ratiocinando capiunt plura. At uerò nunc recordati si quid prætermisum fuerit, clauferimus hac in parte librum primū de præuidentiā. Igitur urina malè olens cum prauis substantia & contentis profluens, arguit omnem corporis habitudinem mortificatam esse; ita ut opinandum sit mortem uicinam esse. Alio modo si se urina habuerit, pronunciandum conferre, maximè si pus subsiderit. Ille enim malus odor significat plagam aliquius internæ partis corporis. Et si procedente tempore minor fuerit odor & pus, fortasse naturam præstare coniectare poteris. Si uerò contraria fuerint, pronunciandum mortem futuram. Quinetiam si colliquamina continua innatantia, & ueluti aranea apparuerint, malum est, atque proferendum est uel renes læsos esse, uel corpus non ali colliquatione præsentē. Atque hæc in parte hac finiantur. Quoniam uerò decentē mensuram fecimus huic libro, hoc in loco disputationem

Urina facti da.

Continui solutionis signum.

tionem terminamus, ubi percurramus
 quæ & in coloribus et substantiis & con-
 tentis, & quæ in hisce spectantur, & in
 coronis & bullis & odoribus atq; collis-
 quaminiibus innatantibus ad præviden-
 tiam conferre solent. Quæcunque uerò
 reliqua sunt, liber sequens continebit.
 Namq; fortè in illo omnè munus discipli-
 næ huius terminarimus. Illic etiam refe-
 renda sunt & quæ decentia, & quæ reli-
 cta sunt; quamuis accidat nos (cum ho-
 mines sumus) etiã aberrare, etsi in alijs
 multas sciendí occasiones inuenerimus.
 Ignoscat nobis prudentior, minimè spe-
 ctando in quod summum est in arte, sed
 potius addat quodcunq; contempla-
 tus præter hæc adinuenerit in
 ægris & sanis hominibus
 utile facultati.

**Libri primi de præuidentijs
 ex urinis, finis.**

354 ANNOTATIO CAPITVM.
eorum quæ libro secundo
continentur.

De præuidentiâ ex urinis hypostasi priuatis. Cap.	1
De præuidentiâ ex urinis febrium deficientium. Cap.	2
De præuidentiâ ex urinis continuarum febrium. Ca.	3
De præuidentiâ ex urinis profluentibus in unaquaque cordis affectione. Cap.	4
De præuidentiâ ex urinis facta alteratione in pulmo- ne. Cap.	5
De præuidentiâ ex urinis ab hepatis affectibus	6
De præuidentiâ ex urinis ab affectibus cerebri.	7
De præuidentiâ ex urinis ab affectibus uentris.	8
De præuidentiâ ex urinis profluentibus à costarum passione uera & non uera. Cap.	9
De præuidentiâ ex urinis ab affectibus renibus & ue- sica. Cap.	10
De præuidentiâ ex urinis ab affectibus colo & intesti- nis. Cap.	11
De præuidentiâ ex urinis ab affectibus utero & podi- ce. Cap.	12
De præuidentiâ ex urinis ab affectibus extremitatum membrorum. Cap.	13
De præuidentiâ ex urinis super ægitudine an ueloci- us an tardius soluatur. Cap.	14
Breuis repetitio capitum totius disputationis. Cap.	15
Quonam pacto ad eiusmodi discipline genus promo- tus sit autor. Cap.	16

ACTVARIII DE PRAEVI
 dentijs exurinis, Liber
 Secundus.

P R A E F A T I O.

xercitationē, studiūq̃
 praeuidentiae olim ab
 Hippocrate viro sapi- *Hippocra*
 entissimo adeo summa *tes.*
 cura amplexū esse com
 pertum est, ut etiam ma
 gnum opus de praeuidentia scriptum re
 liquerit. Atq̃ post Hippocratem tracta
 ta sit ars à Galeno Pergameno usq̃ adeo *Galenus.*
 ut si quisquā alius secutus eos fuerit (etsi
 aliquid ipsi etiam praetermiserint) is ma
 gnam super hac re praeuidentiam nanci
 sci poterit. Namq̃ absq̃ ratione si quis
 quam curam aliquam fecerit, id fortu
 nae potius, quàm artis opus esse proba
 tur. Sed si quis ratione aegritudinibus
 curandis operam dederit, praedixeritq̃
 tam praesentia quàm quae antea euene
 rant, atq̃ ea etiā quae uentura sunt, cense
 bitur id esse artis munus omni uenera-

tione colendū. Quinetiā non parvā persuadendi gratiam atq; autoritatem exercentibus affert ipsa prævidēdi facultas. Aegroti enim audientes ea dici ab hisce quæ patiuntur, antequam ipsi reuelauerint, promptissimè salutem eorum hisce medicis credunt. Atq; medici eiusmodi cum tuto fundamento, atq; percurrente ratione & dicunt & tractant ea quæ oportet. Quinetiam fama bona per ora multorum uagatur prævidentiæ erga ægrotos, quæ ijs qui exercuerunt se, præbet ut digni fide habeantur. Cum igitur multa sint è quibus quisquam exercendo parat prævidentiā, nihilo minus q̄ alia extitit prævidentiā ex urinis. Non enim in hac qui se exercuit, ut arbitror, etiam tantillo aberrauerit à prævidentiā quæ agenda sit super omnibus passionibus humano corpori accidentibus. Igitur ubi in libro superiore pertractauimus omnia quæ uidebantur consentanea esse super coloribus & substantijs et contentis, atq; alijs quibusdā, nūc promptè reliqua disputando subiunxerimus.

Quo

Quoniam uerò urinae hypostasi priuate primū conferre possunt ad praeuiden-
tiam faciendam, de eis primū dixerim-
us, deinde de cæteris transfegerimus:
ueluti sunt ea quæ in differentijs febrū
dici solent, atq; in membris internis affe-
ctis. Atq; præter hæc etiam quæcunque
diebus iudiciarijs, & non iudiciarijs uri-
nae possint ostendere,

De praeuidencia ex urinis hypostasi
priuatis. Cap. I.

ET si inter urinas illæ quæ hypostasi
carent, sint malæ, ut par est, non par-
uam tamē differentiā sortitæ sunt. Siqui *Vrinarum*
dem in acutis febribus circa initia & au *hypostasi*
gmenta si nō apparuerint cōtenta, signi *priuatarū*
ficatur nō parua uirtutis debilitas. Nāq; *differentiæ*
ad tantā imbecillitatem ipsa peruenit, ut
ob uehementiam causarum affligentiū,
necessariarum actionū oblita sit. In quo
quid aliud quisquā dicere poterit, quàm
ægritudinem non peruenturam ad usq;
summū uigore defatigata natura? Atq;
hisce in febribus multæ uigiliæ fiunt, im-
modicæ tumultuationes, seminsaniæ, an

xiētudines, atq; hīc peiora, ægritudine
 minante mortem. Quòd si febres medi-
 ocre fuerint, atq; in initijs, & augmen-
 tis eiusmodi urinae apparuerint, euenit
 ut similia accidentia spectentur, sed eò
 modestiora, quò & uirtus sit firmior, et
 febres sedatiores extiterint. Siquidē par-
 est ut aliquando uirtus se reuocet, ubi
 non adeò expugnata fuerit à causis ægri-
 tudinem inferentibus, atq; concoctioni-
 bus indulgeat, atq; contenta præsentet,
 quæ alicuius concoctionis signa sunt.
 Accidit quinimò interdū cum urinae te-
 nues, ac hypostasi priuatae sint, febrisq;
 fuerit sedatior, si alia quaedam concu-
 sã aderint, ut apostema generetur in ali-
 qua parte corporis, in qua se febris cu-
 mulatè collegerit. Concausæ uerò esse
 possunt hyberna aëris qualitas, iniudica-
 bilis conditio, et motio erratica ægritu-
 dinis, atq; ægri uirtus mediocriter debi-
 lis. In initijs itaq; et augmentis ægritu-
 dinum si urinae hypostasi priuatae appa-
 ruerint, hæc ipsa prædicere poteris. In de-
 clinatione uerò ægritudinis si eiusmodi
 urinae

*Virtutis re-
 stauratio.*

*Contestan-
 tia super
 hypostasis
 defectu.*

urinæ spectatæ fuerint, non multum ac-
cusare eas oportet. Namq; id quod sum-
mo studio conabatur, factum est, naturã
superesse debilitati. In uigore uerò & de-
clinatione ægritudinis si illæ urinæ appa-
ruerint, uideri poterit id non esse extra-
neũ si naturã ueluti iam superasset, prius
reuocat se, deinde agit quæ sua sunt, nu-
tritiones parans corpori, ostendensq; in
urinæ contenta. Siquidem eo tempore
quo se colligit atq; refocillat, parua quæ-
dam attrahit, ne deficiens ualeat mune-
ra prædicta præstare. Atq; ubi collecta
fuerit, attrahit maiorem materiam nutri-
turam, atq; tum manifesta contenta ex-
ponit. Res, ut arbitror, similis illi est quæ
ijs uiris accidit, qui cū feris magnis cer-
tauerunt. Hi nempe ut uincerent, ma-
gnos labores subiungere. Vbi uerò uice-
rint, primum cūctis posthabitis reuocāt
eorum uires, quæ præstiterunt, ac deinde
expediunt eorum munera. Quinetiã in-
terdū (ueluti pauloantè dictū est) bullæ
ubi apparuerint, satis sunt pro contentis
quæ nondū prius apparuerunt. Atq; ob

In sanis urinae hypostasi carentis præfagium cruditates, & oppilationes accidere sonet, ut urinae sine hypostasi profluant in corporibus sanis. Veruntamen si paruo tempore hæc inspiciantur, poterit resistere homo sanus. Sed si malum id protraxerit tempus, perquam facile ab ægritudine corripí potest. Tu uerò prompte præuidere poteris, ubi sciuisti quænam ægritudines in quibus affectionibus maximè prouenire soleant, nihilo minus cõtemplatis & ætate, & diæta, & aëris qualitate, atq; cæteris quæ in urinis insunt (quemadmodum superius diximus) qua ad præuidentiam earum ægritudinum intendantur. Sed ratio quæ super urinis hypostasi carentibus, quàm fieri possit breuis, eiusmodi reddí potest. Posthac decens est ut de præuidentijs, quæ à prænotis urinis in diuersis febrium generibus proficiuntur, dicamus.

De præuidentia ex urinis febrium deficientium. Cap. II.

Febrium deficientium, tertianæ inquam, quartanæ, & amphemerinæ, quæ ab oppilatione, & crudita-

cruditate, atq; etiam multitudine humo-
rum ipsas accendentium generantur, in-
inicijs frequentissime urinæ absq; hypo-
stasi proueniunt: quemadmodum etiam
superius determinatum à nobis est. Ab *In febribus*
hisce itaq; sumpta coniectura præuide- *ex urina hy*
re poteris longitudinis tempus. Siqui- *postasi pri*
dem ubi nondum genuina caliditas con- *uata ratio =*
coxit aliquam materiam, & paroxyfmi, *cinium.*
& febres in ijs fiunt, tanquam expugna-
ta adhuc esset natura & à concoctione
humorum affligentium, & ab excretio-
ne eorū. Ergo par est ut quo tenus tem-
pore urinæ imparticipes concoctionis
fuerint, eo tenus paroxyfmi corripien-
do maneat, atq; ægrum affligant. Sed
ubi concoctionis etiam paruum signum
dignoscatur, spes est hominem superes-
se ægritudinī, atq; uirtutem usquequaq;
superaturam ægritudinarias causas.
Nanq; etsi in singulis paroxyfmiis uir-
tus paruum quoddam alteret, & conco-
quat quod non est aptum ut sentiatur,
non idcirco existimanda est præstitisse
passionī, cuius multa materia, & cruda.

& inhærens esse probatur. Vbi uerò eò uirtus peruenerit ut præstet affligēti humor, tum contenta, quæ concoctionis sunt signa, in urinis manifesta spectantur, atq; testantur naturā concoxisse, atq; expulisse omnē superfluitatē, quā nō hactenus expellere quiuerat. Veruntamē inter febres deficientes illo excelluit tertiana febris. Namq; nubes sola in urinis huius inspecta satis fuit ad significandā solutionem ægritudinis. Humor enim tenuis, ac facile disperditilis faciles sunt concoctiones, & exoppilationes. Et ubi facilius natura incumbit, inibi accidentia facillimè dissoluuntur. Quamobrem oportet te prudentem ob hæc ipsa, à diebus cruditatis coniectare tarditatem remissionis, atq; ab initio cōcoctionis præuidere celeritatem crisis, & iudicij. Sed de eiusmodi diebus etsi disputatum sit à Galeno in ijs quæ de crisi tractauit, fortasse tamen etiam nobis hac in parte licuerit dicere mediocriter de eis, quantum uideatur conuenire disciplinæ de urinis. Posthac igitur ubi primò de-

ter-

*Nubes in
tertiana.*

*Galenus de
crisi.*

determinarimus de urinis, quæ apparent in febris continuis, quantum ratione nostra existimatur sufficere ad faciendam prævidentiam, deinde de reliquis dicemus.

De prævidentia ex urinis continuarum februm. Cap. III.

FEbres continuæ ab humorum putrefactione genitæ, quæ qualescque sint uel simplices, uel complicatæ significant ab inductis coloribus. Quantitatem uero putrefactionis, atque qualitatem humorum arguunt tum substantiæ urinarum, tum contenta, de quibus diligentius disputatum est. Nunc illa subdenda sunt quæ uideantur sufficere ad prævidentiam faciendam, ita ut hinc inchoandum sit. Facilius igitur concoctis urinis, atque paruo tempore redire ad id quod secundum naturam est, coactis, existimamus celerem motionem esse, atque confirmatam uirtutem. Sin uero urinæ non citius, sed tempore potius longo concoquantur, si malæ fuerint, & distantes à mediocritate, ostendunt celerem motionem ægritudi

Color urine & substantia.

*Virtutis præuiden-
tia.* tudinis, sed uirtutis infirmitatem nõ par-
 uam. Quamobrem hoc casu suboritur
 metus magnus, ne priusquam hæ perue-
 niant ad concoctionem, uirtus defatige-
 tur. Quòd si mediocriter malæ sint urina-
 næ, tempore uerò tendant ad mediocri-
 tatem, arguunt intelligi debere uirtutẽ
 non firmam esse, atq; ostendunt ægritu-
 dinis motionem pedetentim fieri. Sin ue-
 rò urinæ celerrimè alterentur, nec mul-
 tum distiterint à mediocritate, significat
 uirtutis firmitatem, non etiam ægritu-
 dinis malitiam. Sed tamen oratio su-
 per ægritudinis qualitate, & affectione
*Vrinarum
mutatio ob-
seruanda.* hinc uideri poterit. Nam oportet urina-
 rum mutationes diligenter obseruare,
 atq; intelligere à quibus ad quas trans-
 mutantur, atque an in urinis ignauia, &
 malitia ægritudinis appareat. Namq; si
 contra se habuerint, illa subdola & pra-
 ua esse significatur. Quinetiam præter
 hæc par est considerare tempus muta-
 tionum; atq; ex hisce coniectare poteris
 futuras crises, siue tardiores, siue celerio-
 res extiterint: de quibus paulò inferi-
 us di

us disputabitur. Nunc uerò tanquã alio initio incepto dicamus de accidentibus unicuiq; principaliũ membrorũ. Quando igitur uel aliqua non contemnenda intemperatura corripuerit aliquod è mēbris principalibus, aut humor defluerit ad aliquod eorum non mediocriter affligens, ob hoc ipsum alterantur urinę, ac eò magis, quò maiores uenas & arterias participauit membrum quod passum est: quoniam eiusmodi uenea uasa facilius senserunt alterationem in corde factam. Non enim in aliquo ex mēbris malè affectis alteratio manet immutabilis: sed cum ad aliqua membra peruenerit alteratio, ipsa etiã mutatur ab ea quę est calidior, uel frigidior. Deinde tractu temporis eo pacto cãteris membris affectis euidentiores tam pulsus, quàm urinę apparent, suntq; imagines illius affectionis quę intrinsecus est. Sed oratio de pulsibus pulcherrimè, & subtilissimè à Galeno uiro sapientissimo tractata est, unde uolentibus discere licet. Nunc uero nos subiungamus quęcun-

*Affectus
membrĩ
principis
urinas mu-
tat.*

Galenus.

que

quæ utilia disciplinæ fore putamus.

De prævidentia ex urinis profluentibus in unaquaq; cordis affectione. Cap. IIII.

Intemperiei cordis ad caliditatem uersi, ex urina nota.

Frigidæ cordis in temperaturæ urina.

Cum demonstratum sit cor esse ob caliditatem intemperatum, tum urinae alterantur, atq; acutiores & tenuiores redduntur. Atq; cum iam igne cor inspersum sit, tū mediocres in initio spectantur colliquationes. Passione uerò procedente etiam urinae apparent oleae parentes, & oleicoloræ atque oleacæ. Quòd si eiusmodi extraneus ignis deparuerit axungiam, atque etiam accenderit carnem, atq; dura membra, tum illæ hypostases inspectabuntur, quas in hecticis, & tabidis febribus consistere diximus. Nam ratione compertum est illas esse orobeas, & furfureas, & lamineas, si milaceas. Frigidam autem intemperaturam si cor patiat, mediocriter alterantur urinae inclinantes ad albiores, atq; contenta eis aderunt crudacea, & quantitate mediocria. Namq; colores alterantur mediocriter, si nondū cõpatiatur hepatis.

par. Contenta uerò mediocria, & crudacea erunt, cum iam concoctio & alteratio, quæ genuinæ caliditatis sunt, credantur tabeficienti frigiditati introductæ. Iamq̃ si intendatur ipsa frigiditas in corde, etiam tabescet naturalis & genuina caliditas. Albæ præterea urinæ, & tenues erunt, atque hypostasi priuatæ. Sed ea mala qualitas si ualdè excesserit, tum contenta earum reddentur liuida & nigra. Atq̃ fortasse urinæ omni ex parte, nigræ spectabuntur, cum aut melancholicus humor illuc profundatur ob extremam debilitatem genuinæ uirtutis: aut frigiditas induxerit tum mortificationem, tum nigrores, qui sunt mortificationis colores. Namq̃ contingit etiam alterutrum eorū fieri. Hoc enim eueniet ob extremam infirmitatem uirtutis excretiæ, cum illuc confluxerit nigra bilis, tūq̃ homini accidūt timores, & tristitiæ, & oris sonitus immodici. Illud uerò eueniet cū frigiditas multū fuerit exauctæ, tum efficit urinas nigras, præsertim cum auersus fuerit color urinæ illustrās.

Quòd

Colores urinae letales.

ἡμοίωσις Quòd discere licet in nubibus quæ quò tidie apparent. Hæ enim cum rarefactæ mediocriter fuerint, tum illustratæ proprios colores ostendunt, quæ nimis spissatæ, & crasselcentes nigricare spectantur. Nam urinæ prius fiunt umbrilucæ; exauicta deinde asperitate procedente tēpore nigrescunt. Atq; hoc pacto affecto corde eiusmodi urinæ proueniunt.

*De præuidentiâ ex urinis factâ alteratione
in pulmone. Cap. V.*

*Calidæ in
temperiei
pulmonis
indicia.* **Q**uoniam pulmo post cor promptius alteratur, etiam urinas afficit, qua intēperatura ipse fuerit affectus: de hac re prius disputarimus, deinde de reliquis. Si igitur affectus sit pulmo calida intēperatura, urinæ mutabuntur ab ijs quæ secundū naturam, ad aureum uergentes. Et si creuerit caliditas, etiā in urinis colores excrescere uidebuntur, atq; fieri rubeæ ac uineæ. Cuius etiā rei argumenta sunt ab ijs quæ extrinsecus, ueluti est mala spiratio, & sitis, & linguæ siccitas, *Frigidæ.* & nigritia, Frigiditate uerò si affectus sit

fit pulmo, respirationes primo erunt tardiores, posterius etiam pauciores: & absque siti ægroti erunt, ac aërem quem inspirant, frigidum sentiunt, atque faucium uitia parua ipsos molestant. Eorum urinae uergunt ad album, non tamen uehementer. Namque pulmo membrum calidum est. Et cum parum alterauerit urinas ad album, tum arguit magnam in eo factam esse refrigerationem.

De prauidentia ex urinis ab hebatis affectibus. Cap. VI.

SI hepar à calida intemperatura fuerit affectum, producet urinas aureas & subrubeas. Sed intemperatura eiusmodi exaucta, urinae apparebunt ualde paf- *Hepatis affectuum nota.*
seæ, atque uineæ: atque tusses magis molestas bunt, atque sites, si curuæ partes hepatis inflammatione laborauerint. Quemadmodum uomitus potius excitabuntur, si cauæ eius partes malè fuerint affectæ. Intemperatura uerò mediocriter frigida si hepar laborauerit, urinae profluent spiceæ atque subspiceæ. Exaucta uerò si

A

frigiditas fuerit,urinæ apparebunt albæ.
Sed interdum in eis spectare est crassitudinem cum albedine.

De præuidentia ex urinis ab affectibus cerebri. Cap. VII.

Cerebro mediocriter affecto urinæ proueniunt aureæ, atq; ad subaureas inclinantes. Maiore uerò caliditate producta ita ut inflammationem adesse existimetur,urinæ spectantur uineæ atq; subsanguineæ. Contrariæ hisce prouenerint, si frigiditate affectum fuerit.

De præuidentia ex urinis ab affectibus uentris. Cap. VIII.

Ventris & stomachi, qui ob calidam intemperaturam ceciderunt mutationes per urinas minus ostenduntur. Nanque frigida intemperatura cum correpti sint, tum urinæ ita albæ gignuntur, ut est frigiditatis mensura. Calidiorè uerò intemperatura affecti urinas aureas atque croceas profundunt: in quibus adesse solent stomachi dolores quæ καρδιαλγία appellatur à Græcis. Item sitis & bilis interdum tenuis, atque croceæ

ceæ uomitus, & facietas, & oris amaror,
 atq; capitis dolores quidã modici. Quẽ
 admodum in affectione mediocriter frigidã laborantes sunt appetentes, atq; si-
 ti carentes. Sed frigida affectione exau-
 cta redduntur uertiginosi, atq; se regere
 nequeunt, ueluti consternantur, atq; tre-
 morẽ cordis sentiunt, cibũ potũq; fastidi-
 entes. Hęc igitur ipsa potius in intempe-
 raturis puris dicta sunt. Quòd si materia
 quoq; aliqua coiuerit cum omnibus hi-
 sce dictis has urinas reddet. Namq; cum
 urinæ exiuerint, crassescunt, atq; conten-
 ta in eis accumulatiores spectantur, & æ-
 gritudines in affectibus eiusmodi diutur-
 niores fiunt, cum humorum concoctio-
 nibus dissoluatur egritudo. Sed hęc qui-
 dem concoctiones & incoctiones, atque
 mutationes urinarum manifestare possunt;
 nos uerò ad cætera transeamus.

Vrinæ color in uentriculi affectibus secundum morbi qualitatem

De præuidentiã ex urinis profluentibus à costarum passione uera & non uera. Cap. IX.

Passionis costarũ urinæ in initijs sub-
 rubeæ sunt, deinde procedẽtes rube-
 scũt, atq; uineę fiũt et crassescũt, atq; mu-

tationibus ostendunt, quæ sint accasura. Humore uerò frigido septum transuersum molestâte, atq; per quàm modicum dolorem mouente, minimamq; spirandi facultatem, eò quia pectus aggrauatum est ab eo, urinæ albæ, & tenues, item conturbatæ, & crassæ proueniunt. Atq; à qua intemperatura corripiatur corpus, etiã urinæ ostenduntur cum coloribus illius. Atq; facilius à frigidis corripiuntur homines, atq; ostenduntur hæ urinæ: tardius uerò à calidis, ac non etiam multum ostenduntur hæ.

Diaphragmatis affecti note.

De praeuidentiâ ex urinis ab affectis renibus & uesica. Cap. X.

Renibus & uesica affectis similes urinæ proueniunt. Dicitur est etiã de hisce in ijs quæ de iudicijs urinarũ, diligentius. Atq; de cæteris, quæ eis accidere cõsueuerunt, ab illis dictis discere oportet. Quoniam uerò ea membra fuerunt urinarũ uasa, facilius cum quicquã ipsis acciderit, demonstrauerint, à proximo habentes modum demonstrationis.

Nam

Nam cætera membra solummodo, cum *vrine uasa* uehementer propria affectione alteraue *exactius* rint urinas nullum aliud signum euidēs *prodere le* ostendunt. Quamobrem cum aliqua de *sionem.* bilis passio ipsis aduenerit, non etiam promptè in urinis illa spectatur. Hæc uero quoniam cæteris fuerunt posteriora, urinas profusas recipiunt, atq; passiones proprias (etiam si mediocres fuerint) interdum demonstrant. Id ipsum, tãquam mercedem, ipsa potius quàm cætera membra accepissent meritò eiusmodi ministe rij naturæ.

*De præuidencia ex urinis ab affectis colo,
& intestinis. Cap. XI.*

COLO atq; intestinis inflammatione laborantibus non etiam urinae colorabuntur secundū illa, quæ magis naturalē calorē participarunt. Sed frigida intemperatura cū eiusmodi partes corripiantur, et eiusmodi humor influxerit in ipsas, tum urinae spectabuntur albæ, & *Coli oppila* aqueæ. Atq; siqua fuerit oppilatio in co- *tionis signū* lo, tum urinae erūt hypostasi priuatae. In

intestinis uerò si acciderit oppilatio, urinae erunt crassae frequentius, atque lacti similes. Atque passione procedente, excretiones erunt plures, atque crudiores. At nunc reliquum est, ut de utero dicat.

*De praevidentia ex urinis ab affectis utero,
& podice. Cap. XII.*

VTerus, qui ut membrum est non adeò principale, ita maximè alterat totum corpus, qua corripitur ab aliqua intemperatura. Ergo urinae eo modo accidit ut sint similes tractu tēporis ijs, quae ab intemperaturis aliorum membrorum non adeò principalium eueniunt. Sed ubi in hisce membris genitus sit pus ab aliqua causa, qui sit sanequam mediocris, id non erit evidens in urinis.

Puris cognitio. Sed si fuerit excedens, tum colligetur in uesica pus, atque apparebit haerens fundo matulae, qui manifestus erit & à specie, & ab odore. Atque priusquam loquatur aegra, tu dixeris eam affectionem: dijudicaueris uero, ut non sit uesicae pus, commouendo facile urinam, atque intelligendo nunquam indoluisset uesicam

uesicam. Quinetiam cum menses absque ^{Indicatio} ratione retineantur, uno iam mense præ ^{retentionis} terito apparent unâ cum contentis ramē ^{menstruo} ta rubea innatare. Atque procedente re ^{rum.} tentione, etiam ramenta eiusmodi plura spectantur, atque urinæ color ad subrubeum, atque etiam ad rubeum tendit. Verum tamē ut orationi gratia aliqua afferatur, atque fides dictis non parua fiat, hanc subiunxero historiã, quæ incumbentibus hisce studijs erit perquam utilis. ^{Historia re} Mulier ^{tentorum} quædam diues, atque mollis, tres aut ^{mensium.} tuor filios pepererat, quorū tres ferè infantes mortui erant, solum unum audiebat mater. Atque quodam tempore præterito, ipsa que ambigente dum uideret spem omnem suam in solo uno filio, qui repente tolli posset, fluctuare. Verebatur enim ne si puer moreretur, cogeretur alienis bona sua tradere. Nanque (ut dictum est) ubi amiserat alios, quærebat modum quo alterum filium pareret, atque spem seruaret. Ergo (ut mos est mulieribus) desiderium aperuit, atque solutionem quærebat. Quidam dixerunt hanc

solutionem, si mensium aliqua fieret natura uel arte retentio (namque ipsi menses plus iusto profluebant) conciperet. Quod persuasa, rei operam dedit, ac uehementer retenti sunt menses, unde conceptus spes magna eam tenuit. At uero secundus mensis erat, mulierque modice conturbabatur. Namque cumulato sanguine menstruo per uterum, neque locus exeundi habebatur. Accidentia, ut uidebatur, poterant esse signa conceptus. Namque in initijs conceptuum similia accidere solent. At tertius aderat mensis, et passiones processerant. Vbi uero etiam quartus aduenit mensis, tumque cum grauidis mulieribus si quid praefuisset molestiae, illud sedatur; ipsi uero magis uenter intumuit, atque accidentia peiora sentiebantur. Igitur circa quintum mensem audiui ut mulier correpta esset ab ea passione. Erat enim mihi una ex maxime familiaribus. Quam obrere ad eam accessi, atque intras uidi ipsam supinam iacentem in lecto, et salute acta rogavi, ut haberet, ac tetigi pulsum. Illa uero subtili ac pertenui uoce respondit.

Pulsus

Pulsus erant pertenuēs atq; diuersi, atq; uirtus genuīna propè uicta. Cutis ueluti cortex malignanati, & color eius uergebat ad arquatū, & omnia quæ circa faciē sunt, multum attenuata, atque manus & humeros satis hærētes pectori habebat. Sed uenter magnopere extuberabat.

Quoniam uerò oportebat etiam urinā spectare, etiam ea erat tenuis, atq; mihi uisa est mediocriter subsanguinea. Con-
 tenta uerò in eis subsidebant ad matulæ fundum ualde rubentia, atq; ueluti similacea. Atque tunc mihi non poterat facile cognosci passio, quæ non multum trita est breuiarijs libris medicorū, eò præsertim quod nemo ex ijs medicis qui illuc frequentabant, passionem intelligeret, sed putarent omnes aquam intercutem esse. Quoniam uerò paulopost legi de passionibus mulierum, doctusq; sum quàm graue esset retinere menstruū sanguinem, audiueramq; mulieri hunc retentum esse: deinde hac ratione super eius urina ratiocinatus sum, illam recta ratione illiusmodi profluxisse. Nam par

*Urina qua
lit.*

tim ob manifestissimã collectionem sanguinis in utero tumore effecto eiusmodi, partim ob uicinitatẽ uesicæ sanguine cõmisso cũ urina, factũ erat ut urinæ colorarẽtur. Sed ob assationẽ sanguinis appauerint cõtenta similacea, atq; rubea.

*Similacea
urinae casu
sa.*

Hoc pacto ab immodica menstruorum retentione, præsertim si natura antea multa profluxissent, urina alteratur, atq; tractu tẽporis cõmutatur. Cæterũ ut omnẽ historiã finiamus, reliqua subiũgamus. Sextus mensis aderat, cum in latere intumisset quoddã uehementer, atque molitũ est tẽpore procedente. Vbi uerò septimus mensis aduenerat, prorsus molitum est medicorũ emplastris, atq; deinde apertũ est, ac reliquo tẽpore defluxit ab eo sanguineus pus: sed uenter ab inde euacuabatur, quãobrẽ magna spes salutis & uiro eius oborta est, & medicis illuc frequentantibus. Quod non ita successit, sed paulò post euacuatio simul omnium spem perdidit. Nã ut arbitror quatuor dies post tumoris aperturã, uenter euacuatus est re omni affligente, atque com-

commissus est, mulier uerò ueluti inani-
 mis redacta absq; reluctatione aliqua ui-
 tam efflauit. Hæc est historia, & ita se ha-
 buit. Tu uerò diligenter hinc audiuisti,
 ut ratione uicinitatis participatus sit co-
 lor urinis ob sanguinẽ collectũ in utero,
 utq; mediocri collecto sanguine, conten-
 ta sola perparũ alterantur. Sin uerò colle-
 ctus excefferit, etiã alteratio erit maior.
 Sin aut usq; adeò excreuerit, ut etiã uen-
 ter extuberascat, etiã colores mutantur
 urinæ, atq; primo in subrubeũ transeũt,
 deinde in rubeũ atq; subsanguineũ. Con-
 trà uerò tũ asperiora spectantur. Similia
 hisce accidunt, cum podex inflãmatione
 diutius intumuerit, atq; hæmorrhoids abs-
 que ratione retẽta sit, maximè si pridem
 multo tẽpore sanguinẽ pfundere soleret
 fueritq; homo multi sanguinis, atq; nec
 unde euacuauerit sanguinẽ superingeni-
 tum. Nãq; tantũ hæmorrhoidis retentio
 distat à retentionibus quę in utero, quãtũ
 ea quę secundũ passionẽ sunt, ab ijs quę
 secundũ naturã habentur, ceciderũt. Illa
 enim tractu tẽporis consolidata, nititur
 reuer-

*Sedis in
 inflammatio
 & hæmor-
 rhoidis re-
 tentio.*

Retenti reuerti ad naturam. Excretionis uero
 mensēs gi- ab utero factæ secundum naturam reten-
 gnendi mor- tio maiorem alterationem in corpore, &
 bos potenti urinis efficere potest. Quamobrem qua-
 orem ha- les urinas retentio menstruorum unius
 bent cau- aut duorū mensium effecerit, tales quo-
 sam. que hæmorrhoids retenta reddet per mul-
 to plura tempora. Eadem ratione siquid
 aliud fuerit præter naturā in utero, hoc
 infusum in urinis significationem quan-
 dam passionis parat ijs qui hisce rebus di-
 ligenter operam nauant. Sed de hisce fa-
 tis: posthac dicendum est de reliquis, si-
 qua modo aliquo relicta sint.

*De præuidencia ex urinis ab affectibus extre-
 mitatum membrorum. Cap. XIII.*

CVm manus, ac pedes affecti fue-
 rint, uel ab intemperatura multum
 frigida, uel frigido humore, aut ab intē-
 peratūra calida, uel materia calida quæ
 defluxit, si ceterū corpus simul etiā egro-
 tauerit, tum in urinis affectiones eadem
 efficientes euidenter apparebunt. Quam-
 obrē quantum qualitas, et quantitas hu-
 morum

morum ægrorum intendatur, tantū etiā
 urinæ transmūtatae distabunt ab eis quæ
 secundum naturam. Quòd si cæterū cor
 pus per se sanum fuerit, atq; causa aliqua
 affligens influxerit ad extremas corpo
 ris partes, ita ut hæ malè habeant, nō eti
 am mediocriter alteratæ apparebunt ur
 inæ. Sin uerò illa causa abundantius flu
 xerit, etiā urinæ tum mediocriter spe
 ctabuntur alteratæ, cū uix passio ad usq;
 cor peruenire uideatur. Quinetiam diffe
 rentiæ colorum & contentorum arguūt
 qualitatem, & quantitatem humorū, & *Color.*
 concoctio, & cruditas tam morē ægritu- *Coctio.*
 dinis, quàm uirtutis firmitatē ostendūt,
 ueluti spaciū temporis demonstrant ce
 leres & tardæ urinarum mutationes. O
 peræprecium est præter ea id etiā non
 ignorare, ut non paruas differentias ha
 beant inter se corporis partes. Nanque
 alio modo alterabit calefactus pes, & a
 lio uesica calefacta. Item alio modo ute
 rus, alio renes, & alio lien, alio septum.
 Quemadmodum illo modo caput, hoc
 modo hepar, aut pulmo, Nanq; hæc ma
 gis

*Differētia
 partium.*

gis participarunt colorem, aut naturali proprietate, & in proprijs cōceptaculis: aut uicinitate primi calidi, aut sensus magnitudine. Oportet enim scientem proprietates, et uires uniuscuiusq; membri, etiam singulorū mensuram propriā habere, tam cum mediocris caliditas exaucta fuerit, quā cum ob excessum corruperit subiectū. Veluti contrā cum qualitas fuerit modicē & immodicē infrigidans. Namq; membra calidiora facilius à causis calidis alterantur, & conuincuntur, difficilius uerò à frigidis mouentur. Quemadmodum frigida membra tardius à calidis, celerius à frigidis afficiuntur. Siquidē eorū quæ sunt uiciniora qualitati naturali temperatura & proprietate, unumquodq; facilius alteratur. Veruntamen ut manifestius rem capias, hinc ueluti exemplo, discere licet. Hepate mediocriter caliditate affecto accidit ut urinæ aureæ atq; crocæ proueniant. Sed si eiusmodi urinæ in colo ægro fuerint apparentes maiores, dolores inesse arguēt, atq; unusquisq; arbitrari poterit, membrum

*Cuiusque
mēbri qua
litates faci
le augeri
posse à simi
libus, à con
trarijs e=
gre.*

brum prorsus inflammatione languere. Quòd si pes aut manus patiatur, atq; urinas eiusmodi profuderit, dixeris ægro- tantem disrumpi dolore, atque æstuarè. Nam quantũ distiterint mēbra à primo calido, eò maiore etiã caliditate alterant. Eadē ratione res se habet in frigiditate. Nanq; hepate correpto ab intēperatura aliqua frígida, urinæ subalbidaē spectantur. Altero aliquo membro remotiore refrigerato, non ita facilè etiã urinæ mutantur. Ergo etiam principalia mēbra si ab aliqua fuerint passione correpta, facilius urinas alterabunt ratione principatus. Remotiora uerò uel si deteriorē passionem tulerint, mediocriter urinã alterabunt, atq; tardè. Quãobrē hinc ratiocinandũ est, eò peiores affectiões esse in eisdē urinis, quò membra affecta unde profluunt, magis distiterint positione, & proprietate à principio. Atq; oportet uirum prudentē eo pacto animaduertēdo in urinis disquirere proprietates mēbrorum, atq; affectiões eorũ per ea quæ in urinis spectantur, ratione cognoscere, atq;

Membrorum natura obseruanda præ-

prædicere. Potest nimirum plurimum conferre huic proposito diligens inspectio differētiarum partium neruearum & uenearum. Præter hæc quæcunque propria quatuor horis anni & ætatibus, & temperaturis, & constitutionibus ægritudinū apparuerint, hæc mītiōra existimare oportet, quàm quæ aliena esse cortingit. Item quæcunq; facilius concoquantur & transmutantur, hæc demonstrant naturam firmam esse, atq; humores concoqui & alterari celerrimè. Quæ uerò uel temporis tractu mutantur, uel mutata in peiora processerint, illa reprobare oportet, atq; putare animal paruo momento indigere ad interitum incurrendum. Veruntamen ut historiam, hæc in parte referam disputationi cōuenientem, ad alia conuertar. Senex quidam familiaris meus in febrem incidit, atq; male habebat. Quòd ubi audiuerim (undecima tum erat dies) ad eum uisendū iui. Erat uicinus, atque uir probus. Inueni illum supinum iacere, atq; subtussientem, sputaq; crassa cum sonitu excreantem.

Sor.

Historia febricentis.

Sordesq; illi circa oculos non parua hærebant. Sed sputa non nîmîum mala erât, nisi quod procedentia etiam in uentrem descendebant, eumq; emolliuerant plus quàm par erat. Pulsus eius erât hominis uehementer febrientis, sed cæteris in circumstantijs erant obscuri. Vrinæ subrubeæ, atq; deinde rubeæ apparuerunt. Sextadecima parum mutata sunt urinæ erga modestius. Iterum effectæ sunt crassæ & rubeæ, & subsanguineæ circa contenta. Venter etsi multa excreuisset, nihil tamen adiuuit. Ad hæc per uentrem unâ cum excrementis mediocris quantitas sanguinis euacuata est, ita ut ob hæc uisus sit homo emori. Et ego non etiam accessi, necessitate quadam ad alia me cogente; sed audiui tribus post diebus hominem mortuum esse. Videbatur igitur ille maiorem febrem, quàm quæ senem deceat, habuisse, idq; hyberno tempore. Nã cum eiusmodi res accidit, conueuit non mediocriter conquatere uirtutem genuinam, ita ut tractu temporis caderet. Quinetiam ab assidua siti febris

uehementia arguebatur. Tussis non parum hominem molestabat. Vt uerò non uidebatur natura facile præstare materiae, demonstrabant per tot dies cruditates urinarum. Namque opus erat multo longiore tempore, si merita salutis præferri debuissent, ut hinc profecta ad ea, quæ secundum naturam concessissent. Hoc enim quod secundum naturam habet, tantum temporis longitudinem requirebat. Quamobrem procedente tempore peiores substantiæ, & contenta urinarum spectabatur. Quid igitur quisquã aliud ab hisce putauerit, quàm futuram esse mortem, passim cadente uirtute? Hoc pacto oportet uirum mente præstantem uaticinando præuidere futura, atque mutationes urinarum ad bonum, hilariter accipere atque prænunciare. Contra uerò execrari momenta ad malum inclinantia. Quinetiã mutationes longiore tempore factas, arguere ægritudinis tēpus multum protrahi: & quæ matutino potius fiunt mutationes, has ostendere breuiori tempore ægritudinem terminatū

iri.

*Visa natura
ra argu
mentum.*

*Præuiden=
tia decet
medicum.*

iri. Ergo si prima die urinae concoctæ apparuerint, tertia uel quarta ægritudinem solutum iri proferas. Quòd si secūda uel tertia concoctæ fuerint, ægritudinis solutionem peruenire usque ad septimam. Quòd si quarta dies etiam incoctam urinam ostenderit, non etiam si quicquam fiat, ipsa hebdomada crism ægritudini posuerit. Nanque crises quæ in hebdomada exercentur, quarta potius antea *Quarta iudicans.* aperit, atque ostendit, præmittens paruam quædam concoctionis signa. Quemadmodum contrà in malum mutata, si ualdè praua signa præmiserit, mortem in ipsa hebdomada inferet. Sicuti quoque undecimæ octaua est index, & undecima decimæ quartæ, atque alia alius, ueluti in libris de crisi sapiens Galenus tracta *Et Hippo. li. 2. aphor.* uit. Atque temporum productiones hac *24* ratione considerandò adinueneris, cum per ternarium & quaternarium omne tempus ægritudinis dimetieris. Secundum quam rationem etiam principium secundum latitudinem dictū dimetitur.

De præuidentia ex urinis super ægritudine
an uelocius, an tardius soluatur.

Cap. XIII.

IN ægritudinibus acutè motis, euenit interdum ut aliquid assumatur, contra uerò ut aliquid minuatur in ijs quæ mouentur tardius, siue euasuri, siue morituri sint homines in ægritudinibus ipsis. Si quidem, ut exemplo utamur, si quarta die appareat concoctionis exactæ signum in ægritudine peracutè mota, iam nondum plena ea quæ incepit hebdomada, sequetur crisis, si contigerit, materia ob celeritatem præfultante. Sin uerò ægritudo moueatur segnius, tum uix etiam plena hebdomada crisis reddetur, usque adeò ut opus sit etiam mediâ octaua ad crisin faciendam. Cōtrà uero, signo nobili prauo, die indice inspecto, in ægritudine acutè mota, sexta die præripietur homo. Quemadmodum octaua, si ægritudo segnius moueatur. Sed de crisi disputatio, & dierum productionis numerus ab hisce poterit comprehendì. Licet tamen

*Crisis præ-
uidentia ex
morbi motu.*

tamen exactius scire studenti, ac exercere, qui legerit librum illum qui de crisi à Galeno compositus est. Præter hæc illud non ignorare oportet. Namque tempore uehementiæ ægritudinis urina quam fecerit ægrotans, multò peiora apparet, quam quæ fiunt horis remissionis, idque decenter. Namque tum urina illiusmodi apparet, cum caliditas quæ concoquit, incumbat alijs. Nam etsi in ijs appareat incoctum, hoc tamen est signum inclinationis caliditatis naturalis ad alia. Cum enim erga maiora atque affligentia uehementer uires omnes colligendo intendat & habeat natura, tum neque facile nutrit, neque alterat, neque cõcoquit, sed interposita inter duo mala est, tãquam utrumque eorum subitura. Putatur enim neutram actionem perfectam exequi. Namque si cum ob unam operam fuerit afflictata, neutiquam facile conuenientia expetere quierit. Longe maiores errores commiserit, ubi distenta multis actionibus agere quicquam fuerit aggressa.

Quando autem humoribus præstiterit,

*Vrina pa
roxysmi.*

ita ut concoctionem in ipsis fecerit, tum meliores colores & substantias urinarum ostendet, quam quas in paroxysmis apparere contigit. Tunc etiam exponuntur contenta secundum rationem concoctionis. Quod si natura aggrediendo munia acumine fuerit afflictata, ita ut nullo pacto opportunorum numerum expedierit, atque urinae similes conspiciantur & in paroxysmis, & in remissionibus, significatur natura nondum materiae praestare. Atque hac ratione oportet considerare ea, quae simul quoque feruntur. Namque si motiones aegritudinis fuerint acutae, si natura uero concoctionem nullam ostenderit, atque hoc pacto procedatur, metus non paruus adesse debet, ne defatigata uirtus propriam actionem amittat: quod quid potest esse deterius, morte inhaerente in hisce? Quamobrem praenunciandum id est consideranti diligenter simul omnia aegri merita. Si uero aegritudinis motiones fuerint tardiores, modestiores quodammodo ferentur paroxysmi, confidendum esse nunciaueris, ac si tractu

Aegritudinis fortis mortis absque coctione, interitum praesagit.

tractu temporis ægritudinem solutum iri censeas, modo partes uirtutis sint firmæ. Namq; etsi lateat ut natura in initijs colluctata sit, appareatq; ut non hæcenus materiæ præstet, etiam cruditates non contemnendæ spectantur. Sed iam incepto tempore uidetur concoquere, at que passim materiæ præstare, etiam eger facilius paroxysmos tolerat, atque concoctionis signa cernuntur. Sed tractatio de præuidentia ex urinis, ut arbitror, indepto hac in parte fine, in eadem etiã omnem disputationem de urinis concludit. Nõ enim amplius sermonem extendere, neque circa eadem eodem modo conuolui, atque uersari operæ precium esse probatur.

Breuis repetitio capitum totius disputationis. Cap. XV.

CVM hæcenus tractatum de differentijs urinarũ, atq; de iudicijs exegerimus, ac præter hosce alios de causis urinarũ, ueluti nũc demũ eos qui de præuidentijs, uisum nobis est nihil relicũ esse

Epilogus. quod referre oporteat. Nam in unaqua
 que disputationis parte, tractata sunt,
 quaecunque spectant ad dolores, & sub-
 stantias, & quantitates fluoris, & con-
 tenta, & quæ in contentis esse dicuntur
 & apparent, qua mutantur secundum co-
 lorem, & substantiam, & quantitatem,
 & lenitatem & asperitatem, & positio-
 nem in spacio ipso fluoris, & quaecunq;
 super bullis dicta sunt, & odore & colli-
 quamine innatante. Quinetiam subiun-
 ctæ sunt disputationibus prædictis quæ
 cunque membrorum affectiones sunt
 primo passivæ, & quæ sunt cum altero
 passivæ; & intemperaturæ, & actiones,
 & cruditates, & genera, & species fe-
 brium, & longitudo, & brevitates æ-
 gritudinum, & quæ spectant ad mortem
 & vitam. Quorum alia evidenter sunt
 exposita, alia prætermissa: quod dum hæc
 sunt comprehensa in illis, ex illis inveni-
 ta discuntur. Præter hæc et quaecunque
 licet scire illi, qui librum hunc exercue-
 rit. Iam iustum est, ut etiam visum est, ut
 hac in parte omnem orationem super
 hisce

hiscē terminemus, putantes hęc pauca referre erga eos, qui hiscē rebus operam nauant, ne prompti sint in maledicēdo, nosq; ab omni culpa uindicient. Quod si reminisceremur eorum quę in initio facultatis huius dicta sunt, subdendum etiam hoc ipsum orationis curriculo esse uidetur.

*Quonam pacto ab eiusmodi disciplinę
genus promotus sit autor.*

Cap. XVI.

IAm pridem Philosophię parti naturali operam dederam, eamque prę uiribus eram indeptus, cum etiam cupiditas quędam me subiuit medicę artis capessendę. Aggressus itaque sum con- *Instituti ra*
templatiuam eius partem, atque in ea *tio.*
omnem operam, ut par erat, contriui. Quinetiam animaduertens hinc medicę artis partem curatoriam, quę hominibus amica est, hinc partem, quę cum philosophiā consentit, exhorruissem illa infudatione, quę curandis ægris corporibus assidua delegatur, nisi succurrisset magna ratione peruestigandas esse ægro

B 5

rum passiones, ita ut in illa exercitatione uidebatur mihi abstinendum esse à ualida quadã motione in ijs rebus, quarum antea nullam ulla ratione contemplatus essem. Itaq; uehementer hisce studijs inhæsi, atq; præ uiribus incubui, multis rationibus adhibitis, ut significationibus passiones comprehenderem. Putabam enim curationem in qua nulla esset adhibita contemplatio, tutam nullo pacto fore: eam uerò in qua certa ratio dominaretur, cum tutam, tum faciliorem existere. Veruntamen cum tractu temporis eo pacto procederem, etiam aliquid subiungere ipsi arti meditatus sum, ut id in arte ipsa esset causa cognitionis, & si cernerent omnia rationum conamina medicam artem adiuuantia, plena esse ingenij & disciplinæ, maximè illa quæ gloriosus sapientia & arte Galenus introduxit. Dum scientiam de urinis quærerem, ut meipsum exercerem, reperi pauca quædam de ipsis, nescio quo pacto sparsim scripta ab ijs qui artis eiusmodi fuerunt exploratores. Ipse uerò inspectis singularibus

*Medela cū
ratione tu-
tior.*

laribus urinis tam in hominibus sanis, quæ
 ægris, per pauca principia collegi; atque il-
 la animaduertendo, & ratione indagando,
 breui eò perueni, ut uniuscuiusque cau-
 sas indagatas reddidissem, usque adeò ut
 possem ab urinarum significatione absolu-
 tè diiudicare. At uerò ubi tractu tempo-
 ris animaduerti illas inuentiones sane quæ
 ueras esse, cognoui causas certas illorum
 effectuum adinuenisse, & reliquorum,
 tanquam à quibusdã optimè habitis princi-
 pijs profectus sum ad iudicia & præuidẽ-
 tias ferendas. In quo non parùm contulit ^{Pulsuum}
 sociata disciplina de pulsibus atque reli- ^{scientia.}
 quæ quædã, quæ scriptis traditæ sunt ab
 antiquis uiris. Vnde uisus sum aliquid
 arti medicæ subiunxisse, ut dictum est. Nã-
 que hac ipsa parte maximè mancã esse
 medicã artẽ inueniens, summo studio eã
 perficere aggressus sum, ac inceptum, con-
 cedente Deo, ad finem perduxì. Etsi no-
 stra hæc disputatio uideatur aliquo mo-
 do cõferre sanis & ægris hominibus, tan-
 quam ueritatis sequax, Deo omnium bo-
 norum largitori gratiæ summæ habenda
 da

*Inuidiæ de-
precatio.*

dæ sunt. Nos uerò nefas est, ut quisquã
accuset nomine ignorantia. Quòd si eti-
am quicquã errarimus (nam errare per-
quã facile contingit) ipse idem inuen-
tor nostrum errorem deleat atq; osten-
dat, & ueritatem demonstret, quando-
quidem uehementer amarem. Si dum
circa res graues tractando uisus sim ab-
errasse, fortasse quoq; gratias actas fere-
mus, si (dum res maximas primus præ-
nouerim ac tractarim) disputatio aliquo
in loco claudicans, ita ut uideretur dare
maledicis ansam me carpenti, castigare
tur, ac reciperet rectitudinem conueni-
entem ad cognitionem capessendam.
Ad hæc tractatio de omnibus sigillatim
nõ solum nobis existimata est difficilis,
uerumetiam alijs quibusuis uisa est non
facilis. Neque eò quod unũ totum quod
artis est, collegimus, illud utile nobis est
(pluribus enim indigemus, ut totũ hoc
ipsum tractemus, præsertim quæ nos au-
ditores etiam parui uouemus, ut conse-
quamur, idẽ respuentes prorsus ipsum
totum artis) Sed quoniam quæ uniuersa
lia

lia sunt, paucis uerbis & rationibus continentur, atque facilia sunt ad capiendum, promptiora quæ ad pronuntiandum utilia sunt. Cum quæ oporteat diuidendo explorare, usque ad quædam liberè procedere potest oratio. Nam ubi ad maximè propria, particularia quæ peruentum fuerit, tum ad ulteriora prohibetur progressio. Particularia enim distributa sunt in- *Particularia*
 finitudinis natura, & ratio lasseretur si *ria natura*
 hinc ad ulteriora procedere aggredere- *infinita.*
 tur, ueluti compertum est. Quamobrem quæcunque referri poterant per eiusmodi uniuersalia super humore urine, et contentis, ac cæteris, nos diximus, in quæ cunctis (ut arbitramur) ueritatem ostendere magnopere enixi. In quo si quicquam dignarum rationum uideatur apertè prætermisum, hoc ipsum potentia quadam in dictis, ut puto, continetur. Quoniam uerò tractatio hæc nostra exposita est uiris prudentibus, fortasse etiam ipsi exercendo ab hisce singularia facillimè cognouerint, & quæcunque complicari possunt, & non possunt, Quinetiam facillimè

cillimè ex hisce tanquam manu ducti, promptiores fieri poterunt reddendo in cōplicitis tam iudicia, quàm prævidentias. Namq; nobis uisum est negotiū potius superfluum iterū eandem rationem repetentibus, dum complicaremus quæ complicari possent, atq; super hisce rationes redderemus. Illud autē intelligendū est, eiusmodi nostram præsentem disputationem uelutí primitias quasdam esse in arte. Exercentibus uerò ipsam licebit ad eius auxilio plurimum adiuuari. Sed conspectanti artis medicæ partem hominibus amicam, atque desideranti introducere ea quæ uidentur hominibus collatura, licebit frui bonis ex arte, atq; introducere si quid aliud uideatur deficere. Maximè autem conferentia sunt, quæ ad prævidentiam faciunt, & curam accidentium corpori humano ægro. Illorum autem qui uerum omnium scientiarum sibi ipsi parare nituntur, molesteq; ferunt sicubi quicquam quisquam uitæ humanæ utilitatis attulerit, altissimos linguæ stupores fugiendos esse. In quo potius

Quo loco
hinc li-
brum habe-
ri uelit.

tius adinueniendum esset medicamē affectum qualitate cōtraria eiusmodi passionibus, ut rectē caueremus ne linguæ aliorum in periculo essent subeundi ægritudines tam prauas. Veruntamē fortasse præsentaneum atque pertinacissimum medicamen uideri poterit aduersus hunc morbum hoc ipsum, in deo ingenta confidentia, erga homines, cum quibus consuetudinem habemus, constantiæ mediocritas, atque uerborum, rationumq; nostrarum exacta quædam consideratio.)

FINIS LIBRI SECUNDI DE
 præuidentijs ex urinis, qui ordine se/
 ptimus est, atq; ultimus totius
 huius de urinis, operis.

ANTONII THYLESII COSEN
TINI LIBELLVS DE CO
LORIBVS, VBI MVL
TA LEGVNTVR
PRAETER
ALIORVM OPI
NIONEM.

COLORVM INDEX.

A lbus	cap. iiii	Cœruleus	cap. f
A methyſtin.	xiii	Coccinus	cap. viii
A nthracinus	cap. iiii	Coloffinus	cap. xiii
A quilus	cap. iiii	Concolor	cap. xiii
A rquatus	cap. xiii	Conchyliatus	cap. xiii
A rgenteus	cap. xiii	Coracinus	cap. xiii
A ter	cap. iiii	Croceus	cap. xi. xiii
A ureus	cap. xiii	Cyaneus	cap. i
A uſterus	cap. xiii	Cymatilis	cap. xiii
B adius	cap. x	D ecolor	cap. xiii
B æticus	cap. v	D iscolor	cap. xiii
B aius	cap. x	F lauus	cap. xi
B alius	cap. x	F lammeus	ca. xiii
B alauſtinus	cap. xiii	F lameus	cap. xi
B latteus	cap. viii	F errugineus	cap. vi
B urrhus	cap. vii	F loridus	cap. xiii
B uxeus	cap. xiii	F uluus	cap. xi
B yſſinus	cap. xiii	F uruus	cap. iiii
C æſius	cap. ii	F uſcus	cap. iiii
C andidus	cap. iiii	G albinus	cap. xiii
C andens	cap. iiii	G iluus	cap. vii
C anus	cap. iiii	G laucus	cap. ii
C eruinus	cap. xiii	G uttatus	cap. xiii
C ereus	cap. xiii	H eluuus	cap. vii
C inereus	cap. xiii	H erbidus	ca. xiii
		H iſpanus	

COLORVM INDEX.

Hispanus	cap. v	P Allidus	cap. xi
Hyacinthinus	cap. xiiij	Plumbeus	ca. xiiij
Hysginus	cap. xiiij	Phœniceus	cap. x
H yalinus	cap. xiiij	Prasinus	cap. xiiij
I anthinus	cap. xiiij	Pressus	cap. iiij
Ictericus	cap. xiiij	Pullus	cap. v
Igneus	cap. xiiij	Puniceus	ca. x. & xiiij
Impluuiatus	cap. v	Purpureus	ca. viii. xiiii
Incertus	cap. xiiij	R Auus	cap. xi
Insuasus	cap. v	Robus	cap. viij
L Eucophæus	ca. iiij	Roseus	cap. viij
Liuuidus	cap. iiij	Ruber	cap. viij. & viij
Luridus	cap. xi	Rubidus	cap. vii
Luteus	cap. xi	Rubeus	cap. vii
M Aculosus	ca. xiiij	Rufus	cap. vii
Marinus	ca. xiiij	Ruffus	cap. vii
Melinus	cap. xiiij	Russeus	cap. vii
Molochinus	cap. xiiij	Rutilus	cap. vii
Murinus	cap. xiiij	S Arranus	cap. xiiij
Muriceus	cap. xiiij	Sandycinus	ca. xiiii
Mustellinus	cap. xiiij	Sandaracinus	cap. xiiii
Mutinensis	cap. xiiij	Sanguineus	cap. xiiii
N Atiuus	cap. iiij. v	Scutulatus	cap. xiiii
Niger	cap. iiij	Silaceus	cap. xiiii
O Lorinus	cap. xiiij	Sordidus	cap. xiiii
Ostrinus	ca. xiiij		

I N D E X.

Spumeus	cap. xiij	V Arius	cap. xiij
Suasus	cap. xiij	V enetus	cap. i
Suauis	cap. xiij	Verficolor	cap. xiij
T Halaffinus	ca. xiij	Violaceus	cap. xiij
T Tyrus	cap. xiij	Viridis	cap. xiij
Tyrianthinus	cap. xiij	Vitreus	cap. xiij
Tyriamethystus.	c. xiij	X erampelinus	ca. viij

ANTO

ANTONII

THYLESII COSENTINI

de coloribus libellus.

ICAM aliquid de Coloribus in hoc libello: nō quidem unde conficiantur, aut quæ sit eorum natura: neque enim Pistoribus hæc traduntur, aut Philologis, sed tantum Philologis, qui Latini sermonis elegantiam studiose inquirunt. Scribam omnia breuiter & accuratè: ac rerum ipsarum nomina, quo statim colores intelligantur, singulis apponam.

COERVLEVS, Cap. I.

EXordiar primum à cœruleo: quo nisi natura ipsa maximè gauderet, nunquā profecto deorum hoc domiciliū, Continuo CircūComplexu cuncta cœrens, specie tā læta uniuersum exhilarasset: reliquos deinde cōtexam. Cœruleus

C 3

igitur dictus quasi Cœluleus, ut ex uoce ipsa apparet, propriè color est cœli, sed ferèni: id quod Ennius respiciens, cœli inquit, cœrula tēpla; atq; inde ab omnibus mare appellatur cœruléū, refert em̄ illud eundē, quē ab ipso supernè accipit cœlinitorē. Quare ex antiquis nōnulli, ut alterū Homeri opus, propter cædes, de quibus illic Poëta loquitur colore exornabant sanguineo; sic Odisseam ubi Vlyssis idem maritimos scribit errores, mēbrana cōtegebāt cœrulea. Sed quoniam cœrulei quēdā species est penè nigra ut quod Indicū dicitur, eosq; olim uestitu Græcæ mulieres amictæ producebāt eorū funera, quorū in cœlum animas migrasse cœruléū existimabāt, idcirco pro tristī nonnunq; capitur, ut apud Virgilium, puppis cœrulea Charōtis. Imberq; & Sol cœruleus. Cucumis autem cœruleus, nam id quoq; legitur, Melo pepo nem significat, qui inter cucumeres multa enim sunt eorum genera, pulcherrimus est. Nec tantum cœrulei uidet̄ participes, sed ipsius quoq; mundi gradus, introrsum

trorsum uersus, attenuatos ostendit, ut hoc olim de eo lusimus:

Quis neget è cœlo missum, formamq; , coloremq; ,

Atque gradus Cœli, Nectaris atque refert.

Est enim sapore suauissimo. Sine ulla dubitatione, quod nos Cœruleum, Græci dicunt Cyaneum, in quorū etiam commentarijs Lazurion inuenio. Ascribitur huic generi, qui Venetus olim, nūc uulgo Blauus nuncupatur, color ex factione Circensi ualde nobilitatus: Fuerunt autem colores in Circo, præter hūc Venetum, Roseus, Albus & Prassinus: quibus Auratus postea, purpureus & luteus additi sunt. De ijs loco dicemus.

CAESIUS, CAP. II.

CAesius uerò si dictus esset, ut doctissimi uiri monumentis olim tradiderunt, quasi Cœlius à Cœlo, eadem foret in Cœlo & Cælio diphthongus. Constat autem esse in ijs uocibus diuersam, nihil præterea differret à Cœruleo, quando id ut ostendimus, à cœlo deductum est: differt autem sine dubio, uel ex ipsius Marci Tullij autoritate, cuius

hæc sunt uerba in primo de Natura deo-
Cerulei coloris à ceruleo differentiâ. rum libro, Cæsius oculos Mineruæ, cœruleos esse Neptuni. Ad hæc, non, quem admodum legimus Cœlum, Mare Vestem, Florem cœruleū, ita legimus Cœlum, Mare, Vestem, Florem cœsium: sed oculos tantum cæsius, ueteres dixerunt, quibus inest fulgor quidam uisu horrendus. Vnde existimo, sicut Cæsar, & cæso dicuntur à cædendo, ita cæsium à cæ-
Cæsius. de nominatum esse, ut qui cæsius sit, cædem quodammodo oculis minari uideatur: qualis prælio gaudens & cæde dicitur fuisse Minerua, ex quo illa, ab antiquis uocata fuit, ut ego arbitror, Cæsia. Significat hoc M. Cicero, ubi de Catilina
Catilina, oculus cæsius. ait: Notat & designat oculis ad cædē unumquenq; nostrum. Hic, qui oculis ad cædem senatores designabat, Cæsius erat. Cuius etiã oculos Sallustius insignis historicus fuisse tradidit foedos, id est cæsius. Cuiusmodi memoriæ proditum est Neronis quoq; oculos fuisse, quod ipsum non leue fuit argumentū tyrannicæ crudelitatis. Quin à Terentio
 cæsi

Cæſij hominis facies dicitur cadaueroſa, hoc eſt immanis, & ſæuitiam arguēs. *Facies ca- qualem Sicarij præ ſe ferunt & carniſi- ſia.*
 ces: quamuis alij parum eruditè cadaue-
 roſam pro ſubliuīda expoſuerint. Enim
 uero leonīs oculos ſi quis inſpexit, qua-
 lis ſit hic color, intelligit. Micant illi,
 ut ſtudioſè ipſi propè conſiderauimus,
 uelut ignis penitus flagrans. Dicitur
 color hic Græcè ab omnibus Glaucus, *Glaucus co-*
 quod uerbū longo iam uſu Latini Poë- *lor.*
 tæ ſuum fecerunt. Latius tamen patet
 Glaucus; nam præter oculos noctuinos,
 quos, ut auis ipſius Græcum nomen de-
 clarat, omnes Glaucos eſſe confirmant,
 multa quoque dicuntur Glauca, ut Vl-
 ua paluſtris herba; ut Salix, cuius cum
 frondes, tum multo magis cortex in ra-
 mis, præſertim anniculis, nitet hoc colo-
 re. Quē laudat Virgilius in equis, eoſq̃ *In equis*
 noto carmine Glaucos appellat, cōmu- *quis color*
 ni Italorum lingua Baios nominatos. *probetur.*
 Nam Spadices honeſti ab eodem Poëta
 ibidem uocati, illuſtriores ſunt aliquan-
 to, Baij & ipſi, ſed clari, uulgo nuncupa-

ti: atq; ij duo aliorum omnium maxime probantur colores in equis. Vlua igitur salix, quas idē Virgilius glaucas dixit; equi item species optima, Castaneæ, etiã nucis tunica, aliãq; multa, præter leonis ac nocturæ oculos, colorem Glaucum ostendunt. Sed ut unde discessi, redeam, quando Cæsius color tantum est oculorum, uidendum est, ne is sit potius quem

Charops color. Aristoteles Charopon uocat. Sic enim ab illo dicitur leo ab oculorum sæuitia, quem Catullus Poëta doctissimus Cæsi

Hercules Charops. um appellat: Vnde Hercules cognomēto dictus fuit Charops, quasi iracundē intuens. Nam Chara græcè, ira quoq; dicitur latine: & ex eodem ut puto, horrore Charybdis nominata est, & Charon: de quo cum inquit Virgilius,

Stant circum lumina flamma,

Cesium uoluit senem illum horribilem, ac dirum significare. Quamuis non nesciam, Charopon ab alijs aliter quoq; exponi.

ATER

ATER, CAP. III.

HOrribilis etiam color est ater dictus, omnino uelut Anthrax, id est curbo: nam propriè est carbonis extincti. Quare scitè ut omnia, Terentius tam excoctam inquit, reddam, atque atram, quàm est carbo. Et inde à Virgilio cinis dictus est ater, & fauilla atra. Sanguis præterea caloris atque coloris ignei particeps, effusus ac frigefactus amisso rubore, tanquam in carbonem mutatus, ater ab omnibus uocatur. Dicitur & *Mors atra.* mors atra, quia cadauer extincto calore illo uitali, quo corpus alitur, atrum relinquitur, ut est carbo, quæ mihi perquam elegans uidetur similitudo. Quid quòd dies atrì eadem de causa dicti fuerunt? *Atri dies.* Qui enim luctum afferebant, carbonibus, ut contrà dies læti scrupis signabantur gypscis, ex quo Horatius ait,

Creta, an Carbone notandi.

Differt in hoc à colore nigro: quòd ut omnis ater est niger, sic non omnis niger est ater: horrèdus est hic, tristis, uisu iniucundus, lugētib, accōmodatus, ille cōtrà nō
nun-

nunquam lepidus ac uenustus: ut humani oculi sunt complures, quos nemo A-tros diceret, sed nigros, ijsq; tamen nihil maiori cum uoluptate spectamus. Vocabatur autem Ater ab antiquis etiam Anthracinus, idemq; Furnus Quibus longè minus sunt nigri, Liuidus & Fuscus. Alter ex graui corporis ictu proueniens deformitatem habet. Vnde inuidi aliorum bonis, uelut uerberibus laniati, & idcirco exangues, Liuidi nuncupantur. Alter non insuauis, & in homine persape laudatur. Qui tamen si modum excedit, ac maximè Fuscus est, & quasi nigrescit, Pressus dicitur: ut quæ aliquandiu sub prælo uestis pressa, nimirum coloratur. Legimus etiam equi colorem Pressum. Secus uerò fasciolarum coloris dictæ fuerunt, quæ non saturatæ, sed uix colore aliquo illitæ è coronis dependebant. Est autem forma diminutiua, ut Lycisca, Syrisca. Aquilum ueteres hunc Fuscum à colore aquæ uocant, qui inter nigrum est & album, id quod Plato etiam docet.

ALBVS, CAP. IIII.

ESt autem albus color purissimus, quocirca ad animum translatus pro sincero capitur, is nullibi quàm in niue, clarior est, quam tamen Atram esse

Anaxagoras affirmabat. Sumitur pro Pallido, unde timor Albus legitur, & metu exalbuit. Quam ob rem Romanæ mulieres quondam funera sequebantur in ueste alba, tanquam mortui quem efferebant, colorem referrent. *Anaxagoras niuem atram dixit.*

Elucet Candidus, atque oculos delectat. At Candens nō hoc tantum est, sed pro ignito accipitur. Itaq; Veneris humores rectè dixeris Candidos, uel Candentes. Ferrum quod à Marito tunditur, non candidum est, sed candens. *Candidus. Candens.*

Eiusdem generis est Canus, qui & si ad alia transfertur, propriè tamen est capilli, & Barbæ senilis. Nascitur equus non nunquam canus atq; albineus, nō idem qui & candidus aut albus, sed huius nō expers. Est & color albi nigricq; particeps, à Græcis inde Leucophæos, uoce iam à nostris usurpata, uocatus. *Canus.*
 nus

nus est id coloris natiui, non enim inficitur, sed ouis ipsa sic natura quasi pingitur. Hunc Sibi Secta Sacerdotum Sumpsit Sanctissima, qui nulla tunica linea penitus induti, pro cingulo reſte ſe uinciunt nodosa, ac ligneis tantum calciamentis uſi, precario uictum quaeritant.

PULLVS CAP. V.

Qualis uerò ſit Pullus, oſtendit terræ ipſius color; maior enim illius pars pulla eſt. Itaque quoniam ea mortuis inſicitur, uoluerunt ueteres, ut qui lugerent, Pullis pallis, terræ ſimilibus, eſſent amiſti. Dorſum etiam leporinum propriè eſt Pullum; quam ob rem naturæ ipſius doctus magiſterio, terram reſcentem ab aratro metu pauidus quaerit ille, ibique nonnunquam ſtratus, nullaque re abditus, uenatores, canesque ipſos praetereuntes, ac ſagaciter propè omnia perquirentes, coloris tantum beneficio ſæpiſſimè latet; & ut in quodam epigrammate de lepore diximus,

*Quem fuga non rapit ore canum, non occulit umbra,
Concolor inmotum ſub Ioue terra tegit.*

Nulla

Pullum leporis dorſum.

Nulla arte aut impēsa color hic paratur. Natura enim sic prouenit, unde Natiuus quoq; uocatus est, diuersus ab eo de *Natiuus.* quo locuti sumus. Iāq; nos Consentini, apud quos multa antiquitatis uestigia apparent, siquidem & Præficæ, ut quondā, mortuos laudāt, & Silicerniū in usu est, ac nemo sine suorū osculo sepelitur, utri usq; sexus uestimentū funebre, Natiuū dicimus: quamuis atrū sit illud, & in mulieribus matrimonio iūctis Cyaneū, quo Græcè, ut dictū est, olim in funere utebātur. Idē quoq; Hispanus uocatus est, & Bæticus, etiā Mutinensis. In hīs enim locis id genus lanæ uidetur. Est aut̄ Pullus nomen, ut reor, diminutiū à puro, uelut à Rara uestimenti genere fit Ralla, ab opera opella, à terra etiā tellus: ut lana pul- la sit pura, nullo alio colore infecta, sed suo tantum & ingenuo contenta. Colorias huiusmodi uestes per se coloratas aliqui dixerunt. Posuit hanc uocē Augustinus in suo testamēto, ubi hæc uerba legatur: Gausapes, Lodices purpureas et Colorias meas. Atq; indidē, ut sentio, dicti

dicti sunt pulli equorum, aliarumq; pecudum, quasi pura, nulla adhuc libidine aut labore uiolati. Sunt huic pullo simili color Impluuiatus, dictus uelut fumato stillicidio implutus; & Suafus, qui Insuafus quoq; uocatus, lutū refert.

Impluuiatus. Est autem Suafus ē stillicidio etiam factus fumoso, in uestimento albo. Quare haud dubitanter non alius est quam Impluuiatus: quamuis aliqui tradiderint colorem omnem, qui fiat inficiendo, suafum dici, quod illi quodam modo sit persuafum, in alium quemuis colorem ex albo transire.

FERRUGINES, CAP. VI.

Ferrū lōgo situ rubiginosum, facile ostēdit colorē ab ipso appellatū ferrugineum: agit enim is, id est refert colorē ferri. Quin & filamenta, quibus sæpe Conopæum, & multæ præterea uestes lineæ circum suuntur, Ferrugineum dicunt infectores. Tunica etiam nuclei pinei lanugine quadam puluerulenta, ferruginea est. Erat is quoque lugentium color,

color. Itaq; capitur nōnunquam & ipse pro funesto, atq; ea de causa Hyacinthi *Ferruginei* dicti fuerūt à Vergilio *Ferruginei*, qua *Hyacinthi*. si lugubres, quia puerum ut est in fabulis, casu interfectum Apollo diu luxit, at que in eius folijs uelut epitaphium, in sui doloris perpetuum monumentum inscripsit, non quia uerè floris color sit ferrugineus: est enim is, in quem mutatum ferunt adulescentulum, purpureus. De Hyacintho in literarum flosculum transformato fecimus hoc:

Nil opus elogio redimire, aut flore sepulchrum.

Ipse sibi flos est, elogiumq; puer.

Eodem modo cœlum uocatur Ferru *Cœlum fer* gineum, hoc est nubilum & triste, atque *rugineum*. apud eundem Vergilium, Sol caput suū nitidum in morte Cæsaris texit ferrugine, quasi colorem se induit lugenti aptū ut tanti uiri cædem Sol ipse lamentari uideretur. Nec alia ratione Charontis nauiculam dixit ferrugineam, quā quoniam ea una, loco Sandapilæ, mortuos omnes uespillo indefessus transfueciat.

D

Non eundem esse Rufum, atq; Rubrum, ex hoc intelligi potest, quòd rectè dicitur sanguis Ruber, Rufus non rectè. Rursus barbam, & capillum Aenobarbi Rubrum ueteres non dixerunt, sed modò Rufum, Rutilum modo, qui idem est. Quin & canes immolabant Romani sacerdotes, nunquam Rubras uocatas, sed quas nunc Rufas, nunc Rutilas appellabant, ad placandum Caniculæ sidus, frugibus inimicū. Ex quo manifestū est Rufum, rutilūq; eundē esse, id quod ex antiquis etiam aliqui docent. Et canis igit̃ colore satis noto, atq; è multorū barda, & capillo, cuiusmodi sit color Rufus apparet. Hunc rustici in armētis Robum, Giluumq; olim dixerunt, atque etiam Heluum: ut uini genus est quoddam inter Rufum, Albumq; nulli non cognitum: quod quoniam Cerasi colorem refert duracini, Cerasolum aliqui dicunt Italiæ populi. Sed & Burrhā iŃdem appellabant uitulam, quæ rostro esset

esset Rufo . At homo Burrhus est, qui pransus, cibo, & potione rubet, hunc aliqui etiam Rubidum uocant . Inuenitur & Rubeus, & si aliqui non indocti uocem non esse latinam monuerint . Cum tamen apud autores non malos ex uuis nigris fieri uinum forte legatur, è Rubeis autem suaue . Nec non bos Rubeus probetur . Verbum est omnino rusticum, nec prorsus idem color est, qui & Ruber, sed ad eum proximè accedit . Quid quod Russeus etiam legitur? negat quidam è uetustis grammaticis dici posse, Russum iubet, ex quo pannus est Rufusatus, Vtrūq; certè latinum est, sed Aratoris magis, quàm Oratoris, habent enim & sua uerba, qui ruri uiuunt Urbani nonnullis inaudita . Russeum equum dicunt illi, qui non planè Russus est, sed aliquanto minus ruboris habens idem fere uidetur . Hic autem, quoniam quasi cruentato similis est, hodie saginatus, quasi sanguinatus uulgo nominatur, quamuis huius nominis nonnunquam equi albescant.

RVbrum maximè indicat animan-
 tium sanguis, & quo lana inficitur,
Coccus. Coccus, granum id à nostris uocatur, un-
 de uestis est Coccina, nulli ignota. Ostē-
 tat tamen hunc colorem præ cæteris re-
 bus liquor purpuræ, cuius adeò gratus
 est color, ut si quid paululum habeat ru-
 boris, modo uisu sit illud non iniucun-
Purpureus dum, Purpureum sæpe dicitur, ut sunt
 uiolæ, & uaria florum genera: quin &
 candidus, is enim quoque oculos remora-
 tur, à Poëtis uocatur nonnunquam Pur-
 pureus. Nam & olores Purpureos dixit
 Horatius, & niuem ipsam purpuream
 Albinouanus. Inuenitur & Blatteus
 positus pro purpureo, Non prætere-
 undus est color Viteis frondibus arefa-
 ctis similimus, & idcirco Xerāpelinus
 græcè dictus. Usurpant hanc uocem La-
 tini, certum enim Vitis genus adulto iā
 autumnno pampinis rubet uelut cruenta
 tis, unde nomē colori inditum est. Rosa
 ab omnibus nunc dicitur sicca, *Atra-*
bapti

bapticas uestes eo colore infectas, quoni-
am in eo Purpura nigresceret, aliqui ap-
pellauerunt. De ea re fabellam excogita-
tam his uersiculis fui complexus:

Cæderet immeritæ Vitis dum crura, cecidit

Ipse sua, & dira cæde Lycurgus obit.

Vnde prius uiridis, rubet hostis sparsa cruore

Illeso Vitis stipite, & ulta nefas.

ROSEVS, CAP. IX.

Iucundissimus omnium est color Ro-
seus, atq; humano corpori, si id formo-
sum est quàm similimus. Itaque os, cerui-
cem, papillas, digitos roseos Poëtæ di-
cunt, id est candidos; rubeo sanguinis
penitus diffuso cum uenustate, isq; co-
lor propriè est quem communis sermo
Incarnatū uocat. Refert enim maximè *Incarnatus*
omnium pueri nitorem, ac uirginis ro-
sa, non Milesiam intelligo: quæ nimis
purpurea ardere quodammodo uide-
tur, nec rursus albam, sed quæ utrinque
decorem accepit, & quia corpus homi-
nis imitatur, quod lingua uernacula car-
nem appellat, eadem id genus Rosarū

Incarnatum nominauit, Cicero colorem hunc Suauem dixit.

PVNICEVS CAP. X.

*Phoeniceus
color in e-
quo.*

A Phœnicibus color Phœniceus, Pur-
niceus quoq; dictus flagrat, uelut
Viola flammea, atq; ita à multis olim
Purpura uocata fuit uiolacea; hodie pe-
nè nomen seruat: nam Paonacius, quasi
puniceus dicitur, & si aliqui uocem hãc
uernaculam à Pauonis colore factam uo-
lunt. Phœniceum uerò alium ab hoc,
Palma que Phœnix græce est, à se nomi-
nauit: color hic in equo, ut iã diximus,
maxime laudatur, qui modo Spadiceus,
Baius modo, Badius etiam & Balius, ua-
rijs nominibus uocatus est. Termites e-
nim palmarum cum fructu Spadices, &
Baia Græci dicunt: unde equus ab equi
sonibus appellatur Baius.

FVLVVS, CAP. XI.

EX omnibus maxime lucet fuluus,
quem multa iactant, Orichalcum in
primis, Aurum, ipseq; etiam stellæ.

Quas

*Quas non extinguunt uenti, non nymbus aquosa
Nube cadens, celsa semper sed luce coruscant.*

Quare Tibullus proprie sidera Fulua appellauit. Est & aureolæ species aræ quã Fuluam dixit Vergilius, & genus quoddam aquilæ ab Aristotile maxime celebratũ, colore etiã Fuluo. Quis si obtusus quodam modo est, atq; obscuratus, uocatur Rauus. Iamq; sic Horatius lupam appellauit, cuius colorẽ noto magis uerbo pleriq; omnes Fuluum dixerunt. Tradunt aliqui Rauos oculos quos in cane & ariete laudat M. Varro inter cæsius esse & flauos. Ornat sepe color hic Flauus uirginũ, ac puerorũ capita, atq; in maturis frugibus semper elucet, necnõ pro pulchro frequẽter positũ uidemus. At Luteũ nihil æque ostentat, ac flos Calthæ & Genistæ, ouiq; etiã uitellus. Croceo est hic perq; similis, sed lucidior aliquanto, ab antiquis Flåmeus quoq; dictus, quoniã eo Flaminis uxor Flaminica utebatur. Potest hoc loco Pallidus poni, ac Luridus, mortui color est hic horribilis, ipsiusq; mortis ut poëtę di

cunt, & Plutonis. Ille nonnunquam uel
gratus in homine, atq; amabilis.

VIRIDIS, CAP. XII.

Cuiusmodi sit color Viridis, sup-
peditat exemplum herbarum mul-
tudo, quarum tanta est uarietas ut cum
earum uis sit infinita, nulla tamen æquè
atq; ex ijs aliqua, prorsus uireat, sed om-
nes inter se discolors uideantur, id quod
in reliquis omnibus coloribus apparet.
Quare si minus est hic albus, aut niger,
quàm ille, non idcirco nomen albi amittit,
aut nigri. Ex auibus autem insignis
est hoc colore Psittacus, auis inde à qui-
busdam Viridis appellata, & qua nihil
lætius est, Smaragdus. Maximè quoque
lucet uiriditas in genere quodam Scara-
bei, cuius ipse meminit Aristoteles. Is
quoniam dorsum habet nota quadã au-
reola sic litum atq; illustratum, ut Lunæ
speciem exiguæ sustinere uideatur, non
inuenuisse à nobis Consentinis equus
Lunæ nuncupatur, fecimus hoc iam pri-
dem de Scarabeis iocosum epigramma.

Paruula

*Scarabeo-
rum genus
exteme ui-
ride.*

Paruula Sisyphio gens condemnata labori
 Quas Figula ipsa facit, fertq; refertq; pilas.
 Pars nigra, ut Aethiopū manus usta caloribus horret
 Regia pars uiridi picta colore nitet.
 Parua micat cuius dorso nota, magna minutis
 Si conferre licet, Luna pusilla uelut.
 Dixit Equum Luna hinc cognomine Brutia Tellus.
 Quod si bellator sic nituisset Equus,
 Illo capta foret non una Semiramis. essent
 Centauri & plures, quam genus est Hominum.
 Egregius est inter colores, qui uirent,
 Prassinus, multorum carminibus collau-
 datus, nunc uiride porrum ab Inferiori-
 bus uocatur.

EPILOGVS, CAP. XIII.

Libet epilogum addere, uarietatem
 propriè de coloribus dici, ex quo ^{Color uel} uetis uaria, discolor est, diuersisq; colo-
 ribus consuta. Diuisam nunc omnes uo-^{rius.}
 cant, & equus uariis non totus uel can-
 didus, uel niger, sed his, alijs'ue colori-
 bus distinctus: sic & cœlū uarium, cuius
 partes serenæ interlucent, partes nubilæ
 tristatur. Atq; aliū sæpe pro alio, si inter

eos affinitas est, colorem usurpant poë-
tæ, ut lumen Mineræ Flauū dixit Ver-
gilius pro Glaucō, quo uenustatē quoq̃
esse in oculis Dææ ostenderet, quemad-
modum amictum Tyberis, cuius aquā
alibi Flauam appellauit. Glaucum idē
esse cecinit: est enim inter hos colores si-
militudo & quasi uicinitas. Sic ut iam di-
ctum est, Albus pro Pallido, ac Cœrule-
us pro subuiridi poëtice ponitur, proq̃
etiam subnigro, multiq̃ præterea inui-
cem cedunt. Ex omnibus uerò maxime
contrarij sunt Albus, & Niger: quare ni-
hilæque apparet, atque in alba papyro
atramentum. Vtebantur ueteres, quòd
nunc etiam seruetur, cum librorum titu-
los notarent, colore puniceo in honorē
memoriamq̃ Phœnicum, quos litera-
rum tradunt fuisse inuentores.

*Incerti
colores.* Sunt etiam è coloribus aliqui incerti,
qui intuentium oculos fallunt, ut est cœ-
li nitor, quod cum tenebrosū quidam
autument, illustratū radijs solaribus cya-
neum uidetur, ut Iris, ut quasuspiciamus
nubes nonnunquam ignescere, ut mare
ipsum

ipsum, quod præter Cœruleum, modo
Atrum horret, modo uirescit, interdum
etiam flauū, Rauumq̄ ue se ostendit, aut
specie quadam purpurascit uiolacea.

Nō idem quoq̄ decor in collo cernitur
Columbæ & Pauonis, unde aues sæpe
dicuntur Versicolores, quale est serici
genus satis notum, quod è diuersis par-
tibus spectanti non eundem offert colo-
ris leporem. Discolor autem non mo- *Discolor.*
do pro uario sumitur, sed si quid eūdem
colorē uelut radios quosdā diffundit, ut

Discolor unde auri per ramos aura refulsit.

At Decolor is dicitur, ex cuius ore co-
lor defluxit, & exanguis relictus est, atq̄
iccirco pro deformi capitur & nigro, ut
Decolor Indus; nam Concolorem eius- *Decolor.*
dem esse coloris nemo ignorat. Ad hæc
colores bifariam diuiduntur, nam Au-
steri uocabantur reliqui omnes, præter
Miniū, Purpurissum, Cinnabarim. Ar-
meniū, Chryfocollā, Indicum, quos flori-
dos dixerunt. Sed hæc Pictores uideant,
quibus olim in usu tātum erat Melinus
color, Candidus. Silaceus, qui inter cœ-
rule-

ruleos nominatur, Sinopis genus rubricæ, & atramentum. Quidam etiam Suaues dicti sunt, ut Flauus, purpureus, candidus, in primis Roseus, humanis autē oculis nihil uenusti hominis colore suauius uidetur. Inesse uerò coloribus suauitatem, præterquàm quòd sensus ipsi iudicant, egregij Latinitatis autores ostendunt, M. Cicero, & Vergilius Maro, quorum alter suauem hominis colorem dixit, ab altero

Suaue rubens Hyacinthus

uocatus est. Alij tristes sunt et lugubres, uelut atrum esse diximus, Pullum Ferrugineum, & Cœrulei speciem.

Quin ut uidentur, sic sordidi etiã aliqui dicti sũt, ut de quibus locuti sumus Suaus & Impluuiatus, ijs enim rei ut misericordiam apud iudices captarent, se deturbabant. Talem quoq; fuisse uestitũ Charontis ostendit, cum inquit Vergilius:
Sordibus ex humeris nodo pendeat amictus.

Iã uerò colores partim nominati sũt à locis, ut Puniceus, Tyrius, idēq; Sarranus. Purpurei sunt hi, Indicũ, Sinopis, Melin-

nus,

nus, Hispanus, Bæticus, Mutinensis, de quibus dictum est. Colossinus à Colosso urbe in Troade, ubi lana inficitur florem referens Cyclamini, quod tum Raptum, tum terræ malum, ac Tuber uocatur, à nobis Cosentinis Terrigena, fulget flos ille inter candorem & purpurā.

Partim à metallis nuncupati sunt, ut Plumbeus, Ferrugineus, Argenteus, Aureus. Sed à plantis nomen acceperunt ^{A metallis} complures, ut præter Phœniceum, id est ^{& plantis.} Palmeum, ac Xerampelinum. Buxeus est qui pro Pallido sumitur, pallet enim præ cæteris Buxea materia. Roseus præterea Hyacinthinus, in quo purpura lucescet subnigra, Hysginus ab Hysge herba Coccinus, et utriq; similis Sandycinus. Violaceus qui & Ianthinus, ex quo Tyrianthinus, e purpura ut nomē indicat, factus, & Viola. Additur his Croceus. Vnde Crocotula uestis genus, ut à Caltha Calthula: à Byssolini genere tenuissimo Byssina: erantq; hæ omnes Luteæ, sed Byssina penè, ut aurum fulgebat. Fuit in usu uestis à Citri similitudine, Citro-

Citrosa dicta. Et quædam coloris candidi, Papauerata à Lucilio Satyrico, cum eam, ut probrum, Torquato obiecisset, nominata. Inuenitur quoque Galbina vestis alba à Galbano. A Maluæ item flosculo color est Molochinus, ut à Punicæ etiam flore Balaustinus. Virentis quoque Porri folia nomē ex se, ut iam diximus, fecerunt Prasinum. Multi præterea ab animalibus uocati sunt, ut ceruinus, murinus. Atque hi colores sunt in equo notissimi. Mustellinus, de quo Terentius. Ictericus, qui Regio morbo laborat, à colore Galguli, quam Græci auem Icteron dicunt. Luteus est hic admodum. Cygnæus, idemque latinè Olorinus, id est Candidus, ut contra Coracinus, niger. Ascribuntur & his Ostrinus, Conchyliatus, Muriceus, Purpureus, ab Hercule ut fabulantur, primum inuentus. Feci paucos de ea re Choriambos, quos uisum est hic ponere.

Errat dum bibulis Hercules littoribus canis,

Nantem sorte uidet spumifero gurgite Purpuram.

Aggressusque; ferox corripuit uiscera mordicus.

Mox

Non pastus redijt commaculans gramina sanguine.
 Quę Tyro simul ac pulchra uidet. nanq; erat hæc co
 Prolutum roseis candida sic ora coloribus, (mes.
 Alcidem alloquitur. Non alio munere te sequar,
 Quam si picta mihi Palla rubens huic similis datur.
 Quod nunc per spoliū terrifice te rogo Bellus,
 Inuictæq; manus robora, per tela sonantia,
 Non ignota auibus nubila translata fugacibus,
 Da ferre hæc (poteris nam omnia) nec te tenuit Maris
 Circumfusa palus, Hesperidum quo minus aurea
 Ferres munera. Sic brachiolis fata reuinciens
 Robusta implicuit nympha procax colla tenaciter.
 Paret uictus amans blandicijs Amphitrionius,
 Nactusq; exanimem, quam expuerat iam mare, purpu
 Infecit Tyrio primus ouem Murice candidam. (ram

A rebus denique diuersis nonnulli
 colores dicti sunt, ut Igneus, Flammeus.
 Sic orbis, nitorq; Solis ab Attio &
 Catullo appellatus est. Quare color So
 lis, & quia ita apparet, & ex illorum au
 toritate Flammeus proprie potest uo
 cari. A cœlo, ut iam principio dixi, Cœ
 ruleus est. Marinus, & Thalassinus à
 Mari: ab unda Cymatilis & Cymatius:
 idemq; est in ijs omnibus color. Quine
 tiam ab arcu pluuiarum nuncio, Arqua
 tus

tus est nominatus. Hyalinus, qui & Vitreus, Niueus, Marmoreus, Lacteus, Eburneus, quo dictus fuit cognomento propter candorem corporis Fabius quidam. Amethystinus præterea, ex quo Tyriamethystus in usu fuit olim. Sandaracinus, Flammeus est is, quibus etiam Impluviatus, sanguineus, atque Herbidus adduntur. Cereus item, Piceus, Cinnereus, ut Cardui genus esculenti à colore, Cinara uocatum. In hoc autē Carduo esse etiam aliquod ipsius uirtutis simulachrum, pauci quos hic subieci declarant uersiculi.

*Vt uallatus acutis
Circum frondibus horret
Intus sed tamen abdit
Dulcem Carduus escam,
Cælo missa sereno.
Sic uirtus puer aspris
Ambit sentibus ipsam
Iucundam Ambrosiam Dijs.*

A spumis quoq; & maculis, spumeus est & maculosus: atq; ij equorū sunt etiam colores, ut à guttis guttatus, cuiusmodi præter equos, canes uidentur

nonnulli sagaces, quos à muscarum similitudine Muscatos dicunt, uelut equus scutulatus à scutulis: quem ab exiguorū pomorum specie Pomulatum uocant equifones, & si orbis sunt latiusculi, Rotatum. Videtur ad extremum natura amare Cœruleum: eo enim ut initio diximus, mare collustrauit, ac cœlum ipsum quod nunquam stellis fulgentibus ornasset nisi eadē quoq; Fuluo maximè delectaretur. Sed quia uicissim uidemus terram, aut uiriditate conuestiri, aut eo ornata spoliata, Pullam esse, aut etiã candore niueo contegi, uiridem, pullum, atq; album naturæ gratum esse nemo potest dubitare. Nigra insuper est nox, nigri sunt Indi, atque Aethyopes. Gaudet igitur rerum mater colore nigro, quam à rubronihil abhorreere, hominum, ac cæterarum animantium sanguis facillè declarat.

ANTHONII CHYLESII CO-
sentini de coloribus libri finis.

E ANTO

HAeret Araneolæ laxis dum casibus errans
 Musca leuis, conata fugam sese magis ultro
 Implicat, & quatiens alas stridore coruscet.
 Effugium dum quæ scrutatur, labitur ecce
 Illico Araneola, opperiens si præda feriret
 Reticulum, tenui quod stamine neuerat ipsa,
 Sub Salice, & trepidam sæuo rapit improba morsu.
 Illa iterum fremitu resonans, pedibusq; repugnans
 Concutitur, sed nulla datur fuga, forcipe nanque
 Pressit atrox, urgetq; tenax, perq; omnia uersat.
 At tandem magno luctamine uicta pusillam
 Expirans animam moritur miserabilis ales.

Callida sed quàm sit cæ cas componere fraudes,
 Omnibus inq; locis innectere tenuia fila,
 Est operæ precium cognoscere, Rixa puellæ
 Mœoniæ uulgata diu est, quis Palladis ira,
 Seu liuore magis mutatam nescit, amaret
 Infelix dum se Cœlestibus æquipararet?

Siue in amore soror fratris deprensa Phalangis
 Casta Deæ furtim templa incestauit Arachne.
 Appula nunc etiam puer unde per oppida passim
 Multipedem repit faciem contractus in atram.
 Lamq; uetus retinent metuenda Phalangia nomen.

Quis

Quis tamen ipsa nouū dedit urbs quoq; prisca Tarēti.

Principio ignaros rerum ne occulta morentur,
Quicquid id est, per quod delabitur, aut spuit ore,
Aut denso exterius ceu glomere fila reuoluit.

Quod simulac lucem suspexit Araneus ipsum
Emittit, uictumq; sibi molitur, & usque
Nescit fila leui deiectus corpora saltu.

Itq; reditq; citus, sursum modo repit, & altum
Iam tenet, hinc rursus suspensus decidit, & iam
Mille uij a quo discrimine texu it orbem.

Tum malus insidias sub opacis frondibus abdit.
Ne si forte oculis uolucrum leue cerneret agmen
Exitium, aufugeret tremefactum corda pauore.
Sic positus tandem laqueis, procul occuluit se.
Prospectatq; plagis siquid nouus incidit auceps.

Ecce fieri Culices, Muscæq; atque id genus omne
Alituum, uolat imprudens, & retibus ultro
Infertur, laxatq; sinus, atque omnia miscet.
E specula intentus raptim sese iacit alta
Explorator, & implicitas has mordicus, atque has
Diripit, ac circum lictor ligat, atque ita aceruat
Omnia uenatu assiduo, uictumq; reponit.

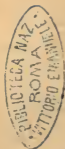
Sed ne forte leues uolucres, infirmaq; tantum
Hunc captare putes, tristem sub tegmina Asilum
Densa tenent, seuitq; furens detentus, at illum
Ingluue accurrens Venatot conficit atra.

Nunc, uelut obsequiosa uidentibus, aduolat, atq;
Fit magis, atque propinqua magis scintillat & ante
Ora, minuta uelut candentis frustula ferri,
Verbere quæ assiduo fornacibus excutiuntur.

Ex quo rapta Ioui Stygio Proserpina, nanq;
Vna fuit comitum, ueterum mutata figuram.
Quærit adhuc dominæ uestigia, & omnia lustrat.

Omniparens Natura, hominū, rerumq; creatrix,
Difficilis, Facilis, Similis tibi, Dissimilisq;
Nulligena, Indefessa Ferax, te pulchrior ipsa.
Solaq; quæ tecum certas, te & uicta reuincis.
Omnia me nimis afficiunt, quo lumina cunq;
Verto libens, nihil est non mirum, Dædala quod tu
Effingis, rebusq; animam simul omnibus afflas,
Vnde uigent, quæcunq; uidentur pabula, frondes,
Et genus aligerum, pecudesq; & squamea turba.

438 PAVLI AEGINETAA DE CRI
fi, & diebus decretorijs, eorumq̃
signis, Thoma Linacro An
glo interprete.

*Quemadmodum praesciri possit quo pacto
morbus solvendus sit.*

Qui calidi et urētes morbi sunt
ij & breves sunt, & per decre-
torios dies solvi solent. Qui
mitiores languidioresq̃ sunt, hi & tra-
hunt & in abscessus plerunq̃ finiuntur.
Ita patet non solum quando morbus fi-
niendus sit, sed etiam quemadmodum.
Quippe in acutis per excreta magis fit
crisis, in diutinis per abscessus.

De decretorijs diebus.

Dierum decretoriorum alij morbos
frequenter & cum fide & salubri-
ter: praeterea perfecte, clare, & notabi-
liter solvunt: alij conditionibus ijs quo-
dammodo contrarijs. Tertiusdecimus me-
diam quandam inter utrunq̃ dierum genus
rationem obtinet. Sunt autem ex praedi-
ctis qui se exiguum naturae motum sint na-
cti,

eti, soluere morbos possunt, ueluti septimus & quartusdecimus. Plerique tamen in uehementioribus naturæ moribus de morbis decernunt, aliter decernere de ijs non ualent. Verum nec qui boni sunt omnes pari ratione sunt boni, nec qui mali pari modo mali. Sed nec certo cum ordine bonitatē, malignitatemue suam possident. Qui primi sunt ordinis, id est qui ex bonorum sunt numero, ad hunc modum se habent. Optimi omnium sunt *Iudiciato-* septimus & quartusdecimus. Proximi *rij optimi.* his sunt nonus, undecimus, et uigesimus. Propè hos uerò tertiusdecimus & quintus. Post hos quartus, hunc sequuntur tertius & decimus octauus. His quodammodo aduersi secundique ordinis hi sunt. Pessimus & qui cum periculo nec clarè morbos iudicat, uelutique ex aduerso septimo oppositus sextus est. Huic similes sunt octauus, & decimus. Post quos deinde sunt duodecimus, & sextusdecimus, & decimus nonus, medius inter hos ordines tertiusdecimus est, nec scilicet ita reiiciendus sicut ij qui secundæ sunt

fortis: nec ita soluere morbos natus, sicut ij qui primæ sunt notæ. Atq; hoc quidem dignitatis decretoriorū ordine Galenus est usus. Numeri uerò ordine boni sunt, tertius, quartus, quintus, septimus, undecimus, quartusdecimus; decimus octauus, uigelimus. Mali uerò sextus, octauus, decimus, sextusdecimus, decimus nonus. Inter bonos & malos tertiusdecimus locum habet. Decretorio-

Decretori rum alij indices aliorum sunt, quos con-
orū iudices templatorios Hippocrates nominauit, propterea quòd quæ altero decretorio die futura de morbo decreta sunt, ijs præfagiri ac præuideri licet. Veluti quartus ea quæ in septimo futura de morbo decreta sunt, insinuat. Vtique sudores aliquos, uel madores, uel particulares huiusmodi uacuationes aliquas excitans, uel significationes quæ prius non fuerunt, ostendens, uel etiam concoctionis signa. Galenus uerò sexti quoq; (tametsi non boni) quartum esse indicem ait. Undecimus uerò quartidecimi est index, & decimusseptimus uigelimi. Et usque

que ad quartumdecimum quidem efficacissimè, ualentissimeq; crises siue iudicia de morbis sunt. Proximo loco succedunt quæ usq; ad uigesimum habentur. Quæ post hunc usq; ad quadragesimū succedunt, paulatim uehementiam, efficaciamq; remittunt. Primi tamen dignatione sunt, uigesimusseptimus, trigessimus octauus, & quadragesimus. Post hos sunt, uigesimusquartus, tricesimusprimus, & tricesimusseptimus. Qui inter hos à uigesimoquarto ad quadragesimū quartum decretoriorum numerus habetur, totus sine crisi est. Sicut q post quadragesimū sunt omnes prorsus læguēt, cōcoctione potius & abscessibus quàm crisis morbos finientes. Atque alios quidem qui post quadragesimū habentur, Hippocrates planè contemnere uideatur. Sexagesimi tamen & octogesimi & centesimi rationem habet. Ab ijs alia quidē septem mensibus, alia septem annis finiri ait. Alia uerò (ut uerisimile est) in binis annorū hebdomadis & ternis.

Decretoria signa si in principijs morborum appareant, mala esse.

Concoctionis signa nunquam non cōmodè apparent, cū omnis concoctio uincētis naturæ sit opus, eoq̄ semper salubris. Decretoria tamen signa nō nunquam incommodè se exhibent, propterea quod ipsa crisis ambigit aliàs bona succedens, aliàs contraria, ueluti supra de Decretorijs diebus est dictum. Neq̄ igitur quæ in morborum principijs, nec quæ incrementi tempore cōspicitur, ea est ex usu, sed inclinationis, cum scilicet natura morbo est ualentior.

Quemadmodum futura crisis prænoscenda sit.

Intendantur accessiones & sese præsuerint, uehementioresq̄ multo fiant, ac per tertium quenc̄q̄ diem significationem sui præbeant; tum concoctionis signa in urinis, aluis, et sputis cernantur, omnino celeriter morbus iudicabitur. Sin accessiones tardè moueantur, ac eadem hora inuadant, quotidieq̄ affligant, longiore interposito spacio iudicandum

tandum morbum expectabis. Quin & qui cum corporis totius concussione, quod *ῥίγος* græcè dicitur, uehementer febricitant: fieri non potest ut ijs morbus soluatur prius quàm concussio ea sit remissa. Quippe quæ si nihil remittatur, fieri nequit ut iam ad summum incrementum morbus peruenerit, multoq; minus ad inclinationem.

Instans morborum iudicium quemadmodum sit agnoscendum.

CRisis siue morbi iudicium, quod inter diu agetur, præcedit nox in quies: quòd uerò noctu futurum est, dies antecedit grauis. Superueniunt autè & symptomata, ueluti capitis dolor, quem æger prius non sensit: cum hoc etiã colli dolor, præcordia quoq; sursum trahuntur, & spirandi quædam difficultas subito oboritur. Aliaq; symptomata grauia, quæ præcedentibus diebus ac noctibus non fuere, apparent. Quòd si ijs incidentibus pulsus quoque non concidant, sed elatiores uehemētiore sc̄cernantur, nō futurum modo decretorium diem, sed etiam

etiam eum salutiferum expectes. Perterritus autem in his non eris, nec si delirare hominem, aut exilire uideas. Nam & hæc subeuntium ad superiora succorum sunt signa, sicuti ediuerso inferiora peccentium alia; utiq; abdominis rosio, & circa umbilicum tormina, lumborū dolor, & uentris murmuratio. Nōnunquā alia quoq; figura his cognata fieri sentiuntur. Ad hæc si laborans per hæmorrhoidas uacuari est solitus, eiusq; uacuationis repetitio unā incidit. Similiter in mēsum uacuatione si mulier est quæ laborat, alienum non est si per eiusmodi uacuationem fiat illis morbi iudicium. Sudores præterea tum ex corporis qui præcessit madore potissimumq; in contemplatorio die, tum meatuū reclusionem rationabiliter prospiciendi sunt. Atq; per supernas uacuationes crises fiunt; ex ijs maximè intelligas. Inspicienda enim ultra iam dicta est & ægrotantis facies. Cū si qua partium eius palpitet, aut uenæ in temporibus pulsent, aut gena nasusue, uel oculus rubentior uisatur, uacuationis

nis per superiora magis habēda spes sit. Quòd si inuitis quoq; oboriātur lachryma, aut etiam splendores se cernere imaginentur, ac naribus ueluti scabendi studio manus admouean, tū utiq; non morari sed iam adesse sanguinem uidebis.

Quippe semel iterumue scabētibus erūpit. Rosio uerò stomachi, ac labri inferioris tremor, crīsim per uomitionem fo-

Vomitus
turi signa

re sæpe præsignarunt. Atq; hæc quidem haftenus. Accedunt præterea quæ spem nostram cōfirment ægri tum ætas, tum natura, superq; anni tempus, & præsens aëris status. Nam si adulescens est qui ægrotat, aut aliās naturæ calidæ, aut copiosi sanguinis, etiam maior spes fuerit. Quòd si prius eidem ægrotanti sanouē uacuatio sanguinis facta est, sicuti supra diximus, uel id solum satisfuerit ad profundēdi sanguinis spem præbēdam. Iam si anni tempus æstas est, aut si æstas non est, sed aëris status calidus, ac sæpe illò tempore ægrotantes per sanguinis profusionem crīsim habuerunt; præterea re-

dundans sanguine corpus, & consueta-

rum

rum uacuationum retentio; hæc quoque tibi spem auxerint. Similis porrò & in reliquis uacuationibus in eūda ratio est. Quod si horum nihil appareat, sed afflictione circa ægrū in aliquo decretorium, qui post uigesimum maximè sunt dierum oborta, ac morbo ad summū usque uigorem perducto dolores in artuū aliquò, aut secundum aures, aut etiam in alijs particulis aut dolores quidem minimè, sudores uerò particulares particulam aliquam assidue exerceant, per abscessum expectare debebis futuram esse crisin. Eamq̃ potissimum particulā abscessu laboraturam, quamcūq̃ sudores, dolores, uel tumores malè habuerint.

*Qua ratione optimam iam peractam
crisim agnoscamus.*

SI uacuatio competens post concoctionem est facta, & febris laborantem dimisit, ac ab alijs symptomatis est liberatus. Præterea coloratio pro uacuationis ratione est redditus, uegetiorq̃; ac tum surgendo tum sese erigendo fortior, quodq̃; omniū est tutissimum, facilis toleratio

DIEBUS DECRETORIIS. 443

toleratio hæc comitatur, optima ea crisis est. Quòd si horum aliquò deficiatur, tantò sanè aberit ab optima, quantū pollet id quo deficitur.

PAULI AEGINETAE DE
DIEBUS DECRETO
RIIS. FINIS.

~~PAULI AEGINETAE DE~~

~~DECRETORIIS. FINIS.~~

M. D. LXIII.

